శ్రీహయగ్రీవాయనమోనమః.

శ్రీమహేంద్రవిజయము.

బ్రహ్మశ్రీ

దేవులపల్లి సుబ్బరాయశాస్త్రులవారిచేఁ బ్రణీతము.

ఇది

శ్రీమత్కోటలంక, వీరవరము, లోనగు తాలూకాల జమీన్‌దారులైన

మహారాజ రాజ శ్రీ

శ్రీరాజా రావు వెల్లయ్యాప్పారావు బహద్దరువారిచే

గౌరవవశంబునఁ బ్రకటితము.

మద్రాసు:

లారెన్సు అసైలమ్ స్టీమ్ ముద్రాక్షరశాలయందు ముద్రితము.

1907.

బ్రహ్మశ్రీ దేవులపల్లి సుబ్బరాయశాస్త్రులవారు.

శ్రీరామ.

క వి జీ వి త ము.

ఈ ప్రబంధమును రచియించిన వార లధునాతనులును గవిరత్నంబుల కాకరంబైన దేవులపల్లి వంశమునకు ముక్తామణులు నగు బ్రహ్మశ్రీ సుబ్బరాయ శాస్త్రిగారు 553-వ సంవత్సరము జనవరినెల ది 21-వ తేదికి సరియగు పరీధావినామ సంవత్సర పుష్యశుద్ధ ౧౩ స్థిరవాసరమున జన్మించిరి. వీరి నివాసము శ్రీ పీఠికాపుర సంస్థానములోఁ జేరి యారాజధానికి శాఖానగరంబై, కూచిమంచి తిమ్మకవీంద్రునకుం గడపటి కాఁపురంబైన రావువారి చంద్రమపాలెము. వీరు వైదికబ్రాహ్మణులలోఁ ద్రైలింగ్య శాఖలోనివారు. (తెలుఁగునాటువారు—తెలగాణ్యులు). వీరిది కౌండిన్యస గోత్రము. వీరి తండ్రిగారు వేంకటకృష్ణశాస్త్రులవారు. తల్లిగారు వెంకమాంబ. సోదరులు తమ్మనశాస్త్రి యను నామాంతరముగల వేంకటకృష్ణశాస్త్రులవారు. ఇప్పటికి వీరి వయసు రమారమి యేఁబది మూఁడు వత్సరంబులు. పండితసార్వభౌములును, గవీంద్రులు నైన వీరి వంశీయులు క్రీస్తుశకము 1698-వ సంవత్సరమున శ్రీ పీఠికాపుర రాజ్యసంస్థాపకులయిన శ్రీరావు తెనుంగు రాయనిగారి యాదరణాతిరేకంబున నప్పటి నుండియు నిచ్చట నివసించి యున్నారు. చిరకాలముగ శ్రీ పీఠికాపురాస్థాన విద్వాంసులై విశేషగౌరవసత్కారముల నందుచు నప్పు డప్పుడు తమ ప్రభువుల యనుమతి చొప్పున నితరసంస్థానముల కేగి తదధీశ్వరులవలన విశేష సమ్మానముల నందుచు, విజయనగరసంస్థానాధీశ్వరులయిన శ్రీవిజయరామ మహారాజుగారి వలన నగ్రహారపారితోషికము నందినటుల వంశావతార వర్ణనములోని యీక్రింది పద్యమువలనఁ దెలియవచ్చుచున్నది.

చం. అతనికిఁ బూసపాటికుల•జాగ్రణియుం గవితారసజ్ఞుఁడున్
బ్రతతయశుండు నౌ విజయ•రామనృపాలవరుండు గౌరవాం
చితమతి రాజధానిదరి•సీమ నొసంగెను సర్వసస్యశా
శ్వతఫలసారమౌ వెలగ•వాడ సమాఖ్య మహాగ్రహారమున్.

ఈ యగ్రహారపారితోషికము నందినవారు రామశాస్త్రులవారు. వీరు సంస్కృతాంధ్రములయందు నిరాఘాటమయిన కవితాధాటి గలవారు. వీరి కవితాశైలి దెలియుటకై నిందు రెండు పద్యముల నుదాహరించుచున్నాఁడను:—

చం. భువి నిదియద్భుతం బొకటి • భూరికృపాపరిపూర్ణ పూనపా
టివిజయరామభూరమణ!• శీవిని నీకరవాలధారచే
నవయవహానియుం గుపల•యాహితభేదములేక మత్స్యభూ
మివిభుఁడు సాంగుఁడై చనియె • మీఁదికి దేవపురాధిగామియై.

మ. మహి నానంద నృపాలు శ్రీవిజయరా•మస్వామి వా లొస్సెఁకె నూ
ర్ది హుసేన్ ఖానుని మస్తకం బని మెునన్ •రెండయ్యె రెండయ్యె భ
ద్యహారిద్ఘోటకమండలం బపుడు రం•భాకంచుక గ్రంథియున్
రహి రెండయ్యె జనానులాపమునకున్ •రవ్వైది వేటారసన్.

వీరి వంశీయులలో బ్రహ్మనశాస్త్రి యను వారు శ్రీమహీపతిరాయనిగారి సంస్కృతంబునఁ దారావళి రచియించి పీఠికాపురంబునకు ననతిదూరమున నున్న శ్రీనుపాలె మన గ్రామములో మాన్య క్షేత్రసత్కారము నందినట్లు వంశావతారవర్ణ ములోని,

కం. “ తారావళి కృతిగొని యా,త్మారమణుం డతని కొసఁగె•మాన్య క్షేత్ర
బారూషి భక్తి మదిఁ జెలు, వారఁ బగ్దీనుపాలె మను•గ్రామమునన్.”

అనుపద్యములవలనఁ దెలియవచ్చుచున్నది. తత్కవితాశైలి దెలియుటకై తారావళిలోని కొన్నిశ్లోకముల నిందు వ్రాయుచున్నాఁడను:—

శ్లో॥ శ్రీయుక్తో శ్వినిభప్రభ శ్శుభకర స్సత్యవ్రతః కృత్యవి
ద్ధీరో ధర్మివరో వదోదశరథాల్లబ్ధోదయ స్సానుజః
మస్తానాం పరిశిక్షణాయ సుమతి శ్శిష్టావనాయాచ్యుతో
రేజే రాజవిరాజదాస్యకలిత శ్శ్రీరామనామాంకితః. ౧

శ్లో॥ గుణోత్తర శ్శ్రీరఘురామభద్రో, భద్రాశ్రయో రుద్రశరాసభేత్తా
విత్రాసవద్భ్యస్సవధేమునిభ్య, స్త్రాతనోత్వ్రిత్యయమాశరాణామ్

పైనఁ జేర్కొనఁబడిన రామశాస్త్రుల వారి మనుమఁడగు రామశాస్త్రి సంస్కృతమునందు రామచంద్రోదయచంపువు, సాహితీదర్పణ మను నలంకారశాస్త్రము, బాలభాగవతమునకు వ్యాఖ్యానము, మఱియు ననేక నాటకాదుల రచియించి యిప్పఁ

మైనరు" మహారాజుగా రగు శ్రీవేంకట కుమార మహీపతి సూర్యారావు బహదరు గారికిం బ్రపితామహు లగు శ్రీవేంకట నీలాద్రిరాయ ప్రభువువారి వలన సాహిత్య చక్రవర్తి యను బిరుదము నందినటుల వంశావతార వర్ణనములోని యీక్రింది పద్యము వలన విశద మగుచున్నది:—

సీ. రచియించె నెవ్వాఁడు • సమ్యచంపూప్రబం, ధమురామచంద్రోద • యమనుదాని
ఘటియించె నెవ్వాఁడు • కనదలంకారశా, స్త్రము వరసాహితీ • దర్పణంబు
వచియించె నెవ్వాఁడు • బాలభాగవతాఖ్య, దనరాఘవపృధుకావ్య • మునకువ్యాఖ్య
నొనరించె నెవ్వాఁడు • ఘనరసధ్వనిభావ, నవరసంబులఁ బెక్కు • నాటకములు.
గీ. నాతని నుతింపఁ దరమె రాజాధిరాజ, రావు వేంకట నీలాద్రి • రాయలబ్ధ
సరసతరసాహితీసార • చక్రవర్తి, బిరుదపరికరుఁడలరామ • విబుధ వరుఁడు.

ఈ సాహిత్య చక్రవర్తికిం దమ్ముని కొమరుండగు కృష్ణశాస్త్రి విశ్వగుణాదర్శ మునకు వ్యాఖ్యానము, తర్కసార మను న్యాయశాస్త్రగ్రంథము, సాహితీసార మను నలంకారశాస్త్రము, రచియించి యధీతిబోధాచరణప్రచారణంబులఁ దనకీర్తి నెల్లెడల వెల్లడించె ననుటకు వంశావతారవర్ణనములోని యీపద్యము నిదర్శనమైయున్నది:—

సీ. తనదువ్యాఖ్యాక్రియా • దక్షత విశ్వగు, ణాదర్శకావ్యసం • ద్వ్యాఖ్య వలుకఁ
దనఘనపాండితీ • దార్ఢ్యంబు, దర్కసారంబునాఁ దనరు గ్రంథంబు నుడువఁ
దనసరసప్రబం • ధనిబంధనంబు సా, హితిసార మనుమహా • కృతియె తెలుపఁ
దనసర్వవిద్యాప్ర • దానైకతానత. శిష్యప్రశిష్యగో • ష్ఠియె వచింప
గీ. వలసె శ్రీరామచంద్రపా • దారవింద, యుగళసంసేవనప్రాప్త • నిగమశాస్త్ర
సారసారస్యసరణిప్ర • శస్తమధుర, మృదువచనపాళి కృష్ణశా • స్త్రీంద్రమౌళి.

ఈయన కవనరీతి దెలియ నొక శ్లోకమునిందుఁ జేర్చుచున్నాఁడను:—

శ్లో॥ కాచిల్లతా తరుః కశ్చి, త్పరికాయాం సదమ్భృతం
అపర్ణా సా స తు స్థాణు, ర్దదాతే కాంక్షితం ఫలమ్.

వీరి కూటస్థులు చేసినపుణ్యవిశేషం బేమియో గాని యేతద్వంశభవు లందఱు సుగుణ గరిష్ఠులై సద్వృత్తాదులతో నలరి, రాజోపకంఠంబుల విరాజిల్లుచున్నారు. వీరి వంశీయు లందఱు శ్రీరామపదభక్తులును, నంతర్వాణివరేణ్యులును, శ్రీపీఠికాపురా

స్థాన విద్వాంసులు నైయున్నారు. ఈ విషయ మీగ్రంథములోని వంశావతారవర్ణనము నందిటు లభివర్ణింపఁబడినది:—

ఉ. వేలుపు రాఘవుండు పదివేలపురాణము లన్యు లెన్న నీ
యేలిక లన్నరావుకులు లెప్పటివారల కప్పు డొప్పు భూ
పాళి నిజంబుగాఁ దన కటంచును దేవులపల్లివంశభూ
పాళిదలంచు చుండుఁ దనపాలిటి కీయుభయంబె ప్రాపుగన్.

ఏతద్వంశీయు లరిదఱుం బ్రబంధనిర్మాతలును, బండితసార్వభౌములు నగుటకు వీరి కూటస్థుఁ డొనరించిన తపోవిశేషంబె కారణంబు. ఇట్టిమహనీయగోత్రసంభవుం డగు నిక్కవికుంజరునకు బాల్యంబున వీరిపితామహు లగు సీతారామశాస్త్రులవారు వీరి కక్షరాభ్యాస మొనర్చి, యప్పటి సాంప్రదాయానుసారముగ సంస్కృతంబునఁ గాళిదాస త్రయము వఱకుఁ జెప్పిరి. పిమ్మటఁ దండ్రిగారి యొద్దఁ గావ్యద్వయము, నైషధము మఱియుం గొన్ని చంపువులు, నలంకారశాస్త్రముఁ, బెక్కులు నాటకంబులు, సిద్ధాంతకౌముదియుఁ, దర్కప్రకరణములు, నించుక జ్యోతిశ్శాస్త్రగ్రంథపఠనమును గావించిరి. కావ్యపరిచయముగలిగిన నాఁట నుండియు వీరి బుద్ధి కవితాగోష్ఠియం దభినివేశము నొందుటం జేసి శాస్త్రాంతరములయందుఁ జేర నీయక కవితారసంబున వీరి నోల లాడించినది. పిమ్మట నాంధ్రప్రబంధావలోకనము వీరి కవితాసక్తికి మఱి యంత ప్రోత్సాహ మొనరించినది. వీరి పుణ్యవిశేష మేమియొ గాని వీరికవిత్వము ప్రప్రథమము నుండియు నాకువునందును బ్రబంధశైలిగనె యలవడినది. వీరు కావ్య పాఠములఁ జింతన చేయుతఱి నొకనాఁడు వీరికి నాంధ్రలక్షణోపదేశికులును, శ్రీగంగాధర రామరాయ మహారాజ పాలబ్ధలాక్షణికచక్రవర్తిబిరుదాంకితులు నగు కూచిమంచి వేంకట రాయ కవిగారు, తమ ప్రపితామహుఁ డగుతిమ్మకవిచే రచియింపఁబడిన రసికజనమనోభిరామములోని

కం. పదమా పొక్కిలి జాంబూ,నదమా మైచాయ కోక,నదమా పదమా
పదమా జడ నడుము వియ,త్పదమా నూగారు గూఢ,పదమా చెలికిన్.

అను పద్యము ప్రసంగవశంబునఁ జదివి యిప్పటివార లీసరణిని మృదుమధుర శైలిం గవిత రచియింప నోపుదురే!!! యన నంతట తత్క్షణంబ యీప్రతిభాశాలి

కం. రసమా తనురుచి జితసా,రసమా వదనంబు వనధిరసమాహితసా
రసమా, సమాకచము సా,రసమా నడ నుడువు లమృతరసమా చెలికిన్.

అని చదువ నాళువున నింత సరసముగాఁ జెప్పిన నీయొప్పిదంబునకు మెప్పు లీయఁ దగు నని కౌఁగలించుకొని దేవులపల్లివారింటఁ బుట్టిన నీ కిట్టి ప్రజ్ఞాపాటవం బలవడుట వింతయే యని సంతసంబునఁ బ్రశంసించి యప్పు డప్పు డిట్టి గోష్ఠీవశంబుల వీరినిఁ గవితాగోష్ఠిం బ్రౌఢుఁ జేసిరి. అప్పటి నుండియుఁ జాటువున వీరు శ్లోకంబులు రచియించు చున్నారు. అప్పటివానిలోఁ బ్రధాన మగునది శ్రీరామపంచాశత్తను రామస్తవ మొక్కటియే. ఇది సంస్కృతంబున నేఁబదిశ్లోకములు గలిగి కృష్ణకర్ణామృతమువలె నమృతప్రాయమై యున్నది.

వీరు మొదటి నుండియు గీర్వాణగ్రంథంబులు చదువుచు, గీర్వాణభాషాపరిశ్రమము చేసిన వారగుటం జేసి, వీరి కవనంబు సంస్కృతపదభూయిష్ఠంబై యున్నయది. వీరి కమరము కాండత్రయము కంఠస్థంబు. విశ్వ నానార్థరత్నమా లాది నిఘంటువులు వచోవిధేయంబులు. వీరు పరిశీలించిన సంస్కృతాంధ్రకావ్యనాటకప్రబంధంబు లనేకంబులు. వీరి నెద్దియేని నొక యుదాహరణంబు గోరఁ బుస్తకభాండాగారం బనఁ దగు వీరి రసనాంగణంబువలన నుండి వేనవేలు పద్యంబులు, శ్లోకంబులు, ప్రసరించు. వీరి గ్రహణధారణాశక్తి యత్యద్భుతంబు. 1879 - వ సంవత్సరము నవంబరు నెల యందు భరతాభ్యుదయప్రబంధకర్తలును, శతావధానధురీణులు, నగు శ్రీవిద్వాన్మాడభూషి వేంకటాచార్యులవారు దమ యవధాన నైపుణ్యంబుఁ జూపఁ బీఠికాపురంబున కేతెంచి, దాన కర్ణులును విద్యాభోజులును నగు శ్రీగంగాధర రామ రాయ మహా రాజు గారి కారుణ్యపాత్రతం బడసి, వారి కొల్వుకూటంబునఁ దమ యవధాన విశేషంబు ప్రదర్శించిన, రసికావతంసం బగు నా రాజచూడామణి తదవధానవైచిత్ర్యంబునకును నసాధారణధారణాసామర్థ్యంబునకు నెంతయు సంతసించి తగుపారితోషికంబుల వారల సంతుష్టులఁ గావించి యిట్లనిరి:— సభ్యులారా! మనయాస్థానంబున నేతాదృశ విచక్షణు లెవ్వరేని నివ్వటిల్లుదురే! యని ప్రశంసించిన పిమ్మట నాసభాసదులలో నొకరు లేచి దేవా! దేవరసాంస్థానిక విద్వాంసులగు దేవులపల్లి కృష్ణశాస్త్రులవారిపుత్రులగు సుబ్బరాయశాస్త్రులవారుఁ దమ్మన శాస్త్రులవారు, నీయవధానంబునకు సమర్థు లని విన్నవించిరి. ఇటు లాచెప్పినవార లింతకుఁ బోల్చి యిక్కవీంద్రుని మేధా

విశేషంబును, నాశుకవితాకౌశలంబును, మాత్రమెఱింగిన వారలె కాని యిమ్మహానీయుని ధారణాశక్తి గాని యవధాన వైశద్యంబును గాని కనియు వినియు నెఱింగిన వారలు గారు. తత్క్షణంబ యమ్మహారాజుగారు చంద్రమపాలెమునుండి వీరల రావించి మనప్రబంధకర్త కీగోష్ఠి విశదీకరించిన. నీశతావధాని దానింతకుఁ బూర్వము నెన్నఁడేనియు నిట్టి శతావధానము నొనరింపనివాఁడ నయ్యు నభినవభోజులైన దేవర సమక్షవిశేషంబున నిందులకు సాహసింపఁ గల నని విన్నవించి యమ్మఱునాఁడు సావధానంబుగ శతావధానం బొనరించె. "విద్వా నేవ విజానాతి విద్వజ్జనపరిశ్రమ" మ్మనునటు లాయాచార్యులవారు నాయవధానంబున విరచింపఁ బడిన పద్యంబు లన్నియు సాకల్యంబుగ నాకర్ణించి యిది యొక సావధానవిరచితం బగు ప్రబంధంబు భాతి రసబంధురంబై యున్నది గాని ఛందోమాత్రప్రధానంబు లైనసాధారణులయవధానంబులవలె నున్నది గాదని విస్మేరచిత్తంబుతో నారాజహంసోత్తముతోఁ గొనియాడుచు విన్నవించి, దానం దనివి తీరక యాయవధానంబులోని యాక్రిందిపద్యముం గూర్చి యిటు ప్రశంసించిరి:— "ఈపృచ్ఛకులలో నొకరిచే

శ్లో॥ ద్రౌపద్యాః పాండుతనయాః, పతి దేవర భావుకాః
న దేవరో ధర్మరాజ, స్సహదేవో న భావుకః.

అను శ్లోకంబునకు నచ్చతెనుఁగున నాంధ్రీకరణం బొనరింప వలయు నని కోరఁబడినది. ఇట్టి యవధానంబుల నిట్టివి యనుచితంబు లని నాచేఁ దెలుపఁబడినను నది పాటిసేయక పరిభవవృత్తితో నిట యడుగఁబడినది. అయిన నిమ్మహాకవీంద్రుచే ననాలోచితంబుగ నెంత సరసముగా నాంధ్రీకరింపఁబడినది. హాహా!!! వీరి కూర్పు నేర్పు:—

చం. జమునికొడుకు కీడుపట్టియును • జన్నపుటాలిపుఱనికందు దూ
ర్వుమనియు గాని వెజ్జులకుఁ • బుట్టినవారును బావగార్లు కొం
డ్లు మఱఁదు లౌదు రైదుగురిలోఁ గడుఁ జిన్నతఁ డెన్న బావగాఁ
డు మఱఁది గాఁడు పెద్దయతఁ • డుం పగఁ ద్రోపది కెంచిచూచినన్

• ఇట్టి యవధానంబుల శతధావ్యాప్తమై యున్నమనంబుతో నిట్టిభాషాంతరీకరణం బసాధ్యంబు. ఎప్పుడేని నిశ్చలచిత్తంబుతో నిట్టివి రచియింపవలయును. అప్పు

డైన నిట్టి యక్లిష్టపాకంబున రుచియింప రచియించుట యబ్బురంబు గాదే!" యని యాపద్యంబుల నన్నియుఁ దా వ్రాయించికొనియె. అప్పు డమ్మహారాజు గారు మన యాస్థానంబున కెంత విఖ్యాతి దెచ్చిరని కొనియాడుచు విశేషసత్కారంబుల నిమ్మహామహుని గౌరవించిరి. పదంపడి వీరిచేఁ బలుమాఱులు పలుతావుల యందష్టావధానంబులు చేయఁబడినవి. 1903-వ సంవత్సరంబున శ్రీయెడ్వర్డుగారి పట్టాభిషేకోత్సవ సమయంబునఁ బీఠికాపురంబునఁ జేయఁబడిన యష్టావధానం బిప్పటికిఁ గడపటిది. ఈయవధానముంగూర్చి శశిలేఖాపత్రికలోఁ బ్రశంసింపఁబడినది. దాని నిందుఁ బొందుపఱచు చున్నాఁడను.

"1903 సం॥ ఫిబ్రవరి 24-వ తేది.

శ్రీ పీఠికాపురాష్టావధానాభినందనశ్లోకాః

శ్రీ పీఠికాపురీశసురాస్థాన కవీమహార్ఘ్యవాగ్విభవౌ

శ్రీ సుబ్బరాయశాస్త్రి శ్రీవేంకటకృష్ణశాస్త్రి సౌజయతాం

శ్లోకవిశులావతంసౌ!

శ్లో॥ అద్రాక్షం పద్యరత్నై రమృతరసఝురీవర్షకై ర్హర్షదాత్రీం
స్పష్టా మష్టావధానస్రుతతరరచనే ప్యవ్యథా కారజుష్టాం
యామాస్మాకీం విశ్వహృద్యాం శుభతరకవితా మభ్యపిందం చ తస్మా
దానందాశ్చర్యసింధువ్యతికరవివశీభూతచేతస్త్రభావమ్.

శ్లో॥ ఆశుకవితాపి భవతో ర్విలంబవిరచితకవిత్వసధ్రీచీ
పితనోతి హృది బుధానాం ప్రమోదపారంపరీసుధాపూరమ్.

శ్లో॥ వివిధావధానసమయే ప్యేవంవిధకవనశాలినో ర్భవతోః
యదిదీయేత విలంబ స్తథాకథంస్యా త్తత్కవిత్వసంరంభః.

శ్లో॥ ఈదృక్ప్రతిభాసీమ్నోః శ్లోకే మ్నోర్భూమాప్రదానమతనుతయా
సానుగుణపక్షపాతి న్యాచంద్రార్కం సమేధతాం రాజ్ఞీ.

ఇత్యభినందతి శ్రీమదమరచింతాత్మకూరు సంస్థానాస్థానవిద్వాన్ ఘంటాశత ప్రబంధరచనాధురంధర శ్రీబాలసరస్వతీ తర్కతీర్థ శ్రీనివాసాచార్యాః.

ఇప్పు డాత్మకూరుసంస్థానంబు నలంకరించి యుండు బాలసరస్వతీత్యాది బిరుదాంకితు లగుశ్రీమాన్ శ్రీనివాసాచార్యులవారు మాపత్రికలో ముద్రింపఁ బడిన యవధానవిషయమును జూచి మిగుల సంతోషించి యీశ్లోకముల వ్రాసి పంపిరి. విద్వాంసుల పరిశ్రమము విద్వాంసులకే వేద్య మనుట వ్యక్తమే కదా. పత్రికాధిపతి"

అమృతరసవర్షకంబు లగుమీపద్యంబులఁ జూచి మిగుల సంతసించితి. నాకు కవిత్వమునందు నింత సరసముగాఁ జెప్పుటకు నానందరసమగ్నుఁడనైతిని. ఒకింత విలంబ మొనఁగిన పిమ్మట మీకవిత యెట్లుండునో. ఇట్టి ప్రతిభాశాలులకు బంగారు పతకము (మెడల్), సాలుజోడును బారితోషిక మొసఁగిన మ-రా-రా-శ్రీ. శ్రీరాజా రావు చెల్లయమ్మారావు బహదరు కోలంక వీరవరము వగయిరా జమీందారిణీ వార లాచంద్రార్క మభ్యుదయపరంపరాభివృద్ధుల నలరారుఁ గాత మని పైశ్లోకముల కర్థము. ఈయవధానము వీరన్నదమ్ము లిరువురుం గలసి చే యొనర్చిరి.

శతావధాన మొనరించిన యామఱునాఁట నుండియు శ్రీగంగాధర రామ గారాయ మహారాజావారు సర్వదా తమసాన్నిధ్యంబున సముచితసత్కారంబులఁ గౌరవించుచుఁ బ్రతిదినంబును వీరితోఁ గవితాగోష్ఠి వినోదించుచు వీరి కవితారుచి యందు విశేష ప్రీతి గలిగి తమతోపాటు వీరికి శాశ్వతకీర్తి సమకూర్పఁ దలఁచి పరంపరాగతమై వ్రాయఁబడి తమదుర్గంబున భద్రంబుగ నున్న 'అఖీఖత్తు'(వంశచారిత్రమును.) సంస్కృతంబునఁ జంపూప్రబంధంబుగ నిక్కవీంద్రులచేతను దెనుఁగున వీరిసోదరుల చేతను రచియింపఁజేసిరి. సంస్కృతంబున "రాజవంశముక్తావళి" యను పేరిట విలసిల్లు తమవంశచారిత్రమును 1882-వ సంవత్సరమునందుఁ గృతినంది, సాకల్యంబుగ గ్రంథం బంతయుఁ జిత్తగించి, తమపూర్వరాజన్యుల మాన్యచారిత్రావర్ణనంబువలనను, ననల్పకల్పనాశిల్పనంబులం దనరినకవితామాధుర్యంబువలనను, నానందపరవశులై యిందులకుం దగిన సత్కారంబు జేయఁగలనే యని నారాజ్యంబ మీ కిచ్చితి నని యీ కవిసార్వభౌముని సింహాసనాసీనుం గావించి, తమయభినవభోజబిరుదాంకము నవ్వ

ర్థంబుగ నొనరించిరి. పిమ్మట నిక్కవితాపట్టభద్రుండు దేవా! యీరాజ్యభారంబు వహియింప దేవర భుజాదండంబె సమర్థంబుగాని నేవహింప సమర్థుండనే యని తత్క్షణంబ వారి రాజ్యంబు వారికె సమర్పించి "సుకవితాయద్యస్తి రాజ్యేనకిం" మ్మను దానికిం దార్కాణ చూపిరి. పిమ్మట శ్రీగంగాధర రామరాయ మహారాజ ప్రతిష్ఠాపితంబైన పీఠికాపురాంగ్లేయప్రధానపాఠశాలయందుఁ దమ ప్రభువుల యానతిని సంస్కృతోపాధ్యాయపదవి నధిగమించిరి. పాఠశాలయందు వీరలుండినది మిక్కిలి స్వల్పకాలము. 1890-వ సంవత్సరమునందు మహాకవిమల్హణకృతంబైన శివస్తవము నాంధ్రీకరించిరి. సంస్కృతంబునంగల శబ్దార్థపదగుంభనం బంతయు గలిగి యాయాంధ్రీకరణం బెంతయు సమంజసముగ నున్నది. ఆసంవత్సరంబుననె శ్రీగంగాధర రామారాయ మహారాజుగారు దేవతాకవితారీతిం బరీక్షింప స్వర్గరాజ్యసింహాసనాలంకృతులైరి. అప్పు డిక్కవిశిరోమణికిం గల పరితాపమునకు మేరయుండునే! తొల్లి కృష్ణరాయనిర్యాణమునందు పెద్దనకవీంద్రుండు తనపరితాపసూచకంబుగ రచియించిన సీ॥ ఎదురైనచోదనమదకరీంద్రమునిల్పి......... ....అనుపద్యమురీతిని రాజవిశ్వాసదీక్షాదీక్షితులయిన యిక్కవీంద్రశిఖామణులచేఁ దమనిర్వేదద్యోతకంబగు నీ సీసపద్యము విరచింపఁబడియె.

సీ. శతలేఖినీపద్యసంధాన మరసి, మాయల్లుఁడటంచు నెయ్యమునఁ బలికె
నెలమి వంశావళిఁ గృతిగాంచి వంశంబుఁ, జిగిరించె ననుచు హర్షించి పొగడెఁ
బ్రభులసింహాసనం బెక్కించి రాజ్యంబు, మీదే యటంచు సంకీర్తి నొసంగెఁ
గొమరువిద్యాభ్యాసగోష్ఠిఁ జిరంజీవి, మీశిష్యుఁ డంచుఁ బేర్కొని వచించెఁ
బ్రథితదేవులపలిసుబ్బరాయశాస్త్రి, యస్మదాస్థానవిద్వాంసుఁ డనుచుఁ బిలిచె
నట్టిశ్రీరావురామరాయాధినాథు, నాకమున కన్పె దైవ మేమందు నకట.

అందులకె కుందుచు సంస్కృతోపాధ్యాయత్వము విడనాడి కింకర్తవ్యతావిశిష్టులై యుండిరి. మఱియు నాసమయంబుననె దత్తతరాజుగారికిని శ్రీమైనరు రాజుగారికిని దటస్థించిన యభియోగవివాదములు వీరి కిసుమంతైన మనస్థైర్యము గలిగింపవయ్యె. వారియాశ్రితులకెంతయుం బరితాపము గలుగఁ బతివ్రతాగ్రగణ్యయు, సాధుజనశరణ్యయు, సుగుణమణిగణాలంబయు నగు శ్రీమంగయాంబ యను శ్రీవారిపట్టంపుదేవేరి కింతల నిర్వేద మింతయనివచింపఁ దరమె. తా మిట్టిదుఃఖసముద్రంబున

నీఁదులాడుచుండినను గృపాలవాలయైన యాసాధ్వీరత్నంబు పరితాపదోధూయమానమానస లగునీకవీంద్రుల కిట్టుహితోపదేశ మొనరించిరఁట:— విపశ్చిద్వరేణ్యులారా! యిట్టి యిక్కట్టులనె కదా ధైర్యం బవలంబింప వలయు నని మిముఁబోంట్లు పెద్దలు చెప్పుదురు. ఈచిన్నికుమారుని మన కప్పగించి యమ్మహారాజుగారు నాకలోకాధిపత్యము వహించిరి. మనమీ చిరంజీవినిజూచికొని యాదుఃఖము మఱువవలయు నను మొదలగుధైర్యోక్తుల వీరల నూరడించిరి. ఆమెను జూచియైన మనము ధైర్యముఁబూన వలయు నని యెట్టకేలకు ధైర్యవంతులైరి. పదంపడి యమ్మహాసాధ్వి యిక్కవీంద్రులనుతనిర్విశేషంబుగ నాదరించిరి. కటకటా! దైవ మెంత పాపిరో గాని యమ్మహాసాధ్వియైనఁ దనచిన్నికుమారుని ముద్దుముచ్చటలఁ జూడ నీయక యత్వరలో నమ్మహారాజు సాన్నిధ్యమున కనిపె. ఆమె చరమావసరంబున మనకవీంద్రుల బుత్రప్రాయులుగఁ జూచి పోషింపఁ దమ సోదరునకుం జెప్పిరఁట. నాసమయంబున శ్రీభర్తృదారకులకుఁ బినతల్లియు, సకలసాధ్వీమతల్లియు, నౌదార్యకల్పవల్లియు, నగు మహారాజ రాజశ్రీ శ్రీ రాజారావు చెల్లయమ్మారావు బహదరువారగు కోలంక వీరవరము వగయిరా జమీన్దారిణీవారు సముచిత గౌరవంబులతో వీరిం గారవింపకుండిరేనియు, దేవబ్రాహ్మణభక్తియుక్తులును, స్వామికార్యధురంధరులును, నీతియుగంధరులును, సదాచారసంపన్నులు నగు శ్రీచెలికాని జగన్నాథరాయనింగారు తదధీనోద్యోగముఖ్యసహాయులుగాఁ జేర్చుకొని, వీరికి ధైర్యోత్సాహములు గలుగఁ జేయకుండిరేనియు, రాజవిద్వత్ప్రథమగణ్యులగు వీరి ధారణాశక్తి యేమగునో నేనూహింపఁ జాలను. అట్టి సమయంబున నద్యోగవిజయార్థంబు శ్రీజగన్నాథరాయనింగారు చెన్నపురికి వీరింగూడఁ దోడ్కొని పోగ నప్పు డచ్చటఁ బ్రకటంబైన వీరిప్రజ్ఞావిశేషాదికము గొంత 1895-వ సంవత్సరము పిబ్రవరి 9-వ తేది గల యాంధ్రప్రకాశికయం దిట్లు వర్ణింపఁబడినది.

"A Telugu Pundit."

"మైలాపూరులో నిపుడొక కవిగారు విచ్చేసి యున్నారు. వారి పేరు దేవులపల్లి సుబ్బరాయశాస్త్రులవారు. వీరి నివాసము గోదావరిజిల్లా పీఠకాపురము. వీరాంధ్రగీర్వాణములయం దతిమనోహరముగఁ గవితఁ జేయఁగలరు. అష్టావధానమును జరిపెదరు. వీరు కొన్నిరోజుల క్రిందట పిబ్రవరి ౧-వ తేది సుమారు మూఁడు జాముల వేళకు తిరువలిక్కేణి పార్థసారథిస్వామివారి దేవాలయమునకు వెళ్లగా నప్పు డచటాల

మగుటచే తలుపులు మూయఁబడియుండెను. కొందఱు వైష్ణవులు వెలుపలి మంటపమునఁ గూర్చుండి యేవో గ్రంథములఁ జూచుచుండిరి. ఇమ్మహాకవి వారలం దగ్గరి అయ్యా గర్భమందిరము మూయఁబడియున్న దే! స్వామిదర్శన మెప్పుడు కాఁగల దని పృచ్ఛ జేసిరి. స్థలమాహాత్మ్య మెద్ది యేనియున్నఁ దెలుపవలయు ననిరి. వార లందులకిడిన యుత్తరమునఁ దనివి చాలక నాకవీశ్వరుండు భగవంతు నుద్దేశించి:—

శ్లో॥ స్వామిన్! పార్థతురంగచోదనకళాక్లిష్టక్రియాలజ్జయా
లీనస్త్వం కిము గర్భమందిరతలే బద్ధ్వాకవాటద్వయం
అస్తు త్వచ్చరితం జగత్సువిదితం కో వా న వేత్తి స్ఫుటం
సాన్వృత్తి స్త్వవ పార్థసారథి విభో భక్తాసురక్త్యైఖిలు॥

అను శ్లోకముం జదివిన నచ్చటి వైష్ణవులు నివ్వెఱపాటు జెంది స్వామీ! మీరార్యులు, యీశ్లోక మెం దుండినది, తమ రాశువుగ వచించినట్లు దోచెడిని, అట్లేని దీని యర్థము మీముఖమున విన వలయు ననిన దాని న్వారు తేటతెనుంగున వివరించిరి, ఎట్లనిన:—ఓ స్వామీ! పార్థసారథి విభో! మున్ను పార్థుని గుఱ్ఱములఁ దోలిన నీచకృత్యమునకై లజ్జనొంది యీ రెండు తలుపులును బిగియ మూసి గర్భమందిరమునఁ దాఁగినావా! ఉండుఁగాక నీ చరిత్రము జగద్విదితమే! అది యెవరెఱుంగరు. ఆ పని తామును ప్రానినఁ భిక్షులను రంజింపఁ జేయు కొఱకే కదా! యని నుడివిరి. పిదప నాదేవాలయమునందుండువారలు వారిని మిగుల గౌరవించి, రథసప్తమి దినమున మంచియుత్సవము జరగఁగలదు. ఆదినమున స్వామి దర్శనమునకు విచ్చేయవలయు నని కోరిరి. ఆప్రకారము కవిగారు రథసప్తమిని స్వామిని దర్శించి యీ క్రింది పద్యముల నుడివిరి:—

శా. స్వామీ! నీకరుణాకటాక్ష గరిమన్ వర్ణింపఁగా శక్యమే!
యేమో దాఁగితివంచు మేలముగ నిన్నేఁబల్కితిం గావునన్
నా మీఁదం బొరపృనఁగాఁ దగదు సూనానాప్రపంచావన
ప్రేమాకల్పక పార్థసారథి హరీ శ్రీకృష్ణ రక్షింపుమీ.

మ. నొగలందు న్నివసించి పార్థునకు సంతోషంబునం గెల్పు గూర్చు గతి న్సామదిఁ గోరు కార్యమునకున్ మోక్షంబు గాగం జయం

బగురీతిగ ఘటియింపు చెన్నపుర వాసా వాసవస్తవ్య భ
వ్యగుణాలంకృతపార్థసారథి ముకుందాభక్త బృందప్రియా.

వీరు మఱియొకసమయమున మైలాపూరులో మిత్రమండలి నుండఁగా 32 యిండ్లు గల చక్రములు మూఁడు వ్రాసి యందు ముగ్వురు కొన్నినియమముల మేరకు నడుగుచు రాఁగా నక్షరములు చెప్పుచు నొకశ్లోకము పృచ్ఛకుని యిష్టదైవస్తుతి గలదిగా నుడివిరి. వ్యస్తాక్షరి నొకటిని వారికిఁ దెలియని భాషలోని వర్ణముల పృచ్ఛకులియ్యఁగా దానిని గ్రమముఁ జెప్పుటయే కాక తలక్రిందుగ నొప్పఁ జెప్పిరి. అడిగిన సంఖ్యగల యక్షరమును జెప్పిరి. వాని వివర మేమనిన:— ఒక చక్రము దత్తాత్రేయనుతి. ఇందుఁబృచ్ఛకుఁడు 32 యిండ్లగల చక్రమునఁ గోరినయింటి కక్షరముఁ జెప్పుచు రాఁగా 32 యిండ్లను నిండిన వెనుకఁ గ్రమముగఁ జదువ నీశ్లోక మేర్పడియె:—

శ్లో॥ సమస్తసద్గుణాధారం, యోగిసంఘాత శేఖరం
కార్తవీర్యార్జునగురుం, దత్తాత్రేయమహం భజే.

మఱియొక చక్రమున నిట్లే యాంజనేయ స్తుతి నిమిడ్చిరి. ఇందుఁబృచ్ఛకులు మహారాజశ్రీ గురుజాడ అప్పారావు పంతులుగారు బి. యే. అదెట్లనిన:—

శ్లో॥ సీతాశోకాపహర్తారం వారాశితరణక్షమం
శ్రీరామపాదభక్తంత మాంజనేయంభజామ్యహమ్॥

దీని పేరుద్దిష్టాక్షరి. ఇఁక మూఁడవయది నిర్దిష్టాక్షరి. ఇందుకు 32 యిండ్లుగల చక్రమును వ్రాసి యందు జేసి సంఖ్యగల యిండ్ల నెల్లఁ బృచ్ఛకుని యిష్టమువచ్చినట్లు హల్లులను వ్రాసియుంచఁగాఁ గవి యాహల్లుల పయిన యుక్తములయిన యచ్చులను సరి సంఖ్యగల యిండ్ల నేదేని యక్షరముల నిమిడ్చి పృచ్ఛకు నిష్టదేవతను స్తుతియించుట. దీనికై రచియించిన శ్లోక మెద్దియనిన:—

శ్లో॥ కాళీపతే నమో గంగా, జటామాలే సితా భ తే
చంచత్తేజో యతీడ్జ్ఞేయ, రమేట్భ్రాతేషు సుందర.

ఇది శంకరస్తుతి. వ్యస్తాక్షరికిచ్చినది యిందుక్రింద నుదాహరింపఁబడుచున్నది.

శ్లో॥ టోల్ ఫర్ ది బ్రేవ్, ది బ్రేవ్ దటార్ నో మోర్
ఆల్ సంక్ బినీత్ ది వేవ్, క్లోస్ బై దేర్ నేటివ్ షోర్

ఇందులోని వ్యస్తాక్షరియు నుద్దిష్టాక్షరియు నేకకాలమున నే జరపఁబడినవి. అష్టావధానము చేయఁగలవీరి కివి రెం డేకకాలమునఁ జేయుట గొప్పపనిగాదు న్నను నాసమయమున నచట నుండిన నాకు మాత్ర మచ్చెరువుగఁ దోఁచెను. దీని యందలి యక్షరముల వేర్వేర చీటీల పయి వ్రాసి వరుస తప్పించి యవు డపు డొక టిగ నిచ్చినఁ గడపటఁ గ్రమముగ నడిగినఁ గ్రమముగ నొప్పఁ జెప్పిరి. తలక్రిందుగను జదివిరి. ఇన్నవ యక్షరమేదియన్నం దక్షిణము బదు లొసంగిరి. ఇట్టిధీయుతులఁ గల్పించుఁ నప్పరమేశ్వరుని నేర్పు నేమని కొనియాడుదుము. ఇట్టికవులం దగురీతి సన్మానింపఁ గల భోజుఁడుఁ, గృష్ణదేవ రాయలు నెందున్నవారో కదా.

కడచినవారమునందుఁ దపు పత్రికలో మైలాపూరిలో జరిగిన యొకయష్టావధానముం గూర్చి కొంత వ్రాయఁబడి యుండె నాయవధానముఁ జేసినవారి ప్రజ్ఞావిశేషంబుల విశదీకరించినది చాలదని వగచి తద్వృత్తాంతము వివరంబుగ నీక్రిందఁ బొందు పఱచెద. సభ జరిగినది గత ఫిబ్రవరిమాసము 19-తేది రాత్రి 9-గంటలు మొదలు 11-గంటలవఱకును; స్థలము శ్రీశివస్వామయ్యర్ బి. యే. బి. యెల్ గారి గృహము; సభ్యులు బ్రహ్మశ్రీ వేదమూర్తులయిన యజ్ఞేశ్వరదీక్షితులవారు, మ-రా-శ్రీ-హైకోర్టు వకీళ్లు రామకృష్ణయ్యర్, వి. సి. దేశికాచారియార్, వి. సి. శేషాచారియార్, పి. యస్ శివస్వామయ్యర్, యస్, గోపాలస్వామయ్యంగారు, ఆర్. కుప్పుస్వామయ్యర్, జీవాజీగోపాలగం డెకర్, పోలీసుఆఫీస్ మేనేజర్ ఎ. కృష్ణస్వామయ్యర్, ఎమ్. కృష్ణరావుగారు, ఎమ్. విశ్వనాథయ్యర్, మొదలగు నేకులు. అవధానిగా రేకకాలమున గమనించినవిషయము లెవ్వయనిన:—1 వి. సి. దేశికా చారియారుతోఁ జతురంగము నాడుచుండిరి. 2. ఒకటొకటి సంబంధములేని మూఁడు శ్లోకములయందుండి ప్రతిశ్లోకమునందు నొకపాదము తీసిన మూఁడుపాదములు ముగ్గురు సదస్యులు చదివిన, నవధానిగారు స్వకపోలకల్పితముగా నాల్గవపాద మొకటి రచియించి, యానాల్గుపాదములతో నైన నీశ్లోకమున కన్వయమును నర్థమును జెప్పిరి:—

శ్లో॥ అయంస తేతిష్ఠతిసంగమోత్సుకో, విభావరీభాతిసదంబుజేన
మద్గుద్వయంకుండలపండితానా, మగ్రేసరోదాతుమనావృగాక్షి.

బగురీతిఁ ఘటియింపు చెన్నపుర వాసా ♦ వాసవస్తవ్య భ
వ్యగుణాలంకృతపార్థసారథి ముకుం♦దాభక్త బృందప్రియా.

వీరు మఱియొకసమయమున మైలాపూరులో మిత్రునింటిలో నుండఁగా 32 యిండ్లు గల చక్రములు మూఁడు వ్రాసి యందు ముగ్గురు కొన్ని నియమముల మేరకు నడుగుచు రాఁగా నక్షరములు చెప్పుచు నొకశ్లోకము పృచ్ఛకుని యిష్టదైవస్తుతి గలదిగా నుడివిరి. వ్యస్తాక్షరి నొకటిని వారికిఁ దెలియని భాషలోని వర్ణముల పృచ్ఛకు లియ్యఁగా దానిని గ్రమముఁ జెప్పుటయే కాక తలక్రిందుగ నొప్పఁ జెప్పిరి. అడిగిన సంఖ్యగల యక్షరమును జెప్పిరి. వాని వివర మేమనిన:— ఒక చక్రము దత్తాత్రేయనుతి. ఇందుఁబృచ్ఛకుఁడు 32 యిండ్లగల చక్రమునఁ గోరినయింటి కక్షరముఁ జెప్పుచు రాఁగా 32 యిండ్లను నిండిన వెనుకఁ గ్రమముగఁ జదువ నీశ్లోక మేర్పడియె:—

శ్లో॥ సమస్తసద్గుణాధారం, యోగిసంఘాతశేఖరం
కార్తవీర్యార్జునగురుం, దత్తాత్రేయమహంభజే.

మఱియొక చక్రమున నిట్లే యాంజనేయ స్తుతి నిమిడ్చిరి. ఇందుఁబృచ్ఛకులు మహారాజశ్రీ గురుజాడ అప్పారావు పంతులుగారు బి. యే. అదెట్లనిన:—

శ్లో॥ సీతాశోకాపహర్తారం వారాశితరణక్షమం
శ్రీరామపాదభక్తంత మాంజనేయంభజామ్యహమ్॥

దీని పే రుద్దిష్టాక్షరి. ఇఁక మూఁడవయది నిర్దిష్టాక్షరి. ఇందుకు 32 యిండ్లుగల చక్రమును వ్రాసి యందు బేసి సంఖ్యగల యిండ్ల నెల్లఁ బృచ్ఛకుని యిష్టమువచ్చినట్లు హల్లులను వ్రాసియుంచఁగాఁ గవి యాహల్లుల పయిన యుక్తములగు నచ్చులను సరి సంఖ్యగల యిండ్ల నేదేని యక్షరముల నిమిడ్చి పృచ్ఛకు నిష్టదేవతను స్తుతియించుట. దీనికై రచియించిన శ్లోక మెద్దియనిన:—

శ్లో॥ శ్రాళీపతే నమో గంగా, జటామాలే సితాభ తే
చంచత్తేజో యతీడ్ధ్యేయ, రమేట్ఛ్వాతేషు సుందర.

ఇది శంకరస్తుతి. వ్యస్తాక్షరికిచ్చినది యిందుక్రింద నుదాహరింపఁబడుచున్నది.

శ్లో॥ టోల్ ఫర్ ది బ్రేవ్, ది బ్రేవ్ దటార్ నో మోర్
ఆల్ సంక్ బినీత్ ది వేవ్, క్లోస్ బై దేర్ నేటివ్ షోర్

ఇందులోని వ్యస్తాక్షరియు నుద్దిష్టాక్షరియు నేకకాలముననే జరుపఁబడినవి. అష్టావధానము చేయఁగలవారీ కవి రెండేక కాలమునఁ జేయుట గొప్పపనిగాకున్నను నాసమయమున నచట నుండిన నాకు మాత్ర మచ్చెరువుగఁ దోఁచెను. దీని యందలి యక్షరముల వేర్వేర చీటీల పయి వ్రాసి వరుస తప్పించి యపు డపు డొకటిగ నిచ్చినఁ గడపటఁ గ్రమముగ నడిగినఁ గ్రమముగ నొప్పఁ జెప్పిరి. తలక్రిందుగను జదివిరి. ఇన్నవ యక్షరమేదియన్నం దక్షణము బదు లొసంగిరి. ఇట్టిధీయుక్తులఁ గల్పించుఁ నప్పరమేశ్వరుని నేర్పు నేమని కొనియాడుదుము. ఇట్టికవులం దగురీతి సన్మానింపఁ గల భోజుఁడుఁ, గృష్ణదేవరాయలు నెందున్నవారో కదా.

కడచినవారమునందుఁ దపు పత్రికలో మైలాపూరిలో జరిగిన యొకయష్టావధానము గూర్చి కొంత వ్రాయఁబడి యుండె నాయవధానముఁ జేసినవారి ప్రజ్ఞావిశేషంబుల విశదీకరించినది చాలదని వగచి తద్వృత్తాంతము వివరంబుగ నీక్రిందఁ బొందుపఱచెద. సభజరిగినది గత ఫిబ్రవరిమాసము 19-తేది రాత్రి 9-గంటలు మొదలు 11-గంటలవఱకును; స్థలము శ్రీశివస్వామయ్యర్ బి. ఏ. బి. యెల్ గారి గృహము; సభ్యులు బ్రహ్మశ్రీ వేదమూర్తులయిన యజ్ఞేశ్వరదీక్షితులవారు, మ-రా-శ్రీ-హైకోర్టు వకీల్లు రామకృష్ణయ్యర్, వి. సి. దేశికాచారియార్, వి. సి. శేషాచారియార్, పి. యస్ శివస్వామయ్యర్, యస్, గోపాలస్వామయ్యంగారు, ఆర్. కుప్పుస్వామయ్యర్, జీవాజీగోపాలగండెకర్, పోలీసుఆఫీస్ మేనేజర్ ఎ. కృష్ణస్వామయ్యర్, ఎమ్. కృష్ణరావుగారు, ఎమ్. విశ్వనాథయ్యర్, మొదలగు ననేకులు. అవధానిగా నేకకాలమున గమనించినవిషయము లెవ్వియనిన:—1 వి. స. దేశికాచారియారుతోఁ జదురంగము నాడుచుండిరి. 2. ఒకటొకటి సంబంధములేని మూఁడు శ్లోకములయందుండి ప్రతిశ్లోకమునందు నొకపాదము తీసిన మూఁడుపాదములు ముగ్గురు సదస్యులు చదివిన, నవధానిగారు స్వకపోలకల్పితముగా నాల్గవపాద మొకటి రచియించి, యానాల్గుపాదములతో నైన నీశ్లోకమున కన్వయమును నర్థమును జెప్పిరి:—

శ్లో॥ అయంస తేతిష్ఠతిసంగమోత్సుకో, విభావరీభాతిసదంబుజేన
మద్దుద్వయంకుండలపండితానాం, మగ్రేసరోదాతుమనామృగాక్షి.

ఇందు మొదటిపాదము కుప్పుస్వామయ్యరుగారును, రెండవపాదము శివస్వామయ్యరుగారును, తృతీయపాదము శేషాచార్యులవారును, నిచ్చిరి. 3 వ్యస్తాక్షరి. ఇందు శ్రీదేశికాచార్యులవారు "పళమయియైనప్పుడు పదియాదేనికా కెళమెయ్యెక్కిలిందానల్పు" అను నఱవపద్యమునందలి యక్షరముల వేర్వేరు చీటీలపై లిఖియించి వానివరుస దప్పించి యపుడపు డొక్కొక యక్షరము నిచ్చుచు రాఁగా నవధానాంతమున శాస్త్రులవారు దానిం గ్రమంబుగఁ జదివిరి. 4 నిర్దిష్టాక్షరి. ఇందు శ్రీదేశికాచార్యులవా రొకశ్లోకమున పదిసంఖ్యగల స్థానములయం దుండు నక్కరము లివియై యుండవలయు నని నిర్దేశించి శ్రీరామనుతి వచ్చునటుల నొకశ్లోకము రచింపుఁ డన్న నవధానిగారీరున రచియించి జదివిరి:—

శ్లో॥ సీతేత్రైలోకైకనాథావభృశంరామాళిగోశుభ,
ద్వైటయూథప్రియోదారశ్రీలస్వచ్ఛభుజాయుధ.

5. ఆశుధార. ఇందు శ్రీవస్వామయ్యరుగా రకస్మాత్తుగా నవధానకాలమున నారికేళతరువు వర్ణింపుఁ డన్న నవధానిగా రీశ్లోకము నుడివిరి:—

శ్లో॥ నారికేళతరురేష శోభతే,వారియంత్రపృథునాళవత్పురః
ఆత్మనోగ్రఫలనిర్గళత్పయఃపూరబింబపరిపూర్ణచత్వరః ॥

6. అవధానకాలమం దవధానిగారి పయి శ్రీశేషాచార్యులవా రపుడపు డొకపుష్పము వైచుచుండ వారు వాని లెక్కించి 143 అని చెప్పిరి. 7 అట్టికాలమున శ్రీవిశ్వనాథయ్యరుగారు కొన్నిరాగములు శుద్ధముగాను మఱికొన్ని మిశ్రమముగాను బాడిన వానిం గమనించుచుండి యవధానిగా రవధానాంతమున వాని నామములను వచియుఁ జెప్పిరి. ధీనిధు లగు నీ శాస్త్రులవారా కాలమున జరిగిన విశేషము లిబిడి నెంతయుం జలింపక నీవివిధక్రియలం గావించుటయ గాక, మఱికొంద ఱున్నచో వారుకోరిన వర్ణనలం బొందుపఱచి యేవృత్తముల నయినం గవిత్వముం జెప్పెద మనిరి కాని, యాకస్మికముగ నాకేయిం గూడినయాసభయందు సభ్యులుకొద్దిగ నుండినందువలనను గాలవిళంబన మగునని వెఱచియు నింకొకదినమునఁ బగటిపూఁట నింకొక గొప్పసభ గూర్పఁ దలంచి యప్పటి కాసభం జాలించిరి. ఆశుకవిత్వములును నష్టావధానములయందలి కవిత్వములును రసవంతము లైయుండఁ జాలవు. ఈయవధానిగారి కవిత్వ మట్లు గాక యెల్లప్పుడు సరసమై మెలఁగుట మిగుల నాశ్చర్యము. ఇది యీయవధాన వృత్తాంతము. ఇఁక వీరి

యాశుకవిత్వమునకు రెండు దృష్టాంతములఁ జెప్పెద. ఫిబ్రవరి 24 వ తేది యమావాస్య నాఁ డీయవధానిగారును నేనును, మఱికొందఱుమిత్రులతో సముద్రస్నానమపేక్షించి యుదధితీరంబునఁ బోవుచుంటిమి. అపుడు వయిఁబయిఁ గ్రమ్ముకొని మ్రోయుచు వచ్చుచుండెడు కెరటముల నీక్షించి శ్రీశాస్త్రులవా రీశ్లోకముల నుడివిరి:—

శ్లో॥ అపారోహమితివ్యర్థంగర్జసిత్వంపయోనిధే
త్వత్తుల్యోవాధికోవానుసంసారోస్మాభిరీక్ష్యతే.

శ్లో॥ గోత్రత్రాణధురీణపావనధునీశ్లిష్టాక్షతేబాడబా
ధారత్వన్మహిమానభిజ్ఞమనసాస్యబ్ధైమయాగర్హితః
క్షంతవ్యంభవతాసకల్మిషతనుర్యత్త్వజ్జలే మజ్జతి
ద్రాగున్మజ్జతిసోప్యపంకవిషయస్సంసారతోసారతః.

ఒకరేయి నీయవధానిగారును, పైనజెప్పఁబడిన దీక్షితులవారును, శ్రీశివస్వామయ్యరుగారి యింట నుండఁగా వారు తమ యెదుటనున్న "మూన్‌లైటుషేడ్డు" దీపమును వర్ణింపుఁడన శాస్త్రులవా రీశ్లోకము నాక్షణమే చదివిరి:—

శ్లో॥ దీపచంద్రమసోర్మధ్యేదీపపవహిందీప్తిమాన్
విభేతితమసశ్చంద్రస్తమోదీపాద్బిభేతియత్.

వీరు శ్రీరామభక్తులు గావున రాతినాతిఁ జేయు రాముని మహిమంబు చేతనంబుల నిట్లుజేయుట యరుదే!

మఱియు నీకవిగారు తమ భక్త్రృదాయకుని యభియోగవాద విజయ సమయమున నిక్కడకు వచ్చియుండి 1896 సం॥ నవంబరు నెల 2-వ తేదిని సాయంకాలమున శ్రీ పార్థసారధిస్వామివారి కోవెల కేగ నపుడును దలుపులు మూయఁబడి యున్నందున నీ క్రింది పద్యమును నుడివిరి:—

ఉ. వచ్చినవేళ నెప్పుడుఁ గవాటము జాటుగ మాటుకొందువో
లచ్చిమగండ! నీకుఁగల లజ్జ తెలుంగు నెఱుంగలేక వి
వ్వచ్చుని నాఁటిపోటు దలఁపుంబడి కేవలదజ్జయంబు మా
కచ్చుపడంగఁ దెచ్చియిదు నంతకుఁ గావలెఁ బార్థసారధీ!

ఆ మఱునాఁడు పగలు 11 ఘంటలకు స్వప్రభుపక్షంబుగాఁ దవభియోగవాదము. స్థిరపఱుపఁబడిన తీర్మానముతో జయంబుగలిగె"

ఇట్లు,

విద్యాభిమాని.

వీరి జ్ఞాపకశక్తిం గూర్చి వీరి యవధానములం దిలకించిన చెన్నపట్టనవాస్తవ్యులచే నొసఁగఁబడిన యోగ్యతాపత్రికలను, మఱికొందఱు తగుమనుష్యులచే నీయఁబడిన నిర్ణయపత్రికలను నిందు వ్రాసి తదనంతరోదంతము విశదీకరించుచున్నాఁడ.

MYLAPORE
8th November, 1896.

Devulapally Subbaraya Sastri Garu, a Pundit attached to the palace of the minor Rajah of Pittapur, gave a performance of Ashtavadhanam before a large audience at Mylapore. His remarkable powers of memory in repeating in their proper order, over fifty letters in Tamil and Hindustani (languages with which he is unacquainted), given out to him at random and at long intervals and his ready versification in Telugu and Sanskrit on specified subjects in spite of numerous restrictions, were greatly admired and every one present was immensely pleased with the whole performance.

(Sd.) P. R. SUNDARA AIYER,
High Court Vakil.

" T. GEEVAJI,
High Court Vakil.

" V. C. SESHACHARI,
High Court Vakil.

" K. KRISTNAMACHARI,
High Court Vakil.

" R. ANANTAKRISTNA SASTRI,
Pandit, Adyar Library.

" A. KRISTNASWAMY AIYER,
Manager, Office of the Inspector General of Police, Madras.

(Sd.) R. SWAMINADHA AIYER,
Ag. Professor of Mathematics Presidency College, Madras.

" S. KUPPUSWAMI AIYER,
1st Assistant, Revenue Board.

" V. KRISTNASWAMI AIYER,
High Court Vakil.

" V. KALYANARAMA AIYER,
High Court Vakil.

మైలాపురి

8-తేది నవంబరు 1896.

శ్రీ పీఠికాపురము మైనరురాజుగారి యాస్థానవిద్వాంసు లగు దేవులపల్లి సుబ్బరాయశాస్త్రులవారిచే మైలాపురంబున నొక గొప్పసభయం దష్టావధానము జరపఁబడినది. వీరికిఁ దెలియని హిందూస్థాని ద్రావిడభాషలలో వరుస క్రమమునుఁ దప్పించి మిక్కిలి వ్యవధికాలములయందు నీయఁబడిన యేఁబదియక్షరములకు నధికముగల పద్యమును యుక్తక్రమమున మరల నప్పగింపఁగలిగిన వీరి ప్రసిద్ధికర మగుజ్ఞాపకశక్తియు, నెన్నియభ్యంతరములు గలుగఁజేసినను గోరిన విషయములలోఁ దెనుఁగునను సంస్కృతమునందును నాశుకవిత్వముఁ జెప్పనేర్పును, మిక్కిలియు నాశ్చరమును గలిగించినవి. సభాసదు లందఱు వీర లొనరించిన యవధానమునకు మిగుల నానందముఁ బొందిరి.

పి. ఆర్. సుందరయ్యరు,
హైకోర్టు వకీలు.

టి. జీవాజి,
హైకోర్టు వకీలు.

పి. సి. శేషాచారి,
హైకోర్టు వకీలు,

కె. కృష్ణమాచారి,
హైకోర్టు వకీలు.

ఆర్. అనంతకృష్ణశాస్త్రి,
అడియారు లైబ్రరీపండితుఁడు.

ప. కృష్ణస్వామి అయ్యర్,
ఇనస్పెక్టరు జనరల్ ఆఫీసు మానేజరు.

ఆర్. స్వామినాథ అయ్యర్.
ఆక్టింగు ప్రొఫెసరు.

యస్. కుప్పుస్వామి అయ్యర్,
ఫస్టు అసిస్టెంటు రివిన్యూబోర్డు.

పి. కృష్ణస్వామి అయ్యర్,
హైకోర్టు వకీలు.

పి. కల్యాణరామయ్యర్,
హైకోర్టు వకీలు.

మఱియు నీ నెల 8-వ తేదీని జరిగిన యీ యవధాన సమయమున మ-రా-రా-శ్రీ వి. కృష్ణస్వామి అయ్యరుగారు కీకవిగారి కొక సమస్యనొసఁగిరది యుద్దియనిన:—

"శ్లో. చంద్రజ్యోత్స్నా స్ఫురతిగగనే పశ్యనీలోత్పలశ్రీః."

ఇందునకుం గవిగా రయిదు నిమిషములలో నిట్లు రూపకాతిశ యోక్త్యలంకా రముగా విస్ఫూర్తిఁ జేసిరి:—

శ్లో. జీమూతాళిర్వ్యహతి మహతీస్తార కాశ్చంచరీకా
శ్చాంపేయాగ్రే దధతి వలనోల్లాస లీలామిదానీం
చిత్రం మందక్రమ ముపసరత్యద్రి శృంగాగ్రతోసౌ
చంద్రజ్యోత్స్నా ప్రస్ఫుర తిగగనే పశ్యనీలోత్పలశ్రీః.

Devulapalli Subbaraya Sastri and Venkatakrishna Sastri have very kindly shown Mrs. Andrew and myself some wonderful feats of memory which have greatly pleased us. We have never seen any thing so good before.

PITTAPUR, }
16-12-03. }

(Sd.) J. ANDREW,
(*Member Board of Revenue*).

దేవులపల్లి సుబ్బరాయశాస్త్రిగారును నీ వెంకట కృష్ణశాస్త్రిగారును విశేష దయతో మాదొరసానిగారికిని నాకును జ్ఞాపకశక్తిని గనబఱచెడు నద్భుత వినోద ములను జూపిరి. ఇందువల్ల మేము విశేషానందము నొందితిమి. ఇంతబాగుగ నున్న దానిని మే మెన్నడును గని యుండలేదు.

పిఠాపురం, }
16-12-1903. }

జే. ఆన్డ్రు
(రివిన్యూ బోర్డు మెంబరు),

Pandits D. Subbaraya Sastry and D. V. Krishna Sastry gave an excellent performance in Indian Mnemonics at Pittapur on the 13th Instant. I was very much pleased with the wonderful feats of memory performed by the highly talented brothers.

PITTAPUR, }
14-4-1904. }

(Sd.) L. C. WILLIAMS,
Inspector of Schools,
Northern Circle.

పండితులగు దేవులపల్లి సుబ్బరాయశాస్త్రిగారును నీ వేంకటక్రిష్ణ శాస్త్రిగారును బిఠాపురమందు నీ నెల పదమూఁడవ తేదిని జ్ఞాపకశక్తిని దెలిపెడి యద్భుతమైనహిందూదేశసాంప్రదాయపు వినోదమును జూపించిరి. ఇట్టి యతిశయమైనప్రతిభగల యీ యన్నదమ్ములచేత కనఁబఱుపఁబడిన పై వినోదములకు నేను మిగుల నానందించితిని.

యల్. సి. విలియంస్,

పిఠాపురం
14-4-1940.

ఇన్‌స్పెక్టరు ఆఫ్ స్కూల్సు,
నార్తరన్ సర్కిల్.

శ్రీమైనరు రాజావారి యభియోగవిజయవార్త నాకర్ణించి యమితానంద రసమగ్నులై యత్యుత్సాహముగల తద్విజయోత్సవ వాసరంబులనిక్కవిగారిమ్మహేంద్రవిజయ ప్రబంధము విరచింప నారంభించి ముగియించిరి. పిమ్మట 1903 సంవత్సరమున శ్రీరాజా చెల్లయమ్మారావుబహదరు జమీన్‌దారిణీ వారిచే బ్రతిష్ఠాపితంబైన పీఠాపురము హైస్కూలునందు మరల వీరు సంస్కృతోపాధ్యాయత్వమునొందిరి. ప్రస్తుతము వీర లాబాల్య కవితాప్రసంగ శీలాభిలాషులును, సకలసుగుణగణవిరాజమానులును, దినదినప్రవర్ధమానులును, శ్రీమద్రావువంశపయఃపారావార రాకాసుధాకరులును, శ్రీగంగాధర రామారాయ మహారాజతనూభవులును, తత్పట్టమహిషీమంగయాంబికాగర్భశుక్తిముక్తామణులును, బాల్యావసానపరిలబ్ధహూణభాషాప్రథమపరీక్షాసాఫల్యులును. సకలహూణప్రభుజనాదిశ్లాఘనీయచారిత్రులు నగు శ్రీమద్రావు వేంకట కుమార మహిపతి సూర్యారాయప్రభువరేణ్యులకు నుపాధ్యాయులుగ నున్నారు. మొన్నటి విజయదశమినాఁడు జరిగింపఁబడిన దర్బారు మహోత్సవమునందు "రామరాయవిలాస" మను మఱియొక ప్రబంధమును విరచించి శ్రీమైనరు మహారాజుగారికిం గృతి నొసంగిరి. అప్పుడిక్కవీంద్రుల యెడలఁ గనపఱుపఁబడిన గౌరవసత్కారంబులు తమ తండ్రిగారిచే జరిగింపఁబడినగౌరవంబులతోఁ దుల్యంబు లనుటకంటె నిప్పటి సమయములో నిది యెక్కు డనియే చెప్పవచ్చును. ఈరాజశిఖామణులు నిట్టికవీంద్రులచే నేఁటేఁటఁ బ్రబంధంబులఁ గృతులఁగైకొనుచుఁ దాముం బ్రబంధకర్తలై భోజరాజ కృష్ణదేవరాయలవలె నిజకీర్తి నెల్లెడలఁజల్లి యత్యధికరాజ్యసమృద్ధితోఁ జిరకాలము ప్రజారంజనముఁ జేయుచుఁ బరిపాలింప రక్షింపఁ బరమేశ్వరుని ప్రార్థించుచున్నాఁడను.

ఇకట్ఱ వీంద్రమునిచే రచియింపఁబడిన గ్రంథములు.

౧. శ్రీరామపంచాశత్తు. సంస్కృతము. శ్రీరామస్తవము. 1875 సంవత్సరమున రచియింపఁబడినది. అముద్రితము.

౨. మందేశ్వరశతకము. తెనుఁగు. నీతిప్రధానము. 1879. అముద్రితము.

౩. శ్రీరామవంశముక్తావళి. స్వప్రభువంశచారిత్రమును దెలుపు సంస్కృతగ్రంథము. ఇది ౧౦ సరములు గలిగి విచిత్రగాథలు గలిగి నవరసాకరమై చదువరులడెం దంబులకు విందు గల్గించుచున్నది. అముద్రితము.

౪. మల్హాణస్తవము. ఆంధ్రీకరణము. 1882. ముద్రితము.

౫. కుమారశతకము. రాజనీతి దెల్పునది. ఆంధ్రీకరణము. ముద్రితము.

౬. కుమారశతకమునకు వ్యాఖ్యానము.

౭. మహేంద్రవిజయము. ప్రబంధము. ఆంధ్రము. ముద్రితము.

౮. రామరాయవిలాసము. అముద్రితము.

పై గ్రంథములలో కొన్నిటి నుండి కొన్నిశ్లోకంబులను గొన్నిపద్యంబులను నిందుదాహరించుచున్నాఁడను.

శ్రీరామపంచాశత్.

శ్లో॥ వదనే స్మృదుమందహాసలీలం వచనే సత్యకథాప్రసంగలోలం
నయనే సదయారసం పుమాంసం చరణే చేతనితాశ్మమూర్ణమీడే.

శ్లో॥ సహిత స్సహజన్మభి స్త్రిభిర్వ్యసహింత న్స్వైరపి హారకేళిధుర్యైః
సమయానరయాతటంపినీల స్సమయాన్స్వప్నగతోవ్యలోకిబాలః

మందేశ్వర శతకము.

శా. రాజుల్ భోజులువంటివా రొదవ నారా కాళిదాసోపమ
శ్రీజాగ్రత్కవిరాజులుం గల రికన్ శ్రీరామచంద్రోపముల్
క్ష్మాజాను ల్గలరేని వాయుజనిభుల్ దాసు ల్గలా రేల యీ
రాజుల్ పిండి కొలంది నిప్పటియుఁగా నూహింప మందేశ్వరా.

మ. వినయంబే సుగుణం బగుం బరులకుం బ్రేమంబు పుట్టించి లా
లనముం జెందును మెప్పు చేర్చి బహుధాలాభంబునుం బొందు భ
క్తిని సంధించి సమర్చనం గొనును బ్రీతి న్నించి మేలంద నో
పు నటు ల్గాన జగానఁ దాదృశగుణంబుం గాన మందేశ్వరా.

శ్రీరావువంశముక్తావళి.

శ్లో॥ జ్ఞాతార స్త్రాతార స్సోతారః కాంక్షితార్థదాతారః
నేతార స్సంతి యది ఖ్యాతా రచయింతి సత్కృతీఃకవయః.

శ్లో॥ మాతా స్తే దదృశుః కిలా త్తవినయా మాపాండుగండద్వయీం
సాధ్వీం గర్భభరాలసాం నృపకులస్త్రీలక్షణైర్లక్షితాం
చింతావిక్లబమానసా మసితరప్రేక్ష్యామపీదృక్తయా
సంధృష్టా మిహ మైథిలీం భగవతః ప్రాచేతస స్యాశ్రమే.

మల్లాణ స్తవము.

శ్లో॥ కాంతాకచప్రచయచవుష్పసుగంధిగంధ,
లుబ్ధభ్రమద్భ్రమరకర్బురకంధరాయ
గంధర్వయక్షసురసిద్ధకిరీటకోటి, సం
ఘట్టఘృష్టచరణాయ నమ శ్శివాయ

ఉ. శ్రీకరకామినీకచపంక్తిసుమప్రచయోరుసౌరభ
స్వీకరణప్రభూమద్భ్రమరవిభ్రమకర్బురకంఠకాంతికిన్
నాకసదుత్తమాంగమకుటాగ్రవిఘట్టనఘట్టితాంఘ్రిపీ
ఠికమనీయమూర్తికి ఘటించెద వందన మిందుమౌళికిన్.

శ్లో॥ అన్యైరవిందమకరందహృతాళిబృంద,
మందారకుందదళదామభి రిందుమాళే
పూజాం విధాయ భవతో విలసంతి దేవ
దేవేంద్రమందిరవరై స్సహ సుందరీభిః.

ఉ. కొండ అమందభక్తిఁ దమకుం దులకింప మరందబిందుని
ష్యందమిళిందబృందహారి చందనకుందనవారవిందకో
టిం దగ నీదుపూజల ఘటించి పురందరమందిరంబులం
దుందురు సుందరీకలన మొందుచు నందుల నిందుశేఖరా.

కుమారశతకము.

శ్లో॥ మంత్రకాలంవినా సర్వ, జనసేవ్యస్థలే వస
యతః కుమార త్వాంద్రష్టు, మాయాం త్యర్థార్థినో జనాః.

గీ. మంతన మొనర్చునప్పుడు మాని యితర, వేళలం దెల్ల జనులు సేవించుచోటఁ
గొలు వొనర్పుము శర్థముల్ దెలిపికొనఁగ, జనము నినుఁజూడ వచ్చుఁగావునఁగుమార.

శ్లో॥ మా మానం భజ మాలస్యం మా లక్ష్యం మా ప్రతారితాం
త్వం కుమారాగతాన్ పశ్యన్ పూర్వాభాషీ ప్రియంవద.

కం. మానం బూనకు మలసతఁ, బూనకు ప్రల్లదనము లాడఁ బూన కలక్ష్యం
బూనకు ప్రజ రాఁగని హిత, మానట్టుల మున్నె పలుకుమయ్యా కుమారా.

రామరాయవిలాసము.

సీ. నునుఁగుట్టుపట్టుమెత్తని మెత్తకోశిరి, జగజంపుపల్లంపుఁ జిగిబిగింపు
టంగువారుజగాడటంపుజల్తారుము, ప్పిరిచుట్టుఘామువా పెన్హారంగు
పాన్పెలుంగులరికాబుబుబలుతోరంపు, హిమాన్సుల మెడపట్టె ముడుటుచాల
మొగముట్టుసొంపుజెంపులకెంపుకళ్లెంబు, చొక్కంపుఁజిక్కని సోఁగవాగె
చుఱుకునిడువాలుతరటుకుచ్చుల బెడంగు, పీలిగఱులతురాయర బ్బిహుమాయి
దగినముస్తాబొనర్చి వస్తాదులిరువు, రచ్చటికిఁదెచ్చి రేలిక యాజ్ఞవడసి.

ఉ. తమ్ములనెమ్మిఁగమ్మ దవు దవ్వులఁగన్గొని సన్నచేసివా
రమ్ములఁ గూర్పఁ బంచితిరి వచ్చిరె సాదులుస్వారి కేగ నె
య్యమ్మున మమ్ము రమ్మనుట కా యిటువచ్చితి రంచు నుండ మో
దమ్మునఁ జిన్నిమన్నలను దండకు రండని యవ్వ నవ్వుచున్ .

కం. ఏమిర చిన్నికుమారా ! యీముప్పూరు నేగఁదలఁచి శేసాక్కి నీ
కేమైనఁ దెలుప లేదే! నీమాటయె తలఁపరై రెం నెయ్యపుటన్నల్.

మాధవస్వామిరథవర్ణనము.

సీ. సారనేమిస్ఫురచ్చక్రషట్కయుతంబు, విలిఖితదంపతీవిలసనంబు
సఫలరంభాస్తంభసంభాసమానంబు, వగ్రలసజ్జాతుపార్శ్వయుగము
నైకసంఖ్యాకఘంటావళీసహితంబు, బహుళదర్పణదీపభాజనంబు
నభ్రంకషసుదర్శనాంచితకలశంబు, కీలితపక్షిరాట్కేతనంబు.

గీ. నగుచుఁ దనరారు రావువంశాంబురాశి, పూర్ణహిమధామ నీలాద్రిభూపతనయ
సూర్యరామేంద్రుఁ డాదరస్ఫూర్తి నిడిన, సుందరం బగుమాధవస్యందనంబు.

పద్మవర్ణనము.

మహా. కమలం బేపారు ధాత్రిం గలితపరిమళాక్రాంతదిఙ్మండలంబై
విమలాంభఃపూర్ణవాపీవిపులతరసరోబృందసందీపితంబై
కమలాకాంతానివాసక్రమఘనపదమై కంజపత్రాక్షనాభీ
రమణీయంబైవిధాతృప్రసవసదనమై రాజితంబైనరీతిన్

శ్రీ రాజావారుసర్వపురంబుననిర్మించినగోపురాదికములవర్ణనము.

సీ. కట్టించె నెవ్వాఁడుఘనచిత్రములతోడ, గోపురంబును దాఁకుగోపురంబు
నిర్మించె నెవ్వాఁడు నిర్మలోదకముక్తి, వాపికాసవిధసోపానసరణి
స్థాపించె నెవ్వాఁడు సద్భక్తిపఱలంగ, వరవరముని లోకగురువరేణ్యు
నియమించె నెవ్వాఁడు నిత్యోత్సవంబులు, భావనారాయణస్వామివారి

గీ. కవని శ్రీసర్వవరపురమందుభక్తి, నతఁడు రాజన్యమాత్రుఁడే మతిఁ దలంప
రాజదీహానరేబిలుప్రభృతిబిరుద, శాలి శ్రీరామరాయభూపాలిమాళి

మాధవస్వామి రథ వర్ణనము, పద్మవర్ణనము శ్రీ శేటురాజావారు సర్వ
పురంబున నిర్మించిన గోపురాదికముల వర్ణనము గల పద్యంబులు గవిగారికతా
ధానములోనివి.

వీరిగ్రంథంబు లన్నియు మొదటినుండి తుదవఱకు నొకరీతిగ నుండిరసపుష్టితో నలరారుచున్నవి. మఱియు నాకుబ్రబంధశైలులం దెలుపు చంపకమాలయు, పుష్పబాణవిలాసమున కాంధ్రీకరణమును, సత్యశతకమును, శృంగారసారమను భాణమును మొదలగు పెక్కు గ్రంథములు చిన్నచిన్నవిగా రచియింపఁబడినవి గలవవియు స్వప్రభు శిఖామణి పట్టాభిషిక్తులయిన వెను వెంటనే తదాజ్ఞావశంబున ముద్రితంబులై ప్రకటితంబులగుచుండ నిమ్మహాకవీశ్వరులు విద్యాభోజు లగు శ్రీసూర్యరాయ మహారాజుగారి కీర్తి వ్యాపింపఁజేయుచు, నింకయు ననేకప్రబంధంబులు రచియించి మనయాంధ్రమండలికివిఖ్యాతిఁ దెచ్చి, యనామయం బైనచిరాయువుతో నభివృద్ధి నొందఁబరమేశ్వరుఁ బ్రార్థించుచున్నాఁడను.

శ్రీ మ హేం ద్ర వి జ య ము.

పీ ఠిక.

" చతురకవిత్వ తత్త్వపటు • సంపద యొక్కరిసొమ్ము గాదు భా।
రతిదయ సౌధవార్ధి, కవి • రాజుల మానసముల్ ఘటంబులా।
యతముకొలంది లబ్ధమగు • నయ్యమృతంబు—"

అని కనుపర్తి యబ్బయామాత్యుఁడు చెప్పినట్లు కవితాప్రావీణ్య మొకఁడేశమువారి దని కాని యొక్కకాలమువారి దని కాని చెప్ప వలను పడదు. భారతీకృపాసముద్రముయొక్క లోఁ దెలిసిఁగినవా రును, దరిచూచినవారును, లేకున్న నెవ్వ రెప్పట్టున మథించినను బ్రయత్నానురూప మగులబ్ధి సమకూరును. అట్లగుటం జేసి ప్రబంధము లన్నియు నేకఫక్కికము లై యుండు నని కాని సర్వవిధములఁ బ్రాచీ నగ్రంథములే మార్గప్రదర్శకము లని కాని తలంచుట యుక్తియుక్తము కాదు. ఇంతియకాక లోకానుభవము ననుసరించి జ్ఞాన మధికమగు చుండుటయు, జ్ఞాన మభివృద్ధి యైనకొలఁది మనుష్యుల యభిప్రాయ ములు మాఱుచుండుటయు, నేకాలమున రచింపఁబడినగ్రంథముల యం దాకాలమువారి మనశ్ప్రచారములు ప్రతిబింబితము లై యుండుటయు, నెల్లరకుం దెల్ల మైనవిషయములే. అయిన నాంధ్రకవితాపితామహుని కాలము మొదలు నేఁటివఱకు రచియింపఁబడి యుండు ప్రబంధములలో నొకటి రెండు తక్కఁ దక్కిన వన్నియు నొక్కతీరుననే యున్న వను సంగతి సుప్రసిద్ధమే కదా! కథాసంవిధానమునఁగాని, వర్ణనాంశములఁ గాని విస్తారభేదములేదు. ఇట్టిస్థితికిఁ గారణ మారసి చూచిన స్పష్టము కాక పోదు. పుర, సింధు, నగాద్యష్టాదశవర్ణన లావశ్యకము లనుటయే కాక,

వానివద్ధతులఁ గూడఁ దెల్పి, మనలాక్షణికు లేర్పఱిచిన నియమము వలనఁ బ్రబంధరచనకుఁ దొడఁగినవారందఱు, కథాసందర్భానుగుణము లగువర్ణనలఁ జేయుటకు బదులుగా నాయావర్ణనల నిముడ్చుటకుఁ దగినకథాసందర్భములకై వెదకికొనుచు, గతానుగతముగా గ్రంథములు వ్రాయుచుండిరి. ఇదియే వైలక్షణ్యాభావమునకు ముఖ్యకారణము. దీనితో నాఁగిన బాగుగనే యుండును గాని నియమశృంఖలలచేఁ గట్టువడి, బుద్ధికి స్వచ్ఛందప్రచార మొసంగక, నూతనమార్గములపొంతఁ బోక, కాలక్రమమునఁ దమకుఁగల కల్పనశక్తిఁ గూడఁ బోఁగొట్టుకొనిరి. ఏకవిషయమై యనేకులు వ్రాయు నప్పుడు హృదయంగమము లగుకల్పన లక్ష్యముగాఁ దోఁచుట యసంభవ మగుటం జేసి, కొంతకాలమైన పిదప శబ్దాడంబరమునఁ దమ తమ యుత్కృష్టత స్థాపింపఁ జూచిరి. క్రమముగాఁబాండిత్యప్రకర్షమే కవనవైపుణియను భ్రాంతికి లోనైనవారై, యర్థగౌరవము, భావవివరణము, రసస్ఫూర్తి మున్నగు చిన్నెల మన్నింపకపోయిరి. కొందఱు రచనాచమత్కృతిఁ జూపఁ బ్రయత్నించి యున్నను, వారికల్పనలు, ప్రాచీనగ్రంథములలోని వానివలెఁ గాక, స్వభావవిరుద్ధము లై, విపరీతము లై, వర్ణితాంశములను సహజాకృతులతోఁ జనువారిమనశ్చక్షుస్సులకుఁ బ్రదర్శింపలే కున్నవి. సర్వదా గగనమార్గముననే సంచరించుచు, విసివినచో వృక్షశిఖరమున విశ్రమించుచు, సాధారణముగా నేలపైఁ గాలు మోపనివిహంగంబు భంగి, నీకవుల రచనాసామర్థ్య మత్యున్నతాంతరిక్షమునందును, భూపసభాగ్రమునందును గన నగుటయే తప్ప, సృష్టివైచిత్ర్యవర్ణనల కెన్నఁడోకాని దిగకున్నయది. భూభరణశక్తిచే గర్వించియుండుపర్వతంబులు, సున్నతగోత్రోద్భవంబులయ్యును జనసామాన్యమునకు జీవనాధారము లై యెల్లర నుల్లసితాం

తరంగులఁ జేయుతరంగిణులును, ఫలసమృద్ధి గనియు నమ్రత నుఱ వనితరువులును గూడ వర్ణనీయములే కదా! తృణీకృతదేవేంద్రు లగు రాజచంద్రులగాథలవలెనే, సుగుణగణసమాన్యులగుసామాన్యులకథలు కూడఁ బ్రబంధరూపమున రచింపఁదగినవియే కదా! కష్టసుఖములును, దారిద్ర్యైశ్వర్యములును, దివారాత్రములఁ బోలె జంటలుగా నుంటం జేసి, ప్రకృతియొక్క ద్వైరూప్యమును గావ్యముఖమున విశదీకరించుచు, భగవత్సంకల్పముల నెల్లరకుం దెల్లముగా వెల్లడి చేయుచు, నింద్రియగోచరము లయ్యు మనస్సున కగ్రాహ్యము లగువిషయముల యొక్క గూఢార్థము నుపదేశ మొనర్చుదేశికుఁడై, రహస్యములతో నిండి యుండు నీవిశ్వమునకు వ్యాఖ్యాత యై యుండుటయే కవియొక్క ప్రధానధర్మము. అట్లగుటం జేసి కవులు కావ్యార్హవిషయములకై వెదకికొనవలసినపని లేదు. జగత్తంతయుఁ వారిదే. నాయికానాయకు లెల్లప్పుడు నుత్కృష్ట స్త్రీ పురుషులుగా నుండ నక్కఱయే లేదు. అచేతనములని మన మలక్ష్యము చేయు పదార్థములే వారికి భగవన్మహిమానువర్ణనానుకూలవిషయములుగాఁ దోఁచును. నిరర్థకము లని మనము తృణీకరించువస్తువులమూలముననే వారు సృష్టిమర్మముల విప్పి చెప్పఁ గలరు. అల్పు లని మనము తిరస్కార భావముతోఁ జూచువారి చరిత్రములే వారికి నీతిబోధకములుగాఁ గన్పట్టును. దాని వలననే కదా

"విద్యలకు నెల్ల నుత్తమంబు విద్య కవిత, దానిఁ దెలియుటవిశ్వమంతయునుగనుట"

యని యప్పకవి చెప్పి యున్నాఁడు! సందర్భాంతరమున నుడువఁబడిన దైనను

"రవి గాననిచోఁ గవి గాంచునే కదా"

యను వాక్యమునకుఁ గూడ నదియే నిజ మైనయర్థ మని తోఁచెడిని. వేయేల? ఇంద్రియగోచర మగుప్రపంచగ్రంథ భాగమునకు వ్యాఖ్యానప్రాయ మై యుండు నదియే కాక, లుప్తభాగములఁగూడఁ గథారూపమునఁ బూరించు నదియే కావ్యము. తత్కర్తయే కవి. కేవల "పూర్వకవీశ్వరవాక్ప్రయోగదక్షుఁడు" విద్వదధ్యక్షుఁడు కావచ్చుం గాని కవిహర్యక్షుఁడు కానేరఁడు.

కావ్యస్వభావ మిట్టి దగుటం జేసి, విమర్శన మొనర్చునపుడు మన మనుసరింప వలసినప్రమాణ మెట్టిదో విచారింప వలసి యున్నది. ఛందోబద్ధమై, వ్యాకరణదోషరహితమై, యలంకారసహితమై, సలక్షణప్రయోగప్రసిద్ధ మైనంతమాత్రమునఁ గావ్యమున కుత్కృష్టత రానేరదు. అట్టి కృతి తత్కర్తకుంగల సలక్షణపద్యనిర్మాణశక్తినే సూచించును గాని, యనవద్యకవితావైశారద్యము వెల్లడి సేయ నేరదు. వ్యాకరణము పదప్రయోగపద్ధతిని, ఛందోనిబంధనలు పద్యరచనాక్రమమును, దెల్పును గాని కవిత్వప్రసక్తి వాని కణుమాత్రమును లేదు. కావ్యమునకు భావమే ప్రధానము. భావవివరణము సముచితపదగుంఫనముచే నొనర్పఁబడినచోఁ గావ్యము సర్వజనసమాదరణీయ మై యుండును గాని శబ్దచిత్రములు లేనంతమాత్రమున నది నిరాకరణీయము కాదు. మబ్బుల మఱుంగున రంగులహొరంగు మెఱుంగలింప నింగిపై నిగనిగలాడు నగవైరికార్ముకము చూపఱకన్నుల కింపుసొంపు సంపాదించుటయే తక్క, వేఁడిమి వెలుఁగులఁ గలుగఁ జేయనేరనితీరునఁ గేవల శబ్దవైచిత్రి కావ్యమునకు గౌరవ మొదఁగూర్ప నేరదు. అలంకారములు సహజసౌందర్యము నభివృద్ధి యొనర్చుం గాని లేనిచోట దానిని సృష్టింపలేవు. కాఁబట్టి యేదైన నొక గ్రంథమును విమర్శించు నపుడు దానిలో

భావవిజృంభణము, కల్పనాచమత్కృతి, వర్ణనావైదగ్ధ్యము, లోకానుభవజ్ఞానము, రసోచితశైలియును గలవా లేవా యని చూడవలయుఁగాని, భాషాప్రావీణ్యము, ప్రయోగనైపుణ్యము నంతగాఁ బరిగణింప నక్కఱ లేదు. ఇఁకఁ బ్రస్తుతగ్రంథ మెట్టిదో పరిశీలింతము.

ఏతద్గ్రంథకర్త పీఠికాపురసంస్థానాస్థానకవీశ్వరులు. ఆంధ్రగీర్వాణములయం దసమానపాండిత్యము గలవారు. ఇది వఱకనేకగ్రంథములను శతకములను వ్రాసి వాసి కెక్కి యున్నవారు. ప్రబంధరచనయం దిదియే వీరికిఁ బ్రథమప్రయత్నమై యున్నను, సర్వవిధముల మన భాషలోని యుత్కృష్టకావ్యములతోఁ దులఁదూఁగఁ దగి యున్నది. పూర్వులనాఁట నుండియు వీరిది పండితవంశమై యుండుటం జేసి, యనర్గళకవితాధోరణి వీరి కెలజవ్వనమున నె యలవడి యుంటయే కాక, సుప్రసిద్ధుం డగుకూచిమంచితిమ్మకవిజన్మస్థలమున కనతిదూరముననె వీరు బాల్యము నంతయుఁ గడపి యుంటవలన నాతనివలెఁ బ్రసిద్ధవడయ వలెనని చిన్నతనముననె మనమున ఘన మగుతలఁపు నెలకొని యుండ నోపు. ఆకాలముననఁ గూడఁ దమయప్రతిమానప్రజ్ఞచే రసజ్ఞులయుల్లంబుల నుల్లాసకల్లోలిని వెల్లివిరియఁ జేయుచున్న మాడభూషి వేంకటాచార్యాదికవివర్యులకీర్తి, యప్పటికప్పుడే వీరి మనమున నంకురించి తీఁగసాఁగుచున్న గ్రంథరచనాభిలాషను బోషింప, వీరి నెంతయుఁ బురికొల్పి యుండ వచ్చును. మఱియు యౌవనారంభముననె రాజాస్థానమునకుఁ బ్రవేశము గని యుంటం జేసి యచ్చట మానవస్వభావవ్యత్యాసములను బ్రపంచధర్మములను బరిశీలించుటకుఁ దగినయవకాశము కూడ లభించెను. రాజుల కొలువుకూటములు సజీవవస్తుదర్శనశాల లని (living museums) చెప్ప నొప్పు. అచ్చటి పరిజనములో దుష్టజనాగ్రేసరులు

మొదలు శిష్టజనాగ్రగణ్యుల వఱకుం గల యన్నితరగతులవారును, రాజద్రోహంబాదిగా స్వామికార్యైకపారతంత్ర్యపర్యంతముం గల యన్నిమనోవృత్తులును గన నగును. ఇట్టి తారతమ్యముల నీకవి చక్కఁగాఁ బరిశీలించి యున్నవా రగుటచే నేతన్మూలోపార్జితప్రపంచజ్ఞాన మీగ్రంథమునం దందందుఁ బొందుపఱుపఁబడి యున్న కొన్ని నీతిబోధకము లగు పద్యములను, హాస్యరసప్రధానములై హృదయంగమము లగు స్వభావవర్ణనలను, వ్రాయుట యందు వీరి కెంతయుఁ దోడ్పడి యుండ నోపు. ఇంతియకాక కష్టసుఖముల నాశ్రితు లేలికతోఁ బాలుగొనుటయే వాలాయముగఁ దలఁచి, కడగండ్లఁ బడినప్పుడొడయని యెడఁ దమకుం గల్గ గడితంపు నెనరు వెనుకంజ నిడనీయక, కడ వఱకు సుడివడనిదృఢభక్తితో నిలిచి గెలిచిన వా రగుటచే, ధర్మమే జయించు ననువిశ్వాసమును, భగవంతుఁ డపారకృపాసముద్రుం డగుటచే భక్తులబన్నములఁ బాపి చేపట్టు ననునమ్మికయు, మొదటి నుండియు వీరిహృదయమునఁ బాదుకొనియుండ వచ్చు. దాని వలననే యకలంకభక్తియుక్తులగుబ్రహ్మేంద్రాదుల యజ్ఞాగ్రత్తవలనఁ బొడమినయిడుమలు గడచనుటయు, ధనమదాంధతచేఁ గలిగినసిలుగులు తొలఁగుటయు, గురుజనతిరస్కారకారణమునఁ బాటిలినచేటులు దాఁటిపోవుటయు, మొదలగు విషయము లీగ్రంథమున నెంతయు వింతగా సంతరింపఁబడి యున్నవి.

శైలి:— మొత్తముమీఁద సంస్కృతపదభూయిష్ఠమై యున్న నతిదీర్ఘసమాససంవాసితము గాక, యన్వయకాఠిన్యము లేక, "యరంటిపం డొలిచి చేతికి నిచ్చిన రీతి" "సులభార్థపద్ధతి గలదై యఖిల పఠనీయశైలిచే నలరు"చున్నది.

ప " తని రింద్రాదిసురుల్ముకుందుని బయఃకల్లోలమాలావృష
ద్ఘనముక్తాఫలచారుతోరణలసత్కాండంబునీకాయమా

వనితాంతాంచదనంతవంటపగతాంనంతస్ఫటానంతశో
ధనశయ్యాంతరశాయి, భక్తగణసంపద్దాయి, నొక్కమ్మడిన్."

చతుర్థాశ్వాసము, ౬౨.

సీ. "ద్రాక్షిఖాతోత్తంభితస్నిగ్ధసరళపూగప్రకాండోచ్చ ప్రకాండజాల
మాళుతంతస్యమానాయతలాంగలీ, పత్రపరిచ్ఛదోపరితలంబు
సహసాగ్రథితచూతసాలజాతాచ్ఛిద్ర, చారుపల్లవజాతతోరణంబు
ఝడితిసంఘటితచంచద్దలాంచత్ఫల, స్తబకరంభాప్రతిస్తంభమూల

తే. మగుచు నజ్జన్నిగట్టున్నయట్టినట్టు, సుట్టుదట్టంబుగాఁ గనుపట్టె వేగ
మానిమాణవకాకల్పకల్పమానమైన, తాయమానంబుశుభసూచకముగనపుడు"

చతుర్థాశ్వాసము, ౧౩౩.

శుద్ధాంధ్రపద్యములఁ గూడ నట్టిరచనాసౌకుమార్యమే కన్పట్టు చున్నయది.

"అంటఁగరానివేల్పు మొదలాకడవేలుమనీలు బాసవా
ల్గంటలు మింటిద్రిమ్మరులదాఁటులునుం దెలుఁగంటిపెద్ద ను
క్కంటిని నమ్మికొంటిదొరఁగన్గొని యొప్పఁగ నెవ్వడిట్లు మీ
బంటులబంటు బన్నములపాల్పడకుండఁగఁ బ్రోవుఁడీ యనన్."

పంచమాశ్వాసము, ౧౩౩.

గీ. "కాఁచిచల్లార్చి పాలుమీఁగడ సమర్చి, బిగ్గరగఁ జేర్చిననుఁగూర్చిపిలువఁదొడఁగె
నల్లనగు సామిచెవ్విబోనపుహుమాయి, నెక్కరావయ్యయిపుడు నాచక్కనచు"

షష్ఠాశ్వాసము, ౨౧౪.

శబ్దాలంకారములకై వీరు ప్రయత్నింపకపోయిన నవ్వియే వీరిం జేరఁగోరు ననుట యత్యుక్తి కాదు.

కం. "కలశీకృతవిరజామల, జలశీకరసేకరచితసంస్థులతాంచ
ద్దలశీతలతులసీవన, తలసీమ మెలంగు ముక్తతతులం దెపుడున్."

తృతీయాశ్వాసము, ౧౪౧.

కం. "భగవల్లసదనుకంపన్, జగమెల్ల భజింపఁ దగినసంపద చెలఁగన్
ఖగవల్లభుఁ డగతల్లజ, ముగ నల్లన మూర్తి నిలిపె భువి నబ్ధిదరిన్ ॥"

ప్రథమాశ్వాసము, ౧౬౩.

అనుప్రాసము లేనిపద్యము లపురూపములు.

ఉ. "వీరకు మీఱు మీ రమర వీరులు సారెకు భూరిసార మే
పారఁగఁ జొక్కసైన మెల పారఁగ ధీరగభీరధీర మో
దారతఁ దారతమ్యరహితారభటిం దగఁ దారసిల్ల లే
దోరహిఁ దోరమై దనరు దోరహిఘోరతఁ బోరితంబులన్ ॥"

తృతీయాశ్వాసము, ౮౦.

ద్వంద్వ, త్ర్యక్షరప్రాసములఁ గూర్చుట యందు వీరికిం గల యగణ్య నైపుణ్యము చూడ నాంధ్రభాషాయోష వీరి కెంత వశ్యురాలో తెల్లము కాక మానదు.

కం. "ఆశావవిధగుఁ దెలిపెద, మాశాపతిసేవ్యతాభవాతిశయమును దా
వేశాపశదా యోదే, వేశా పరులను భజించు నిఁక నీదు సిరుల్ ॥"

తృతీయాశ్వాసము, ౫౯.

ఉ. "శారికలార! శౌరికడ సారెకుఁ జారుకథార్థముల్ మనో
హారికలారవస్ఫురణ నద్భుతభంగి నెపంగు నట్లుగాఁ
గోరికలారఁ దెల్పుచును గూరిమి గాంచెదు మీర లీజగ
ద్భారికలారహస్యముల పోఁడిమి బుద్ధి నెఱుంగు టబ్రమే ॥"

తృతీయాశ్వాసము, ౧౫౮.

నిరర్థకపదములకై వెదకి చూచిననవి గనఁబడుట కష్టము. ఆకస్మికముగ నేపద్యమునైనఁ జదివినచో నిది సువ్యక్తము కాఁగలదు. దీనికిఁ దోడు వీరికవితాధోరణి "గాంగనిర్ఝరసదృగ్ధారాళం"బని చెప్పినచో వీరిశైలి యెట్టిదో యెల్లరకుఁ దెల్లమగును. ఇది యొకయా

శ్వర్యము కాదు. "ఆశుధారాకవిత్వంబునందు శయ్యా లుపమ లుత్ప్రేక్షలును లేక యుండు"నని చెప్పిన యప్పకవివచనము వీరి యెడల వర్తింపక పోవుట నే నెఱుంగుదును. ఎంత యవ్యవధానముగఁ జెప్పినపద్య మైనను బ్రబంధపాకముననే యొప్పుచుండును. ఈ గ్రంథమున నేకందపద్య మెత్తి చూచినను శయ్యా కుదాహరణము లభించును.

కం. "తామఱచి నిద్రపోల్పడి, తామఱచిన వివమి శ్రుతులుం దలఁగి చనుటకై
తామరచూలి ముకుందుని, తామరమాటిసముద్భవుం దా బ్రోఁచెనన్॥"

ద్వితీయాశ్వాసము, ౧౨

కం. "రాజీవనయనుఁ డాశ్రిత, రాజీవనచైత్రుఁ డఖిలదుష్ప్రాబల్యాలకై
రాజీవనాకృతితో, రాజీవనరాశిలో నిరత్నుఁడు జెలమిన్॥"

ద్వితీయాశ్వాసము, ౧౩.

అచ్చ టచ్చట వీరి శైలి శ్లేషాలంకారప్రయుక్తమై యుండుటయుఁ గలదు. అప్పటులఁ బింగళి సూరనార్యుని కౌశల్యము తలఁపునకు వచ్చుఁ గాని భట్టుమూర్తి ప్రజ్ఞ జ్ఞప్తికి రాదు.

కం. "వసువిసరగ్రాసితంబై, సుసిద్ధమహిమాఢ్యమై విభుంభస్స తా
వసుపహితామోదంబై, యెసఁగెడి నచ్చోటి వారిదే కద స్వస్థుల్॥"

తృతీయాశ్వాసము, ౧౨.

మ. "అని కాపోతరతి సైందవపద్యమన నుద్యత్తాపసవిన్యాసగుం
ఛనము త్రైధనుగోగ్రతాఘ్రగణ ఘుంభద్విత్రమస్తాంగో
పనభింగీభ్రూదయుం గమిం బరుచు దేవద్వేషిసైన్యంబు బాగిన్
జనియె న్నాకపురీనిరోధనమునం దాసాహస్స్ఫూటావహకృతిన్॥"

తృతీయాశ్వాసము, ౪౩.

ఉపమానము లెంతయు స్వభావానుగుణములును మనోహరములు నై తనరారుచున్నవి.

సీ. "పిల్లి పొన్నించి త్రాగిన పాలకుండ నా, నమృతకు దను ఘాతుకంబై తనర్చె
నూనెచట్టువు నేలనుయినాఁగ నుదగవి, పాడుఁగు పయోహీనములు వోఁదెఁ
జెలఁది గూండ్లిడిన స్మారకుఁగ వ్రాలెఁ గల్పవృక్షములు నిష్ఫలములై కానవయ్యె
మందుకే పనిని యంటిముసుఁగు నామి స్నేటి యానలెండీటలై యడుగుఁజూపె॥"

తృతీయాశ్వాసము, ౧౦౫

సీ. "దితితనూభవదండయాతులకు దశశతాం, బకు వీఁపు వల్లులమించ ఘుయ్యెఁ
బలలాశికుట్టాకములకు వేఁడివెలుంగు, కొమరునితల సంతకుండ యయ్యె
దైత్యకరాసిక్షతముల కంబుధినాథు, మే నూరిదరిబొడ్డుమేడి యయ్యె
దనుజాంగుళీప్రపీడనముల కర్థేశు, చెవిదోయి కిన్నెరచీల లయ్యె—"

చతుర్థాశ్వాసము, ౪౧.

సమయానుగుణ్యముగ మనోజ్ఞము లగులోకోక్తులచే భావము వ్యక్త పఱుచుటయుఁ దఱచుగఁ గన నగును.

తే.గీ. "కోరికైవస మొనరించుకొనఁగఁ దగిన, సిరి తనంతనె రా నుపేక్షింపఁ దగునె,
మది వలసి వచ్చినను మేనమామకూఁతు, వావి గాదంచుఁ బలికినవాని కరణి॥"

తృతీయాశ్వాసము, ౭౭.

తే.గీ. ఒరుని వలన నాకునుపకృతి యొందాక, నొనరు చుండు నంతదనుక మెచ్చి
యేఱు దాఁటి తెప్పఁ బేర్చిన చందాన, వాని పేరు వినఁగ నైన నొల్ల॥"

షష్ఠాశ్వాసము, ౧౩౨.

సామాన్యముగ మనకవులలో ననేకులయందుఁ గానరానట్టియు, వీరియం దధికముగాఁ గనుఁగొనఁ దగినట్టియుఁ బ్రజ్ఞావిశేష మింకొకటి కలదు. చిత్రకారుఁడు తనతూలికతో నిటునటు నాల్గు గీఁతలు గీచి యాకారముఁ దేలుచు పోలిక, వేషభాషావిశేషముల, నవస్థాభేదములఁ, జిత్తవృత్తులఁ గొన్ని చిన్నిపదములతోనే గన్నుల యెదుటఁ గట్టినట్టు వర్ణించుట యందు వీరికిం గలనేరు పెంతయు వింతయై యున్నది.

సీ. "అడ్డదిడ్డంబుగా నాదల నిడుకొన్న, వలిపంపుమడుఁగుదోవతులపిడుప
లళికప్రదేశాదికాంగకంబుల లెస్స, ప్రామినదట్టంపుభస్మరేఖ
లెదమమూఁపులయందు దృఢముగాఁ, గన్పట్టు స్వచ్ఛప్రభంబులౌ జన్నిదములు
గదుశుభ్రముగఁ దోమి కుడికేలఁ దాల్చిన, యాతామ్రతామ్రమయాంబుపాత్రు
లమరఁ గాంచనముఖరీజలావగాహ, నములఁ గావించి వాయులింగము భజించి
హరశివస్తవముఖు లౌచు వచ్చుద్విజులఁ, గాంచి దివిజమహర్షి హర్షించె మిగుల॥"

షష్ఠాశ్వాసము, ౨౦.

సీ. "అంశుమత్ఫలకు మధ్యంబు తథ్యముగ నే, తత్సామగాయమో తరుణయజ్వ
సారంగివదనంబు సారంగలాంఛను, యద్దేవ సేయునో యాయజాక
చంద్రమఃకళనాభి చందమింద్రోపల, న్యసమాన మోహావిర్యాజివర్య
యష్టాపదగృహంబు నందె కదా యాత్రి, యామసుఖంచమే యాహితాగ్ని
యనుచు మందాకినీతీరమునను దాన్యమున ఉషఃకాలమునఁ గూడికొనినక్రొత్త
సోమయాజులుస్థాలికల్ ద్రోమికొనుచు, నాత్మపరిభాషభాషింతు రచటనెపుడు॥"

తృతీయాశ్వాసము, ౧౮.

సీ. "చరణము ల్మిడుపుగా సాఁచి కేలొక్కటి, పుడమిపై నూఁతగా నిడి వసించుఁ
గూర్చున్నతటి నాయకుండు రాదవుదవ్వ, నను గాంచి కడుప్రయత్నమున లేచు
ద్విత్ర్యాంఘ్రివిన్యాసమాత్రన దరితరు, స్కంధాదులవలంబకముగ నడచు
నొక కొంత లేనిరోపికఁ దెచ్చికొని భర్త, కుపచార మొనరింప నుద్యమించు
నలసదృష్టులవలయువస్తులను దెలుపు, నలఁతియొలుఁగునఁ బరిమితోక్తులను బల్కుఁ
గలికి నీర్కావి వలిపంపు వలువఁ దాల్చు, నెలలు నిండినకొలఁది నవ్వోఁది మిన్న॥"

చతుర్థాశ్వాసము, ౧౧౩.

సీ "ఎవరైన వడివడి నెదురుగా నేతేర, ననుఁ బిల్చుటకె వత్తురని తలంతు
సఫలప్రయత్నులై చనువారివార్తలు, విని నాకు నిటు లెప్పుడని తలంతు
నగరిమోసలరీవి నడయాడువారినె, ల్లను స్వామివల్లభులని తలంతు
దేవేరిబోనగత్తెలచేత నైన నా, మనవిఁ దెల్పింతునాయని తలంతుఁ
నాకలోకంబునుండి నారాకఁ జెవుల, సోఁక నెఱిఁగించువారలు లేక యిటుల
శ్రీకళత్రుం డుపేక్షించెఁగాక యున్న, నీకరణినుంచునే యంచు నేకతమున॥"

తృతీయాశ్వాసము. ౧౪౯.

రెండు మూఁడు పదములతో నర్థము నంతయుఁ దెల్పుటయందు వీరి సరివార లనేకులు లేరు.

"నిదురఁదోఁగొ టంచుఁబదములొత్తుభుజిష్య, లూరకుండిన సంభ్రములూఁపుకొనుచు."

ద్వితీయాశ్వాసము, ౭౨.

"వాకిట జందెము లుద్ధృతోరులై యొడుకుచు నన్న లున్నను."

తృతీయాశ్వాసము, ౧౬.

"ఎందునుండియొ రయుచటికో యేగుచుండి, పిడుగు వడినట్టుగా నుట్టిపడిరి యెదుట."

తృతీయాశ్వాసము, ౩౭.

"యాతాయాతవీథులో త్తరీయదళంబొట్రిలఁ, దల్లడిల్లె నగరం బాబాలగోపాలముగ."

తృతీయాశ్వాసము. ౮౩.

" అఖిలసజ్జనలోకాభయప్రదంబులైన వాగ్భుజంబుల నతని బాఁదివేయఁగా కత్తి. "

" పుణుగికి పితీఁదిగాఁ దిరిగి బయిల్ గాంచి ప్రాపవేహ యంచు మ్రొక్క—"

సందర్భోచితము లగుపదవాక్యముల నేర్చికూర్చుట, శబ్దబాహుళ్యము లేకయే యుద్దేశితార్థమును వివరించుట, రచనాచమత్కృతిచే వర్ణితాంశమును జనవృవారిహృదయఫలకములపైఁ జిత్రించుట,— ఇవ్వియే నిజమైన కవిత్వలక్షణములు; వీనియందే వీరిసామర్థ్య మంతయుఁ జూపఁబడి యున్నది.

వర్ణనలు:—ఇఁక వీరివర్ణన సామర్థ్యము శైలి కంటెను బ్రశంసనీయము. సృష్టి వైచిత్ర్యములు జనసామాన్యమున కగ్రాహ్యము లనియు, గగనతలంబున నగోచరంబులై లక్షలకొలఁది మూఁగి దాఁగి యుండు నక్షత్రసమితి దృష్టిపథంబు నగపడింపఁ జేయు దూరదర్శని (Telescope) చందంబునఁ గవులకల్పనలు స్థూలదృష్టిచే మనసు కనుఁగొన లేనివాని నన్నిటిఁ గన్నుల కగపడఁజేయు ననియు, నెల్లరు నొప్పుకొను విషయములే. ఇఁక వర్ణనలు స్వభావానుగుణ్యములుగ నుండవలయు నని చెప్పి చెప్ప నేల? కవి, చిత్రకారునివలె, సాధ్యమైనంతవఱకు సహజాకృతిఁ దేల్చుటకుఁ బ్రయత్నింప వలయును. లేనిచో నిది యిట్టి దని పోల్చుట యశక్య మగుటయే కాక, వారిసామర్థ్య మెట్టిదో యెఱుకపడుట కూడ దుర్లభము. అస్పష్టవిషయముల విశదప

ఉండుటయుం దతిశయోక్తి సహాయకారియైన నతిశీతతరణి కిరణముల కరణి, మేరమీఱినచో నిష్ప్రయోజన మగుటయే కాక, తలఁచుగ మొదటికి మోసము దెచ్చుటయుఁ గలదు. కావున నుత్ప్రేక్షలలోఁ గవుల చూపు సామర్థ్యము స్వభావోక్తియందుఁ గన్పఱిచినచో మనకావ్యము లింకను శ్రావ్యములుగా నుండును. అయిన నిది మనము తలంచునంత చులుక నైనకార్యము కాదు. అవయవానురూపతయు, సహజలక్షణ సౌందర్యమును లేని వికృతరూపమును వ్రాయు నలవాటు సులభసాధ్యముకాని, కృత్రిమాకారమునే నిజస్వరూప మని భ్రాంతి గొలుపుచు జీవకళ యుట్టిపడునట్లు లిఖించుప్రజ్ఞ శారదావరప్రసాదలబ్ధ మని చెప్పనలసి యున్నది. ఇట్టి సామర్థ్య మేతద్గ్రంథకర్తయం దధికముగాఁ గననగు నైనను వీరికల్పనాసామర్థ్య మనల్పము. ఎట్టి విశేషములు లేని సామాన్యవిషయములనె మనోజ్ఞముగఁ జమత్కరించి యెన్నఁడు మఱపురాకుండు నట్లు వర్ణింపఁ గలరు. తార్క్ష్యభూధరౌన్నత్యమును, దదధిరోహణసహాయమున మూకబధిరాంధపంగులకు సంగత మైనలాభమును, వేంకటేశునకుఁ గుక్కుటేశుం డనుచరసహితముగ నొనర్చిన పరిచర్యయు, నెంతయుఁ జక్కఁగా వక్కాణింపఁబడి యున్నవి.

సీ. "సెలయేటిమినుకుల వెన్నెల రూపమణికేళి, కల నిలింపాంగనల్గలసి యాడ
దీర్ఘికాబ్జముల సంఫుల్లకహాసముం, దలిఘులు జతగూడి వెలయఁ జేయ
వృక్షశాఖల డాసి యంబుశాలితేజస్స్ఫూర్తి, మిరమేళనాశ్చర్యంగరిమఁ జూపఁ
గటకకూటములఁ దుదఁ గదిసి గంధర్వసంఘా, తంబు సంగీతకలనఁ బెరయ

తే. గీ. నాకభూలోకములకు సంతతముగాఁగ, రాకపోకలు నెరపఁ బంరస్వరంబు
దివిజమనుజులు కోర్కి సంధించుకొనిన, దండినిశ్రేణి యనఁగ వంక్కొండ దనర.

ద్వితీయాశ్వాసము, ౫౭.

సీ. "గొంతెత్తి గోవింద గోవిందయని సంత, సమ్మగా బిట్టువాపుచ్చువారు
ప్రతిమాటెఱు మారుతాంహతి వీణెనారణి, నవుపుగా సవరింపు మనెడువారు

ద్వారగోపురదృశ•ద్వారశాసనవర్ణ, సమితివిస్ఫుటము గాఁ•జదువువారు
వడివడి ముందుకై•నడచి క్రమ్మఱి తన, యడుగులఁ బడి మ్రొక్కు•లిడెడువారు

తే. గీ. నైనవారలఁ దన వెంట•నరుగుదెంచు, వారి నలమూకబధిరాంధ•పంగుజనులఁ
జూచుచుఁ గపటనాటక•సూత్రధారు, చిత్రనాటకపటిమక•చ్చెరువు చెందె."

షష్ఠాశ్వాసము, ౧౫౮.

సీ. "తొలికోడి తానెయై•యెలుఁగెత్తి మూఁడు భం, గులఁ గుక్కుటేశుండు•కొసరి కూసె
నాలమందల కెల్ల•నధినేత తానె యై, ఘాంకంబుగా నంద•ఱంకె వైచెఁ
దీర్ఘంబుఁ దెచ్చుహ•స్తికిఁ బెద్ద తానె యై, లంబోదరుఁడు బృంహి•తం బొనర్చె
విహగంబులకునెల్లఁ•బెద్ద దానై కుమా, రుని కేకి పెలుచ ని•స్స్వన మొనర్చెఁ

తే గీ. దానెలింగార్చకులకుఁ బ్రా•థమికుఁడగుచుఁ, బ్రాతరనిలుఁడు కేతనా•గ్రమున నున్న
ఘంట మ్రోయించె వందిమా•గధులు తామె, యగుచు భక్తులు పేర్కొని•రపుడు మమ్ము॥"

షష్ఠాశ్వాసము, ౨౩౭.

కొన్ని సమయములఁ బాత్రల యుల్లంబుల నల్లడిగొను తలఁపులు మెలపునఁ దెలుపఁబడుటయుఁ జూడనగు.

సీ. "పయసంబు వెడలుఁబోఁ•బవమాన మెదురాట, మర్కిమిత్రం బని•తోఁపదయ్యె
వాహనంబులు లేక•బ్రహ్మాదిముఖ్యులు, దోడరాఁ దగదని•తోఁప దయ్యె
మాహేశ్వరుం డైన•మాని నాదవ్వులఁ, దోఁప నప్రమతఁ జూపఁ•దోఁప దయ్యె
గౌరీప్రసాదను•క్షపయోజమాల కం, దోయి నద్దుకొనంగఁ•దోఁపఁ దయ్యె

తే. గీ. నేమి సేయుదు దివ్యప•రీమళాఖ్య, బడిశమునఁ బడి శమగుణం•బుడుగ వడిగఁ
జిత్తమీనంబు చిక్కులఁ•జిక్కె నకట, దైవనిర్ణయ మెవ్వారు•దాఁటువారు!"

తృతీయాశ్వాసము, ౫౨.

మ. "మునిరాణ్ముఖ్యుని శక్తి మున్నె యుఁగనో•మున్కొంటి యీదంటనై
యనసూయాపతియందు నత్రికి సుతుం•డై యెల్ల నాలింపనో
జనవత్క్రోధనుఁ డీశపోధనుఁడు దు•స్సాధ్యప్రభావాఢ్యుఁ డం
చనివిన్నాఁడను గాను నా తెలివి యే•మై పోయెనో! యక్కటా!"

తృతీయాశ్వాసము, ౫౩.

సీ. "కట్టించుకొనినాఁడుఁ గద వైజయంతంబు, తన కేమొ యిది శాశ్వతం బటంచుఁ
గావించెఁ గద యోలఁగము సుధర్మాస్థాని, తనయధికారం బెంతప్ప దనుచుఁ
కాలించెఁ గద స్వర్గపట్టణం బేపట్టు, నను దన కదియె కాణాచి యనుచుఁ
గాలిపించుకొనెఁ గదా వలపించియప్సర, స్సతులచేఁ దన పెంపెసత మటంచు

తే. గీ. నార యాయింద్రుఁ డిప్పు డెందరిగ నొక్క
మనలఁ దొలివేలుపుల మాటమఱియు నవతి
తల్లికొమరుల మాటఁ దత్స్వర్గరాజ్య
మెల్ల మన కనుభోజ్య మంచెఱుఁగఁ డొక్క."

తృతీయాశ్వాసము, ౧౧౧.

సందర్భోచితవర్ణనలకై వెదకికొన నక్కఱయే లేదు. ఈ గ్రంథమునం గల మనోహరవర్ణన లన్నిటిం గూర్చి విస్తరించి వ్రాయ వీలు లేమిచే దిక్ప్రదర్శనముగఁ గొన్నింటి మాత్రము వివరించెద. నా చూచినంతవఱకు నాంధ్రప్రబంధములలో నెద్దానియందును ఋతువర్ణన మీగ్రంథమునందువలె హృదయరంజకముగను స్వాభావికముగను జేయఁ బడియుండ లేదు. అయాఋతువులందు భూపులు మొదలు కాఁపుల వఱకుంగల యన్నియంతస్థులవార లెట్లెట్లు కాలము గడపుచుందురో, ప్రపంచమంతయు నెట్టిమాఱుపు లందుచుండునో తెలుపఁబడి యుంటయే కాక, యప్పుడప్పుడు మన యనుభవములోనికి వచ్చిన వయ్యు మనము గమనింప నట్టియు, గమనించియు మఱచిపోవు నట్టియు, విషయము లన్నియు మనస్సున కొక్కసారిగాఁ బ్రదర్శింపఁబడి, స్వప్నమునందుంబలె నిమేషమాత్రమున సంవత్సరభుక్తి జ్ఞప్తికిఁ దేఁబడి యున్నది. ఇయ్యెడ వీరికింగలపరిశీలనశక్తియుఁ, బ్రపంచజ్ఞానమును, బ్రకాశితములగుచున్నవి. హాస్యరసాస్పదము లగుపద్యము లనేకము లీఘట్టమునఁ గన్పట్టును.

సీ. "ప్రహిబహిః కుట్టిమా•భ్యర్ణగాంధఃపూర్ణ, కలశాంబువులు గతి•క్లమముఁ బాప
నవనారికేళవ•ర్ణకళింజకస్థితుల్, మార్గాతిపోత్థశ్ర•మంబు సడలుప
జంబీరరసపూర•సమ్మిశ్ర మగుతక్ర, సారంబు దృషను జ•ల్లార్చఁ జేయ
నాయతకాయమా•నాంతరస్థితతాళ, వృంతకముల్ ఘర్మాంబు•వితతి నడఁప
తే. గీ. నిదుర గదురంగ నపుడధ్వ•నీనజనము, విడియు నెక్కొ...కపుణ్యాత్ముఁ•డిడినయట్టి
ప్రపనపానసుఖాప్తి మైఁ•బనుల మఱచి, పట్టుపవలింటివసనోఁను•పట్టుకుండ."

ద్వితీయాశ్వాసము, ౭౮.

సీ. "ముసుఁగిడ్డ కుఱుమాపు•ముదుకదుప్పటిచెమ్మ, గిలకుండ నలఁతికో•కలు చొన్పి
హత్తించి తొడిగిన•క్రొత్తచెప్పులజోళ్లు, దడియకుండఁగ వీథి•బడఁ జేసి
గుత్తంబుగాఁ జుట్టి•కొనినచుట్టలనిప్ప, లాఱకుండఁగ బంచ•టురుఁగులెక్క
పొన్నుఁగఱ్ఱలయూఁతఁ•గన్నుఁగానక జాఱి, పడకుండ నచ్చుపా•వడల నిడికి
తే. గీ. చేలపనులందుఁ జొప్పడు•చెలిమిసఁజఁ
గాఁపుఁగొమరులు పసుపుసు•పుకులఁ గొనిన
శాలిపాలికఁ గుట్రిర•పాఁకఁ జేరి
రెట్టకేలకు నజ్జడి•నేకితము॥"

ద్వితీయాశ్వాసము, ౯౧.

సీ. "పట్టుఁబుట్టముఁ జుట్టి•నట్టిబోడిశిరంబు, పైనొప్పునక్షయ•పాత్రి నొకటి
యురుకక్షములలోని•తిరునామములపుస్త, కము నను దాళవృం•తమున రెండు
క్షుద్రకుటీప్రాంత•కునకభీతిని గుజ్జు, కేలఁ దాల్చినతిరు•కోల నొకటి
డాచేతిదారుఖం•డపుఁ దాళయుగి రెండు, స్వప్రతీకంబులఁ•బదియు రెండు
తే. గీ. రమణ నష్టావశోర్ధ్వపుం•డ్రములు దనరఁ, నమరనత్యర్థవైష్ణవ•త్వము ఘటిల్ల
బికిర మెత్తంగ పాతాని•పిండు దిఱుగుఁ, దగధను ద్వాసవానరా•ంతముఁ నపుడు."

ద్వితీయాశ్వాసము, ౧౦౦

సీ. "నవశాలిసస్యకృం•తనవిధానైకస, భ్రమముపలుగ్రభమనం•భ్రమిం•భవకుటంబు
వార్షికవ్రీహిసం•పాదనాజస్రసన, త్వరచరద్గ్రామసే•వకజనంబు
పార్థివగ్రాహ్యషష్ఠ•భాగగ్రహణకాగ్ర, దుర్యోగిపురుషభ•టోత్కరంబు
ప్రతిగేహపర్యట•ద్వావ్యవాదసనాథ, కోణంగియుఖ్యాధి•క్షుద్రవజంబు

తే. గీ. దనర నక్షత్ర నాగ్రభాంతప్రదోష, మాప్రదోషప్రభాతంబు నటుల యిటుల
తిరుగ నయ్యయిసందడి తెలిపి లేమిఁ, జేల కూర్ణిక సెకవింత చెలువుదోఁచె!"

ద్వితీయాశ్వాసము, ౧౦౧.

స్వర్గవర్ణనముకూడ నీరీతిగనె నిరుపమానసౌందర్యము కలదై యున్నది. ఏవ వొడమఁ జేయకుండ శృంగారరస మెంతవఱకుఁ జూప నగునో యంతపర్యంతము గనఁబఱుపఁబడి యున్నది. ఉత్తరహరివంశము, మృత్యుంజయవిలాసము, మొదలగుగ్రంథముల యందలి స్వర్గవర్ణనలకుఁగూడ దీని యెదుటఁ దలయెత్తి మెలఁగ వలను పడదు. దిగధీశులు విష్ణుం బొడగని నప్పు డొనర్చిన స్తవము లెంతయు సహజములుగా నున్నవి. నైమిశారణ్యవర్ణన, నాచనసోమునిబదరికాశ్రమవర్ణనవలెఁ జదువువారి మనములఁ దనతోఁ గొనిపోయి, మునిజనావాసమునఁ బ్రవేశింపఁజేసి, పక్షిజాతులకూఁతలును, సెలయేళ్ల మ్రోఁతలును, దప్ప నేచప్పుడు లేక యొప్పు నప్పట్టునఁ, బరమశాంతస్వాంతులై, తపోధ్యాననిష్ఠాగరిష్ఠులై, సంసరణతరణితరణమునకు "శ్రీరమణసేవలె కేవల నౌకలౌట" నెఱింగి, "ప్రత్యహముం గృతనిత్యకృత్యులై శౌరి కథార్థముల్ వినుచు శార్ఙ్గిఁ దలంచుచుఁ జక్రిమంగళాకారము నాత్మ నెంచుచును గాలముఁ బుచ్చుచు"నుండు జటిమండలిదర్శన ముదఁగూర్చుచున్నయది. అదితి దౌహృదప్రసవవేదనావర్ణనల దీటుకొనఁ దగినవి నేనింత వఱ కెన్నఁడునుఁ గని యుండలేదు.

సీ. "నివరిప్రాల్ పోసి వండిన బన్నియిణిపాల, పరమాన్న మొకమానిపత్ని యిచ్చెఁ
దనప్రోవుఁ గాంచి క్రొత్తగ ఫలించినవింత, చెట్లపండ్లొక మునిస్త్రీ యొసంగె
నిజగృహాభిమంత్రితసిద్ధమహిమాత్మతల నొక్క మునివధూతిలక మునిచె
యవమయష్టికపిష్టనవఘృతపక్వభా, క్ష్యము లొక్క తవిసియిల్లాలు దెచ్చెఁ

తే. గీ. దాను బూజించుదేవిపాదముల మీఁది, గొనఋనినిర్మాల్య మొకతపోధనపురంధ్రి
యిడెను సీమంతశుభశోభ హెనఁగుకళ్య, పమునిసామంతసీమంతవతికి నచట."

చతుర్థాశ్వాసము, ౧౧౨.

సీ. "శ్రవణగమ్యముగ నారణ్యకోపనిషత్తుఁ, బారాయణముఁ జేయవలయు నేమొ
బల మెలర్పఁగ మహేశ్వరుని ముంగిటి నందిఁ, బట్టి యిట్టటుఁ ద్రిప్పవలయు నేమొ
గ్రుక్కలో క్కటి రెండు గ్రోలఁగా స్వధితిచే, జలము మంత్రించి యీవలయు నేమొ
కచము నందిడుకొనంగాఁ బత్రపుటము పై, విలిఖించి యంత్ర మీవలయు నేమొ

తే. గీ. యనుచు శీఘ్రప్రసూత్యుపాయజ్ఞు లెల్ల, నుటజబహిరంగణంబున నుండి రపుడు
జరఠమానికుటుంబినీజనని యుక్తి, నొక్కటఁ దదీయబాలకాహూతులగుచు॥"

చతుర్థాశ్వాసము, ౧౧౬.

వామనమూర్త్యావిర్భావఘట్టము శైలిచేఁ బోతనార్యుని భాగవతముతోఁ దూఁగ లేకున్నను, గథాసంవిధానమునమాత్రము దానికి వీసమైనఁ దీసిపోకుంట యటుండఁ గొన్ని విషయముల దానిని మించి యున్న దని యొప్పుకొనక తప్పదు. తృతీయాశ్వాసము నందలి శారికాసంవాదఘట్టము మున్ను వాకొనినయన్నిటికన్న నెన్నికఁ గనఁదగి యున్నది. పదలాలిత్యమున నేమి, కథాచమత్కృతియం దేమి, భావవివరణమున నేమి, కళాపూర్ణోదయ ప్రభావతీప్రద్యుమ్నములఁ బురుడించుచున్నయది. ఇతరాంతరంగవృత్తిజ్ఞత్వమును భాషాప్రావీణ్యమును యోజించిచూడ నీశారికలును సూరనార్యుని హంసీవతంసము నొక్కయాకుననే చదివిన వను సందియ మొదవక మానదు. అమరావతీపురికి మరలివచ్చిన పిమ్మట శచీపురందరుల స్వాంతమునకు "దొంతరవింతలచే సంతరింపఁబడిన దంతుర మగుభ్రాంతి," కలభాషిణీ మణికంధరులకు, రంభానలకూబరులకును గల్గినచిత్తవిస్మృతిని స్మృతికిఁ దెచ్చుచున్నది. షష్ఠాశ్వాసము నందలి కథ కూడఁ జాలవఱకుఁ గవికిం గలస్వకపోలకల్పనాసామర్థ్యముం బ్రకటించుచుఁ గళాపూర్ణోదయరుచుల వెల్లి గొల్పుచున్న యది. ఇందుఁ బాలునకు నాభీరునకు జరిగినసం

వాదము వలన నిక్కవికిం గలసందర్భోచితపదప్రయోగనై పుణ్యము దెలిసికొనవచ్చును.

గ్రంథనామము:—“మహేంద్రవిజయమునకు మాతృక యైన యుపమాకామాహాత్మ్యము సంస్కృతమున రమారమి నూఱనుష్టుభశ్లోకములు గలదై”బ్రహ్మకైవర్తపురాణమున నొకభాగముగా నున్నది. ఈ కవీంద్రుఁడు దాని నధికముగాఁ బెంచి, మూలము నందలికథతో నూతనగాథల జతగూర్చి యల్లి, యాఱాశ్వాసములప్రబంధముగా రచియించి యున్నారు. మాతృకకువలె దీనికిఁ గూడ సర్వవిధముల నుపమాకామాహాత్మ్య మనుపేరే సరి యైన దైనను, “నింద్రజయంబు ముఖ్యగాథగఁ దోఁచెం గాన మహేంద్రవిజయ మని దీనికిఁ బేరిడుట మంచిద”ని గ్రంథాది యందుఁ దెల్పఁ బడియున్న కవియభిప్రాయము కేవల మపూర్వ మని కాని యసంగత మని కాని చెప్పఁ జొప్పడదు. మొదటి మూఁడాశ్వాసము లందును మనువునుగూర్చి యొక్కవాక్య మైన లేకున్నను గథకంతకుఁ బ్రధాననాయికానాయకులు వరూథినీప్రవరాఖ్యులయ్యును, నాంధ్రకవితాపితామహుని ప్రబంధము “స్వారోచిషమనుసంభవ”మను పేరఁ బరగుచున్నది. దానికన్న నిది సార్థకనామమే.

కథావిషయము;—ఈ గ్రంథముయొక్క ప్రధానోద్దేశ ముపమాకాక్షేత్రమహిమానువర్ణనము. ఎవ్వరైన బంధురతటాకోపాంతమునఁ దపంబు సల్పినను, దజ్జలంబుల మజ్జనం బొనర్చినను, గరుడభూధరం బధిరోహించినను, దతూర్ధ్వస్థితుం డగుదేవుని సేవించినను, దత్తన్మనోభీష్టసిద్ధిరూపమున నాక్షేత్రమాహాత్మ్య మెల్లరకుఁ బ్రకటీకృతం బగుచుండు నని బోధించుగాథ లిందుఁ బొందుపఱుపఁబడి యున్నవి. అట్టికథల ముఖ్యార్థమే సంగ్రహముగ నీక్రిందిపద్యమున హృద్యముగఁ దెల్పఁబడి యున్నది.

సీ. "బ్రహ్మవిద్యామహా • ప్రజ్ఞానిధిత్వంబు, దివిజేంద్రసదృశవై • భవసమృద్ధి
యదితికశ్యపసమా • నాపత్యయోగంబు, సంధ్రనాయక కౌతు • కానుషక్తి
నారదప్రతిమాన • తారకజపసిద్ధి, ధూర్జటినిభధూత • దోషవృత్తి
హీనభూతాభసాం • లానికలోకాప్తి, పల్లవతుల్యకై • వల్యపదవి
తే.గీ యేతదస్మత్ప్రపూతవి • ఖ్యాతమహిమ, సహితమహితకథావిధ • శ్రవణపఠన
నిరతనిరతులకొదవు—"

షష్ఠాశ్వాసము, ౨౬౧.

ఇఁక నాయాగాథల గ్రంథవిషయము నుండి విరళపఱిచి ప్రత్యేకముగ వానియందుఁ గానఁబడు రచనావిశేషముల మాత్రము గొన్నిటివివరించెద.

మొదటి రెండాశ్వాసముల యందును వేదాపహర్త యగుసోమకాసురునివధ దెలుపఁబడి యున్నది. ఈ భాగము కథాచమత్కృతిచేఁ బ్రసిద్ధము కాకున్నను, రసభరితంబులై విను వారిదవింపక చదివినకొలఁది మది ముదము గదురఁ జేయుఋతువర్ణనల వలన నెంతయుమనోహరమై పొలుచుచున్నయది. తృతీయ, చతుర్థ,పంచ మాశ్వాసములీగ్రంథమున నెన్నికఁ గన్నకథ లన్నిటిలో మిన్నయైన వేల్పుమన్నకానిగాథచే వన్నెకెక్కియున్నయవి. ఈ భాగమును "మహేంద్రవిజయమ" నుటకన్నను "మహేంద్ర గర్వనిర్వాపనమ"ని చెప్పిన నొప్పిదముగనుండును. పేరు వేఱుగ నున్నను, దానింబట్టి కవియుద్దేశము కూడ భిన్నముగ నుండు ననుకొనవలసి వచ్చినను, ద్రచ్చి చూచినమాత్ర మింద్రునికింగల్గిన శృంగభంగమే ప్రధానాంశ మనియుఁ, దద్వివరణముననే కవి తమసామర్థ్యము నంతయు వినియోగించినా రనియు, ముఖ్యముగ దానివలననె గ్రంథమున కిట్టిప్రాశస్త్య మొనఁగూడిన దనియుఁ, దోఁపకమానదు. ఈ యభిప్రాయమును స్థిరపఱుచుట కష్టము కాదు. ఈ విషయ

మున మూఁడుభాగములు స్పష్టముగాఁ దెలియుచున్నవి. 1 పురందరుఁడు సురేంద్రపదవీభ్రష్టుం డగుట. 2 నిశాచరుఁడు శచీవరసింహాసనాధిష్ఠాన మొనర్చుట. 3 త్రివిష్టపపతి పునఃప్రతిష్ఠితుం డగుట. మొదటి దానియందు రాజు గర్వితుఁడైనచో ననుచరసహితముగ శిక్షింపఁబడునని చూపఁబడినది. రెండవదానియందు రాజు గుణశాలియే యైనను, దుర్నయమూర్తుల నికటవర్తులుగాఁ జేరఁదీసినచో వారిమూలమునఁ దానును దండితుఁ డగు నని తెల్పఁబడినది. మూఁడవభాగమునఁ బశ్చాత్తప్తు లైనవారిని భగవంతుఁడు కృపాళుం డై చేపట్టు నని తేలుచున్నది. మదించినవారి కున్నది పోవుటయే మృత్యుసదృశం బగు శిక్ష. అది తమవైరులఁ జేరుట పైదానిని మించినవంచన. తుదకు బ్రతుకుఁదెరువున కితరుల బతిమాలుకొనవలసినగతికిఁ దేఁబడుట వీనినన్నిటిఁదలఁదన్నిన బన్నము. ఇద్దియే మనశతమన్యునకు సంప్రాప్త మైనస్థితి. అది యకారణముగఁ గల్గినది కాదు. మున్నొకపరి విష్ణుదర్శనార్థమై వైకుంఠపురి కరిగి యచ్చట

శా. "ముల్లోకంబుల నేలు చుందు సవనంబు ల్నూఱు గావించితిన్
దల్లం బై తగుసౌమనస్యమున వర్తింతున్ బుధశ్రేణియం
దెల్ల న్ముఖ్యుఁడ నై మెలంగుదు"

తృతీయాశ్వాసము, ౧౫౦.

నని విఱ్ఱవీఁగి తుదకు శ్రీహరిం బొడగాన లేక, శారికలచేఁ దిరస్కృతుఁ డై, నారదునిచేఁ బరిభూతుఁ డై యరిగినత్రోవనె మరలి వచ్చెను. అయిన నంతటితో జ్ఞానము దెచ్చికొనక, మదాంధుఁ డై కరణీయకార్యముల మఱచి, యకరణీయకృత్యముల జరపుచు, గురువుల నాదరింపవలయు నని తెలిసియు దుర్వాసునకుం బరిచర్య సేయక,

వారిప్రసాదము నిరాకరింపఁగూడ దని యెఱింగియు న ట్లొనర్చి, య
త్తాపసుకోపాగ్ని రగులఁ జేసి శాపోపహతుం డయ్యె. కావున నే
పూర్వముకన్న నధికశిక్షకుఁ బాత్రుఁ డై తనరాజ్యమును గోల్పోవు
టయే కాక యది శాత్రవుల యధీన మగుటఁగూడఁ దాఁ జూడవలసి
వచ్చెను. తనతప్పు తా నెఱింగినవాఁడగుటచేత నే యసహాయుం డై
శ్రీహరిదరిఁ జేరుటకు వెఱచి, సురగురునిం గూడఁ దోడితెచ్చుకొనవ
లసి వచ్చెను. ఇతఁడు నేర మొనర్చిన కారణమున నె "ప్రత్యక్ష మైతి
నీకు మాత్రంబె సురపాలనైకలోల" యనియు, "మెచ్చితి నీసచ్చరి
తకు, వచ్చినపని ముచ్చటించి వర మడుగు"మనియు, బృహస్పతితోఁ,
గుపితుం డగు నాహరి, బలారిం గికురించి మాటాడఁ దొడంగె. ఇం
ద్రునివలని లోపమును, నాతని శిక్షింపవలె నను నుపేంద్రునిమనోనిశ్చ
యము నెఱింగిన వాఁడై, రాజనీతిపారంగతుం డగుగురుం డతిజాగ
రూకతతో నంత వఱకు జరిగిన దంతయు న్యాయ మని యొప్పుకొని,
యతివినమ్రోక్తులఁ దనమనోభీష్ట మల్లనల్లన వెల్లడిచేయఁ గోరి
"శ్రీవర! దేవరం గనుటచేతను జేతనులు...నిత్యవిభవంబును గాంచి...
సదాసుఖితులౌదు రటంచుఁ గోవిదులువచింతు"రనిప్రారంభించి, "దేవ
ర పాదసూపుటమే వర "మని స్తోత్రముచేసి, "స్వర్గమర్త్యపాతాళ
ములు దేవమనుష్యాసురులకుఁ దావలములుగ" సృష్టింపఁబడి యున్నను,
"త్రిదశాలయం బని స్వర్గమునకు, బలిసద్మమనుచుఁ బాతాళమునకు"
సంజ్ఞ లమరుచున్న నిప్పుడు "తత్క్రమంబు దప్పుటకుం" గారణ మొం
డొండనోపు నని యొడఁబడి, కడ కింద్రున కొడఁగూడిన కడగండ్ల విడివి
డిగాఁ దెల్పి, "దీనజనతార్తిసంహారి దానవారి శౌరి యనుఖ్యాతి

నిలుపు కొమ్మ"ని వేవిధమ్ముల వేఁడుకొనఁ జొచ్చె. ఇంతియ కాక పన్నగశయనుఁడు ప్రసన్నుఁడై "మీసంకటములు దీర బలిని రసాతలసీమకుఁ బంపెద" నని మాట యిచ్చిన పిమ్మటఁ గూడ సురాచార్యునికిఁ దనివి తీరకుంటఁ జూచి, "పలుమఱు శ్రీహరి గురునిం దలఁపు తెలుపుమనిన నింద్రుడు నాకము నంపు న్నిలుపు మని కోర" "నవ్వుచు నటు కాని మ్మని హరి యనుగ్రహించె" నఁట! సురేశ్వరునకు బుద్ధిగఱపుటకుఁ గాకున్నఁ జుట్టుఁగైదువుజో దింత బెట్టుసరి సేయుట యెన్నఁడైనఁగని యున్నారమె? వజ్రనాభదైత్యుఁడు స్వర్గముపై దాడి వెడలి సురలఁ బాఱఁదోలి నప్పు డింద్రునిఁ గని, కృష్ణుఁ డిష్టబంధువనియు, సత్పురుషుఁ డనియుఁ గొనియాడి యాతని వెఱపుఁ బోఁ జఱచుట మన మెఱుఁగమా? ఈ గ్రంథాదియందు వేదములఁ గోల్పోయినబ్రహ్మ తనతండ్రి యొద్దకు నిర్భయముగాఁ బోవుట మనము గని యుండ లేదా? హరి యైనను దనయభిప్రాయ మస్ఫుటముగాఁ దెల్పి యుండ లేదు. "కులబలసంపదామదలు దగుల్కొన హత్తిన మత్తవృత్తి...తద్బల మడిపోయినప్పుడ కదా" తొలఁగు నని మొదట జనసామాన్యముం గూర్చి చెప్పి, పిమ్మట బుభుక్షుండు "ప్రభుతాప్రభవప్రభూతపటువైభవగర్వభరంబునఁ దజ్ఞత దప్పి భవానిప్రసాద మభిభవించె" ననియు, దుర్వాసుఁడు "సదయుండై గోవిందుఁడే కలఁ డటంచు వాక్రువ్వక యూరక యే వెడలిన" శాపము గ్రమ్మఱింప నెవ్వరికిఁ దరముగాదనియుఁ, బాఠశాలాధ్యక్షుఁడు తనక్రిందియుపాధ్యాయుని ధిక్కరించిన విద్యార్థికి బుద్ధిచెప్పిన చొప్పున దిక్పాలమాళికిఁ దలవంపు గలుగఁ బలికెను. మఱియు బలిభంజన మొనర్చిన పిదపఁ గూడ "స్వారాజ్యం

బింద్రునిచేత సాంద్రప్రేమంబున నిస్తంద్రత నేలింపుమని" మునులు ననిమిషులును మనవి సేసినం గాని పట్టాభిషేకంబున కియ్యకొనండాయె. అంగీకార మొసంగిన విమ్మటం గూడం, దాను సన్నాహ మొనర్చు మనుటకు మున్నపార్వతీపరమేశ్వరుల నారాధింపకయే, బ్రహ్మర్షియుక్తుండై పట్టాభిషిక్తుండగుటకు వచ్చి యుండె నని విని "యేకతంబున నింత పుట్టె, దాని నిపుడైన మరలింపంగానం డయ్యె" నని వాస్తోష్పతిం గూర్చి గీష్పతితో మొఱవెట్ట సాంగెను. ముక్కంటియు నాతనిమచ్చికంటియుం గూడం దెఱగంటిదొర తమయడుగులపైం బడి మ్రొక్కిలిడిన లేవనెత్తి "యైన దేమయ్యెనో భుక్తమయ్యెం గాని, యిప్పుడైనను దృశ్యమందించుకైన, నీశ్వరుని కంటె భేద మంచెంచం బోకు"మని చెప్పి, యాతని యహంభావము వేరంటం దెగనఱకి, తమ పురి కరిగిరి. కావున నీమూండాశ్వాసములలో మహేంద్రగర్వభంగము ముఖ్యాంశ మని సంశయములేక చెప్ప వచ్చు. అయినను, మొదటం బడరాని వెతలం బడి, తుదకు స్వకర్తృకముచేతనైన నేమి, యీశ్వరసంకల్పమున నైన నేమి, కథానాయకుండానందాభ్యుదయ మందిన కారణమువలన, నయ్యలరాజు రామభద్రుని గ్రంథమునకు "రామాభ్యుదయ"మను పేరు వచ్చిన తీరున నే, మహేంద్రునకును భగవత్కటాక్షమునం దుదకుం గలిగిన విజయమునుబట్టి యీ గ్రంథమునకు "మహేంద్ర విజయ"మను నామంబుంచంబడి యుండ వచ్చును.

షష్ఠాశ్వాసమునందలి కథాసూత్ర మొక్కొకచోటం జిక్కుగాం దోంచిన నోపికతోం జదివిన వదలించుట సులభమే. క్షేత్రమహిమను దెల్పు నవి కొన్నియుం, దారకమంత్ర ముపదేశ మందిన వారికి వేంకటే

శుఁడు సులభగమ్యుఁ డని చూపునవి గొన్నియు, నై దీనియందుఁ గూర్పఁబడినకథలు రెండు విధములుగా నున్నవి. అశ్వత్థవృక్షము నాశ్రయించి యున్నబ్రహ్మరాక్షసోత్కరమునకుఁ "బద్ధమోదకబిందుసంపర్కమునను, నుష్టభావంబుమాత్రంబె తొలఁగెఁ గాని" "బంధురసరోంతర్వారిపూరంబులం దానంబాడు" నంతవఱకుఁ బిశాచవృత్తి విడిచి పోదయ్యె. తార్క్ష్యశైలారోహణ మొనర్చిన వెంటనే మూకబధిరాంధపంగులకుం గలయవరోధము నివారింపఁ బడియె. కళింగరాజకన్య చిఱుతప్రాయమున గరుడభూధరమునకుఁ దోడ్కొని పోఁబడియుంటం జేసి, బ్రహ్మరాక్షసులనుండి రక్షింపఁ బడుటయే కాక యాంధ్రేంద్రపురంధ్రి యయ్యె. పుణ్యక్షేత్రముల నన్నిటిఁ గన్న నారదున కుపమాకలోఁ గాని తారకజపసిద్ధి కల్గదాయె. ఈ మంత్రరాజ ముపదేశమందినవల్లవునకును బీఠికాపురవల్లభునకును, వేంకటేశుఁడు వశుఁ డై కోరినవరము లొసంగెను. కళింగరాజతనూజ వృత్తాంతమును, బీఠికాపురాధీశులకు వంశపరంపరాగతము లగునామధేయముల వ్యుత్పత్తియును, దెల్పుగాథ షష్ఠాశ్వాసమున కెల్ల స్తోత్రపాత్ర మై యున్నది. కొన్నిగ్రామనామముల యర్థముం బట్టి మిగుల నేర్పుతోఁ గూర్పఁబడినదగుటచే, స్వకపోలకల్పితం బయ్యు వాస్తవముగానే తోఁచుచున్నయది. ఒంటిమామిడియే మునివాసము; రావికముపాడే బ్రహ్మరాక్షసుని రావి; తేటగుంటయే ద్విజుఁడు వార్చిన గుంట; గోపాలపట్టణమే వల్లవులపల్లె. వల్లవుని వృత్తాంతము కూడ శ్లాఘనీయముగనే యున్నది. విద్యాగంధ మెఱుంగక పశుప్రాయుఁడుగాఁ బెరిఁగినవానికి సామాన్యముగ నీశ్వరతత్త్వవిచారణాసక్తియే పొడమదు. పొడ

మినను వానిమనం బాధ్యాత్మికవిషయములఁ జాలదూరము పోనేరదు. ధరణీజాతవ్రాతమును, జంతుసంతానమును బెట్టుపోఁతలు లేకయే పెరుఁగుటయు, నంతరిక్షమున లక్షలకొలఁదినక్షత్రము లాలంబరహితము లై వ్రేలాడుచుండుటయుఁ జూచి, యాదికారణ మగు శక్తి యెచ్చటనో యుండి తీరవలయు నని గ్రహింపఁ గలఁడు కాని, యాశక్తి యిట్టి దని నిరూపింపఁ జాలఁడు. కావున నట్టినిష్ఫలప్రయత్నముల నుండి యాతని మనస్సు వెనుకకు మరలిపోవును. పిమ్మటఁ జిత్తమునఁ గల్గుమార్పులు వానికి లభించు సాంగత్యము ననుసరించి యుండును. సర్వసాధారణముగ ముక్తిమార్గాన్వేషణాసక్తచిత్తవృత్తాంత మిట్టిదయై గన్పట్టును. ఇదియే మిక్కిలిరమ్యముగా నిందు వర్ణింపఁబడి యున్నది.

“భాషాభిమాని.”

19—9—1906.

తప్పొప్పులు.

పుట.	పఙ్క్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
౪	౧౭	మునుఁగొనంగ.	మునుకొనంగ.
౧౨	౧౭	నాగమములు.	నాగమముల.
౧౩	౨౫	శాస్త్రములు.	శాస్త్రముల.
౧౬	౨౨	గాముసల్ల.	రాములల్ల.
౨౭	౯	క్రోధముఖాది.	క్రోధముఖారి.
౨౮	౭	అనఘుండా.	అనఘుండా.
౪౫	౨	నెద్దేవ.	యద్దేవ.
౫౧	౪	తోడఁజేర్కొనక.	తోడఁజూఁకొనక.
౫౩	౨౨	రథోద్ధితా.	రథోద్ధతా.
౫౮	౧౫	నయ్యన్యోగస్య.	నియన్యోగస్య.
౬౦	౬	డనంగు.	డనంగ.
౬౩	౨౦	హీనుండనక.	హీనాత్ముఁడై.
౭౪	౧౨	పాధి.	పాస్త్రి.
౭౫	౧	జేర.	జేరి.
,,	౨౫	యొనరు.	యొపరు.
౭౮	౨౪	విశ్వాసంబునను.	విశ్వాసంబున్న.
౮౧	౧౨	మయూఖా.	మయూఖ.
౮౨	౧౫	దొలఁగునటవే.	దొలఁగునటేయిది.
౮౩	౨	ముందునో.	మొందునో.
౮౪	౨౨	పాటి.	పాటు.
౮౭	౧౦	రాఁదవు	గాదవు.
౮౮	౨౫	జేసియచ్చో.	జేసినచ్చో.
౯౬	౧౨	యొలఁగిన.	యెలిఁగిన.
౧౦౧	౨౨	రీతి.	నీతి.
౧౦౨	౭	మం.	మ.
౧౦౬	౧౮	మెలయంగ.	మెలయఁగ.
,,	౨౪	పారతరు.	పారతరు.
౧౧౩	౧౨	రాలువ.	గ్గాలువ.
,,	౨౫	పిడప.	పిమప.
౧౧౪	౨	పాత్ర.	పాత్రు.
,,	౧౦	గిన్నరాపతి.	గిన్నరాధిపతి.
,,	౨౩	గధ.	గంధ.
౧౧౫	౩	తోయంబులు.	తోయంబుల.
,,	,,	ప్రసవములును.	ప్రసవములను.
౧౧౯	౧౩	సమరచన.	సమర్చన.
౧౨౧	౧౭	గేలాయి.	గేల్గాయి.
౧౨౪	౨౨	కలిసిన.	కవిసిన.
౧౨౬	౧౦	వానిని.	వానికి.
౧౨౮	౧౮	ధనంబటఁ.	ధనంబఁదుఁ.
౧౩౨	౧౧	విరించనసుతుఁడు.	విరించనఁడు.
౧౩౪	౫	భ్రాంతి.	భ్రాంతి.
౧౩౫	౭	గానియొక్కటి.	రానిదొక్కటి.
౧౩౬	౪	గాఁదగు.	గానగు.
౧౩౭	౨౧	మన.	కొను.
౧౩౮	౬	యయ్యెన్.	నయ్యెన్.
౧౩౯	౬	ప్రతిపాది.	ప్రవిపారి.
౧౪౦	౩	కోర్కులిడ.	కోర్కులిడ.
౧౪౨	౫	నిపుడయే.	నిపుడయో.

శ్రీరస్తు.

శుభమస్తు.

అవిఘ్నమస్తు.

శ్రీగణాధిపతయేనమః.

శ్రీసరస్వతీదేవ్యైనమః.

శ్రీహయగ్రీవాయ నమోనమః.

శ్రీమహేంద్రవిజయము.

ఇష్టదేవతాస్తుతి.

రంజిల్లనొనర్చుఁ గావుత శిలాజీవప్రదానప్రథా
ధౌరంధర్యముఁ గాంచి దారుశకలద్వంద్వంబునుం బాదుకా
కారం బూని భజింప భూధరభాగ్యస్ఫూర్తిఁ గల్పించు సీ
తారామాంఘ్రియుగంబు మాకు ససుఖోదారాయురైశ్వర్యముల్. ౧.

చం. వసుధ జనించి యాజనకవంశము నయ్యినవంశ మింపుసాం
పెనఁగ సమున్నతత్వము వహింపఁగ మించినసీత శీతదృ
క్ప్రసగణము ల్సుధారసపరంపరలై యలరారుఁ గాత వే
దనదృశదోహదస్ఫురణ నస్మదభీష్టలతాఫలాప్తికిన్. ౨.

శా. శ్రీవర్ధిల్లఁగఁ జేయుఁ గావుత జటాశ్రేణీమిథోబంధరే
ఖావిశ్లేష మొనర్చ స్వర్ణది తరంగవ్యాజహస్తంబుచే
శీవిం జొన్పినదంతకంకతముమాండిక్కస్మారి శేఁజల్వాడా
ల్పావుం దాల్చినశంకరుం డెపుడు సమ్మోదం బెదం గ్రమ్మఁగన్. ౩.

ఉ. స్నానజలంబు ధౌతవసనంబనులేపన మోగిరంబు దా
సీ సెజ్జఁ గూర్చి నాథు సెనయించును పెండిలికూఁతు రంచు సం
వ్యానముఁ బూని యవ్వరుని యవ్వ నటంచు నటించుభృంగిచం
దానకు నెచ్చెలుల్ నగిన నవ్వెడుశాంకరి మమ్ముఁ బ్రోవుతన్. ౪.

చం. అనుపమ మైనగాత్ర చతురాననరూఢికిఁ దోడు సత్యవ
ర్తనను మెఱుంగువెట్ట విబుధప్రకరంబుల కెల్లఁ బెద్దయై
మనుమని నన్గళాకలనమానితుఁ జేసిన సద్దయార్ద్రహృ
ద్వనరుహుఁడౌ మహామహుఁ బితామహుని స్తుతియింతు నెంతయున్. ౫.

శా. శ్రీపూర్ణాకృతిముక్తిసౌధచతురంఘ్రిస్ఫాటికస్తంభశో
భాపీఠీకృతశాతమన్యవశిలాభాస్వత్సురోద్యద్ధ్వజ
శ్రీప్రేర్త్యంబు బురుషార్థపాళి నిడ నా శ్రీధేనువాగీశ్వరీ
రూపం బూనితనర్చువాణి సమకూర్చు న్నాకు వాగున్నతుల్. ౬.

సీ. కలుము లీ నోపఁడే కమలాప్తసుతరాజ్య,సంఘటనోపాయచతురమంత్రి
యిష్టార్థము లొసంగఁడే జానకీరాఘు,వానుకూల్యనయకుశలవార్తికదూత
చిరతరాయుర్వృద్ధిఁ జేయఁ జాలండె ల,క్ష్మణజీవదానభిషగ్వరుండు
కళల నీనేరఁడే ఘనమానిసంపూర్ణ,రామసత్రైకపౌరాణికుండు
తే.గీ. పావనాకృతి శైవాంశభవుఁడు శ్రీహ,రిస్వరూపుఁడు భావివిరించనుండు
నిరవధికకీర్తి యగునాంజనేయమూర్తి, తత్ప్రసేవనములు జగత్పావనములు. ౭.

సీ. ప్రవితతప్రత్యూహపవమానగిళనదు,ర్వారశుండాజగరంబువాఁడు
బహుళాంతరాయపర్వతవినిర్భేదన,ప్రౌఢైకదంతవజ్రంబువాఁడు
పటువిఘ్నగణతుషవ్రజసముద్ధూనన,ద్రాఘిష్ఠకర్ణశూర్పములవాఁడు
ఘనతరాతంకపంకక్షాళనపటిష్ఠ,కటతటీదానోదకంబువాఁడు
తే.గీ. భూరిపుష్కరపూత్కారవారికల్పి,తానమయవర్షసిక్తరోహాద్ర్యుపత్య
కాతటోత్థాతకేళిసంప్రీతివాఁడు, సిద్ధిగణనాథుఁ డిష్టాప్తిఁ జేయుఁ గాత. ౮.

మ. కవనాఖ్యేక్షువనంబు నాటి జగతిం గాండోన్నతిం బెంచి స
ర్వవితానస్థితి సంఘటించి రససంపన్మాధురీసాధురీ
తివిశేషంబు రసజ్ఞజాలమునకుం దెల్లంబుగాఁ గూర్చి గౌ
రవముం జెందినవారి భక్తిఁ దలఁతుం బ్రాచేతసవ్యాసులన్. ౯.

కం. నన్నయభరితమనోజ్ఞక, నన్నయభవ్యోక్తిగా నొనర్చునఁ గృపచే
నన్నయభయధృతిమతితో, నన్నయభట్టాదికవిజనంబు నుతింతున్. ౧౦.

మ. తమకావ్యాదుల సత్కృతుల్ "కుకవినిందం జేసి" యం చొక్కభా
గముఁ గల్పించి రకారణంబ యది నిష్కారణ్యమాత్సర్యభా
వమె కా కాఘును లుండకున్న నలదేవానాంప్రియశ్రేణి కె
ట్లమరుం గీర్తివిశేషపూర్తి యిలఁ గావ్యాసారపూరోత్థమై. ౧౧.

కం. అని యిష్టదేవతావం,దనముఖకావ్యముఖలక్షణంబుల నెల్లం
బొనరించి యొద్దియే నొక, వనమాలిక్షేత్రమహిమ వర్ణించుటకై. ౧౨.

కం. ఊహాల కనుగతిగాఁ గౌ,తూహాల మెద మెదల భక్తిదోహాలహితపం
దోహాలలితానుమతి న,త్సాహాలసచ్ఛక్తిపూర్ణతాహాలహాలికన్. ౧౩.

కం. ఏవానిం గృతిపతిఁగా, భావింతునొ యెట్టిదివ్యభవ్యక్షేత్ర
శ్రీ వర్ణ్యమొ యనియోజన, గావించుచునుండి యే నొకానొకరజనిన్. ౧౪.

సీ. శ్రీజానకీదేవి చెలఁగువామాంకభా,గముతో నిరాబారిగమలతోడ
నాంజనేయాంజలిన్యస్తమా శస్తమా, పదముతో నధికసమ్మదముతోడ
వెనుక సౌమిత్రి వట్టినయట్టిహురుమంజి,గొడుగుతో నపరంజిమడుఁగుతోడ
భరతశత్రుఘ్నులు సురటులూనినపార్శ్వ, యుగముతోఁ జిఱునవ్వు మొగముతోడఁ
తే.గీ. గరములు మొగుడ్చునృపులతోఁ గవులతోడఁ, బ్రేమరసపూర్తిఁ బట్టాభిరామమూర్తి
పుష్పకాంతరవర్తియై పూర్వపుణ్య,కలన నాముంగల నిలిచినట్టులు దలంచి. ౧౫.

చం. నిలిచినకౌసలేయుఁ గని నమ్మద సమ్మద మిమ్ముడింప సాఁ
గిలి ప్రణమిల్లి కొంతవడికిం బులకించినమేనితోడ దో
యిలి నిటలంబునందు ఘటియించి తదంచితచారుదివ్యనుం
గళమహనీయమూర్తిపదపంకజములం దిలకించుచున్నెడన్. ౧౬.

మ. ఉపమాకాకృతిఁ బుష్పకంబును సుపర్ణోర్వీధరశ్రీ నువ
ర్ణవరార్థోన్నతపీఠిబంధురసరఃప్రౌఢిస్ఫుటామత్కరా
బ్జపుటప్రోదము వేంకటాధిపతి కేవల్ రామచంద్రుండు నా
కపు డాదేశమురీతిఁ దోఁచె మును వే నాదేశముం గాంచుటన్. ౧౭.

కం. వెరవు న్నొఱఁగు న్నొఱపుం, బొరకొన నప్పుడు నను లున్నతు ల్స్వేయఁగఁ జె
చ్చెరఁ గన్నొఱంగి యొటకే, నరిగెను శ్రీరామమూర్తి యనుచరయుతుఁడై. ౧౮.

కం. అంతట జాగ్రదవస్థాక్రాంతుఁడనై యుండ నప్పుడే కనుపట్టె నితం
డెంతవిశదప్రసాదస్వాంతము గలవాఁడో యనుచు నతికుతుకముతోన్. ౧౯.

సీ. మద్వంశజుల దయామతిమీఱ నాదినుండియుఁ బ్రోచె వారలనిష్ఠఁ గలరి
మత్ప్రతామహపితామహుల రామశాస్త్రిని, దోడఁబల్కుచుఁ గృతార్థునిగఁ జేసె
మత్ప్రపితామహు మహితు వేంకటకృష్ణశాస్త్రి నేలెను దదర్చలకు మెచ్చి
మత్పితామహుఁ గాచె మహిని సీతారామశాస్త్రిఁ దత్సేవకు సంతసించి

తే.గీ. మజ్జనకు నాత్మబోధసంపజ్జనకునిఁ, గృప మనిచె మున్ను వేంకటకృష్ణశాస్త్రిఁ
దత్తదుపచారసంతుష్టచిత్తుఁడగుట, నన్ను మన్నించె నిటులు ప్రసన్నవృత్తి ౨౦.

తే.గీ. అనుచు ముదితాంతరంగుఁడ నగుచు నిష్టదైవతం బగురఘుపతి ధ్యానవేళ
నానవిభవావతారమర్చావతారగ, మవఁ జూపుట కేమి హేతువో యటంచు.

కం. మానసమూర్తిద్వయ మొక్కటి,గా మది భావింపు మనుటగా నెంచి కృతి
స్వామిని రాముని వర్ణ్యశ్రీమహితుని వేంకటేశుఁ జేయుతలఁపుతోన్. ౨౨.

తే.గీ. దేవభాషాదితంత్రము లాంధ్రీకృతంబు, లై సులభార్థపద్ధతు లగును దాన
నభిలపనీయశైలిచే నలరు నందు,వలన వలనగు విఖ్యాతి వెలుగు నంచు. ౨౩.

తే.గీ. బ్రహ్మకైవర్తనామపురాణవిదిత
గరుడశైలఘనక్షేత్రగురుమహత్త్వ
మును దెనుఁగొనర్పఁ గుతుకంబు మునుఁగొనంగ
మును కనుంగొన్న తద్ధామమును దలంచి. ౨౪.

సీ. ఆసమున్నతశైలభాసమానానమ్రప్రాసాదమంటపప్రాంగణంబు
నాపావనగ్రావసోపానపార్శ్వప్రదీపావళీస్ఫురద్విభ్రమంబు
నారామణీయకస్ఫారారామలోపత్య,కారామతులసీసుసౌరభంబు
నామేఘమేచకశ్రీమేదురామేయ, కోమలస్వామితేజోమహత్త్వ

తే.గీ. మాపురం బాసరం బారథావతంస, మామహాతైర్థికులు నాయుపాయనంబు
లామహోత్సవ మాభోగమాప్రసాద, మామహాలక్ష్మిఁ గనినట్టులపుడుదోఁప.

చం. ఇలఁ గలమానవావళికభీష్టదుఁడై సులభప్రసాదుఁడై
కలియుగమందుఁ దోడఁబలుకం దగువేలుపు వేంకటేశుఁ డ
చ్చలితపుదైవతంబు నిలువం జెలువం బగుగారుడాద్రికి
న్నల యుపమాళి తన్మహిమ సెక్కొనుగాధ లభింపఁ గోరుచోన్, ౨౬.

సీ. ద్వైతమతాచారతత్త్వరహస్యజ్ఞుఁ, డఖిలపురాణేతిహాసవిదుఁడు
దేవతాబ్రాహ్మణాతిథిపూజనాసక్తుఁ, డలిపిరాలాన్వవాయాబ్ధిచంద్రుఁ
డమితతీర్థక్షేత్రయాత్రాతిమాత్రపవిత్రగాత్రుఁడు బుధస్తోత్రపాత్రుఁ
డనఘుఁడు నిత్యసత్యవచఃప్రచారుండు, నగులక్ష్మణార్యసమాహ్వయుండు
తే.గీ. స్పష్టవర్ణసమిష్టిగా వ్రాసికొనిన, సంస్కృతగ్రంథము నొసంగె సంతసమునఁ
గరుడగిరిశేఖరాధ్యుఁ డింక్కరణిఁ గరుణ, వృద్ధవిప్రాకృతిని వచ్చి యిడె ననంగ.
కం. దానిం గొని చదువుకొనం, గా నింద్రజయంబు ముఖ్యగాథగఁ దోఁచెన్
గానమహేంద్రవిజయ మది, దీనికిఁ బేరిడుట మంచిది కదా యనుచున్.
చం. అదనులఁ దైవతావళి కుదగ్రముగాఁ గృప భక్తపాళిపై
నొదవిన సజ్జనాకృతుల నొక్కొకచోఁ బొడసూపు నంచు న
భ్యుదయపరంపరాప్తి కిది యొప్పగుసూచక మంచు నెంచికొం
చెద నుదమంది రామవిభు నిక్కృతికిం బతిఁ జేయువాఁడనై. ౨౯.
కం. రామకరుణాత్తవృద్ధి, క్షేమకళాభోగభోగకృతికృతికీర్తి
స్తోమకమనీయవైభవ, మానుకవంశావళిక్రమం బెఱిఁగింతున్. 30.

కవివంశావతారవర్ణనము.

సీ. బ్రహ్మాదులకు నైనవాఙ్మనసాతీత, మగుచు నగోచరంబైన దెద్ది
యాద్యంతశూన్యమై యఖిలంబుఁ దానయై, తన కఖిలముగాక తనరు నెద్ది
దిక్కాలములకు భేదింప కవిచ్ఛిన్న, ముగ నిత్యసత్యమై నెగడు నెద్ది
సంతతాఖండసుస్వప్రకాశకమహో, జ్యోతిస్స్వరూపమై యొప్పు నెద్ది
తే.గీ. యట్టి శ్రీశబలబ్రహ్మమైనయట్టి, యాదినారాయణుని నాభియందు ముందు
పొందుగఁ దదీయసంకల్పమునఁ సిసృక్ష, పరఁగ సరగఁ జతుర్ముఖబ్రహ్మ వొడమె.
కం. ఆవనజాతప్రభవుని, పావనమూర్త్యంతరములు ప్రభవించిరి లో
కావనసక్తులు నమదు, జీవనశక్తులు నుతులు లవసిష్ఠప్రభృతుల్. 3౨.
తే.గీ. పరమపావనదివ్యతపఃప్రపూర్తి, శిష్టముష్టింపచప్రజశ్రేష్ఠమూర్తి
యాత్మవిద్యావరిష్ఠుఁడౌ నవ్వసిష్ఠు, గోత్రమునఁ బుట్టెఁ గౌండిన్యగోత్రమౌని. 33
కం. కుండవశశిఖండశిరో, మండనుఁ దన సర్వమానిమండలమణిమా
ర్తాండద్యుతి గౌండిన్యుఁడు, ఖండతపశ్శ్రీప్రభావఖనియై తనరెన్. 3౪.

శా. లోకస్తుత్యుఁడు శాంతిదాంతినిధి సు•శ్లోకుండు నైనట్టియా
శ్రీకౌండిన్యమహామునీంద్రుని తప•శ్శ్రీగౌరవం బెట్టిదో
లోకంబం దితరర్షి గోత్రు లాకపా•లుం బాలు తద్గోత్రజుల్
ప్రాకట్యంబుగఁ గావ్యకర్తలు బుధ•శ్లాఘ్యుల్ గలా రెన్నఁగన్. ౩౫.

కం. ఆకౌండిన్యసగోత్రు ల, నేకులు గల రిల రమాస•మిద్ధకటాక్ష
శ్రీకలితలలితకవితా, ప్రాకటనైపుణ్యపుణ్య•పరిపాకమతుల్. ౩౬.

కం. అందు మతత్రయభూమి, బృందారకబృందములను • వెలసిరి స్మార్తుల్
గొందఱు వా రిరుతెఱఁగుల, నొందిరి వైదికులునా ని•యోగులు నాఁగన్. ౩౭.

ఉ. అందుఁ ద్రిలింగవైదికబు•ధాగ్ర్యకుటుంబజనాగ్రగణ్యరూ
ఢిం దగుఁ బాండితిం గనిన•ఠీవుల దేవులపల్లివంశ మె
వ్వం దనశాస్త్ర ముత్తములఁ•బోఁడిమి వృత్తవిశుద్ధమై గుణా
స్పందగతిం దనర్చి మహి•పత్యుపకంఠవిభూషణంబుగాన్. ౩౮.

కం. ఆదేవులపల్ల్యన్వయ, యాదోనిధిపూర్ణచంద్రు • లగువిద్వాంసుల్
వేదంబుల శాస్త్రంబుల, వాదంబుల నెదురులేని•వారలు గారే. ౩౯.

కం. ధరఁ గొంద అందు సీతా, వరపదసేవనవిధాన•పావనులు గగం
బర్గయం గొందఱు లక్ష్మీ, నరసింహపదాబ్జసేవ•నప్రహ్లాదుల్. ౪౦.

మ. సముదంచద్గతిఁ దత్కుటుంబములు కృ•ష్ణాగౌతమీమధ్యభా
గమునం దాగిరిపల్లినామకమహా•గ్రామాగ్రహారంబు ము
న్నమరన్ స్వప్రతిభావిశేషముల క•ల్యాణందుఁడై ఘాదుశా
యమరం బిచ్చుట నచ్చట న్నిలచె ని•త్యం బైనకాణాచిగాన్. ౪౧.

ఉ. వారలలోన రామపద•పంకజభక్తినిరంకుశప్రభూ
తారభటీప్రభూతపటి•మాసమమంజులవాక్ప్రసంగవి
ద్యారమణీయకీర్తిసము•దారుఁడు వేంకట ధీరుఁ డెంతయుం
గూరిమి నిల్చెఁ జామరల•కోట పురిం దదధీశు కోరికన్. ౪౨.

తే.గీ. అప్పుడప్పుడు వారల•యందు మఱియుఁ, గొందఱలమండపేటయుఁ•గోరుమిల్లి
మొదలుగలయూళ్లఁగాఁపురం•బుగవసించి, రచ్చటచ్చటవిభులసం•ప్రార్థనముల.

కం. దేవులపల్లికులాగ్రణి, యావేంకటసూరిమణి బుధావళిమదినం
భావింప మించుప్రతిభం, గావించెం గావ్యనాటకము లమితముగాన్. ౪౪.

తే.గీ. సప్తగోదావరాంతరజనపదమున, నెందు షడ్దర్శనీపారదృశ్వుఁ డైన
యతనిసిద్ధాంతసాంప్రదాయంబె కాని, పరమతోదితరాద్ధాంతఫణితి గలదె. ౪౫.

కం. అతనికి స్వప్రతిబింబ, ప్రతిముఁడు ప్రతిభావిశేషవాచస్పతి యా
సుతుఁడు జగన్నాథార్యుఁడు, ప్రతతయశస్కుఁడు జనించె వంశకరుండై. ౪౬.

శా. సాధుస్తుత్యచరిత్రుఁ డర్కసమతేజస్కుండు సర్వావనీ
నాథానీకసభాప్రపూజ్యుఁడు జగన్నాథాభిధానార్యుఁ డం
బోధిస్ఫారతరంగరంగదురువిస్ఫూర్జద్వచస్సంగునిం
గాథా బోధనశాలి వేంకటబుధుం గాంచెం దనూజోత్తమున్. ౪౭.

కం. ఆవేంకటబుధమణి గనె, ధీవాచాజితబృహస్పతి భుజంగపతి
శ్రీవృతుల రామకృతిఘనుఁ డౌవేంకటరామశాస్త్రి యనునందనులన్. ౪౮.

తే.గీ. అగ్రజుం డొప్పె సకలశాస్త్రార్థవేది, సేతుశీతాచలాంతరఖ్యాతచరితుఁ
డఖిలసర్వంసహాధీశ్వరార్చితుండు, కీర్తిలసితుండు శ్రీరామకృతివరుండు. ౪౯.

తే.గీ. అతఁ డెలమి మైలవరపువంశాబ్ధిచంద్రుఁ, డగుచు విఖ్యాతిఁ గనువేంకటావధాని
పుత్త్రికామణి ధర్మకళత్త్రముగను, గొనియె సీతాంబ సకలసద్గుణకదంబ. ౫౦.

సీ. మును ధారిణి జనించి జనకాన్వవాయంబుఁ, బరమపవిత్రమై పరగఁ జేసి
పిదప శ్రీరామసాధ్వీరత్నమై మించి, యినవంశమున కెల్ల ఘనతఁ దెచ్చి
భర్తతోడను మహావనవర్తన మొనర్చి, సకలదోషాటనాశము ఘటించి
భాస్వత్సుతాదికు ల్భక్తిసంయుత్తులై, పరిచర్య సేయ నంపదలఁ బొదలి

తే.గీ. యారయ యీసతి నామంబు సార్థకముగఁ, దనరె ననుచును జనులచే వినుతిఁ గాంచె
ముఖవినిందితహిమధామ నిఖిలభాగ్య, ధామ సీతాభిధానకాంతాలలామ. ౫౧.

ఉ. భాసురకీర్తియై విబుధవర్గనుతుం డగురామమూర్తి సీ
తాసతిఁ బెండ్లి యాడి వసుధ న్విలసిల్లిన కైవడి న్జగ
ద్భాసురకీర్తియై విబుధవర్గనుతుం డగురామశాస్త్రి సీ
తాసతిఁ బెండ్లి యాడి వసుధ న్విలసిల్లెను ధర్మశాలియై. ౫౨.

సీ. తనదు రామాహ్వయం•బున కనుగతిగాఁగ, సీతాపతీశుఁడై • చెలఁగె నెవఁడు
తనదు సర్వజ్ఞత్వ•మున కనుకృతిగాఁగఁ, గామాదివిజయంబుఁ•గాంచె నెవఁడు
తనచతురాస్యత్వ•మునకు సమంబుగా, సరసవాక్సంగతిఁ • బరఁగె నెవఁడు
తనదు సూర్యాత్మజ•త్వమునకు సరిగాఁగ, ధర్మప్రతీతిఁ జే•దనర నెవ్వఁ
తే.గీ. డతఁడు నుతిఁజెంది జగతియం•దలరెఁ గీర్తి, ఘనమహీపతి జగపతి•గజపతీంద్ర
వరసభాస్థానపాండిత్య•పదనిరూఢి, భాసురుం డైనరామభూ•మీసురుండు. ౪౩.

చం. నిజపదమూలవ_త్తకృతి•నిత్యకృతో_త్తమతారకాఖ్యమం
త్రజపములం బ్రతుష్టుఁ డగు•రామునిచే వర మాతఁ డాత్మనం
శజులకునై కొనె న్నిగమ•శాస్త్రపురాణరహస్యత_త్త్వవి
త్త్వజనక మాతదంఘ్రియుగ•భ_క్తివిశేషము శాశ్వతంబుగాన్. ౪౪,

చం. అతనికిఁ బూసపాటికుల•జాగ్రణియౌం గవితారసజ్ఞుఁడుం
బ్రతితయశుండు నౌవిజయ•రామనృపాలవరుండు గౌరవాం
చితమతి రాజధానిదరి•సీమ నొసంగెను సర్వసస్యశా
శ్వతఘనసార మౌ వెలగ•వాడసమాఖ్యమహాగ్రహారమున్. ౪౫

కం. అతని సోదరుఁ డగుచు మహీతలమున వెలసె లసద•హీనవచోవి
ఖ్యాతుఁడు వేంకటరామసు,కృతిలకము సర్వదేశ•దీవ్యద్యశుఁడై. ౪౬.

తరల. జనకజాధిపపాదపంకజ•షట్పదాయితమానసుం
డనుపమానకళాధురంధరుఁ • డర్కసన్నిభతేజుఁడున్
ఘనుఁడు వేంకటరామసూరి వి•ఖండితాంతరవైరియై
వినుతిఁ జెందెను లోకమందు న•వీనపాండితి దండినాన్. ౪౭.

కం. అతఁడు మృదుసంగీత ఖ్యాతిని సాహితికళాంచ•కాచకి సకల
క్ష్మాతలనేతలచేత న్మహా తగుగౌరవముఁ గను స•భాంగణములలోన్. ౪౮.

ఆ.వె. అతఁడు సుకృతినిగఘుఁ • డతివగాఁ గానెఁ గోట
మ_ర్తిహానుమదార్య•మణికుమారి
సత్యసుమతిని రఘు•సత్యంబ యను పేరఁ
దగువధూటి సకల•సుగుణపేటి. ౪౯.

కం. వారితనయుఁ డలరారెన్, వారితనయుఁ డాత్మన్యాతి పార్శ్వగనానా
సూరిహితకారి బ్రహ్మన, సూరి దశాస్యారి భక్తి సువ్యక్తమతిన్. ౬౦.

చం. సరసపథవ్యకావ్యరచనారుచిరప్రచురస్ఫురద్వచో
నిచయుని రామనామజపనిర్మలధర్మలసత్ప్రవర్తనా
ర్జవలసమానమానసుని రావు మహీపతి రాయ భూపతి
ప్రవరగురుత్వభాసురుని బ్రహ్మనభూసురు నెన్నశక్యమే. ౬౧.

కం. బావన దీనజనార్తిం, బాప నరాధీశు కడఁ గృపామతి నెసఁగుం
గోపనయేతరగతులకుఁ, గోపనఁ దగువాని నెడపి గురుభావమునన్. ౬౨.

కం. తారావళిఁ గృతిఁ గొని యాత్మారామణుం డతని కొసఁగె మాన్యక్షేత్రం
బారూఢి భక్తి మదిఁ జెలువారఁ బగర్దీనుపాలెం మను గ్రామమునన్. ౬౩.

తే.గీ. అతని జ్యేష్ఠపితృవ్యుఁ డైనట్టిరామ
సూరి దత్సతి సీతాంబ సుతులఁ గోరి
రామచంద్రాంఘ్రిపూజనవ్రతనిరూఢిఁ,
బెంపుఁ గనుచుండి తత్కృపావిలసనమున, ౬౪.

తే.గీ. తనయు వేంకటకృష్ణాఖ్యుఁ గనిరి పిదప
రామసూరియు వఖిలగార్హస్థ్యసుఖము
గని తురీయాశ్రమంబున ఘనతఁ గాంచి
పరఁగె ధారిణి శ్రీశివస్వామి యనఁగ. ౬౫.

కం. తత్పుత్రుఁడు సర్వమహీభృత్పూజితపదుఁడు సదయహృదయుండు గళా
విత్పతి రఘుపతిసేవాతత్పరమతి కృష్ణకృతి నుతస్థితిఁ దనరెన్. ౬౬.

శా. జోహారు ల్గదియింతు రాతనికి శిష్యుల్దేశదేశాగతుల్
సాహిత్యోన్నతి శాస్త్రపద్ధతినిఁ బ్రజ్ఞాశాలులై ఘట్టసం
దేహాపేతమనస్కులై భువిఁ బ్రసిద్ధిం జెంది విద్వాంసులై
యాహా వేంకటకృష్ణశాస్త్రిమణివిద్యాప్రౌఢి సామాన్యమే. ౬౭.

గీ. అతఁ డప్పలపురుషోత్తమాభిధప్ర
సిద్ధకార్తాంతికావళీశేఖరునకు

గొనబు గారాపుఁగూఁతు రై • కొమరు మిగులు
దాని వేంకటలక్ష్మి నుద్వాహ మయ్యె. ౬౮.

మ. కృపకుం జోటు సుమంగళీత్వమునకుం • గేహంబు సద్వాక్చనా
నిపుణత్వంబున కాటపట్టు సుగుణానీకంబు శోభిల్లు చో
క్కపుఁ బద్మంబు పతివ్రతాత్వమునకుం • గాణాచి వీక్షింప ను
ర్వి నయి న్వేంకటలక్ష్మి సౌభగపురంధ్రీలోకచూడామణిన్. ౬౯.

మ. జననం బందిరి నారి శార్ఙ్గలు తనూజన్ముల్ త్రిమూర్తుల్ వలెన్
మన విద్యానిధి రామశాస్త్రియును లోకఖ్యాతశాస్త్రప్రవ
ర్ధనుఁ డౌ వేంకట రామశాస్త్రియును సీతారామశేషైకస
త్తనసంలబ్ధకళావిశేషుఁ డగు సీతారామ విద్వాంసుఁడున్. ౭౦.

కం. ఆమువ్వురిలో నగ్రజుఁ, డా[illegible]మామకకీర్తి
స్తోమవిశదీకృతాఖిలభూమండలుఁ డగుచు రామబుధవరుఁ డలరెన్. ౭౧

సీ. రచియించె నెవ్వాఁడు • రమ్యచంపూప్రబంధము రామచంద్రోదయ మనుదాని
ఘటియించె నెవ్వాఁడు • కనదలంకారశాస్త్రము వరసాహితీదర్పణంబు
రచియించె నెవ్వాఁడు • బాలభాగవతాఖ్యఁ దనరారు మృదుకావ్యమునకు వ్యాఖ్య
నొనరించె నెవ్వాఁడు • ఘనతరధ్వనిభావ, నవరసంబులఁ బెక్కునాటకములు
తే.గీ. నాతని నుతింపఁ దరమె రాజాధిరాజ రావు వేంకటనీలాద్రిరాయలబ్ధ
పరసతరసాహితీసారచక్రవర్తి, బిరుదపరికరుఁ డలరామవిబుధవరుఁడు

కం. అతనికి వేరొకనామము, పతిపే రనిసీతమాంబ • పలుకమిచే నం
చితమగు ముద్దులపేరై, క్షితి బుచ్చయశాస్త్రి నాఁగఁ • జెలఁగుచు నుండెన్. ౭౩.

మ. ఘనుఁ డాబుచ్చయశాస్త్రి ధర్మగృహిణిం గాఁ గైకొనెం బ్రీతి ను
ర్విని విద్యానిలయంబనాఁ దనరు సంపిష్ఠాల లక్ష్మీనృసిం
హునిపుత్త్రి న్నరసాంబ వక్త్రతులనా • ప్రోద్యన్నిశానాథబిం
బను సత్కీర్తికదంబ బింబఫలసంబంధార్హదంతాంబరన్. ౭౪.

సీ. అఖిలదేశికసమాహారధాంగనిత్యభాసురసూర్యమండలి • నరసమాంబ
నిఖిలదీనప్రజానీకచాతకచయావిరతకాదంబిని • నరసమాంబ

సర్వబాంధవపిక◆జాలసాంతత్యకాం,తవసంతవేళ యా◆నరసమాంబ
సకలయాచకచకో◆రకనిరంతరవిభా,స్వరచంద్రరేఖ యా◆నరసమాంబ
తే.గీ. నాథసేవావలంబ యా◆నరసమాంబ, పరమసుగుణకదంబ యా◆నరసమాంబ
నయనియుక్తకుటుంబ యా◆నరసమాంబ, నరసమాజస్తవాలంబ◆నరసమాంబ.

కం. ఆబుచ్చయశాస్త్రికి సుతు,లై బహుశాస్త్రాగమజ్ఞు◆లై వేంకట భూ
మీబుధుఁడుఁ గృష్ణశాస్త్రియు, నాఁ బొడమిరి మువురు లక్ష్మ◆ణమనీషియు నాఁ.

కం. ఆమువ్వురిలో నవరజుఁ,డై మెఱసెను లక్ష్మణార్యుఁ◆ డవనీతనయా
స్వామిపదాబ్జయుగధ్యా,నామలమతిజగతిఁ బ్రశ◆స్తామితయశుఁడై. ౭౭.

వ. అందగ్రజుండు. ౭౮.

ఉ. వేంకటరాయశాస్త్రి పృథి◆వీతలయాహృదయాధినాథప
త్పంకరుహద్వయాపచితి◆వైభవజాతసమగ్రసాహితీ
సంకలితప్రగల్భసువ◆చస్కు మనోజ్ఞయశస్కు రూపమీ
నాంకు విఖ్యాతకంఠుఁ దర◆మా నుతియింపఁగ నేరి కేనియున్. ౭౯.

ఆ.వె. వినుతిసుగుణశాలి ◆ వేంకటరాయార్య, పాళి మాళిహాళి ◆ నాలిగాఁగఁ
జేర్మిచే వరించె ◆ విఖ్యాలకృష్ణార్య,సుతను దిమ్మమాఖ్యఁ ◆ దతిసమాఖ్య. ౮౦.

చం. అతఁ సహోదరుం డలరె ◆ నామలయాద్రిహిమాచలాంతర
క్షితితలవర్తి శేషనృప◆శేఖరభవ్యసభాంతరోల్లసం
స్థితపరవిద్వదోఘకరి◆సింహము వేంకటకృష్ణసూరి స
న్నుతగుణహారి శిష్యజన◆తోషణకారి యశోనుసారియై. ౮౧.

కం. ఆవేంకటకృష్ణాఖ్యో,ర్వీవిబుధుఁడు పతిసమాఖ్య◆వేంకటలక్ష్మీ
దేవి వచింపమిఁ దమ్మన, కోవిదుఁ డను వేరు పేరఁ ◆ గొమరొందె భువిన్. ౮౨.

సీ. సంతతాంతేవాసి◆చింతితవిద్యాస,మృద్ధిక్రియాహయ◆గ్రీవమూర్తి
దినదినశ్రీరామ◆దేవసేవాధీనం,చితమనస్స్ఫురణాంజ◆నేయమూర్తి
నిత్యసూనృతభాష◆ణాత్యంతతాత్పర్య,సాంద్రవర్తనహరి◆శ్చంద్రమూర్తి
సతతదీనావన◆వ్రతమహాకారుణ్య, విభవసంపూర్ణతా◆విష్ణుమూర్తి
తే.గీ. వఱలె హరిదంతకరిదంత◆వలయకాంత, మహితకలధౌతకటరాయ◆మానకీర్తి
నయగుణస్ఫూర్తి తమ్మన◆నామధేయ, సకలపండితమండలీ◆చక్రవర్తి. ౮౩.

కం. చెన్నలరుబుద్ధి గురు మిం, చెన్నలరుచి నెంచె రూపు • సిరి మే లని త
మ్మన్న నల విబుధు లెల్లను, మన్నలను మెచ్చి నిచ్చ • గానిచెద రెలమిన్. ౮౪.

చం. ఘనుఁ డతఁ డింద్రకంటికుల • కంధి సుధాకరుఁ డైనకారణ దయా
ఖ్యునకును బాపనమ్మకును • గూర్మికుమారిక యైనబుచ్చమా
ఖ్యను హరిదంతదంతురిత • కాంతసుధాకరకాంతసత్సమా
ఖ్యను వరియించెఁ బంచశర • ఘస్మరుఁ డద్రికుమారి కైనయట్లన్. ౮౫.

సీ. స్వార్జితక్షాంతివి • స్ఫూర్తిచే సర్వంసహాదేవితోడ సా • మ్యము వహించుఁ
బరమపాతివ్రత్య • గరిమచేత నరుంధతీసతితోడ బాం • ధవిరి వహించు
బహుభోగభాగ్యసం • పదచేత నిందిరాసుందరీమణితోడ • జోక గాంచు
ఘనతరసౌభాగ్య • కలనచే భూమిభృత్పతికుమారికతోడ • జత వహించు
తే. గీ. నహహ యాసాధ్వి కెనయైన • యట్టిదాని, నెందులను గాంచమని యెన్న • నెసఁగె నవని
నపమనుగుణకదంబ కృ • పావలంబ, పూర్ణతరసత్కుటుంబ శ్రీ • బుచ్చమాంబ.

కం. సుతు లాదంపతుల కయా, న్వితులై బుచ్చయ్యశాస్త్రి • వేంకటరామ
క్షితిసురవర్యుఁడుఁ బొడమిరి, మతిమంతులు కీర్తిపూర్తి • మగ్నదిగంతుల్. ౮౬.

కం. హరియుపురాణోక్తజ్యేష్ఠుఁడు, శ్రీరామసమర్చనాగ • రిష్ఠుఁడు సుసం
స్కారశ్రేష్ఠుఁడు బుచ్చయ, సూరివరిష్ఠుండు దనరె • సుస్థిరకీర్తిన్. ౮౭.

సీ. ఏయార్యవర్యుండు • గాయత్రితోఁ గూడ, నధ్యయన మొనర్చె • నాగమములు
నేపండితుఁడు పది • యేండ్లయీడుననువ, క్కాణించె నలపంచ • కావ్యములను
నేసూరి పదియారు • నేండ్లవాఁడై కనె, నాటకాలంకార • పాటవంబు
నేకోవిదుండు పదా • రేండ్లప్రాయమ్మునఁ, జదివె శబ్దన్యాయ • శాస్త్రయుగము.
తే. గీ. నేవిచక్షణమణి పూర్ణ • యౌవనమున
నాంధ్రభాషామహారహ • స్యంబు నెఱిఁగె
నతని వినుతింపఁ దరమె ది • గంతకాంత
పద్యశస్సాంద్రు బుచ్చయ • శాస్త్రిచంద్రు. ౮౮.

ఉ. నిచ్చలు రామనామజప • నిష్ఠ సమాశ్రితశిష్యకోటికి
న్మెచ్చుగ విద్యలం గఱపు • నేరుపుల న్గురువృద్ధసేవల

న్సచ్చరిత్రప్రభూతసుయశంబుల నెల్లధరాతలంబున
న్బుచ్చయశాస్త్రి సాటి యగుపూరుషు లందు రె యందు రందఱున్. ౯౦

మ. ప్రకటగ్రంథవిదుండు బుచ్చయసుధీంద్రశ్రేష్ఠుఁ డావింజమూ
రికులేంద్రుం డగువేంకటేశబుధుపుత్రీరత్న మాసుబ్బమ
న్సకలస్త్రీజనతాశిరోమణి సమంచన్మంజువాగ్ధోరణి
న్వికచాంభోజదళాక్షిఁ బత్నిఁగ మహాప్రేమంబుచేఁ గైకొనెన్. ౯౧

చం. అతని సహోదరుండు తనరారె నిరంతరరామనామసం
స్మృతిపరిపూతచిత్తుఁడయి మేదిని వేంకటరామశాస్త్రి య
ప్రతిమవిహాయితప్రచురరావుకులేశ్వర రామరాణ్మహీ
పతి కరుణాకటాక్షసముపాత్తబహూకృతియై కృతీశుఁడై. ౯౨

కం. ఆవేంకటరామార్యుఁడు, శ్రీవంగలవంశవరనృసింహాహ్వయసం
ఖ్యావన్మణిసుత లక్ష్మీదేవి న్వరియించెఁ గులవతీమణి గాఁగన్. ౯౩

ఆ. సత్సతీసమాజసంశ్లాఘ్యమానపావనపతివ్రతాత్వభాసమాన
యగుమ గణుతిఁ గాంచె జగతి లక్ష్మీదేవి, సాటి బోటు లెల్లమేటి యనఁగ. ౯౪

కం. ధరణీకుమారికావర,కరుణాస్ఫురణాభివృద్ధకాంక్షితుఁ డాయు
ర్వరకుఁ దనూభవుండై, ధర శంకరరామశాస్త్రి తనరారె నొగిన్. ౯౫

కం. అతఁ డతివఁ వరియించె, న్వితతశ్రీవింజమూరి వేంకటరామ
క్షితిసురవర్యుని కూరిమి, సుత వేంకటరమణమాంబ సుగుణకదంబన్. ౯౬

కం. అతనికి వేంకటరామయ, సుతుఁ డెసఁగుచునున్నవాఁడు సుగుణాన్వితుఁడై
క్షితిజాధినాథకరుణో,న్నత విద్యాయుర్యశోధనశ్రీయుతుఁడై. ౯౭

ఉ. ఆతని తాత తాత యయి ఖ్యాతివహించినరామశాస్త్రికిం
బ్రీతిఁ దనర్పు తమ్ముఁడయి వేంకటరామసుధీవరుండు భూ
మీతనయాధినాయకసమిద్ధకృపాసముపాత్తసద్వ్యఖ
ర్వేతరశాస్త్రకౌశలసమేతుఁ డనం దనరారె ధారిణిన్. ౯౮

శా. తర్కవ్యాకరణాదిశాస్త్రములు సిద్ధాంతంబు సందేహసం
పర్కం బించుక రాక యుండ జగతిం బ్రఖ్యాతి యాతారకేం

ద్వర్కం బైతనరారఁగాఁ దెలిపి శి•ష్యశ్రేణికి న్నిత్యముం
గోర్కు ల్వేంకటరామకోవిదుఁ డొ•సం•గుం గూర్మి వాటిల్లఁగన్. ౯౯.

మ. అతఁ డార్యాగ్రణి వింజమూరికులజుం•డై యొప్పు లక్ష్మీశుఁడన్
క్షితిదేవోత్తము కూర్మికూఁతు సుగుణ•శ్రీసంవిధాన న్మహో
యతకీర్తిప్రతిభాసమాన రఘుప•త్యంబాభిదాన న్సమం
చితరాగంబున ధర్మపత్నిగ వరిం•చె న్శౌరి లక్ష్మిన్వలెన్. ౧౦౦.

మ. అఘువిధ్వంసనహేతుసువ్రతవిధా•నాసక్తి లోకప్రియా
లఘుసత్యోక్తి హరిత్సమూహపరివే•ల్లత్కీర్తియు న్సర్వభూ
తఘృణాస్ఫూర్తి నితాంతశాంతియును ని•త్యక్షాంతియుం జూడ నా
రఘువత్యంబకుఁగాక యన్యల కిలం • బ్రాపించునే యేరికిన్. ౧౦౧.

కం. తనయుఁడు వారికి సమధిగ, తనయుఁడు జనియించె రూప•తారుణ్యరమా
తనయుండు కృష్ణవిబుధుం, డనిశముఁ దనయశము దిశల•నపవృశతఁడగన్.

గీ. సరసవిద్యల గురువుల • సరస నేర్చి
నిర్మితిగఁ గావ్యనాటక•నిర్మితిఁ గని
రాజు లర్చింప బహుశిష్య•రాజు లలర
మహితగతిఁ గృష్ణబుధుఁ డొప్పె • మహితలమున. ౧.3.

ఉ. అర్కనిభుండు కృష్ణబుధుఁ • డాతఁడు రాజసభాంతరంబులం
గర్కశతర్కశబ్దము ల•ఖండతరంబుగ వ్యాహరించుచో
శర్కర లట్ల దోఁచు మృదు•సాహితివాక్యము లుచ్చరించుచో
శర్కర లట్ల దోఁచును రం•సజ్ఞగసజ్ఞలచంద మెట్టిదో. ౧౦౪.

ఉ. నిర్జితవైరియూథుఁ డవ•నీసురనాథుఁడు కృష్ణకోవిదుం
డార్జవ మొప్ప భూవరస•భావళి శాస్త్రములం బ్రసంగము
ల్వార్జనురుద్భవాండచయ•భాండవిఖండనలీలఁ జేయుచో
స్ఫూర్జితగర్జితస్ఫురణ•ముం బచరించుచు మించు నెంచఁగన్. ౧౦౫.

కం. కిరణవిభా స్యరుణవిభా, స్ఫురణ దగం గృష్ణశాస్త్రి•భువిఁ దనరు మహీ
వరజనతాదరము వత, స్థిరఘనతాప్రాపణముఁ బ్రం•సిద్ధి ఘటింపన్. ౧౦౬.

సీ. తనదువ్యాఖ్యాక్రియాదక్షత విశ్వగుణాదర్శకావ్యసంధ్యావ్యాఖ్య పలుకఁ
దనఘనపాండితీదార్ఢ్యంబు దర్కసారంబునాఁ దనరుగ్రంథంబు నుడువఁ
దనసరసప్రబంధనిబంధనంబు సాహితిసార సుధామహాకృతియె తెలుపఁ
దనసర్వవిద్యాప్రదానైకతానత, శిష్యప్రశిష్యగోష్ఠియె వచింప

తే.గీ. నలరె శ్రీరామచంద్రపాదారవింద యుగళసంసేవనప్రాప్తనిగమశాస్త్ర
సారసారస్యసరణిప్రశస్తమధుర, మృదువచఃపాళి కృష్ణశాస్త్రిం దమాళి. ౧౦౭

గీ. పృథులగుణశాలితయను సద్వృత్తయును విమలకాంతి యగుంగనరమ్మ భూసురాగ్ర
గణ్యుఁ డగు కృష్ణశాస్త్రి వింధ్యాద్రిఁ గాంచె, లలితరతి వంశముక్తాఫలంబనంగ. ౧౦౮

మ. త్రితయిన్యాతిథి జన్పతోషణహయగ్రీవుండు కృష్ణార్యుఁ డా
యతికీర్తిన్ విల్లకన్నికు జండౌ సూర్యనారాయణ
క్షితిదేవోత్తము పుత్రి సన్నుతగుణశ్రేణి న్మహాలక్ష్మి సం
తతమోదంబు మనంబునందుఁ బొలుపొందం బత్నిఁ గాఁ గైకొనెన్. ౧౦౯

సీ. కాంతపాదాంబుజాక్రాంతసంసర్గసంక్రాంతభృంగాయితస్వాంత యగుచు
సంతతగురుజనసంతోషసంధాయి, శాంతతాదిగుణనిశాంత యగుచు
సంతానభూజలతాంతకాంతిస్ఫుటానంతకీర్త్యుజ్జ్వలాశాంత యగుచు
క్ష్మాంతరాఖిలసతీసంతతిప్రతిదినాత్యంతసమ్మానితోదంత యగుచు

గీ. మఱి కృతాసేతుకాశికామధ్యసంస్థ, సకలపుణ్యనదీక్షేత్రనికరయాత్ర
యుభయగోత్రపవిత్రశ్రీశుభచరిత్ర, యైమహాలక్ష్మి తనరారె నారగోత్ర. ౧౧౦

శా. క్ష్మానాసాఖిలభామినీజనవతంసం బౌ మహాలక్ష్మియం
దా విద్వజ్జనతాశిరోమణి సముద్యద్భాగ్యసౌభాగ్యస
ద్ధీవైశద్యముచేత హృద్య మగు పుత్రీయుగ్మముం గాంచి తా
నావారాణసి మేను వాసి కనె నిత్యానందమాస్థానమున్. ౧౧౧

సీ. శ్రీదగు నక్కుమారీద్వయి జ్యాయసి, యై పురంధ్రీరత్నమగుచుఁ దనరు
చున్నలక్ష్మీదేవి నన్నగాధీశ్వరకన్యకఁ జంద్రశేఖరుని కరణి,
వింజమూరికులాబ్ధివిశదాంశుఁ డైనట్టి, వేంకటరామకోవిదవరేణ్యుఁ
డుద్వాహమై శ్రీరఘూద్వహపాదపంకజయుగసేవాప్రకర్షలబ్ధ

తే.గీ. బహులసదపత్యభృత్యసం•ప్రాప్యహారి
భాగ్యసౌభాగ్యసంపద•వాసి చెంది
వసుధ నాదంపతులె కదా • భవ్యకీర్తిఁ
బ్రథిమగనుచుండ్రు మామక•శ్వశురు లగుచు. ౧౧౨.

కం. భాసిలె నాకృష్ణబుధా,గ్రేసరుని పితృవ్యుఁ డగుచు•శ్రీరామసదా
వాసహృదయాంతరుండై, శ్రీసీతారామశాస్త్రి • చిరతరకీర్తిన్. ౧౧౩.

సీ. సకలలోకఖ్యాత•సకలలోకత్రాత, నిత్యసంస్తుత్యపాం•డిత్యశక్తి
మిత్రనందనముఖ్య•మిత్రనందనసఖ్య, రామపాదామలో•ద్దామభక్తి
శ్రుత్యంతసమ్మత•శ్రుత్యంతసమ్మిత, సత్యసాంగత్యసం•ప్రత్యయోక్తి
బంధురక్షణకథా•బంధురక్షణవిధా, గణ్యసాద్గుణ్యనై•పుణ్యయుక్తిఁ
తే.గీ. గాంచి మించె నబ్ధి•కాంచిమధ్యస్థనా,నాధరాతలాధి•నాథలబ్ధ
రాజితస్వమాన్య•రాజి సీతారామ,బుధవరుండు ధీ వి•బుధగురుండు. ౧౧౪.

శా. శాంతిం జూచిన మూర్తియే శుచిత నెం•చ న్రూపమే జానకీ
కాంతాంఘ్రిద్వయభక్తినారయఁగ నా•కారంబె యశ్రాంతహృ
త్సంతోషం బరయంగ విగ్రహమె సీ•తారామవిద్వద్వరో
దంతం బెంతని యెంతు ముర్విఁ గలరే • తత్తుల్యు లౌపండితుల్. ౧౧౫.

శా. సీతారామసుధీవరుం డతఁడు వా•సిన్ భాసిలెం బాండితీ
నీతిప్రౌఢిఁ బరోపకారనిరతి•న్నీలాద్రిరాయాధిపుం
బ్రీతుం జేయుచుఁ దత్కుమారమణియౌ•శ్రీసూర్యరాయక్షమా
నేతన్ రంజిలఁ జేయుచు న్సరసవా•ణీధోరణిన్ ధారణిన్. ౧౧౬.

కం. కొలచెలనకొండనాఖ్యో,జ్జ్వలబుధసుత సుబ్బమాఖ్య•సహధర్మిణిగా
నలసీతారామార్యుం, డలసీతారామ రాయు • నట్లువరించెన్. ౧౧౭

సీ. ఏపురంధ్రిమనంబు • గాఁపురంబుగ నుండు, నేపుగఁ బతియంఘ్రి•దాపునందు
నేసతిసౌభాగ్య • మాసతితో సాటి,యై సరిలేనివి•శ్వాస మూను
నేభామసౌందర్య•శోభావిశేషంబు,శ్రీభామినీజకాం•తాభఁబూను
నేవధూటిశమం బి•లావధూసదృశమై, ధీవరేణ్యస్తవ•శ్రీ వహించు

తే.గీ. నట్టి కల్యాణి మృదువాణి • నసితవేణిఁ
గులయుగపవిత్ర సుచరిత్ర • జలజనేత్ర
సుతనుగణముఖ్య సునమాఖ్య • సుబ్బమాఖ్య
వినుతిఁ జేయంగఁ దరమె శే•షునకు నైన. ౧౧౭.

ఉ. ఆమహనీయదంపతుల • కాత్మజుఁడై ప్రొఁగడొందె భవ్యతే
జోమిహిరుండు కుందశర•సుందరుఁ డూర్జితబుద్ధిశాలి వి
ద్యామహితుండు మేరుధర•ధైర్యుఁడు వేంకటకృష్ణశాస్త్రి ల
క్ష్మీమహిళాబ్జనాభులకు • జిల్కుహుమాయివజీరు తీరునన్. ౧౧౮.

సీ. తనముఖాంభోజాత•మున కంబుజాతాన,నాంగనామణి రా•జహంసిగాఁగఁ
దనమనస్సారసం•బునకు రాఘవరామ,భద్రుండు మత్తష•ట్పదము గాఁగఁ
దనకీర్తియోషిదా•ననసీమకు నభంబు, కస్తూరికాచిత్ర•కంబు గాఁగఁ
దనయాతిథేయతా•ఘనసమాగమవేళ, కతిథిజాలము బర్హి•వితతిగాఁగఁ
తే.గీ. బరిఢవిల్లెను గవుల•పల్లివంశ,కలశజలనిధియామినీ•కాంతుఁ డఖిల
భూతలాధీశ్వరనికాయ•పూజ్యుఁ డగుచుఁ, బృథులగుణహారి వేంకట•కృష్ణసూరి.

గీ. క్షితివినుతి గాంచె వేంకట•కృష్ణసూరి, శ్రీమహారాజపదరావు•రామరాయ
రాజమౌళికిఁ దారక•బ్రహ్మమంత్రి, సిద్ధతత్త్వోపదేశదే•శికతఁ బూని. ౧౨౧.

కం. ఆవేంకటకృష్ణార్యుఁడు, భావుకజనమంచివంశ•వారిధిలక్ష్మీ
దేవి యగు వేంకమాంబను, బావనతరగుణకదంబుఁ • బరిణయ మయ్యెన్. ౧౨౨.

శా. పాతివ్రత్యముచే నరుంధతిని సౌ•భాగ్యంబుచే గౌరి వి
ఖ్యాతస్ఫీతశమంబుచేత ధరణిం • గల్యాణసంపత్తిచే
శ్రీతన్వీమణిఁబోల్పఁ గాఁదగు ననం • జెల్వొందుసాధ్వీజన
వ్రాతోత్తంసము వేంకమాంబ వినుతిం•పన్శక్యమే యేరికిన్. ౧౨౩.

సీ. అనఘాత్ముఁడైనట్టి•జనమంచికృష్ణాఖ్య, ధరణీసురేంద్రుండు • తండ్రిగాఁగ
సాధ్వీలలామయై • జగతిపైఁ దనరిన, గౌరమ్మ దల్లియై• గరిమ మీఱ
సుజనావతంసమై • సొబ గొందుచున్న ర,త్నాకరార్యుఁడు దమ్ముఁ•డై తలిర్ప
నీహారశిఖరి తండ్రిగ మేనకాసతి, జననిగా మైనాకుఁ • దనుజుఁడు గను

తే.గీ. భువి నెసఁగెడు పార్వతీదేవి యనఁగఁ, దేజరిల్లిన సత్పురంధ్రీమతల్లి
తతయశఃకల్పవల్లి మాతల్లి యైన, వేంకమాంబను వినుతింతు విపులభక్తి. ౧౨౪.

ఉ. ఇజ్జగమందు నెచ్చుటయు • నిట్టిసతీమణిఁ గాన మంచు వి
ద్వజ్జనము ల్నుతింప సతతంబుఁ జెలంగుచు భవ్యకీర్తిసం
పజ్జితకల్పవల్లియయి • మాన్యతఁ గాంచిన వేంకమాంబ న
స్సజ్జనని న్నుతింపఁ దరమా ధర మాదృశు లైనవారికిన్. ౧౨౫.

కం. ఆదంపతులు తనూజుల, నాదశరథనృపతనూభవాంఘ్రిసపర్యా
సాదితసకలకలాస, మ్మోదితలోకులను గనిరి • మువ్వుర మమ్మున్. ౧౨౬.

కం. భాసిల్లె మాకు నగ్రజుఁ, డైసీతారామశాస్త్రి • యనఘుం డనిశ
శ్రీసీతారామధ్యా, నాసక్తిపవిత్రమానసాంతరుఁ డగుచున్. ౧౨౭.

గీ. వింజమూరికులపవిత్ర సీతారామ, యార్యునకును రాజమాంబికకును
సుతను సుబ్బమాఖ్యసతిగ సీతారామ, విబుధమణివరించి వినుతిగాంచె. ౧౨౮.

గీ. అమహితురాలు సుహిమజావ్నా వని బోలఁ
బున్నియంబులబారు నోములకొ తాను
సతులకును మేటి కరుణారసంపుఁ జేటి
సుగుణనికురుంబ దనరారె • సుబ్బమాంబ. ౧౨౯.

కం. వరగుణుఁడు చిరంజీవిగఁ, బరఁగు మనున్నాఁడు రామభక్తుఁడు మత్సో
దరుఁ డన్నిట మత్సముఁడై, ధర వేంకటకృష్ణశాస్త్రి తమ్మన్నయు నాకున్. ౧౩౦.

గీ. అకలుషస్వాంతవర్తనుం • డగుచు వింజమూరిచినసుబ్బరాయావతారనామ
యుగళివిఖ్యాతి గనిన సూర్యనిసుపుత్రి, ధర్మపత్నిగ నాతఁ డుద్వాహమయ్యె.

కం. కనె నతఁడు సుతుఁ జిరాయువుఁ, జినవేంకటకృష్ణశాస్త్రి • శ్రీరామకృపన్
దనరారుచు నున్నాఁడిఁక, దనరఁగలఁడు నాఁ డపత్యధనసంపదలన్. ౧౩౧.

సీ. హితపండితులఁ గూడి శతలేఖినీపద్య, నిర్మాణచాతురిఁ జేర్చినరసి
నిజవంశముక్తావళిజనంబు వినుతింప, గీర్వాణభాషను గృతి గ్రహించి
యాశ్చర్యకరవిధానాష్టావధానవి, నోదకేళులఁ గడు మోదమంది
యభిమతబహుపురాణార్థగుంభితకుంభ, దాసుధారాలీల లాలసించి

తే.గీ. కల్పితానన్యసామాన్య గౌరవమునc, బ్రేమ రావు గంగాధర రామరాయ
భూమివరమణి సానుజుండు నిcక నెప్పుడు, మించు కృపcజూడ విఖ్యాతిc గాంచినాcడ.

ఉ. సాధుజనావనప్రవణ శస్తయశ స్తవనీయ రావు గం
గాధర రామ రాయ నృప గౌరవపూర్వకదత్తసింహపీ
ఠీధనరత్నభూషణ పటీప్రకటీకృత కావ్యకల్పనా
సాధనుcడం దదాత్మభవ సంస్కృతదేశికతా ప్రసిద్ధుcడన్. ౧౩౪.

కం. శ్రీమద్రఘురామప్రభు, నామస్మృతి పాదపూజన వ్రతముఖధీ
ధామతిc జంద్రముపాలె, గ్రామనివాసుండ సుబ్బ రాయాహ్వయుcడన్. ౧౩౫.

ఉ. వేలుపు రాఘవుండు పద వేలపురాణము లన్య యెన్న నీ
యేలిక లెన్న రావుకులు లెప్పటివారల కప్పు డొప్పు భూ
పాలి నిజంబుగాc దన కటంచును దేవులపల్లివంశభూ
పాలిదలంచుచుండుc దన పాలిటి కీయుభయంబె ప్రాపుగన్. ౧౩౬.

షష్ఠ్యంతములు.

కం. ఏవంవిధసుకృతికుల, దైవతభావానుభావ దర్శయితృత్వా
ర్థావిష్కృతావతారమ, హావిభవాకృతికి స్వీకృతాస్మత్కృతికిన్. ౧౩౭.

కం. మిత్రాన్వవాయమణికి సు, మిత్రాపుత్రానుసృతి సమేధితవిశ్వా
మిత్రాధ్వరవినుతసురా, మిత్రాగ్రగసంపదనుసమీరణఫణికిన్. ౧౩౮.

కం. గ్రావాస్యభిమర్శభవో, గ్రానార్యక్రోధగౌతమాగ్రహయుగ్ర్యా
గ్రావాభిహారహల్యా, గ్రావాకృతిముక్తికరచరణరేణునకున్. ౧౩౯.

కం. జనదధిప గాధినృపజ, న్యుపదిష్టవిదేహవల్లభోపానీతా
నుపమకపర్దిధనుర్హా, న్యుపగతసీతాస్వయంవరోద్వాహునకున్. ౧౪౦.

కం. నూత్నేతరచక్రాదిక, లక్ష్మాకరరథపదాంబలలితాంగునకున్
లక్ష్మణహనుమత్సేవితా, పక్ష్మలచక్షుర్న్యతాంతపరిషంగునకున్. ౧౪౧.

కం. భాసురతరభూసురవర, ధీసురుచిరకవనపద్ధతిస్తుత్యగుణ
శ్రీసక్త్యభిరామునకును, శ్రీసీతారామునకును శ్రీరామునకున్. ౧౪౨.

వ. సమర్పణంబుగ నాయొనర్పంబూనిన మహేంద్రవిజయంబునకుం గథాక్రమం
బెట్టు లనిన. ౧౪౩.

చం. కల దిల నైమిశం బనఁగ నేకానేకపావన మావనంబు స
ల్లలితఫలావనమ్రబహు•ళద్రుమపుష్పలతావసూచితా
మలతటినీవనంబు కల•మంజులనాదలసత్పికీశుకీ
కులకలహంససంపదను•కూలసమంచితజీవనంబునై. ౧౪౪.

చం. కులపతి శౌనకాఖ్యముని•కుంజరుఁ డందు జగద్ధితంబుగాఁ
దలఁగనిదీక్షతోఁ జలుపు•ద్వాదశవార్షికసత్రముం గనం
బలువురుమౌనిముఖ్యులు స•మాగతులై నిజశిష్యకోటితో
నిలిచిరి పెక్కునా ళ్లచట • నిర్మలకర్మలసత్ప్రసక్తిగాఁ. ౧౪౫.

సీ. తరుమూలవేదికో•పరిభాగజపవిధా,నాస్తీర్యమాణకృ•ష్ణాజినంబు
ద్రుమకోటరన్యస్త•సుమసమిత్కుశపరి, గ్రహణప్రసారిత•కరతలంబు
మృగశృంగసంగతా•త్మీయాక్షమాలికో, న్మోచనోన్మీలిత•లోచనంబు
క్ష్మాజశాఖాశోష్య•మాణవల్కలసమా,చ్ఛాదనసమున్నమిత•ప్రవేష్ట

తే. గీ. మగుచు నచ్చోట నచ్చోట•నరయ నరయ
సముపకల్పితసుహిత•సవనహవన
నవనవద్రవ్యసంభృతి•ప్రవణశిష్య
సంకులము దోఁచు సంయమీ•శ్వరకులంబు. ౧౪౬.

ఉ. వారలు భక్తియుక్తు లయి • ప్రత్యహముం గృత నిత్యకృత్యులై
శౌరికథార్థము ల్వినుచుఁ• జక్రిఁ దలంచుచు శార్ఙ్గిమంగళా
కారము నాత్మ నెంచుచుఁ • గాలముఁ బుచ్చుచు నుండ్రు సంసృతి
క్షీరధిఁ దాఁట శ్రీరమణ•సేవలె కేవల నౌక లౌటచేఁ. ౧౪౭.

గీ. నిరతశౌనకథాకర్ణ•నరతవరత,పోధనశ్రేణి గనిరొ సు•బోధనప్ర
తీతుఁ డగురోమహర్షణ•జాతు గుణస,మేతు నధికప్రభారుణ•సూతు సూతు.

గీ. కాంచి యాదరణాతిరే•కాంచితముగ, విహగపతిశైలమహిమంబు•వినఁదలంచి.
పలికె నోవ్యాసశిష్య నీ•వలన వింటి, మమితదివ్యస్థలీమహి•మముల నందు. ౧౪౮

చం. కలిగెను గాదె యాదట జగంబునఁ గల్గునగంబు లెన్నియో
వలమురిదాల్పు వేల్పు నిలువం బలువన్నియ వాసియు న్విరా
జిలఁ దెలువొందు నందలి యశేషవిశేషము లాలకింపఁగా
నల గరుడాచలస్థలమహాత్త్వకథ న్వినుమేటి కొలంతగాన్. ౧౪౦.

సీ. గోత్రవిఖ్యాతమై స్తోత్రవాగ్విన్యాసపాత్రమై పరమపవిత్రతాతి
మాత్రకీలి సరిత్కళత్రరోధఃక్రోశ, మాత్రదూరస్థమై యాత్రనీక
నేత్రపర్వంబుగా మిత్రశతాంగభృత్పథమార్గాంతర్ధిఁ జిత్రశృంగ
పత్రరథాన్వయనేత్రభిఖ్యాకన, ద్గోత్రసన్నిధిజనస్తోత్రసౌఖ్య
తే గీ దాత్రళినుగీతిపదశతపత్రమాన, సత్రపాకగబంధురగోత్రసరసి
ధ్యాత్రఘుమఁ బాపనోవు నోమిత్రపుణ్య, గాత్ర శ్రీబాదరాయణచ్ఛాత్రవర్య.

కం. ఉపమాకలనము గానమి, నుపమాకయునం బ్రసిద్ధి నొందినయద్ది
వ్యపదంబున హరి యప్పర,మపదంబున నెట్టులటుల మసలునట కదే ౧౪౨.

ఉ. ఆయుపమాకయందు నిఖిలాశ్రితకోటి కభీష్టదాయకుం
డై యరవిందమందిర యహర్నిశముం దరి నిల్వ నల్వయుం
గాయజవైరియుం గొలువఁగా నల వేంకటశైలభర్త నా
రాయణుఁ డప్రమేయుఁడు పరాత్పరుఁ డేల వసించె లీలలోన్. ౧౪౩.

కం. నిగ్రహము ననుగ్రహము ను,దగ్రముగా నొదవ సదవనాప్తత నర్చా
విగ్రహము నిలిపి యచట స,మగ్రముగఁ గలి నడించెనట యటఁ గరుణన్.

కం. ఏలా యచ్చోటను గరు,డేలా భృన్మౌళి వొడమె నేలా తన్మూ
ర్ధాళిందమందుఁ గమలము, మాళిమిళిందమన ముదితమతి హరి నిలచెన్. ౧౪౫.

కం. మానవలీలలతో నస,మానవరాభోగభోగమతిఁ గలి నేచం
దానవరపుఁ డం దేచం దాన వసించెను వచింపఁదగు సుగుణనిధీ ౧౪౬.

కం. బంధుర మనుకొలను జగ,ద్బంధురజనిరమణనయనుఁ బాటితభవదు
ర్బంధురమావిభు నంబుజ, బంధురమై తనుప నెటుల భాసిలె వచటన్. ౧౪౭.

శా. ఆచార్యాగ్రణి యైనవ్యాసుని దరిన్ స్వాంతైకసంతుష్టిమై
నీచారిత్రము లెల్లఁ దెల్లముగ నీవేరీతి నాలించితో

మాచిత్తంబులకు న్ముదంబు నిడవే • మాధుర్యమాధుర్యమా
వాచాచాతురిచేత నాతతగతిన్ • వ్రాకుచ్చి యారీతిగాన్. ౧౫౮.

చం. అనవుడుఁ బక్కె వల్కులుల • నారసి యారశిరఃపరిస్ఫుర
ద్ఘనఘనజాలమై దృఢసు•ధాధవళాజిరచంద్రశాలలై
యనుతతటధాతురాగపట•లారుణితాఖిలసాలమై జనా
ర్దనునివహించుతార్క్ష్యగతిఁ • దన్నగ మెన్నఁగ మించు నం చొగిన్. ౧౫౯.

చం. వెరవునఁ బక్షిరాజు దన•వెన్నున వెన్నునిఁ బూని విన్ననం
గరమును వింత యైనన డ•కల్పచరించుచు మున్ను పౌరులన్
హరికి హయంబు గింకరుఁడు•నై కొలువం గెలు పొంది తృప్తుఁడై
పరమకృపాప్తిచేత నొక•పట్టున నానతి యిచ్చె నీగతిన్. ౧౬౦.

తే.గీ. ఓవిహగవర్య నీసేయు•నూడిగముల, కెంతయును సంతసించితి• మేమివరము
గావలయుఁగోరికొనుమన్న• ఖగవరుండు, విన్నపమొనర్చె నీగతి• వెన్నునకును.

సీ. దేవదేవర లస•ద్దివ్యమంగళవపు•స్స్పర్శనంబున నను•బావనునిగఁ
జేయుతలంపుతో • సేవకావళిలోనఁ, గారుణ్యపాత్రత • గానిపింపఁ
బక్షపల్యాణంబు• పైఁబదంబులఁజాఁచి, యనువుగ మూఁపునం • దధివసించి
మన్మూర్తితేజిభ•వన్మూర్తిసాదిగా, వాహ్యాళులందరి•ప్రథనకేళు

తే.గీ. లందువిడువని పగిది నెం•ల్లపుడు నాదు, వీఁపున వసించుటయె నాయ•భీష్టమనిన
నీవు శైలాకృతివహింపు• మేను మేను, నర్చ్యమొనరింతునని మేనుఁ• డానతిడిన.

కం. భగవల్లసదనుకంపన్, జగమెల్ల భజింపఁ దగిన•సంపద చెలఁగన్
ఖగవల్లభుఁ డగతల్లజ,ముగ నల్లనమూర్తి నిలిపె • భువి నబ్ధిదరిన్. ౧౬౩.

చం. అరయఁ గృతంబునందుఁ గన•కాకృతి రాజిలు రాజతంబుగాఁ
బరఁగును త్రేతయందు నల•ద్వాపరమందునఁ దామ్రమూర్తిసుం
దరమగు రూప మాపలము•దాల్చి కలిం జెలు వొందుచుండు నీ
గరుడధరాధరంబు ద్విజ•గన్నుతపావన భావభవ్యమై. ౧౬౪.

సీ. ఆవీటిచిఱుదానసం•రయ్యల నెయ్యంబు, గోరుచుందురు నిత్య•సూరివర్యు
లావీటిచటకాదు•లైనపక్షులతోడ, వియ్యమందఁగఁ గోరు • విహగభర్త

యావీటికుల్యాపం•యఃపూరములదాస్య,సృత్తిఁ గొల్వఁగఁ గోరు • విరజవారి
యావీటిచిదుపజా•లైన నాత్మాచార్య, బుద్ధి సాలగ్రామ•ములు దలంచు

తే.గీ. మఱియు నావీటిపొలముగు•ల్మములఁ దమకుఁ
గొలముసాములగా నెంచుఁ •గులసివనము
లహహ యావీటినిత్యక•ల్యాణమహిమ
పరమపదమందు వఱె నందు • హరి వసింప. ౧౬౫.

ఉ. స్వామిరథోత్సవంబుఁ గన•వచ్చినదివ్యులు వేల్పుటేటిపొం
దామరపాకుపొట్లముల • దాఁచినకల్పతరూపదంశముల్
వేమఱు నంజికొం చచట • వేళభుజింతురు సారసారభే
యామథితంబుతోడఁ దగఁ •దృప్తి సుధామలశీతలాన్నముల్. ౧౬౬.

కం విధియైనను బహువర్షా,వధియైన నశక్తుఁ డనుచుఁ • బలుకం బడ నే
విధి నేరుతు శ్రేయస్సై, వధి నే నుపమాకమహిమ • వర్ణించుటకున్. ౧౬౭.

కం. ఐనను మద్గురుచరణ,ధ్యానముఁ గావించి మీదు•దయ గలిగినచో
నానేర్చుపగిదిఁ దెలిపెద, ధీనియతి వినుండు మౌని • తిలకములారా. ౧౬౮.

సీ. మును ప్రపంచము సర్వ•మును సర్వకారణ,మును సర్వశక్తిక•మును బ్రధాన
మును నైనవ్యక్తియం•దున లీనమైన యా,ప్రకృతి విశ్వాత్ముని•భావమందు
డిందె నప్పుడు మహా•నందంబులోఁ బరా, త్పరుఁ డైనయట్టిశ్రీ•వాసుదేవుఁ
డొకఁడ యిందిరతోడ • నుల్లసిల్లుచు నుండె, నమితయుగంబు లా•నంత దనుక

తే.గీ. నంతట జగత్సిసృక్షుని•జాత్మఁ డగుట, నాహరి సృజించె హైమక•టాహమొకటి
యందు నేకార్ణవోదక•మందు నైక,వర్షములఁ దాను క్రీడించె • బాలులీల.౧౬౯.

ఆ శ్వా సాం త ము.

కం. పారావారగభీరా, ధీరాహిత్యప్రచార•విజయాధారా
ధారాళకృపాసారా, సారామలవర్ణనీయ•సద్వ్యాపారా. ౧౭౦.

శా. బ్రహ్మాదిస్తుతభవ్యదివ్యమహిమ•ప్రాగ్భారపాదద్వయా
జిహ్మైణాకృతిశాటకేయహనన•క్షీణక్రియా పంతశా

బ్రహ్మణ్యోక్తిమహర్షిహర్షఘటనా•రంభప్రియా తారక
బ్రహ్మాకారనిజావతారశుభసం•పర్యాంకితార్యాన్వయా. ౧౩౧.

మాలిని. అగణితగుణధుర్యా • హర్యనీకాత్తకార్యా
జగదభినుతచర్యా • జాగ్రదత్యుగ్రశౌర్యా
నగపరివృఢధైర్యా • నామసంప్రీణితార్యా
నగరకులజవర్యా • సమ్యగానందితార్యా. ౧౩౨.

గద్యము.

ఇది శ్రీమద్రామనామపారాయణ పరాయణాతిధన్య కౌండిన్యగోత్ర
పవిత్ర దేవులపల్లికులపయఃపయోనిధిః శానిధిసీతారామశాస్త్రి పౌత్ర,
వేంకట కృష్ణశాస్త్రి పుత్ర, తమ్మనాభిధానాంతర వేంకటకృష్ణ
శాస్త్రి నామాగ్రజన్మ, త్రిలింగదేశాగ్రజన్మ సుధీ
విధేయ సుబ్బరాయ శాస్త్రనామధేయప్రణీతం
బైన మహేంద్రవిజయంబను ప్రబంధంబు
నందుఁ ప్రథమాశ్వాసము.

శ్రీ సీతారామార్పణమస్తు.

శ్రీరస్తు.

శ్రీమహేంద్రవిజయము.

—————⋙✱✱⋘—————

ద్వితీయాశ్వాసము.

పద్మబాంధవాన్వయ
దీపక గోపకజముఖ్యదివిషత్పరిష
త్పాపక భూపకలాపక
లాపక ధృతచాపశరకలాపక రామా. ౧.

గీ. అవధరింపుము శౌనకాద్యఖిలమౌని, జనులఁ దిలకించి రోమహర్షణసుతుండు
స్పష్టవాక్పుష్టి నుత్తావశిష్టకథను, వక్ష్యమాణవిధంబుగఁ బలుకఁ దొడఁగె. ౨.

కం. ఈయులుండఁగఁ దన్నాభీపుటమందు ఘటిల్లినట్టి పొందామరఁ ద
త్స్వీయసంకల్పమునన యొక్కట నలుమోములనిసుంగు గలిగి యొప్పంగెన్. 3.

కం. ఎన్నాళ్ళనిలనఁ బొడమితి, నెవ్వఁడ నే నాకుఁ జేయ నెద్దియగు నటం
చవ్విధి వికలత మొలఁకెడ, నవ్వేళను గగనవాణి యడలకు మనియెన్. ౪.

ఉ. శ్రీహరి యిట్లమూర్తిగ విరించి గుఱించి వచించె నవ్విధీ
మోహమదేల నీ కభయముల్ శుభముం బ్రభవింపఁ గూర్తు నీ
దేహము నే సృజించితిఁ గందే జగదేకసిసృక్షువృత్తి ను
త్సాహము మీఱ నార తనుఁ జూపి విను జాగ్రదనుగ్రహంబునన్. ౫.

ఉ. నా విని యావిరించనలినప్రభవుండు చతుర్ముఖుండు దే
వా! విను నాదువాంఛను బ్రపన్నతఁ దెల్పెద సుప్రసన్నతన్
దావకభావుకాకృతిఁ గనం గరుణించి కృతార్థుఁ జేయవే
కేవలపావనుండ నయి కీర్తిఁ బ్రవర్తిలుచుండఁ బొందుగాన్. ౬.

కం. అని విని వనజోదరుఁ డ,య్యనఘుని బ్రోల స్మరించె నాశ్చర్యముగాఁ
గను సారంగము భంగినిఁ, గనుఁగొనఁగా మహిమ పేర్మి క్షణమాత్రములోన్.

గీ. తనదు ఘూంకృతి నోంకృతి స్వనము దెలుప, నదియ ప్రణవోపదేశ మా నంచు నెంచి
కొంచ చలవిరించనుండు వీక్షించుచుండ, నంత నంతర్హితుం డయ్యె నవ్విభుండు.

సీ. వేధ యప్పుడు తాను వేదంబులు భజించెఁ, దన్మూలకంబులై తనరునట్టి
వేదాంగములును సేవించె నంతట నతం, డిఁక నాకొనర్చెడు కృత్య మెద్ది
యొకొ యంచుఁ జింతించుచుండఁగాఁ బొడసూపి, పద్మజ నీ వెల్ల భువనములను
నిర్మింపు మిట మాని నే నెప్డు నీకుఁ దో, డౌదు నటంచు శ్రీహరి వచింపఁ
తే.గీ. బూర్వకీర్తిఁ జతుర్దశ భువనములను, గడఁగి సృజియించి సత్యలోకమున వీత
కలుషమునిసేవ్యమానాంఘ్రికమలుఁ డగుచు, మించు వేడుక లోడవసించియుండె.

కం. తావసనసూతి యొకతఱి, సోమకతఁ మాని యుండఁ జోరత నిగమ
స్తోమముఁ దడంగములతో, సోమకనామకుఁడు రాక్షసుఁడు వడిఁగొనియెన్.

గీ. విధిని గికురించి యవ్విధి విధినిషేధ
బోధకం బగు నామ్నాయ యూథకంబు
నధికశ్లాఘఁ గొని మఱియు నవ్యక్తుఁడై యం
బుధిని మీనాకృతి వహించి యధివసించె. ౧౧.

కం తా మఱచి నిద్రపాల్పడి,తా మఱచిన విసము శ్రుతులు తలఁగి చనుటకై
తామరసాలి ముకుందున,తామరచూలి సమర్చి తాం ఘ్రిఁ దలఁచినన్. ౧౨.

గీ. ఇంచుకెంచక క్రించున క్తించరుండు
వంచన నకించనుని గా విరించను సేద
లించి శ్రుతులు హరించి భూకాంచి నుంటఁ
గాంచి కాంచనపటుఁడు రోజించి యపుడు. ౧౩.

సీ. తపనీయవసన కాంతిపరంపరలు సమా, స్తనహాగ్రాముద్రలను వచింప
సుహానీయ కౌస్తుభమణిఘృణిశ్రేణులు, లక్ష్మీపదాలక్త లక్ష్మ నుడువఁ
గమనీయ వనమాలికా ప్రభాపూరము, ల్కమలాకటాక్షలీలలను బలుక
రమణీయ లాంఛనోరశ్ఛవిచ్ఛటలింద్, రాకజ్జలాంకవిభ్రమముఁ దెలుప

తే.గీ. శంఖచక్రగదాఖడ్గ•శార్ఙ్గధరుఁడు, సజలజలదప్రభుఁడు జతు•ర్భుజుఁడు భుజగ
శయనుఁ డంబుజమిత్రేందు•నయనుఁ డండ,జాధిపాశ్వుండు శౌరి ప్ర•త్యక్షమయ్యె.

కం. కాంచనపటు నిటు లెదుటం, గాంచి నమస్కృతు లొనర్చి • కడునంచితరో
మాంచము మించ విరించి ప్రపంచితగతిఁ జంచదర్థ•ఫణితి నుతించెన్. ౧౫.

కం. దేవా తావకపదయుగ,సేవాహేవాకలబ్ధ•చిదచిద్విజ్ఞా
నావాసవాసితాత్ములు, భావాతిగమూర్తి నిన్ను•భావింతు రొగిన్. ౧౬.

శా. నీమాయాపరిమోహితాత్ములు నిను • న్నిక్కంబు భావింపఁగా
సామర్థ్యం బొకయింతయుం గనక దు•స్సంసారనిర్మగ్నులై
కామక్రోధముఖాదివర్గజితులై • కష్టైకతానస్థితిన్
సీమాతీతవిషాదమేదురగతిం • జింతింతు రోయీశ్వరా. ౧౭.

గీ. నేనె నీతత్త్వ మెఱుఁగంగ • లేననంగ, నితరసురు లెంతవారు మ•త్సృష్టిమూర్తు
లార్తరక్షావిధానదీ•క్షాంతరంగ, కరధృతరథాంగ సద్విహం•గమతురంగ. ౧౮.

గీ. ఆద్యుఁ డవ్యయుఁ డచ్యుతుఁ • డక్షరుండు
నప్రతీకాశుఁ డనఘుఁడు • నప్రమేయుఁ
డఖిలనయుఁడు ననంతుఁ డ•నాదియుండు
ననుచు నామ్నాయములు నిన్ను•నభినుతించు. ౧౯.

కం సర్గస్థితిలయహేతుని,సర్గగుణత్రయవికార•సంజ్ఞాకారో
త్సర్గామలదివ్యవపు, ర్నిర్గుణమూర్తి వని నిన్నుఁ • దెలుపు నిగమముల్. ౨౦.

కం. కర్మజ్ఞానఫలాత్మక, ధర్మిస్వర్గాపవర్గ•దాయక మగునీ
నిర్మలనామస్మరణము, నర్మిలి మా కొసఁగి ప్రోవు•మయ్య మహాత్మా. ౨౧.

గీ. దిక్కు లెందాఁక నీవ్యాప్తిఁ • దెలియ లేవు, కాల మెంతకు నీయునికి•గాంచ లేదు
కాన దిక్కాలనిర్వి శే•షానవద్య,హృద్యతేజోమయాత్ముఁడ • వీవ దేవ. ౨౨.

గీ. పొందలేనికతంబున•నొందునుండి, మనసుతోఁగూడి వాక్కులు • మరలుచుండు
నట్టివస్తువు నీవంచు • నాశ్రయింతు, నమితకారుణ్యసభావ•యాదిదేవ. ౨౩.

గీ. మశకవృన్మధ్యవర్తివై•వాటి యనంత,భువనముల బొజ్జ నొకపజ్జ•బూనుటవను.
వణువుకంటెను హాస్తు ను•హస్తకంటె, నను నుఁబ్రామిన్కుఁదలుని•న్నభినుతించు.

క. స్వామీప్యంబున నీమెయి, స్వామీచీన్యం దెలుప స్వామీ! యస్తో
కామితపరిపాటిగ నాకామితము లొసంగఁ గావఁగా నైతివిగా. ౨౫.

క. అని వినుతించిన వనజాసనుఁ గనుఁగొని యప్పరమాత్ముఁడు తనయా
ననుఁ దలఁచిన పని యేమొకో, వినిపింపు మనంగ హరికి విధి యిట్లనియెన్. ౨౬.

క. శ్రీవర! నీవరదయ నా, పై వఱలు టెఱుంగ కేవఁడో ప్రామిక్కు లోగిం
గావరమునఁ గొని చనుటం, గావ రహిన్నిన్నుఁ దలఁపఁగా వలసె హరీ. ౨౭.

మ. అనవుం డాఘనపుండరీకనయనుం డప్పద్మజుం గాంచి యిం
చినకారుణ్యమున న్మనస్థ మగుగ్రస్తిం బాపఁగా సూక్తులౌ
లనవాక్యంబులఁ దేల్చి పల్కె నిఁక వైక్లబ్యంబు నీ కేల ప్రా
మినుకుల్ ప్రుచ్చిలినట్టియాచ్చనఁటి బల్మిం బట్టి నేఁ దెచ్చెదన్. ౨౮.

క. అద్దిర యెంత ప్రమాదపు, బుద్ధి రహస్యముగ నొక్క సోమకుఁడు వడిగా
నిద్దురవస్థితిఁ దెచ్చెను, నిద్దుర నీవొందఁగ మఱవ నిగమంబులకున్. ౨౯.

ఉ. ఉపదేశం బొనఁగూడకున్నఁ జదువెందో కాని శోభింప దే
వ్యపదేశంబున నైన విస్మృతికిఁ బ్రాపౌఁ గాన వేయేల ని
ష్కపటప్రక్రియ నొజ్జ సజ్జ ద్పృథశిక్షన్నేర్చి తాశిష్యసం
గ్రహమచే జెప్పి కృతార్థుఁ జేసినఁ గదా పృథ్విం బ్రసిద్ధిం గనున్. ౩౦.

సీ. విద్య లోకాచారవిజ్ఞానమును గూర్చు, విద్య యెల్లెడ గారవింపఁ జేయు
విద్య యాత్మాన్యసీవృద్బంధువై పేర్చు, విద్య రూపవిశేషహృద్యుఁ జేయు
విద్య లోకాలోకవిఖ్యాతిని ఘటించు, విద్య యుక్తాయుక్తవిదునిఁ జేయు
విద్య యానందమువిర్భవింపఁగఁ జేయు, విద్య ప్రజావశ్యవిధ మొనర్చు
తే.గీ. విద్య యెన్నని చెల్లు గావించుఁ గాన
విద్య వరులకు ముఖ్యసంపాద్య మైన
ధనము దానికి ముఖ్యసాధనము గాదు
మంత్ర మొక్కటియే సుమీ మాన్యచరిత. ౩౧.

క. విద్యోపదేశ గురుఁ డన, వద్యమతిని బోధకత్వపద్ధతివై రా
రద్యుఁడు జాతివయోమహి, మాద్యున్నతి వందనీయుఁడై యొనర వలెన్. ౩౨.

చం. వినయవిధేయవర్తనుఁ డవిస్మృతిశాలి యసంశయాశయుం
డనితరసక్తమానసుఁ డపార్థవిదూరుఁ డధీతపాఠచిం
తనపరుఁడున్ సుఖగ్రహణధారణగణ్యుఁడు సూక్ష్మబుద్ధి సు
స్వనుఁడు గురుప్రియుండు నగువానినె శిష్యునిఁగాఁ గొనం దగున్. ౩౩.

గీ. ఏను స్వర్భానుభానుజభానుభూమిసూనులను సితభానుకృశానుబాణ
సానుమత్థాననముల నుండఁగా నరసితిఁ, గాననిష్టార్థపునరాప్తిఁ గలుగు నీకు. ౩౪.

కం. సోమకుఁ డనిరొండు సోఁకుం, డామున నిన్నుఁ గికురించి సాంగముగ శ్రుతి
స్తోమంబును ప్రముచ్చిలి నీ,ర్వామిం జొఱ మేను పూని వసియించె నజా. ౩౫.

కం. కావునఁ బునరానయనం, బేవడువున నగు నటంచు నెన్నెద వేవా
రోవిధి విను విధివిహితం,బౌవిధిఁ దప మాచరించు నపుడు లభించున్. ౩౬.

కం. ఆదిత్యపత్యముం గృత,వేదాపహృతి న్వధింతు విశ్రుతముగ నో
యాదిత్యపత్యభిష్టుత, వేదాఁపక దల్పితిందపింపకుము సుతా. ౩౭.

కం. తపనీయగర్భ! నిర్భర,తప మిర్యోడ నాచరింపు దానఁ దలంపుల్
విపులముగ నొదవు గానన్, విపులఁదపంబే సుమీ యభీష్టద మరయన్. ౩౮.

కం. తప మఘదుర్దమకర్దమ, తప మవిరళతమతమః ప్రతారణచండా
తప మని మహర్షులు పరం,తప మన్నించెదరు దానిఁ దరమె నుతింపన్. ౩౯.

గీ. దుస్తరంబు దురాపంబు దుర్గమంబు, దుష్కరంబును సాధ్యనాఁ బుష్కలముగఁ
బుష్కరోద్భవ తపము చేఁ బువిఁ దపంబు,మాత్ర మొకటియ దురతిక్రమంబు సుమ్మి.

ఉ. ఇందిర నేనుఁ గూడి వసియింతుము తాపసమానసంబు లం
దిం దిరవంచు నిక్కముగ నెంచుచుఁ దామసంబులందు నిం
దిందిరయుగ్మకం బన ననిందిత వాశిఖలోద వహ్నివే
దిం దిరమైనరీతిగ నతిప్రమదంబు మదిం గదించుచున్. ౪౧.

కం. విను మస్మత్ప్రియము దపం, బనఘ తపోధనులు మత్ప్రియాత్మకు లటుగా
వున ననుఁ దలంచుచును దప, మొనరింపుము నిర్జితేంద్రియుండ వగుచు నజా.

కం. రంగగుజలనిధి కౌశక్ష్మ,క్షం గన గరుడాద్రి యద్రిగతిరోధిలతా
లింగితవుహీజసంగత, శృంగారోత్తుంగశృంగశృంగాటకమై. ౪౩.

గీ. అది మదిష్టపదంబు సౌఖ్యాస్పదంబు
పరమదివ్యతపఃఫలప్రదము దాని
కెలన బంధుర మన నొప్పుఁ గొలను కొలను
మించు కొలను దొలంగ శాసించు మహిమ. ౪౪.

గీ. తత్తటాకతటాకల్పతరుల దరులఁ, దద్ధరిత్రీధరేంద్రంబుదరుల నరులఁ
గెందు నాకల్పకృతతపస్సిద్ధిఫలము, స్వల్పకాలానకృన్మంత్రజల్పనమున. ౪౫.

శా. ఆకాసారతటంబునం దయినఁ దార్క్ష్యావార్యపుం బైన న
న్నేకాగ్రాత్మత నెవ్వఁ డేనియుఁ దపోవృత్తిం బ్రసేవించు వాఁ
డోకంజాతభవా! స్వవాంఛితఫలప్రోద్యన్మహాలాభల
క్ష్మీకల్యాణమహోత్సవంబు గను నమ్మీ నెమ్మి వేగమ్మునన్. ౪౬.

మ. మహిమోత్కృష్టతచే నొకానొకమహామంత్రంబు రాజిల్లు నో
ద్రుహిణా! నీ కుపదేశ మివ్వ నొనరింతున్ దాని నిష్ఠ న్మహా
త్మహురావర్తన మొప్పఁ జొప్పడుఁ దపోరూఢిన్ జపింప న్శుభా
వహమై భావహమై యభీప్సితఫలప్రాప్తిన్ ఘటించుం జుమీ. ౪౭.

గీ. దాని ఋషియును ఛందంబు దైవతంబు, బీజశక్తికీలకములు విశదమగుచు
వెలయు నంగకరన్యాసములును గవచ,మాలలును దెల్పెదను నీయు సమ్మోదముందు.

గీ. కంజసంజాత! షోడశాక్షరియనంగఁ, దనరుఁదన్మంత్రమున కధిదైవతంబు
జ్ఞాననిర్మలతరవిభానందమయము, సేవకాభీష్టదము హయగ్రీవమూర్తి. ౪౯.

కం. కానఁ దపం బొనరింపం,గా నరుగుము గరుడగిరిశిఖం దగుసాలపా
కానకు నని సామాగమ, గానకుతూహలివచింపఁగా నజుఁ డెలమిన్. ౫౦.

చం. అరిగి సరోరుహప్రభవుఁ డంతఁ గనుంగొనియెం బయోధికిన్
సరసను గూటకోటికటఘూటలసత్కనలారుణప్రభా
నిరతవిజృంభణాత్తతపనీయమయప్రథిమామరాపగాం
తరచరదచ్ఛపక్షశకునచ్ఛదజాలముఁ దార్క్ష్యశైలమున్. ౫౧.

. గీ. కాంచి కాంచనగర్భుఁ డాగ్రావసీమ, నేమము దలిర్పఁ దపమందు నెలవుఁ దగిన
నెలవు నెమకుచు నందందు నిలిచినిలిచి, యరసి నానాపాదశిఖరాంచలాద్భుతములు.

గీ. ఆత్మసృష్టికి నదిలోనిం•దయ్యె విధికి, వింత యొనరించె నొక్కొక్క•వేళ నాదవు
కవనలిపి శిల్పగానపా•కములు గర్త, లెఱుఁగని తెఱంగు మెఱుఁగుల•నెసఁగుఁగాదె.

కం. కబరీజితవాలములై, శబరీజాలముల వెంటఁ • జమరీగణముల్
నిబిరీసత నందు నవి, క్లబరీతిఁ జరించు జితుల • గతు లట్టు కదే. ౫౪.

సీ. లీలాశయానశా•ర్దూలప్రదేశంబు, రత్నకంబళసం•స్తరణతలంబు
దీర్ఘోరాహిఫణమణీ•దీప్తప్రదేశంబు, కర్పూరదీపికాం•గణతలంబు
వనవారణకరాగ్ర•వమథుప్రదేశంబు, ధారాంబుయంత్రశీ•తలతలంబు
హరికర్షణోద్యుక్త•శరభప్రదేశంబు చంచదష్టాంఘ్రిముం•చకతలంబు
తే.గీ. కపికరాఘాతచలసర•ఘప్రదేశ, మతిరుచిరవితానసం•వృతతలంబు
గాఁగఁ దోఁచుటనగ్గురు•డాగసీమ, కమలసంభవునకు భీమ•కాంతమయ్యె. ౫౫.

కం. సింగము లచ్చన లాడఁ గ్రుడంగిన చెంచెతల కన్నుఁ•టం గాయలఁ గూ
ర్చుం గిరిశిఖములముత్తెము, లింగితము లెఱింగి కొలుచు • గృహసేవకులై. ౫౬.

సీ. సెలయేటియిసుకతిఁ•న్నెల గూఢమణికేళి, కల నిలింపాంగన • ల్గలసి యాడ
దీర్ఘికాబ్జములనం•ధిల్యకహంసమం, డలములు జతగూడి•వెలయఁ జేయ
వృక్షశాఖల దాసి • బుక్షాళి దేజస్తి మిరమేళ నాశ్చర్య•గరిమఁ జూపఁ
టకకూటములందుఁ • గదిసి గంధర్వసం,ఘాతంబు సంగీత•కలనఁ జెరయ
తే.గీ. నాకభూలోకములకు సం•తతముగాఁగ, రాకపోకలు నెరపఁ బం•రస్పరంబు
దివిజమనుజులఁ గోర్కి సం•ధించుకొనిన, దండనిశ్రేణి యనఁగ నం•కొండ దనరు.

సీ. ఘనసారకదళికాం•కాండ మొక్కకచోట, మఱియొక్కచోట జాం•బవచయంబు
సముద్రగలాంగలీ•షండ మొక్కొకచోట, వేరొక్కచోట జం•బీరతరులు
ఫలనమ్రశాఖామ్రం•వనము లొక్కొకచోట, నింకొక్కచో దాడిం•మోత్కరంబు
ఫలపూరకుజపూర•వాట మొక్కొకచోట, నిఁక నొకచోట కం•టకఫలద్రు
తే.గీ లమర నుమనసకల్యాత•టాగ్రసీమ
పూగపూగాను వేల్లిత•నాగవల్లి
గణము లొక్కొకచోట నొం•కొనుకయెడ
నందు మందారకుందకుం•జాళిఁ గనుచు. ౫౭.

వ. మఱియు నగ్గిరివరం బురుతరసురుచిరసురవరశరాసనానుకారిభూరికిరశారికామయూరకాంతిసంతానంబుల నత్యంతకాంతంబులై, సంతతదంతురంబు లగు సంతమసంబుల నితాంతంబు వసూర్యంపశ్యోదరంబు లగుటం దరంబు గదురఁ గృతమాలనక్తమాలతమాలసాలరసాలాదిసాలజాలంబు లగువనషండంబులను ఘనమండలంబులకు శంపాలతలసంపదలసొంపు సంపాదించుచు నుద్ద్యోతమానంబు లగుజ్యోతిరింగణజ్యోతిర్గణంబుల విస్ఫురణంబులు దుఱంగలింప నిరంతరాసారధారాధారంబులగుమరందరసపూరంబు లీరంబుల చేరువులం గాలువలై ప్రావృషేణ్య సమయ సముజ్జృంభణంబుం దలఁపించు తావులుం, దావులకుం దావలంబు లగుచుఁ గుస్తరించి యందంగఁ బ్రస్తరించు కస్తూరికామృగస్తోమంబులు దీమంబులం దగిలి దిగులువడి చూచుచూపులకుం జాలివడి విడిపింపం జాలివడిఁ బరతెంచి యొడలించు సిద్ధమునిశుద్ధాంతసంఘాతంబులును, ఘాతంబులఁ దొలఁగుసెలయేటితీరంబులఁ దోరంబు లగుకరీరాంకూరంబుల మోరలం దిమలించి నమలఁ గమకించి కించిదాకుంచితపూర్వాంగంబు లగు గోలంబులఁ గోలలం గేలిమెయిం దోలి తూలించు గోలల నాలోకించు చెంచునాయకుల దేహచ్ఛాయలకు దాయాదంబులై దండల దండిగ మెండుగఁ దిరుగువనవేదండంబులతండంబుల గండమండలంబుల నుండి పిండుగట్టి యొగయు గండుతేఁటులకూటువులతోడికూటమిం బాటించులోవత్రోవలక్రేవలఁ గేవలంబు సావలంబంబులగు లతావితానంబులు వనదేవతాబాలికాపాలికాకేలికాడోలికల పోలికలఁ గ్రాలి కనుపట్టు విడిమట్టుల మట్టుమీఱి యిట్టలంబు లగుచిట్టకంబుల దట్టంబుగఁ గొట్ట బలిసిన తులసిచెట్టులు కట్టువలై చుట్టు వలగొని చెలఁగ దిట్టంపు తాకట్టులం బడి జర్జరంబులగు జలంబు లమలంబులగు బిందుబృందంబులై యొగసి ముత్తెంబులమొత్తంబులపగిది నొగి దిదృక్షువీక్షాసేచనకంబులై వృక్షాసేచనంబు సేయ వనవాటికుసుమసముదయకుశవిసరసమిత్సమిద్ధంబులును బ్రవృద్ధంబులునై ప్రచ్ఛాయశిరుచ్ఛటాచ్ఛాదనశీతలచత్వరభూతలంబులై సవిధంబుల వివిధంబు లగుమల్లికావల్లికామతల్లికల వల్లికొన నుల్లసిల్లుచు నుల్లంబులకు నుల్లాసంబు పల్లవింప నింపు నింపు మంజులకుంజపుంజంబుల రంజిల్లుచుం బరివేష్టితకుటజంబు లగుకుటజంబులం బొలిచి పావనంబు లగుతపోవనంబులఁ బరిస్ఫురించుచుండు. ౫౯.

శా. అందందఁ బరికించి యందొకవివిక్తావాసయోగ్యాశ్రమా
లిందంబం దరవిందనందనుఁడు హాళిన్నిర్మలాస్వాంగమై
డెందం బొప్పఁ దపం బొనర్పఁగొనఁ బాటించుం గదా యంచు సా
నందం బొందుచు రూఢనిశ్చయమతిం దత్ప్రాంతసీమంబునన్. ౬౦.

చం. తనజనయిత్రియిమ్ము దనతమ్మునిరైదశవైనయమ్ములం
దన వగువారువమ్ములు పంతమ్ము హితమ్ముగ వర్ధితమ్ములై
తన … నాత్మబంధురచిత్రప్రియవైఖరిఁ బేర్చుబంధురం
బనుకొంచు న్వారించి కనె నధ్వపరిశ్రమ మాఱఁ జేరువన్. ౬౧.

శా. సారంగార్భకము ల్విహారమతినుత్సంగంబులం జేరి యిం
పారం గ్రుమ్మరఁ బుండరీకనిచయం బచ్ఛాంతరంగాప్తి ని
ర్వ్యాప్రక్రియనొప్ప సిద్ధమునిసేవ్యం బైనపుణ్యాశ్రమా
గారంబో యన సౌమ్యమై తనరు సంకాసార మత్యంతమున్. ౬౨.

సీ. బంగార … సారబంధురోదకములందు నిరూఢనియతి మజ్జన మొనర్చి
సర్వ … ముఖముల సర్వతోముఖముల, నాచమనంబుల నాచరించి
విహితకృత్యముల ఘావిహితకృత్యాసక్తి గావించికొని లేచి కదలి వచ్చి
యతివిక్తం బైనయలవివిక్తప్రదేశము సొచ్చి యచ్చటశీమదమంబు

తే.గీ. లవిగ సమాధికనిష్ఠమై నధివసించి, భగవదుపదిష్టపద్ధతిఁ దాఁ జపింప
గాఁ దొడంగెను సైంధవకంధరాధి,దైవతకమైనదివ్యమంత్రము నజాండు. ౬౩.

కం. అతనికి నొకపరి జపమునఁ, జతుర్గుణంబుగ ఫలంబు సమకుఱె సత్య
స్థితునకుఁ బెక్కుముఖంబుల, జతనం బది గాదె యర్థసంసిద్ధి యిలన్. ౬౪.

గీ. ఆతఁడప్పుడు కమలజఖ్యాతుఁడగుట, మొదమూగనుర మహోత్సవం బనుభవించి
సారసత్వంబు బూనుట చెనుసుగాని, యాత్మరాజప్రవృత్తిఁబో నాడుటరిది.

➻ గ్రీష్మర్తువర్ణనము. ➻

కం. అట్టియెడ వెట్టకాలము, బెట్టిదముగఁ దోఁచె మన్ను బిట్టిగసి చదల్
ముట్టఁగ వడి నుడిగాడ్పులు, నెట్టన నెట్టుకొని వీవ నఖిలావనిపై. ౬౬.

క. పాటలకుసుమపరీమళ, పాటచ్చరవృత్తి బయలు ◆ పడకుండఁ 'బవల్
మాటుగ నికాంతముల నొక, పాటిగఁ జరియించు నపుడు ◆ పవమానంబుల్.

గీ. ఇనునిసత్ప్రాపదినలక్ష్మి ◆ హెచ్చు టరసి, నిశలునానాఁట భృశకృశ ◆ దశలఁ గాంచె
నొరులనిరులకుఁ జూపోప◆కున్నఁదనదు, పెంపుదఱుఁగుటగాక న్యు◆వృద్ధి సెడునె.

గీ. ఇచ్చఘను లుండి రని యవ్వ ◆ లిచ్చవడసి
పాంథ పారలినపరసుల ◆ పొలుపు దఱిగె
మున్ను గలకీర్తిసారముల్ ◆ పోవనవ్వ
డప్పులను జొప్పడినయొవ్వ ◆ ముప్ప గాదె. ౧౯.

ఉ. గాలికిఁ గాలు నిల్పుకొనఁ◆గాఁ దగునూఱటపండు వాభుజం
గాలికి నక్తభోజనమ◆హావ్రతపర్వదినంబు తాళవృం
తాళికి వన్నెవాసియుఁ బ◆యల్పకుయోగదశాగమంబునై
తాలిమి దూల నాఁ డొకఁ◆తౌన జనం బెడపెక్క దినంబులక్. ౨౦.

సీ. ప్రాఁట కొక్కొకనూఁతి◆నీట దప్పి యడంచు, కొనె దవ్వు చని తెచ్చి◆కొని జనంబు
వెలఁబెంచి పానీయ◆విక్రేత లింటింటఁ, బుల తక్రసారముల్◆గలపి దెచ్చి
రనుదినంబు మధు:కుం◆భలను దెచ్చి యిడుచాళి, నాలుగైదా రేడు◆నాళ్లు కొనఁగఁ
గ్రుంకులాడఁ గొలంకు◆లింకఁ బాఱుట స్రోతో,యులకు వేళలఁదాన◆మొదవకుండెఁ
తే.గీ. గరటచటకాదికం బైన◆గ్రామ్యపక్షి, జాల మిలు సొచ్చి బెదరక ◆ జనుల నడుమ
కుంభసంభృతజలములఁ ◆ గ్రోలఁ జొచ్చెఁ, బుడమి నొదవిన నీటియొ◆ద్దడికి నపుడు.

సీ. తొలుత వ్రాల్చినప్రక్క ◆ నులివెచ్చఁదనమెక్క
నొండొక్కప్రక్కకు ◆ నొత్తి గిలుచు
వ్యజనసమాకర్ష◆కజనంబు సెయిమార్చు
కొనినంత హుంకృతిఁ ◆ గినుక వడుచు
వారియంత్రపుసూక్ష్మ◆ధార లిట్టటు గాలిఁ
దెరలిన నఱచూడ్కిఁ ◆ దెఱచికనుచు
నిదురఁదోఁగె సటంచు ◆ పదములొత్తుభుజిష్య
లూరకుండిన సంఘు ◆ లూఁపు కొనుచు
తే.గీ. వలపుఁ బన్నీరు చిలికిన ◆ చలువవలువ, సెజ్జ లామజ్జకప్రతతి ◆ సీర లెసఁగు
నిదురగుమ్మాలచుట్టు పం◆దిళ్లయిండ్లఁ, బవలు పొరలాడు సామంత◆నివహ మపుడు.

ఉ. గొజ్జఁగినీటి చిన్ని చిలుకు ల్వలిపంబులు గంధసారముల్
మజ్జిగతేట మల్లెకుసుమంబులు వెన్నలబట్టబైటిపూ
సెజ్జలు వీణపాటలు సుశీరపువీవనలుం ఘటించు భూ
భృజ్జనకోటికిన్ని దురవించుక వేసవిరేఁ వేఁకువల్. ౬౩.

సీ. ప్రహిబహిః కుట్టిమాభ్యర్ణ గాంభఃపూర్ణ, కలశాంబువులు గళక్లమముఁ బాప
నవనారికేళపర్ణకళింజకస్థితుల్, మార్గాతపోత్థశ్రమంబు నుడుప
జంబీరరసపూరసమ్మిశ్ర మగుతక్ర, సారంబు దృషను జల్లారఁ జేయ
నాయతకాయమానాంతరస్థితతాళ, వృంతముల్ ఘర్మాంబువితతి నడఁప
తే.గీ. నిదుర గదురంగ నపుడధ్వనీనజనము, విడియునొక్కొక్కపుణ్యాత్ముఁ డిడినయట్టి
ప్రపనపారసుఖాప్తి మైఁబనుల మఱచి. పట్టపవలింటి వడసోఁకు దట్టకుండ.

సీ. వాతూలతూలతల్పముపాల్పవరంచి, శౌరిఁ జొక్కించు దానేరకుండు
ఘనఘటావళినీటఁ గర్షకుల్ దనియంగఁ, గలమాంకురము వెంచు పొలము కాఁపు
సారిపదంబునఁ గాఁపు దిరుగుకవ్వలదాయ, వంశమార్చెదుదళవాయిపెద్ద
కదలియింటికి ధునీకన్యలఁ గై సేసి, తొలిసారి యంపించుఁ గులగురుండు
తే.గీ. దోఁచె గ్రీష్మావసానము త్తుంగసౌధ జాలబహిరంగణప్రపవోషప్రభాత
చరదూష్మార్తిదంపతీవిస్మృతాంగ, దృఢపరీరంభపునరుపదేష్ట యగుచు. ౬౪.

గీ. బైటితలిమంబులను బోనబైట లోని, తలిమముల వైచికొనుచు రాత్రుల జనంబు
పాక్కుఁజినుకులచే నప్పు పౌక్కియింత, యైన నిదురింప నెడలేకయుండఁ జెందె.

కం. ఘనులు కరకాంబువుల ఘనజనులం దనియించు సిరి లసచ్చిత్రరుచిం
దనరెడుదవళిఖుల నెఱిం గనుఁగొన గ్రీష్మంబు వర్షకాలముఁ బోలెన్. ౬౬.

గీ. కదసి కలకంఠములకు మూకవ్రతంబు, నెఱప నుపదేశ మొనరించి నీలకంఠ
తతికి నోత్యంతముగఁ దదుద్యాపనంబుఁ, గడుప గ్రీష్మర్తువాచార్యకం బొనర్చె.

కం. పంచజనపంచవక్త్రుఁ డబ, పంచగురు న్మదిహయాస్యు భావించి సదా
పంచాగ్నిమధ్యమున నృపపుంజాగ్రజ్యేష్ఠుఁ డురుతపం బొనరించెన్. ౬౯.

వర్షర్తువర్ణనము.

కం. వర్షర్తు వొడవె నంతటఁ గర్షకహర్షకరవర్షకలితపయోదో
త్కర్షాభిశంసితాపా, కర్షిఝరీప్రవణసన్నికర్షం బగుచున్. ౭౦.

సీ. మండూకములు చర్మ • మాత్రశేషత వీడి, చెలఁగి మ్రోలంగ సం • జీవకరణి
బర్హిణంబులు వర • స్వరభాస్వరముగ ఘో, షింప పారస్వత • సిద్ధరసము
బిసకంఠికలు చూలు • వెనఁ దాల్చి తోయసఁగ వ, ర్తపయోధిసంగయా • త్రాఫలంబు
చాతకంబులు బిపా • సను బాపివాసి ఘా, సిలఁ బ్రపాతంభఃపుం • గళ్ళుమహార్త

తే.గీ. మగుచుఁ బొగడొందెనప్పుడుల్లో • కైకతాప, వారణకరణాత్రనిత్యసం • చరణసాంద్ర
తరుణతరుణాభ్రవిభ్రమ • స్ఫురణకరణ, మైనప్రావృడనేహస్సు • మాగమంబు. ౮౧.

గీ. స్వాతిమౌక్తికములఁ గాంచి • స్వాతిశయముఁ
బూనె నని యార్ద్ర (జగమార్ద్ర) • ముగఁ దలిర్పఁ
బద్మరాగంబులను గాంచి • పరఁగె ననఁగ
నింద్రగోపంబు లెల్లెడ • నెసఁగె నపుడు. ౮౨.

కం. అకలంకద్యుతికలహం, సకులము స్వకుల మగుమాన • సమునకుఁ జనుపూ
నిక పోలుపుఁ దెలుపు ప్రాస్థా, నికశుభదానకములైన • నితములు మొరసెన్. ౮౩.

ఉ. గర్జితనిస్వనం బపుడు • కర్ణకఠోరముగా ముహుర్ముహు
స్స్ఫూర్జిత మైనవీనుఁగవఁ • జొన్పినయంగుళు లొప్పఁ బ్రాజ్ఞులున్
స్ఫూర్జథువిభ్రమభ్రమను • జొక్కిరి నివ్విఅపాటు దోఁపఁగా
వర్జనముఖ్యనామదశ • కానకృదుచ్చరదాత్తజిహ్వులై. ౮౪.

కం. చిట చిట మని సాటసాట మని, పాట పాట మని ఝల్లు మనియు • ఘోరని ధారా
స్ఫుటనినదముతో నపుడు జలధర, పటలము పటునియతిఁ గుంభ • వర్షము గురిసెన్.

కం. పెళ పెళ నుఱుములు నుఱుమఁగఁ, దళ తళ మెఱుపులును మెఱయ • దళముగ జలదం
బులు గ్రమ్మి కాఱుకొని వి, చ్చలవిడి వర్షింపఁదొడఁగె • జడిగొని వడిగాన్.

మ. సారంగావళి మేఘలోలుపమన • స్కంబౌట వెన్వెంట నే
తేరం బుష్కరశీకరంబులు ధరి • త్రిం జింద మందంబుగా
నీరంధ్రస్థితిఁ ద్రిమ్మరం దొడఁగె సుం • స్నిగ్ధాంజనశ్యామలా
కారంబు ల్దనరం గతేఁబతతినాఁ • గాదంబినీబృందముల్. ౮౭

సీ. కలమాంకురారోప • కరకాలిపాలికా, స్త్రీపాళిక పరస్వం • తిప్రసన్న
మాత్రక్షితికృషి క్రి • యార్థవృద్ధనియు క్త, హాలికబాలుర కథ • ధ్యయునపర్వ

మన్యసంవసథప్ర◆యాణప్రయోజన ప్రవణప్రజల కెల్ల ◆ గ్రహణశాల
యర్కసందర్శనా◆నంతరాభ్యవహార, శీలుర కేకాద◆శీవ్రతంబు.

తే.గీ. నిజనివాసగృహాస్యమం◆దిరయియాసు, ఖగసమూహంబులకు నెల్లఁ ◆ జిఘురుఁ గండె
నిఖిలపశుయూథముల కెల్ల◆ నిగళబంధ, మెడ తెగని వానజడినప్పా◆ డెనఁ గెముసురు.

చం. వడ వెడఁ బ్రొద్దు గుంకు తఱి ◆ వీటివిటు ల్సమవీటి కాదు లె
క్కుడు తమిఁ గూర్చుచున్న గరి◆కొల్వగునంతకుఁ బోనగ త్తియల్
దడయుటచే హజాగమునఁ ◆ దాళి చెలుల్ సనుదేర నజ్జడిన్
గొడుగులువట్టి చెట్టఁగొని ◆ గొబ్బునఁ దోడ్కొని పోదు రిండ్లకున్. ౮౯.

సీ. వివిధప్రజలు గూడి◆శివసహస్రఘటాభి, షేకప్రయత్నముల్ ◆సేయకుండ
బాహాటశయ్యచే ◆ వాచకు ల్నియతి మించ విరాటపర్వంబుఁ◆జదువకుండ
మాపుహవిష్యాన్న◆మాత్రభుక్తిని ద్విజుల్. వారుణజపదీక్షఁ ◆ బట్టకుండ
మృద్వికారాకారు◆ఋష్యశృంగునిఁ బూని, విప్రు లుచ్చైస్స్తుతిఁ ◆ బిలువకుండ

తే.గీ. గొంతిజాతిగఁ బామరుల్◆ కోగకుండ, సంజప్రొద్దులఁ బోసిళ్లు◆ చల్లకుండ
సూర్యచంద్రులపరిధులఁ◆జూడకుండ, ధరణినాసారవర్షంబు◆ కురిసెనపుడు. ౯౦.

సీ. ముసుఁగిడ్డ కుఱుమాపు◆ముదుకదుప్పటి చెమ్మ, గిలకుండ నలఁతికో◆వెలలుచొచ్చి
హత్తించి తొడిగిన ◆ క్రొత్తచెప్పులజోళ్లు, దడియకుండఁగ వీథి◆బదులఁ జేరి
గుత్తంబుగాఁ జుట్టి◆కొనిన చుట్టల నిప్పు, లాఱకుండఁగఁ బంచ◆టరుఁగు లెక్కి
పామ్నఁగట్టలయూఁతఁ◆గన్నుఁగానక జాఱి, పడకుండ రచ్చసా◆వడుల నిలికి

తే.గీ. చేలపనులందుఁ జొప్పదు◆చెలిమిపంజఁ
గాఁపుఁగొమరులు పశుపు సం◆కములఁ గొనిన
శాలిపాలికలకుటీర◆పాళిఁ జేరి,
రట్టకేలకు నజ్జడి◆నేకతముగ. ౯౧.

సీ. కేళీగృహాళింద◆పాళీసముజ్జ్వల, ద్దీపద్యుగల తెల్పు◆దెల్పుచున్న
దృఢతరాలింగన◆స్ఫుష్టముక్తాహార, ముల చల్లఁదనములు◆ వలుకుచున్న
శశ్వత్పరస్పరా◆స్యగ్రహీత తాంబూల, రుచుల వైకృతులు వా◆క్రుచ్చుచున్న
వాతాయనాంత రా◆యాతవాతానీత, నూత్నాబ్జగంధముల్ ◆నుడువుచున్నఁ

తే.గీ. ప్రొద్దువోదచెనేమో యనుబుద్ధి విడిచి, ఘనఘనంబులు గ్రమ్ముచోఁ గట్లకతనఁ
దమతమకములవలన నూతనపుదంప, తులువిడువకుండి రజ్జడిఁ దలిమములను.

కం. ఆతతిఁ బ్రాతఃకాలం, బై తగుసంగవముఁ జూడ నటు సాయాహ్నం
బై తగునపరాహ్ణము ఖద్యోతుఁడు ఖద్యోతరీతి నొందిన కతనన్. ౯౩.

చం. ఘనుఁడని పేరుఁ గైకొనియుఁ గాని సదా చపలాంతరంగుఁడై
పనిగొని యూరకే విమలపక్షచరద్విజపీడఁ జేయఁ దా
ర్కొని చెలరేఁగి యవ్విషధరుండు వెసం గడువిచ్చె నప్డు స
జ్జనవితథాపకారులకు శాశ్వతమా తమజీవనస్థితుల్. ౯౪.

కం. పద్మాసనుఁడై జపమ, ప్పద్మాసఖు నశ్వముఖుని భావించి మహా
పద్మావృత్తి నొనర్చెను, బద్మాసనుఁ డపుడు గిర్యుపరిభాగమునన్. ౯౫.

హేమంతఋతువర్ణనము.

మ. అపుడేతెంచె హిమర్తువాసర మనంతానంతభాగాంతరా
త్తపరిస్ఫూర్తికశీతభూతపరిభూతత్వాసకృద్వేపథు
గ్లపితప్రాణ్యభయప్రదాగ్నిరవితూలస్థూలతూర్వాపక
ద్వీపటీచక్రకటీపటుస్తనతటీవీటీవటచ్ఛాయమై. ౯౬.

క. మృగమదవీటీభుగభుగ, లగురుంబొగలున్ హసంతికాగ్నులసెగలుం
దొగరుందుప్పటు లప్పటి, కొగి ముగియించెను హిమోద్యమోద్ధతి బ్రజకున్.

సీ. వైకుంఠమందిరద్వాఃకవాటపుటంబు, లంచితంబుగ విప్పఁగుంచెకోల
యంజనాగర్భసౌఖ్యప్రసూతి ఘటింప, నందిప్రత్యావర్తనక్రమంబు
బలిరసాతలజగత్ప్రస్థానసన్నాహ, సాఫల్యమొనరింపసన్ముహూర్త
మంభోజినీబాంధవాశ్రయాశులవెట్ట, నమగతిఁ జల్లార్చఁ జలువమందు

తే.గీ. వాహినీవదవాప్యవగాహనక్రి, యాదికత్ప్రరజనులకు రావతరణ
విధికిఁ జోరకుండఁగా వెలిపింప ఘోర, మకర మెల్లడ మించె హేమంతఋతువు.

సీ. కుచనిపీడనపీడ కచలవృత్తి వహించుఁ, గాని తియ్యనిమోవి యానఁ బెదరు
దృఢపరీరంభవృత్తికి లతాకృతిఁ దాల్చుఁ, గాని నీవివిమోక్షమునకోడుఁగు

గండనఖాంకరేఖలఁ బ్రసన్నతనూనుఁ, గాని గంధాలేపకలన తులుకు
హాలామదగ్లాని కామోదము వహించుఁ, గాని పన్నీటిసేకమున కడలు

తే.గీ. స్త్రైణ మప్పుడు మిక్కిలి జాణతనము, గలిగియుండియు నాథులఁ గవయువేళ
విజహదజహత్త్రపావేశ విలసనముల, వెలయు మధ్యాత్వసమయ కేళులనుబోలె.

సీ. పట్టుఁబుట్టముఁ జుట్టి నట్టిబోడిశిరంబు, పై నొప్పునక్షయపాత్రి నొకటి
యిరుకక్షములలోని తిరునామములపుస్తకమును దాళవృంతమున రెండు
క్షుద్రకుటీప్రాంతశునకభీతినిఁ గుడి, కేలఁ దాల్చిన తిరుకోల నొకటి
డాచేతి దారుఖండపుఁదాళయుగి రెండు, స్వప్రతీకంబులఁ బదియురెండు

తే. గీ. రమణ నష్టాదశోర్ధ్వపుండ్రములు దమకు, నమర నత్యర్థవైష్ణవత్వము ఘటిల్ల
బికిర మెత్తంగ సాతానిపిండు దిఱుగుఁ, దగ ధనుర్మాసవాసరాంతములనపుడు.

సీ. నవశాలిసస్యకృంతనవిధానైకపం, భ్రమముహుర్భ్రమదంఘ్రిభవకులంబు
వార్షికవ్రీహిపంపాదనాజస్రస, త్వగచరద్గ్రామసేవకజనంబు
బార్థివగ్రాహ్యాంశదాభాగగ్రహణజాగ్ర, దుద్యోగిపురుషభటోత్కరంబు
బ్రణిగేహపర్యటద్వాద్యనాదననాథ, కోణంగిముఖ్యభిక్షువ్రజంబు

తే.గీ, దనగ నవ్వేళ నాప్రభాతప్రదోష, మాప్రదోషప్రభాతంబు నటుల యిటుల
తిరుగ నయ్యాయిపండడి తెఱపి లేమిఁ, జేల కూళ్లకు నొకవింత చెలువు దోఁచె.

కం. ఆసారనవాహుం డపు, డాసారసదృక్పదద్వయపదాధ్యానం
డై సాగతప మొనర్చె హి, మాసారములో గళద్వయస మగునీటన్. ౧౦౨.

కం. రాజీవనయనుఁ డాశ్రిత, రాజీవనచైత్రుఁ డపుడు ప్రాఁబల్కులకై
రాజీవనవాకృతితో, రాజీవనరాశిలోని రక్కసుఁ డెలమిన్. ౧౦౩.

మ. తిమిరూపంబున నీపులోఁ గడఁగి వార్థిం గ్రుమ్మరం గ్రమ్మఱం
గమలాక్షుండు తిమింగిలాకృతిని రక్షశ్శిక్షణారంభసం
భ్రముఁడై పొంచి పరిభ్రమించి యరిఁ జేపట్టించి మేన్సించి యా
గమముల్ వేగమె యాక్రమించి విధికిం గాంక్షించి యంచద్గతిన్. ౧౦౪.

సీ. నిద్దంపుటద్దంపు నిగనిగద్యుతులతో
నొగడుపైచాయ వెన్నెలలు గాయఁ

జెందంపుఁ జందంబుఁ జెందుమోరఁ దోరంగు
నురువు జ్ఞానామృతస్ఫురణఁ దెలుపఁ
బలుసొంపు నలివింపుఁ దొలఁకు హేషాధ్వనుల్
నెఱిగుల్కు తొలిబల్కు టొఱపు నెఱప
నిరుప్రక్కలను జక్కనెసఁగుచూపులకోపు
శ్రితపక్షపాతసంగతి నచింపఁ

తే.గీ. బంచశాఖాచతుష్టయిఁ బాంచజన్య
మును సుదర్శనమును బొత్తము నుపదేశ
ముద్రయును నెసంగఁ గరుణాసముద్రుఁ డైన
హరి హయగ్రీవమూర్తిఁ బ్రత్యక్ష మయ్యె. ౧౦౫.

కం. అప్పగిదిం బొడసూపిన, యప్పరమోపదేశుఁ గని యంహో యాతఁడు మా
యప్ప యగుశౌరి యౌనని, యప్పరమేష్ఠియు సమగ్రమగుహర్షమునన్. ౧౦౬.

కం. ముమ్మాఱులు వలగొని మది, ముమ్మరమగుభక్తి సాఁగిల మ్రొక్కుచు నటులే
క్రమ్మఱ మ్రొక్కుచుఁ బులకలు, గ్రమ్మ రహి న్నిటలతటలగ్నకరపుటుఁడై.

కందగీతి గర్భచంపకమాల.

ఘనఘనవిగ్రహా! వరద! కాంచన చేల! కృపా విశాల! స
జ్జన వినుతా! హరీ! జలధిశాయి! పరాత్పర! చక్రహస్త! పా
వన! వనజేక్షణా! భువనపాలనఖేలన! పుణ్యశీల! లా
లన నిరతాశయా! ప్రవిమల ద్యుతికౌస్తుభ రత్నభూషణా! ౧౦౭.

గర్భకందము.

ఘనవిగ్రహా! వరద! కాంచనచేల! కృపావిశాల! సజ్జనవినుతా!
వనజేక్షణా! భువనపాలనఖేలన పుణ్యశీల లాలననిరతా! ౧౦౮.

గర్భగీతము.

వరద! కాంచనచేల! కృపావిశాల! జలధిశాయి! పరాత్పర! చక్రహస్త!
భువనపాలనఖేలన పుణ్యశీల! ప్రవిమలద్యుతికౌస్తుభరత్నభూష! ౧౧౦.

కం. భక్తుల మత్ప్రముఖసుధా, భక్తుల శక్తులఁ బాపి పనిగొని కరుణా
యుక్తము లగుచూపుల సుఖ, యుక్తము లగునట్లు సేయు దోహయవదనా! ౧౧౧.

శా. జ్ఞానానందమయా! స్ఫుటస్ఫటికభా • స్వద్విగ్రహా! సర్వవి
ద్యానిత్యప్రతిభావిశేషఘటనా • ధారా! బుధారాధితా
భానుప్రాకటతేజ! పుస్తకపుటీ • వ్యాఖ్యానముద్రాబ్జచ
క్రానూనాయతశస్త్రహస్త! హయకం • ఠా! శ్రీవికుంఠాలయా! ౧౧౨.

మ. అని యిన్నేని విధంబుల న్వినుతిసే • యంగాఁ దురంగాననుం
డనియెం బంకజనూతిఁ గాంచి వినుమ • య్యా! నీదు వేదంబులం
గొని యాసోమకనామకుండు సనఁ దం • త్కుక్షిఁ విభేదించి ప్రా
మినుకుల్ దెచ్చితి నీకొసంగ నివె పేం • ర్మిం గూర్మి వాటిల్లఁగన్. ౧౧౩.

కం. ఉపదేశ మ్మొందనిచదు, వుపయోగముఁ జెంద దనుచు • నొమ్మనియావే
లుపుఁ బెద్దను హయవదనుం, డపు డుపదేశించె శ్రుతులు • సాంగంబులుగాన్. ౧౧౪.

వ. మఱియు మదీయమూర్తి మది • మాటికి మాటికి మాఁటి మంత్ర మే
మఱక జపించుమానిసి స • మగ్రకలానిభవాభిరాముఁడై
కొఱఁత యొకింత లేనిపలు • కుంబడికిం డితంపుటిక్కయై
నెఱతన మేర్పడం జెలఁగు • నేర్పరులందుఁ బ్రధానగణ్యుఁడై. ౧౧౫.

కం. నామను జపగిరిమంబున, నామను జపగరిమ సిరి మ • హామహిమంబున్
భూమహితప్రఖ్యాతియు, భూమహితప్రసితసుతస • మూహము నొదవున్. ౧౧౬.

ఉ. కావున నీవు నమ్మిక దం • గం ద్రిజగన్నుతమైనవిన్న నన్
ధ్యానము చేయుచున్ మనుజ • పం బొనరింపుము దానఁ జేసి నా
నావిధభూమిజాతిభువ • నంబుల నంబుజగర్భ కౌశలం
బావహిలంగ సత్రముఁడ • వై సృజియించెదు సొంపు పెంపునన్. ౧౧౭.

కం. మహి నితరక్షేత్రంబుల, బహుకాలజపంబు వలనఁ • బడయం దగు నా
త్మహితాగ్నిసిద్ధి యిచ్చట, ముహూర్తజపమాత్రమున న • మోఘముగ నగున్.

కం. ఒకపమా కాన్యక్షేత్ర, స్యపృథివ్యా మనుచు విబుధు • లనుకొనుటఁ జుమీ
యుపమా నాభిధ నీన్న్యపదంబు ప్రసిద్ధిఁ గాంచె • నంభోజభవా. ౧౧౯

గీ. క్షోణిపై ఫాల్గునంబున • శుక్లపక్ష, మందు నేకాదశిని నదీ • యావతాన
మగుట నాఁ డిందు వేదపా • రాయణంబు, సేయఁ జేయింప విన ఘన • శ్రేయ మొదవు.

గీ. సింధుతీరమ్మునైన యీ • క్షేత్రసీమ, బంధురాహ్వాయ మగుసరో • వరము నందు
నాఁడు మజ్జన మాడు నెం • వ్వాఁడు వాఁడు, సంతరించినకర్మస • స్యములువాడు.

కం. ఈయశ్వగ్రీవాకృతి, నాయవతారములయందు • నరుల కుపాస్యం
బై యఖిలశ్రీవిద్యా, దాయకమై యఖిలసుఖని • దానంబు నగున్. ౧౨౨.

కం. అని యుపదేశపురస్కృతి, గను వేదము లొసఁగి తురగ • కంధరుఁ డరుగన్
వనజజుఁ డానంద మెదం, దనరం దనరమ్య మగుప • దంబున కరిగెన్. ౧౨౩.

ఆశ్వాసాంతము.

కం. శ్రీరాఘవ! నతజనదు, ర్వారాఘవనప్రతాన • పావక! మునిరా
డ్దారాఘవనధరసమీ, రా! రాఘవ నటదమోఘ • రయవిశిఖౌఘా! ౧౨౪.

మ. మునిరాజక్రతురక్షణా! స్ఫుటసితాం • భోజాతపత్త్రేక్షణా!
వినతాభీష్టకృతిక్షణా! పరమధీ • విజ్ఞాన సంధుక్షణా!
ఘనసంగ్రామవిచక్షణా! సురముహుః • కల్యాణకృల్లక్షణా!
వినుతశ్రీకృతలక్షణా! ఖలమరు • ద్విద్వేషిసంశిక్షణా! ౧౨౫.

పృథ్వి. పురందరమణీగణస్ఫుటస • ముజ్జ్వలాంగప్రభా!
ధురంధరదిగంతదంతురిత • దోర్యశస్సౌరభా!
నిరంతరదయాభినందితవ • నేచరౌఘస్సభా!
మరందరసమంజువాఙ్మహిత • మైథిలీవల్లభా! ౧౨౬.

గద్యము.

ఇది శ్రీమద్రామనామపారాయణపరాయణాంతికసన్య కౌండిన్యగోత్ర
పవిత్ర దేవులపల్లికులపయఃపయోనిధికళానిధి తారామశాస్త్రి పౌత్ర
వేంకట కృష్ణశాస్త్రి పుత్ర తమ్మనాభిధానాంతర వేంకట కృష్ణ
శాస్త్రినామాగ్రజన్మ త్రిలింగదేశాగ్రజన్మ సుధీ
విధేయ సుబ్బరాయశాస్త్రి నామధేయ ప్రణీతం
బైన మహేంద్రవిజయం బను ప్రబంధంబు
నందు ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీ సీతారామార్పణమస్తు.

శ్రీ రా మ.

శ్రీ మ హేం ద్ర వి జ య ము.

తృ తీ యా శ్వా స ము.

విద్వన్నుతకవితా
భావుకకౌండిన్యగోత్ర • భావితవరధీ
దేవులపల్ల్యన్వయకుల
దైవత యజపాత్ర దశర•థప్రభుపుత్రా. ౧.

గీ. అవధరింపుము శౌన•కాద్యఖిలమౌని, జాల మాజాలపాదరా•జన్యవాహ
ముని తపస్సిద్ధిపద్ధతి • విని వచించె, దనివిఁ దీరని యది సూ•తుఁ గని వినీతి. ౨.

ఉ. ఓమహనీయబోధగరి•మోజ్జ్వలధీసముపేత సూత వా
ణీమహిళామణీరమణు•నిశ్చలభక్తితపస్సమాధియో
గామితనైష్ఠికస్థితి స•మగ్రముగా నిటు వింటి మింక నిం
దేమును లేమి సిద్ధిఁ గని • రేర్పడ నేర్పడర న్వచింపవే. ౩.

కం. ఇందుఁ గలమహిమల విధం, బిందుగలన్మధురసుధర•హిందగునుడులన్
విందుము మాపీనుల కీవిందు ముదంబునఁ గదింప•వే కడు వేడ్కన్. ౪.

చం. అన విని సూతుఁ డిట్లనియె • నమ్మునిముఖ్యుల నెల్లఁ జూచి యో
యనఘచరిత్రులార! విన•రయ్య మదీయగురుప్రభావమున్
ఘన మగుమీకటాక్షమును • గల్గుటచే వచియింతుఁ గాని చో
ననువుగఁ జెప్పశక్యమగు•నా! ఖగనాథగిరిప్రభావముల్. ౫.

కం. అచ్చట మును తపముం బూని, పొచ్చెము లే కదితికశ్య•పు లొనర్చి హరిన్
ముచ్చట దీరఁగ సుతునిఁగ, నిచ్చఁ గనిరి దాని తెలుపఁ•గొంత నిటుల్. ౬.

సీ. దీక్షానిరూఢిజ్యో•తిష్టోమకర్తలౌ, యాయజూకుల కెద్ది • యాటపట్టు
న్యాయ్యపరిపాల•నాసక్తచిత్తులౌ, ధరణీశ్వరుల కెద్ది • తావలంబు
ధర్మవాణిజ్యత•త్పరవృత్పరీతులౌ, వణిగ్గ్రణుల కెద్ది • వాసగృహము
ద్విజసేవనాసక్త•విఖ్యాతిధన్యులౌ, పాదజన్ముల కెద్ది • పట్టుఁ గొమ్మ

తే.గీ. పరమశాంతతఁ బతిపాద•భక్తియుక్త, హృదయలౌ సాధ్వులకు నెద్ది•కుదురుఁబట్టు
దాని వర్ణింపఁ దరమె సం•త్కర్మఫలసు, భోగనుకరంబు శ్రీస్వర్గ•పురవరంబు. ౭

కం. ఆపుర మమరావతి యన, గోపుర మనఁ గనకరత్న•గోపురశిఖర
శ్రీపరిచుంబితపంకజ, భూపట్టనహట్టఘట్ట•ముఖ మై తనరున్. ౮

ఉ. కోరినకోర్కు లిచ్చు నఁట• గోవును జెట్టును దాయి మేలిబం
గా రఁట నేలయెల్లఁ ద్రిజ•గంబుల నప్పుర మగ్రగణ్యమై
పేరిమి గాంచి మించు నఁట • వేయివిధంబుల జాగరూకుఁడై
యారసి ప్రోచునాగుఁ డఁట • యచ్చటివారల భాగ్య మెట్టిదో. ౯

ఉ. పాయనిజవ్వనంబు గల•ప్రాయము సానఁ దీర్చి యెవ్వరుం
జేయని వాఁడితూపు లను • జెంగిరిమాంగిరిగాఁగ నెవ్వరు
న్నే యనివల్వ లప్పలను • నిప్పుల వండనివంటకంబులున్
మాయనికన్నులన్న గరి•పోఁడుము లెంతయు ంతలై తగు . . ౧౦

ఉ. అప్పురి చొప్పుఁ జెప్పఁ దర•మా పివరింప నసాధ్యరీతిపై
యెప్పుడుఁ దా సుసాధ్యము•నే కనుపట్టు నభో మూర్తిపై
యెప్పుడుఁ దాసుభోగముగ•నే కనుపట్టు విమానరమ్యమై
యెప్పుడుఁ దాసుమానముగ•నే కనుపట్టు విచిత్రవైఖరిఁ ౧౧

కం. వసువిసరప్రసితంబై, సుసిద్ధమహిమాఢ్యమై విశుంభత్సంతా
నసుమహితామోదంబై, యొసఁగెడి నచ్చోటి వాస•లే కడ స్వస్సుల్. ౧౨

ఉ. ఇచ్చటి బ్రహ్మచర్యనియ•మైకధురంధరవర్తనంబు లా
యచ్చరపూవుఁబోండ్లఁ గల•యం దగునుంకువ లౌచు నెంతయున్
ముచ్చట దీర నందనస•ముద్భవభూరిఫలప్రదంబులై
మెచ్చుగ నచ్చటం బరిణ•మించుచు మించు సమంచితంబుగన్. ౧౩

సీ. అంశుమత్ఫలకు మ♦ధ్యంబు దథ్యముగ నే,తత్సోమగాయ మో ♦ తరుణయజ్వ
సారంగివదనంబు ♦ సారంగలాంఛను, నెద్దేవ సేయుదు నో ♦ యాయజూక
చంద్రముఃకళనాభి ♦ చంద మింద్రోపల,సదృసమాన మో హవి♦ర్యాజివర్య
యష్టాపదగృహంబు ♦ నందె కదా యీ,త్రి,యామసుఖంచ మే ♦ యాహితాగ్ని

తే.గీ. యనుచు మందాకినీతీర♦మునను దాన,మున కుషఃకాలమునఁ గూడి♦కొనినక్రొత్త
సోమయాజులు స్థాలికల్ ♦ద్రోమికొనుచు, నాత్మపరిభాషభాషింతు♦రచటనెపుడు.

మ. తనకే మున్నుగ మ్రొక్కె నూర్వసి వధూ♦త్తంసం బటం చొక్కఁడుం
దనకే కల్పఫలం బొసంగెఁ దొలుదొ♦ల్తన్ రంభ యం చొక్కఁడుం
దనకే మేనక మేన మున్నలఁదె గం♦ధంబంచు వే ఱొక్కఁడుం
దనియుం గర్మసురాళిలో నచట ధ♦న్యంమన్యభావంబునన్. ౧౫.

చ. ఎడనెడ వేల్పుసాను లెదు♦రేగి వరింపఁగఁ దద్గృహంబులన్
వడిఁ జొరఁబాఱఁ గొంక రట ♦ వాకిట జందెము లుద్ధృతోరులై
గొడుకుచు లన్న లున్నను స్వ♦శోన్నతి లోపల వేదపన్నముల్
నుడువుచుఁ దంద్రు లుండినను ♦ నూత్నసమాగతయజ్వ లచ్చటన్. ౧౬.

సీ. స్నానజపోపవా♦సవ్రశమంబుల శోర్చి,తి మటంచు యజ్వ లా♦ద్దికను వేఁడ
సంభాగసన్నాహ♦సాహ్యం బొనర్చితి, మని కారయితలు మం♦తనముఁ బలుక
నూర కుండినవారిఁ♦బ్రేరణం బొనరించి,తి మటంచుఁ బ్రేరకుల్ ♦దమినిఁ దెలుప
నౌను గాదనక మే ♦ మంగీకరించితి,మని యనుమోదకుల్ ♦ మనవు లనుప

తే.గీ. ద్రవ్యమును బట్టి కద సుకృ♦తంబు గాన, యాగభిక్షాప్రదాతల ♦ ఫాగ మేము
గలసినను మీకు బానిస ల్గ♦ల రటంచుఁ, బరిహసింతు రొకింత య♦చ్చరలు వారు.

సీ. స్వాశ్రితావనము సే♦యక యన్యులను బ్రోచు,భూవరు ల్సొరరాని♦భువన మెద్ది
యుపకారవిముఖులై ♦ యపకారము లొనర్చు, మూర్ఖులు సొరరాని♦భువన మెద్ది
పరగుణస్తుతికిఁ బా♦ల్పడకి నిందలు సేయు, ముష్కరుల్ సొరరాని♦భువన మెద్ది
స్వమతవిదూరులై♦పరమతాశ్రయు లైన, యవగుణుల్ సొరరాని♦భువన మెద్ది

తే.గీ. త్యాగభోగంబులకుఁ గాక♦ధనముఁగూర్చి. పొనఁగులుబ్ధులు సొరరాని♦భువన మెద్ది
యద్ది దనకుద్ది గనక ని♦త్యానపాయి, మోదభవనము శ్రీస్వర్గ ♦ భువన మొప్పు.

మ. నిజమాతాపితృభక్తిశూన్యులు స్వపత్నీత్యాగులుం దేవతా
భజనానక్తివిహీను లాత్మవిభువిశ్వాసానభిజ్ఞుల్ స్వకీ
యజనద్రోహులు మిత్రఘాతుకు లసత్యాలాపకు ల్పేరరా
నిజగం బాత్రిదివంబు దన్మహిమ వర్ణింపంగ సామాన్యమే. ౧౯.

సీ. విశ్వానపరుల వీధివీథిసౌధంబులు, వీరిఁ గూరిమిఁ జూచు వేల్పు లేదు
కన్యకాపరుల వెన్నెలచంద్రశాలికల్, వీరి మన్నింతురు విబుధు లెల్ల
సంగరోద్ధతుల వీచాయవిమానముల్, వీరి నచ్చరలు సేవింతు రెలమి
సత్యావ్యకరుల వీపరణిప్రాసాదముల్, వీరి గురుండు భావించు మైత్రి

తే.గీ. నన్నదాతల వీచక్కిహర్మ్యతతులు, వీరి నిందఱుఁ గడుఁ గార వింతు రనుచు
దినదినము వచ్చు నవకర్మదేవతలకుఁ, దెలుపు నచ్చోటి పరిపాటిదివిజకోటి.

ఉ. అవ్వరి నొప్పు నప్పరిగ లందుల విందుల విందు లంచుఁ బొం
దుప్పతిలంగ నొక్కదిన మొక్కొకరింటఁగ వేల్పుఁ గన్నియల్
దప్పక యాడుచో దరిసు ధాకరు గుజ్జెనగూటిగిండి దం
డప్ప లిదే యటంచుఁ గదియం జని తే గమకింతు రంతయుంట్. ౨౦.

క. అమృతంబును మందాకిని, యమృతంబునుఁ గల్పతరుసుమానవసారం
బమరగవిపయఃపూరం, బమరఁ జతుర్ముఖుఁడె యిట్టివనిరొన్నఁ దగున్. ౨౧.

సీ. గంధర్వకరతలాఘాతపుష్కరమృదం, గధిమింధిమిస్వనక్రమము లెసఁగఁ
గిన్నరీమధురసంగీతగాంధారనా, మగ్రామతానసంపద లెసంగ
విద్యాధరీపాణివీణాకలక్వాణ, మూర్ఛనాగమకవిస్ఫూర్తు లెసఁగ
నప్సరస్సుకమలాస్యాలాస్యవిభ్రమ, భ్రమదంఘ్రినూపురారవము లెసఁగ

తే.గీ. నిత్యకైలాసవైకుంఠసత్యలోక, నియతగమనాగమనకృత్యనిరతసురపి
శాచకుంటానినాదగుంభనము లెసఁగ, వీనులకు విందు గావించు వేల్పుప్రోలు.

మ. సరిగా నప్పురిఁ గానవచ్చు సిరిఁ గాంతూనూఫ్చారిఁ గీర్తింపఁగా
సురగాధ్యక్షుఁడు దక్షుఁ డౌనె యమితాస్యుండయ్యు శేషన్నచో
నిర గొందం గనెనే యతండు త్రిదివం బేయూరి కేత్రోవ య
గ్గురుఁ డేకాననుఁ డయ్యు నచ్చట మెలంగుం గాన నర్హుండగున్. ౨౪.

ఉ. ఆపుర మేలు నాత్మగురు•నానతి దప్పఁడు సౌమనస్యముం
జూపును జేవు మాపు మను•చుక్ బుధసంతతి సెంతయుక్ సుధ
ర్మోపగతిం దగుక్ సదయు•నోచితవర్తనకీర్తివీయుఁడౌ
నా! పరికింపఁగా నితఁడె • రాజన నింద్రుఁ డతంద్రవైఖరిక్. ౨౫.

ఉ. ఆతని భాగ్యభోగసము•దగ్రతఁ దెల్పఁగ నేల సాటిగా
నాతఁడె నూటిగాఁ దెలుప•నాఁ దదుపేతుల కెల్ల ధైర్యశౌ
ర్యాతిశయంబు దెల్పవలె•నా కులశైలమదాపనోదన
ఖ్యాతతరాపదానము శ•తావనకర్తృత దెల్పుచుండఁగాక్. ౨౬.

చ. అతఁ డొకనాఁడు లీల చెలు•వారఁగ వారగజేంద్రగామినుల్
చతురతదండలాస్యమును • జక్కిణిఁ జేరణిఁ గుండలిక్ సమం
చితగతిఁ జూపఁగా నెలమిఁ • జిత్రశిఖండిజవహ్నిముఖ్యది
క్పతితతితో రసైకవశ•భావమునం దిలకించుచున్నెడక్. ౨౭.

కం. నందనవనపవనము రా, నందనయము గలదుఁ దావి • యపు డొకతీరై
నందన డెందము కుతుకము, నందనరఁ నింద్రుఁ డటుచ•నం దలఁ పొదవక్. ౨౮.

చం. కలఁకుల నున్నవారిఁ బరి•కించి గురుం గని యేమి! సామి యిం
పలరువినోద మిప్పటికి • నాఁపు దమే మననందనంబులో
పలిపవనం బపూర్వమగు•వాసన దోఁగుచు వీచెఁ గాన నం
దలి వనపాలదోహదవి•ధానచమత్కృతిఁ జూచి వత్తమే. ౨౯.

చం. ఇట నమరేంద్రుఁ డిట్లు వచి•యించుటకై గురువంకఁ జూచునం
తట నట నాగవాసమున • నాయికురా లొనరించు సన్నచేఁ
దటుకునఁ దాళశబ్దము మృ•దంగరవంబు నుపాంగనాదము
స్ఫుటమయి తోఁప మారజికు•ముంగల నర్తకి నిల్చె నొద్దికక్. 3౦.

సీ. పడసినబహుమాన•పాత్రంబుతోనె పాణులు మోడ్చి విభుపాద•ములకు మ్రొక్కి
శ్రుతికిఁ గూర్చినవీణ • జతనంబుగాఁ బోటి, చే నుంచి యతుగులఁ•జేరి మ్రొక్కి
తాళంపుఁ జిప్పలు • గీలుఁగొల్పిన నీవి, తోసేగి నమ్రత • దోఁప మ్రొక్కి
నాయికురాలి చెం•తనె నిల్చి యొక్కింత, నానతోఁ బదపీఠ • మాని మ్రొక్కి

తే.గీ. వెనుక నడకల మార్దంగి•కుని పిఱింది
దనుక నెఱతన మొయ్యార•మును హొరంగు
మురిపెమును మీఱ నేగి య•పూర్వపాత్ర
మందఱు గ్రహించి యచ్చర•లరుగునంత. 3౧.

గీ. వైజయంతీవికానభా•స్వరతఁ గనుట, శ్రీనివాసవిలాసంబు • చేఁ జెలంగు
వైజయంతంబుడిగివచ్చి•యాజయంతుఁ, గలసియింద్రుండు మొగసాల•కడవసింప.

మ. గరుడుల్ సాధ్యులు సిద్ధులుఁ వసువులుఁ • గంధర్వులుం జారణుల్
దురగాస్యుల్ మొదలైనవ్యోమచరసం • దోహంబు సోత్సాహమై
పరివేష్టింపఁగఁ బావకప్రముఖది • క్పాలావళు ల్గోడ రా
నరుగం జొచ్చె వియచ్చరేంద్రుఁ డట్లై • యైరావతారూఢుఁడై. 33.

కం. అరుగు నెడఁ దిరుగ నూతన, పరిమళపరిమిళితమైన • పవనము వడిగా
నరుదెంచె నిజ యుపాయన, మరసి గ్రహి పుమని తెలుపు • నట్లు లతనికిఁ.

గీ. అపుడు దేవర్షి బ్రహ్మర్షి • లభ్రగతులఁ, గలసి యభ్రమువల్లభ • గుని నతని
బలసి ప్రాస్థానికస్వస్తి•వాదముఖర, ముఖరములతోడ రాఁజూచి•మురియ చరిగె.

గీ. అటుల మందాకినీసరి • త్తటముఁ దరిసి, యచట నెక్కింత యిచ్ఛావి•హారకలన
వలన వలనగు సంతృప్తిఁ•బడసి మగలఁ, దగలి యుద్యానవనిఁ జూడ•నరుగు వేళ

సీ. సహజరోమాళల • జ్వాలాకలాపంబు, పగిది జటాకలా • పంబు దనర
నియతభస్మీకార • నిపుణత్వ మెఱిఁగించు, భాతి సర్వాంగీణ • భస్మ మమర
స్వాభావికావిమ • ర్శప్రకర్షముఁ జూపు, రీతినిర్గతకృత్య దృ • క్పాత మొప్పఁ
బ్రకృతిసంలబ్ధశ్రీ • గ్రుప్రసాదముఁ దెల్పు, మాడ్కిని స్ఫటికాక్ష • మాల గ్రాలఁ
తే.గీ. బరమమాహేశ్వరుండుదు•ర్వాసుఁడప్పు, డెందునుండియొయెచటికో•చను గుచుండి
పిడుగు వడినట్లుగా నుట్టి•పడియె నెదుట, నమరసమితికి నత్యాహి•తము ఘటిల్ల.

ఉ. వచ్చిన పారికాంక్షి సుర•వల్లభుఁ డల్లనఁ జూడఁ డన్నచో
నచ్చపుభక్తి స్వాగతము • నారయనే పరిచర్య సేయనే
పొచ్చెపుఁ బంటపల్లకుఁ బ్ర•భుత్వము గల్గునటన్న మాత్ర నే
హెచ్చు మదంబు ముజ్జగము • లేలెడివానికిఁ జెప్ప నేటికిఁ. 3౮.

మ. ప్రకృతిక్రోధముఁ దయ్యు నింతటికి రౌ♦ద్రస్ఫూర్తిఁ జూపింప నే
టికి కటంచునుఁ ముని యెంచెనో! దివిజరా♦జ్ఞీలక్ష్మభావంబుఁ జం
ద్రకళాశేఖరదివ్యమంగళవపు♦ర్ధ్యానైకనిష్ఠాస్థి నిం
చుక యేనిం బరికింపఁడో కరటిసం♦స్థుఁడా వాసవుఁడ డగ్గఱెన్. ౩౯.

కం. ఆనుతాముస కటుదు, ర్వాసుం డతిశీఘ్రుకోప♦రసవశతా
భ్యాసభవశాపఘుటునా, వ్యాసవచక్రమవిలాసుఁ♦ డాసన్నుండై. ౪౦.

మ. ఒకవిద్యాధరకన్యకామణి తపో♦యుక్తిం దుషారాద్రిపు
త్రిక మెప్పించుట నామె సత్కృపఁ బ్రసా♦దింపన్ సువర్ణాబ్జదా
మకముం దోయిటఁ బూని తెచ్చికొనుచో♦ మార్గంబునం దానుజా
సి సుమాళి యిడుమాకు దీనికన ని♦చ్చెన్ శాపభీతాత్మయై. ౪౧.

కం. దానిఁ గొనివచ్చుసమయం, దానిగ్జరనేల వచ్చాని♦కపు డెదురుపడం
దా నిడ శిరమునఁ బూనక, దానిగంబున నరం బ♦తెందును విడిచెన్. ౪౨.

కం. నది గాన నడయోనుండన, ము... గాక కరము కరము♦మస్తకసీమన్
గదియించి తివిచి వాలం, జదపెం బొందమ్మి... ముఁ♦జిద్రుపలు గాఁగన్. ౪౩.

శా. ఆనిర్లక్ష్యమదాంధభావగిరి మో♦హ్యద్దుర్వినీతత్వముం
దానే కట్టెదుటం గనుంగొనుట ని♦త్యక్రోధుఁ డత్యుగ్రహా
నూనభ్రూకుటి దుర్నిరీక్ష్యవికటా♦స్యుండై హతాచ్ఛిత్కృతి
స్వానొన్మిశ్రనుగా మునీంద్రుఁడు కరీ♦ద్రుండంబుఁ దాటించుచున్. ౪౪.

కం. స్వలదలకగణము గొలుకం, దిలకించెం గాని యింద్రు♦నియమపుత్వత్వం
బలజడి వడ నీకుండఁగ. నలనడియె శరణ్య మగుచు♦ నయ్యాపదకున్. ౪౫.

శా. ఏరా! యోరిమదాత్మ మ మ్మెఱుఁగవో♦ యీకావరం జేలరా!
గౌరీదివ్యవరప్రసాదమహిమాం♦కం బస్మదానీత మీ
నీరేజాతసరంబు దీని నవమా♦నింపం దెట్లొప్పెరా!
స్వారాజ్యప్రభుతామదం బునఁ గదా♦ ప్రాపించె నీ కీక్రియల్. ౪౬.

గీ. ఈ వృథావలేపమున కెల్ల♦ హేతు వైన, కలిమి గాత్రవులను జేయుఁ♦గాతమనుచుఁ
బుట్టుదిట్టుల దిట్ట యై♦నట్టితపసి యుపశమింపనికినుక లే♦ఖపు శపించె. ౪౭.

మం. అనుచుం బిట్టుగఁ దిట్టఁగా మఘవుఁ డత్యంతంబు భీతిన్ సుభా
లునఁ జౌదంతిని డిగ్గి తచ్చరణము • ల్మూర్ధంబు సోఁకంగ మ్రొ
క్కి నితాంతార్తి క్షమింపు మన్న నతఁడుం • గృపాప్రసాదుండుఁగా
వున గోవిందుఁడె రక్షకుం డనుచు సేవ్యుం దెల్పి స్వేచ్ఛం జనెన్. ౪౯.

కం. అటు లామునివటుల్యాగ్రణి, చటులాక్షరరూక్షఫణితి • శాపాలాపా
గ్భటులాననమునఁ బెనఁగొన, జటు లాహోయనఁగఁ జనఁగ • సంక్రందనుఁడున్.

కం. శాపంబు నొంది పశ్చాత్తాపంబునఁ గుంది నిందితము లగు నార్తా
లాపంబుల నపరాధక,లాపంబుల నిమ్మెయిం దలంపఁ దొడంగెన్. ౫౦.

గీ. వింతవలపున కంతగంభీరగుణము, విడిచి యరసికుగతి రక్తి • వెల్లి గొలుపు
వేళఁ గొలు వట్లు చాలించి • వెకలితనము, గలుగు టిబ్బంగిఁ గానుంట • వలన నేమొ.

సీ. పయనంబు వెడలుచోఁ • బవమాన మెదు రౌట, దుర్నిమిత్తం బని • తోఁప దయ్యె
వాహనంబులు లేక • బ్రహ్మర్షిముఖ్యులు, దోడరాఁ దగదని • తోఁప దయ్యె
మాహేశ్వరుం డైన • మౌని దౌదవ్వులఁ, బోఁవ న్ప్రమత్తుఁ జూపఁ • దోఁప దయ్యె
గాక ప్రసాదరు • క్ష్మపయోజమాల కం, బోయి నద్దుకొనంగ • దోఁప దయ్యె
నేమి సేయుదు దివ్యపురీనుశాఖ్య, బడిశమునఁ బడి శమగుణం • బుడుగ వడిఁ
జిత్తమీనంబు చిక్కులఁ • జిక్కె నకట, దైవనిర్ణయ మెవ్వారు • దాఁటువారు ౫౨.

మ. మునిగ్రామ్ముఖ్యుని శక్తి మున్నెఱుఁగనో • ముక్కంటి యీదంటనై
యనసూయాసతియందు నత్రికి సుతుం • డౌ పెల్ల నాలింపనో
జనవక్రోధనుఁ డీతపోధనుఁడు దుం • స్సాధ్యప్రభావాఢ్యుఁ డం
చని విన్నాఁడను గాను నా తెలివి యేం • మైపోయెనో యక్కటా. ౫౩.

మ. అని చింతించుచు నింటికై శమితతూ • ర్యస్వానుఁడై దీనుఁడై
చనుచో నేమిర! సామి! రక్షక! రమే • శా! యంచు ఖేదంబుతో
వెను వెంటం దెఱగంటిదంటలును సో • ద్వేగంబుతో నేగ రా
క్కనిమేషంబున నిట్టిపాట్లనుచుఁ గిం • కర్తవ్యతామూఢులై. ౫౪.

కం. ఎచ్చటి యరదం బచ్చట, నెచ్చటి ద్విరదంబు నచట • నెచ్చటి తురగం
బచ్చట మఱి యెచ్చటి సుర, లచ్చటగా విచ్చి చొచ్చి • రాత్మాలయముల్. ౫౫

శా. ఈరీతి న్నతమన్యుఁ డన్యముఖము ల్వీక్షింపఁ గాలేక స్వా
గారం బందున గారవం బుడుగ సింగారంబు లే కొక్కఁడున్
దారాపత్యనిజాంఘ్రిభృత్యులను జెంతం జేరఁ జింతాకులా
ధీరస్వాంతముతోడఁ జేర్కొనక మందీభూతుఁడై యున్నెడన్. ౫౬.

గం. అణఁకువతోడ నిప్పటి యుదంతము నప్పుడె విన్నవింప న
ల్పణతరనీతిశాలి యగుభార్గవు పంపున గూఢవృత్తిఁ ద
త్ప్రణిధులు నాకలోకమునవర్తిలు వా రటు లేగి రాక్షసా
గ్రణులు వినంగ నిట్లు బలిఁ గాంచి వచించిరి శుక్రు సన్నిధిన్. ౫౭.

కం. దేవా! దేవాధీశ్వరు, శావరమున శావరమునిగణ్యుఁడు శైవాం
శావిర్భావుఁడు లసదను,భావుఁడు దుర్వాసుఁ డలిగి వడి శపియించెన్. ౫౮.

కం. ఆశాపవిధముఁ దెలిపెద, మాశాపతిసేవ్యతాభవాతిశయముదా
వేశాపశదా యోదే,వేశా పరులను భజించు నిఁక నీదు సిరుల్. ౫౯.

చం. అని శపియింప శక్రుఁడు పదానతుఁడై క్షమియింపు మన్నచో
విని విననట్టు శాపవినివృత్తి యొనర్పఁగ లేదు గాని గొ
బ్బున హరియే కలం డనుచుఁ బోయె నతం డెటకేనియో గృహం
బున కరిగె న్విషాదమున మున్గుచు నీతఁ డపేతమోదుఁడై. ౬౦.

కం. అని చారు లివ్విధంబుగ, వినిపించిరొ లేదొ గాని వికవిక బోడ్తో
డనుమించెఁ గహకహార్భటి, యనుగతమై రాక్షసాట్టహాసము తోడన్. ౬౧.

శా. ఎట్టెట్టా మునిపంచకోడి కడకయ్యో శాపరాశాయుఁడై
తిట్టన్ దిట్ట యనం బ్రసిద్ధుఁడగు నద్దివ్యర్షి వెంచేసెనే
కట్టా యాతని గారవింపఁడె త్రిలోకస్వామ్యగర్వాంధుఁడై
గుట్టల్గొట్టెడు వెట్టివాఁడు మునియుం గ్రోధోగ్రుఁడై తిట్టెనే. ౬౨.

ఉ. మేలు భళీ బలిం బలిమి మించినవారల వీరులం ద్రిలో
కీలసమానమానఘనకీర్తివిశాలుర దానశీలురం
బోలఁగఁ జూచినారమె ఋభుప్రభుసంపదఁ దెంప దక్షు లే
మాలఁగ రారు గల్గినఋభుక్షుని కాపులె గాక శక్రులే. ౬౩.

కం. వారలకు మనము మనరుణ్, వారలుఁ బరుల మని యెల్ల • వారికిఁ జెల్లం
బోరాజు వైభవము మన, యీరాజుం జేర నిర్ణ • యించెన్ విధియున్. ౬౪.

కం. ఇది విమతులపై కెత్తుట, కద నని కదననియమజ్ఞుఁ • డగుభృగుజుఁడు స
ల్పెఁదగన్ బలిపీఠముపైఁ, గదలన్ గద లందికొనియెఁ • గద తద్భలముల్. ౬౫.

శా. అంతం దంతుర మయ్యెఁ దేజమున నం • య్యాస్థానగేహాజిరో
ప్రాంతం బెంతయుఁ గుంతచాపపరిఘ • ప్రాసాసిముఖ్యాయుధో
ద్యాంతాత్యంతఘనస్ఫులింగరుచిసం • తానంబుతోఁ దచ్చమూ
కాంతానంతపరిస్ఫురద్యాగణమణీ • కాంతుల్ ప్రసారింపఁగన్. ౬౬.

కం. నగరి మొగసాల నవుడే, న్నగరము నిస్సాణనిక్వ • ణంబు చెలంగె
న్నగరిపుఁడు వసించెడున న్నగరి పయిక దాడి తప్ప • దని తెలుపుమనన్. ౬౭.

శా. ఆసన్నాహముఁ జూచి యబ్బలియు దృ • ప్యత్సైన్యజయోద్ధాళితో
న్నోనుత్సక్తబలాన్వ్యులా! వినుఁడీ • యుష్మద్భుజావిక్రమో
ల్లాసం బెల్ల నిరూఢవృత్తిగఁ బరు • ల్భావింపలేకుండుట
న్యాసం బొప్పఁగ నేగుటిప్పు డుచితో • పాయంబుగాఁ జొప్పడున్. ౬౮.

గీ. అతఁడు శాపోపహతుఁ డయ్యె • నతనిశాప, మునకు నవసానము రయని • మునువచింపఁ
డయ్యెనిఁక నేమిమనకు జ • యంబు సిద్ధ, మంచు నెంచంగ వలదు త • థ్యంబుగాఁగ

కం. ఏమన నీమనసేనా, సామగ్రికి దేవసైన్య • సామగ్రి సమం
బై మోహరింపకపదగు, నే మఱి భయమేఁ పటంచుమ • నేమతి యున్నే. ౭౦.

కం. హానం దడియనివాఁడా, హానిఁ జెప్పంబువాఁడు • మన కెవ్వ డేమా
గా నేరము సురపతిదనఁ, గా నేరము బుద్ధిపూర్వ • కమె యుహరికిన్. ౭౧.

కం. దేవీప్రసాదలబ్ధం, బోవాచంయమియు నెచ్చ • నో యెచ్చటిదో
పూవుందండ తెలియం గా, దేవేంద్రుం డెఱుఁగఁ డతని • దే యీతప్పున్. ౭౨.

గీ. ఒదవు నల్పాపరాధున • కొక్కవేళ, నధికదండంబు నొకవేళ • నల్పదండ
మొదవునధికాపరాధుని • కదియునిదియు, ననుభవముపట్ల నొదవుయ • థార్హముగనె

గీ. కాన శాపఫలం బంత • కట్టి కుడుప, దెంచ శాపవిముక్తి వ • చించె మునియు
హరియె కలఁడంచు వజ్రి కా • హరియు ప్రాప, కుండుగావునఁ దరిఁ గొ • ప్పింపుం డెట్లు.

గీ. మఱియు నాఁడు జిష్ణుఁడు మర్త్యకోటి, కెల్ల నాథుఁడు నాఁట బాహీకముగఁ
దాడి వెడలంగఁ దగ దండు దలఁపు సురలు, పట్టిచేసేతలనె గెల్వఁబడెడు వారె

సీ. అనవుడు శుక్రుఁ డిట్లని యె నాకరవల్లభ యెల్లభంగులన్
విను వినుపీడు వీడి గిరిభేది కొలంగక నిల్చియుండఁ ద
మ్మునివరు శాప మెంతయు నమోఘము గావున నెక్కుపుఁట గై
నను రిపుకత్తి బత్తిఁ గొనినఁ గద వీరము శూరమూర్తికిన్. ౭౬.

తే.గీ. కోరి కైవసమొనరించుకొనఁగఁ దగిన, సిరి తనంతనె రా నుపేక్షింపఁ దగునె
మది వలసి వచ్చినను మేనమామకూఁతు, వావి గాదంచుఁ బలికిన వాని కరణి.

తే.గీ. బాహికముగాఁగ సురలపై నెపారించి, జనఁగఁ జనదనఁ దగు రహస్యముగ నేగి
ముట్టడించి తెగ నసహ్యముట్టడించి, శత్రువధ మేలు వధ మేలు సమయ మిదియు.

కం. అని బోధించి పురందరు, నని సాధించి జయము నానతమనుచున్
దనుజాగ్రణి మది ముదమొం, దనుజాగ్రణి హేతిధరతతితోఁ బెన్. ౭౯.

సీ. నేరము మూఁడు మూరముల వీరులు సారెకు భూరిసారమే
పారఁగఁ గొక్కుమైన మొల పారఁగ నేరగి ఫేరఫేర నా
దాంతిఁ దారవమ్ముద్రిహితాడిభటిం దగఁ దారపెల్ల తే
రో నభింద్రోరమై పనరు నీహిఘోరతరంగారితంబులన్. ౮౦.

కం. ఒకవేళఁ జయము నాకుల, కొకవేళ జయంబు మీఁదు నొదవఁట గెలవెం
తయు మున్నుప్పుడగుం గ,ప్పర మీఁదు నతండు శాపభంగమ్ము దగుటన్. ౮౧.

కం. అని సమ్రపతిమోఘుల,పై నెత్తెడుతఱి నిగూఢవర్తిన మొప్పం
గాన నిశీథిని నటఁ జనఁ,గాఁ నగు నెరు లెఱుఁగకుండఁగా నణువులోన్ ౮౨.

మ. అని కావ్యోదిత మైనపద్యమున నుద్యత్రాపనవిన్యాసగుం
భనమత్తేభరథోత్థితాశ్వగతి ఘంభత్స్వ్రశమస్తానగో
పనభంగీహృదయంగమం బగుచు దేవద్వేషిసైన్యంబు గ్రం
జనియె న్నాకపురీనిరోధనసముత్సాహస్ఫుటాహంకృతిన్. ౮౩.

తే.గీ. నల్ల ద్రావుడుమూఁకలు నడికపేయి, నల్లనల్లన నటరహస్యముగ వృత్తి
నల్ల సుమనఃపురోపకల్యాంబు నందు, నల్లరి యొకంత లేకుండ నరిగి విడిసె. ౮౪.

సీ. అభిసారికావృత్తి • నరిగి వచ్చెడువేల్పు, మించుఁబోఁడుల నడ్డ•గించి కదిసి
ప్రోషితాయాతది•వ్యులవిమానము లూరు, సేరకుండఁగ లాగి•చెఱలఁ ద్రోచి
యపుడె క్రొత్తగ మింటి•కై రేఁగుకర్త దేవతల బిట్టుగ వెట్టి•పనులఁజొనిపి
యింద్రుఁ జూడఁగవచ్చు•నితరలోకస్థుల, నట్టిట్టుఁ బోనీక•పట్టి నిలిపి

తే.గీ. యొరులు సారలేని గడితంపు• పరిఖ యగుచు
వెలయు మిన్నేటి నీరెల్ల•వెలితిఁ బొఱఁ
గూల మందందగనుమలు •గొట్టి కూల్చి
ముట్టడించిరి దితిజు ల•వ్పట్టనంబు. ౮౫.

ఉ. ఆపురిముట్టు గొంద అపు• డావల నీవలఁ ద్రోవఁ బోవగాఁ
గువ్వలు గూడి రక్కసులు • గొబ్బున నాత్తపటీకుటీతటిం
జొప్పడుచప్పరంబులఁ బ•శుప్రకరంబుల బోయ లోయునం
దవ్వక రాటకొక్కెనిగఁ• ద్రాటఁ బిగించిరి ఖేటకోటులన్. ౮౬.

మ. వరుసం దానవు లన్నిలింపవరు సం•బంధంబుచే సువ్వన
మ్మరుదారామకుజంబులం దమరుదా•మక్షౌమభూషానులే
పనసాదుల్మణిగోహయద్విపరసా•వాసాదులున్ వమ్ము చే
సిరి వీఁకన్ ఖలకోటి కన్యసిరి వీ•క్షింపంగఁ జూపోపునే. ౮౭.

సీ. మీఁదిమేడలపై ర•మించునిర్జరలోక, పల్లవుల్ పైనుండి•పైకిఁ బోవఁ
గ్రిందిమిద్దెలఁబాన్పు• లందున్న గణహతా,గతరాజు లాయుధ•ప్రతతి వెదుకఁ
బెరటిపంచలలో జ•పించుసోమాసులు. దిడ్డిగంతల త్రోవఁ• దెలిచి పోవ
లోనిసావళ్లఁ బొ•ర్లుచు నున్నయితరపు,ణ్యులమాఁక లిఱుకుసం•దులను దూఁరఁ

తే.గీ. గహకహార్భటిఁజెలరేఁగి•గములుగట్టి, తెగువ నింటింటికిఁక కొంద•ఱుగఁ గడంగి
రక్కసులకూటు వొక్కటం• నుక్కు మిగిలి,సురనగరివేశవాటంబు•సొచ్చినపుడు.

మ. ఇద మిష్టమ్మని యించు కేని మది నూ•హింపంగ రాకుండుటం
ద్రిదివౌకఃప్రకరంబు లేమి యెవరే• రీ యేల యీగోల యు
ల్లదె యచ్చో నిదె యిందెపో యనుచు యా•తాయాత వీతోత్తరీ
యదశం ద్రొట్టిలఁ దల్లడిల్లె నగరం• బాబాల గోపాలమున్. ౮౯.

శా. ఆకోలాహల మాలకించి దివిజాధ్యక్షుండు రక్షోగణో
ద్రేకం బౌనిది యంచు నెంచి యనలార్కిప్రక్ష్యాదిదిక్పాలకా
నీకంబుం బిలిపించి యిప్పుడె సమున్నిస్సాణ ఘోషార్భటి
న్నాకానీకిను లెల్లఁ గూడుకొను సన్నాహంబు సేయుండనన్. ౯౦

సీ. సోఁకినచో నెల్లసురసురఁ దెగ మాడ్చు, వహ్ని యుద్యత్ప్రతాపమున నెగడె
సకలజీవులకు నంతకవృత్తిభయదుఁడౌ, యముఁడు మృత్యుసమేతుఁడగుచు నడచెఁ
బచ్చిరక్తముఁ ద్రావు పలలాశనుండైన, నైఋతుం డతిభీషణతఁ గడంగెఁ
దనవారి బలిమిచేతనె గుభాలున ముంచు, పాశి వాహినుల వెంబడిగ నెదిరె
జగము దూలింపఁగల ప్రభంజనుఁడు రేఁగె, భూరిసారంబు దనరుకుబేరుఁ డేగెఁ
గంటమంటలఁ జిలుకు ముక్కంటి గదలె, వారి వెనుకొని గీర్వాణవర్యుఁ దరిగె.

కం. అయ్యభియోగము గని తొలి, దయ్యపుజోదులును బాహుదర్ప మెలర్పం
జయ్యనఁ బిలుతిబియుక గడి, కయ్యమునకుఁ గాలు ద్రవ్వి కవిసిరి కడిమిన్.

గీ. వ్యోమచరు లౌట దైవతయోధు లపుడు, చదలు ననె యుండి పోరికి సంభ్రమింపఁ
గామచరు లౌట రాక్షసగ్రామణులును, బలసి యుండిరి మింట నే ప్రతిఘటించి.

శా. నేమిస్వానవిహీనమై బలయుగీనిర్యద్రజశ్శూన్యమై
వ్యోమస్థప్రచరద్విమానరహితంబై నారదారబ్ధగా
నామోదభ్రమణాదివిభ్రమవిశేషాపేతమై వారిసం
గ్రామారంభము చూడఁ జొప్పడె నపూర్వప్రక్రియావక్రమై. ౯౪.

మ. సరిగా నయ్యిరువాఁగుజోదులు యుగాంతచ్ఛాయ డాసి వీఁకం బర
స్పరశస్త్రాస్త్రనిపాతనంబులను లేశంబైన లోగాసి చెం
దరు బింకంబులవాసి డిందరు ప్రశంసిష్ఠప్రోద్ధతిం జేసి ప్రం
దరు పొంకంబులఁ బాసి కుందరు రణోద్యత్సాహసోత్సాహులై. ౯౫.

ఉ. ఆసమరాంగణంబున జయాపజయంబులు రెంటిలోన దే
వాసురు లెట్టియెవ్వరికి నాను తెలుంగఁగరాక యుండ నా
సాసలఁ జేసి గెల్పునకునై తగఁ బోర నదృశ్యరూపుఁడై
వాసవుఁ డున్నతావునకు వచ్చి గురుండు వచించె నిమ్మెయిన్. ౯౬.

ఉ. ఓవిబుధాగ్రణీ! యెఱుఁగవో! మునిశాప మమోఘ మాటచే
భావిజయంబులో రిపులఁ బాలగు నీసిరి యంచు వేగమే
యావల శ్రీవధూవరుకటాక్షమున న్మనుఁ జేయనంచు నం
గాఘన సేన నిట్లువిరఁగా వెతగాఁతియుఁబెట్ట నేటికిన్. ౯౭.

శా. ఘోరం బోర సమర్త్యసేనలకు గెల్పుం జాఘనున్ లేమిచే
రారా పాక్షుటిమాత్ర దోఁచు నతిమాత్రక్రూరదుర్వాగదు
ప్రారంభు ల్దితిజు ల్దడంగియును వీరస్వర్గముం జెంది యా
త్మారాశత్వము వాయ నేమి ఫలమీ వ్యర్థప్రయాసంబునన్. ౯౮.

ఉ. కావున నిప్డు డెందమునఁ గన్వడసంపఁ దాఁగి యుండి నీ
వేవిధినైనఁ గాని విభుఁ నే భజియించుచు నుండు మాతఁడుం
దైవతకోటిపై నెనరు దప్పఁడు తప్పడు నంటఁ ద్రోచు దై
త్యావళి ద్రుంచఁ జేయు నని యుంచ నెఱింగినచందమే కదా. ౯౯.

కం. అని తనగురుఁ డుపదేశిం,చిన విని యనిమిషపరుండు శ్రీహరిఁ గొలువం
జని యెన్ మందరశిఖరికి, జనియించిన గృతి స్వపక్షసంఘముఁ డగుచున్. ౧౦౦.

శా. అంతన్ దానవసైన్యనాయకులు ప్రత్యర్థు ల్పలాయించినా
రంతర్ధానము నొంద నెం దరిగిరో యంచు న్నిగూహింపఁ జే
కెంతే మే లిదె చాలదే విముఖులై యింద్రాదికు ల్పొట నిం
శ్చింతం దత్పుర మాక్రమింపఁ గదిసెన్ శ్రీశంభుశుంభత్ప్రపన్. ౧౦౧.

చం. మన బలిరాజుకో ల్తల కమర్త్యులె నిల్వక పారె దన్నయా
మనుజు లనంగ నెంతపని మానుషభుక్తతి నాతఁడేలుఁ జే
ర్కొని గణుతింపనేటి కరుగు ల్పరుగు ల్గని వాని దృష్టికిం
బనివడి ముజ్జగంబు లిటుపై నతఁ డొక్కఁడె ప్రోచుఁ జక్కఁగన్. ౧౦౨.

కం. అని సంరంభవిజృంభణమున స్వర్గపురప్రవేశమునకు ముహూర్తం
బును శుక్రుం డిడి యెదుటం, గనుపట్టం బట్టనాట్టగతులై రసురుల్. ౧౦౩.

గీ. పుట్టినని గోలె నసురసమూహమునకు, నాత్మల సురాలయప్రవేశాభిలాష
కలదు గావున నట యబ్బెఁ గాని యప్పు, డాసవామోద మింతైన నబ్బదయ్యె.

గీ. వేశవాటమునందు • విడిసిపడి పూర్వదేవ, వీరభటులు చటులవృత్తితోఁ బ్ర
వేశ మొనరఁజేసి • వేల్పుసానులమదావ, లేపగరిమఁ బట్టి • వెదకు నపుడు. ౧౦౫.

సీ. ముద్దుగుమ్మలు మేళ • మునఁ గేగ నింటికావలి యుండు ముసలిపాపలును లేరు
గోవాఁడ్రతో సందు • గొందుల గుసగుసల్, సలిపెడి తాపికత్తెలును లేరు
కన్నుసన్నల వీథి • గడపల లేబోజుం, గులసాని గొల్లుక • త్తెలును లేరు
సపరింపఁదగు పను • ల్సమకూర్చు నూడిగంబులకుఁ జేరివచ్చిన • పడుచులు లేరు
సాను లెటుపోయిరో వాండ్రతో నెవ్వఁడ్రు, దరలిరనితోఁచఁ దలఁచిన • తలుపు లెల్లఁ
దలఁచినట్లనె యుండె నద్దిర యటంచు, మిగుల విసివిరి రక్కసి • మిండ లపుడు.

సీ. పిల్లి పొర్లింపఁ బ్రాఁతవినపాలకుండనా, నమృతకుండము శూన్య • మై తనర్చె
నూనె చట్టవునేల • నయినాఁగ సురగవి, పాడుఁగు పయోహీన • ముగను దోఁచెఁ
జెలఁగి గూండ్లిడిన ప్రమాఁ • కులువోలెఁ గల్పవృ, క్షములు నిష్ఫలము లై • కాన నయ్యెఁ
మంచువేసవినాఁటి • మడుఁగునా మిన్నేటి, యస లెండిబీఁట లై • యడుగుఁ జూపె
నమర నమరావతీపట్ట • నమును విడిచి, సకల విబుధవ్రజంబుతో • సత్పథమునఁ
బొదలునలరాజువలపల • పోవఁ దలఁచి, యసురవిసరంబు విడిసిపడి • యాక్రమింప.

సీ. నందనోద్యానంబు • నందనోకహసమూహం బవకేశిభా • వంబుఁ గనుట
మందురామందిర • మందు రాజిల్లు తేజులంతేని జవశూన్య • వృత్తిఁ గనుట
నాలానబద్ధమౌ • దాలానపద్యనం, ఘాత ముద్వాంతవై • ఖరిని గనుటఁ
గామయానతమించు • వ్యోమయానంబు లుడ్డీనసామర్థ్యక • హానిఁ గనుట
సరసి నిరసించుకొని రాత్మ • లందు వట్టి, గొడ్డు తాకట్టువిసుపఁ గై • కొనఁగ వేదు
గొంగిలింపంగఁబోయిన • మంగలంబు, దొరకెనను మాడ్కి నంచు దై • త్యులు విరక్తి.

చ. ఉతిసుతకోటి లిప్పగిది • దివ్యులపట్టవ మాక్రమించి య
ప్రతిహత రీతి ఖ్యాతిగల • రాజగృహంబున రాజు నాశ్రయ
ప్రుత మగుమంత్రిగేహముల • మంత్రులు జోదుల యిండ్ల జోదు లం
చితగతిఁ దత్తదర్హుల వసించిరి తత్తదగారసీమలన్. ౧౦౯.

ఘ. అసురస్తోమము సామదానరహితం • బై భేదదండద్వయం
బెసఁగన్ వేల్పులపట్ల దౌర్త్యమున నుజ్జృంభించి యభ్యంచితా

ప్తనమూహంబుగ నింద్రమందిరమునం దత్త్రత్పసిద్ధప్రదే
శనమాలోకనకౌతుకం బడర సంచారంబుఁ గావించుచున్. ౧౧౦.

సీ. కట్టించుకొనినాఁడు కద వైజయంతంబు, తన కేమొ యిది శాశ్వతం బటంచుఁ
గావించెఁ గద యోలగము సుధర్మాస్థాని, తన యధికారంబె తప్ప దనుచుఁ
బాలించెఁ గద స్వర్గపట్టనం బేపట్టు, నను దన కదియె కాణాచి యనుచుఁ
గొలిపించుకొనెఁ గదా పలపించి యప్సరస్సతులచేఁ దన కింపెసఁగ నటించు
నౌర యాయింద్రుఁ డిప్పు డెందఱిగెనొక్కొ, మునలఁదొలి వేల్పుల మాటమఱియు [సవతి
తల్లికొమరుల మాటఁదత్స్వర్గరాజ్య, మెల్లమనకనుభోజ్యమం చెలుఁగఁజొక్కొ.

గీ. అనుచు నమరేశ్వరసమృద్ధిహరణరూప, కాభిమతసిద్ధిజనితధన్యత్వబుద్ధి
శుద్ధమాత్సర్యగుణసమాబద్ధమగుచు, నుద్ధతత్త్వంబుఁ బ్రకటించుచుండు నంత.

సీ. మునుము న్నెలేపయ్యె నెనసి యుండిన హవి, ర్భాగముల్ సురలతోఁ బడయఁ దనకు
సమకూరలేదయ్యె నమృత మింద్రునితోనె, యంశ్వగ్గితం బౌట నపుడు భుక్తి
యందుంచి వేట కేని యురుగంగఁ బ్రతిబంధకం బయ్యె నాస్త్రీయుకర్మపాశ
మెల్లైన నచ్చోట నే యుండవలె నన్న, దుస్సహం బయ్యె దైత్యులకు బాధ
యయ్యయో యిట్టి నశగర్హనత్యయోగ్య, మైన యధికారమునఁ దప్పదయ్యె "స్వర్గ
మునఁ జబోయిన నెడియేకు" లనువితాన, ననుదువగఁ జెందెఁగర్గదే వాశియు [పుదు

ఉ. ఆమెయి నాకలోకవిధవాక్రమణం బొనరించి దానవ
గ్రామణి దానపత్పృథమగణ్యయశం బనిశంబునుం గ్రలో
కీమహనీయమై వెలయఁ గేవల ధీవిలసత్ప్రభావుఁడై
స్వామిహితైకలక్షులగు వారల మంత్రులు గాఁగఁ గైకొనెన్. ౧౧౩.

చ. స్వజనములోఁ బరస్పరము స్వప్నమునందున మత్సరత్వముం
బ్రజల కొకళ్లొకళ్లకును భావములం గలహప్రవృత్తియుం
బ్రజనితమైనచో విభుఁడె బన్నము నొందు కెఱుంగఁ గాన న
గ్గజిబిజి లేక యుండ నధికార మొనర్చె సమర్థకార్యుఁడై. ౧౧౪.

ఉ. ఎవ్వరి నెట్లు మన్నఁదగు నెవ్వరి కేక్రియ గారవింపనౌ
నెవ్వరి కేవితానఁ దనియింపఁగ వచ్చును వారి నెల్లఁ దా

నవ్విధి నాదరం బెనఁగ నాఁకసి ప్రోచిన సుస్థిరంబుగా
నివ్వటిలన్ విభుత్వమును నీతిఁ జరించు నతం డతంద్రుఁడై. ౧౧౬.

గీ. అతఁడు బలియను బుణ్యజనాగ్రగణ్యుఁ, డమితకర్బురసము పేతుఁడగుటఁ జేసి
యరసి యాత్మీయులకు నెల్ల నభిమతార్థసిద్ధి గావించుచును బ్రోది చేయుచుండె.

క. ఇట్లొప్పుట వియచ్చరపతి, లచ్చిమగని ప్రేమ గని తలంపునఁ గల యా
గ్రచ్చర లాదరించుకొనం, దచ్చరణశరణ్యవృత్తిఁ దగ వర్తిలుచున్. ౧౧౭.

సీ. ఉరుతరమణికిరీటోత్తమాంగము వాఁడు, ఘనసన్నిభోత్తమాంగముల వాఁడు
బాహాంతరాశ్రీసంభరితతల్పము వాఁడు, వటదళాహ్యాభ్యితల్పముల వాఁడు
కమనీయఘనకనత్కనకనేత్రము వాఁడు, ధవళాబ్జపత్రనేత్రముల వాఁడు
పరిపాలితానేకభక్తచక్రము వాఁడు, కరధృతశంఖచక్రముల వాఁడు
అంబుజప్రియకోటిధామంబు వాఁడు, మునిహృదయవికుంఠధామముల వాఁడు
విధికి నిగమంబు లొసఁగిన విభుఁడు నాఁడు, సిరుల నాకిడి యెపుడు రక్షించునొక్కొ.

ఉ. ఎవ్వఁడు విశ్వ మెల్ల సృజియించె విరించనరూపధారియై
యెవ్వఁడు ప్రోచు మంచుఁ గమలేక్షణుఁడై యుపసంహరించు వాఁ
డెవ్వఁడు రుద్రరూపమున నీభువనస్థితి నస్త్రదాదులం
దెవ్వఁడు నివ్వటించె నతఁ డెవ్వఁడు నన్ గృపఁ బ్రోచుఁ గావుతన్. ౧౨౦.

మ. తన కైశ్వర్యములం గొలంతయును స్వాతంత్ర్యంబు లే దీశ్వరుం
డును సర్వజ్ఞుఁడు సర్వసాక్షి భగవంతుం డైన యాశౌరి దే
యని యెవ్వండు ప్రపన్నుఁడౌ నతని స్వీయత్వాభిమానంబుచేఁ
గని రక్షించుచునుండుఁ జేల ననుఁ జాలం గాచు నివ్వట్టునన్. ౧౨౧.

కం. ఆపాపనిధియై సిరి యెవ్వని పాయని కరుణాదోడుపడ లోకములన్
గని కరముఁ బ్రోచు నాతని, కనికర మిఁక నెపుడు పడయఁగలుగునో నాకున్.

మ. అని యీరీతిని దైత్యనాథుఁడు ప్రపంచాతీతసామర్థ్యవ
ర్తనుఁడౌ శ్రీహరిదివ్యమంగళపవిత్రశ్రీచరిత్రంబు లె
ల్లను గీర్తించుచు నార్తి మీఱఁగఁ బునర్లక్ష్మీప్రసాదార్థియై
యనిశంబున్ మది నాదిదంపతుల నేప్రార్థించుచున్నంతలోన్ ౧౨౩.

క. అరుదంది గుసుం డపుడా, హరిహాయుఁ డప్పగిది దీనుఁ డైయుండినయా
యరుదెంచి భగవదిచ్ఛా, పరిణతికిం దిరుగు లేమి భావించి యనున్. ౧౨౪

చ. పురుషుఁడు దానె కర్త నని పొంగుట యెంతయు బుద్ధిలోప మీ
శ్వరుఁ డఖిలప్రపంచపరిపాలకుఁడై నిఖిలాంతరంగముం
దిరుఁ డయి కర్మవృత్తులు జనింపఁగఁ జేసి స్వతంత్రశక్తిచే
సరవిగఁ దత్ఫలంబుల నొసంగుచు నెక్కుఁ డెసంగు లీల చేన్. ౧౨౫.

ఉ. వచ్చును మేలొకప్పు డటు వచ్చును గీడు నొకప్పు డంచు మే
లిచ్చఁ దలంపకుండు నరుఁ డెవ్వఁడు గీడుఁ దలంచు వాఁ డెవం
డెచ్చును దగ్గ లేక ఫలియించు శుభాశుభకర్మసంచయం
బచ్చుపడంగఁ గర్తతతి యప్పరమేశ్వరులీలచే నగున్. ౧౨౬.

సీ. గ్రావసంఘంబులా ఘన మొందుఁ దూలము, గౌరవ మొందు నక్కజముగాఁ
స్థలవిభాగములు కచ్ఛములౌ నూపముల్, మరుభూములగును విస్మయముగాఁ
నాఢ్యుఁ డకించనుం డగు నిర్ధనుఁడు మహా, ఢ్యత్వంబు నొందు సత్రంబుగా
స్థానీయతతి యరణ్యానీత్వము వహించు, విపినముల్ పురములై వింతగాఁగ

తే.గీ. చిత్రచిత్రప్రభావైకపాత్రుఁ డైన, యీశ్వరుని శక్తిచేత నీ యింద్రజాల
మును గనుచునుండి పురుషుఁడు తనకొకింత, శక్తిగలదని భ్రమయు నాశ్చర్యము నా.

కం. పెట్టెమున పెట్టియుపు డది, పుట్టుట తెల్లముగ నరుఁ బురుషుం డెడలోఁ
బెట్టక యుండిన యర్థము, పుట్టమికై పలుమఱుఁ బొగులఁగ నేలా. ౧౨౮.

ఉ. ఒకఁ డుపకారముం జలిపె నోరుపఁ జాలక కెక్కసంబు వే
ఱొకఁ డుపకారముం జలిపె నొప్పగ ప్రేమ దలిర్ప నంచు నా
రక పరులందుఁ జెట్టు నది ప్రాజ్ఞత యే తనచేసికొన్న చేఁ
తఱు ఫల మప్పు డప్పు డగు దప్ప కటంచు నెఱుంగ కక్కటా. ౧౨౯.

క. ఎపు డెపు డెద్ది యొనర్చిన, నపు డపుడు ఫలించు నదియు యని యెంచినచో
నుపశాంతి పొందు మానస, మపరిమితానందమగ్న మై తనివిఁ గనున్. ౧౩౦.

క. కావున నో శ్రీవల్లభ, కావు మనుం గృప నటంచుఁ గని వేఁడినచో
నావంత మనములో నిఁక, నావంత మనము వహింప మవ్విభు కరుణన్. ౧౩౧.

క. అరిదరకరుఁ డగుహరి యిపు, డరిదరకరుఁ డగుచు నీకు◆ నభయం బిడునో
సురవరదానవరిపుభా, సురవర కారుణ్యగరిమ◆చొప్పెఱుఁగ నాకో. ౧౩౨.

గీ. అపుడు పరిసరవర్తులై◆నట్టిసురలు, దివిజవిభుఁ గాంచి యొజ్జలు◆ దెలిపి నటుల
భక్తవత్సలుఁ డగుపర◆వాసుదేవు, దర్శన మొనర్పఁ గెందేల◆తడవు సేయ. ౧౩౩.

చ. అనవుడు దేవభర్త చతు◆రాస్యుపకైన నలభ్యమైన యా
ఘనునిపదాంబుజంబులను◆ గన్గొను సంతతిభాగధేయమా
సనకసనందనాదు లగు◆సంయమివర్యులలో నొకండనో
యనవరతాత్మబోధభరి◆తాత్ముఁడనో యెటు నాకుఁ జొప్పడున్. ౧౩౪.

శా. ఆవైకుంఠపురాధిరాజ్యవిభవం◆బామూలచూడంబుగా
నే వేమాఱులు సన్మునీశ్వరులు వ◆ర్ణింపంగ భక్తిస్ఫుర
ద్ధీ వింటిం గనుఁగొంటి నెక్కటితఱి వా◆ర్ధవాదు లేగంగ నే
నీవాచస్పతి మున్నుగాఁ జని దిశా◆నీశానుషక్తుండనై. ౧౩౫.

క. అప్పటి నాచొప్పెప్పుడుఁ, జెప్పఁగ లేదయ్యెఁ గాని◆ చెప్పఁగ వలసెం
నిప్పటి యిప్పుడు మీతో, నప్పురి మాయూరుఁ జేరు◆నడిగెనె యొకఁడున్.

సీ. కడుపునఁ గన్నట్టి◆కొడుకైన బ్రహ్మకు, వెలుపలిపూఁదోట◆విడియఁ గలిగెఁ
బులహపులస్త్యాది◆మునిసంఘము వసించె, గరుడముఖ్యులగృహా◆గణములందుఁ
గ[illegible]గాలత్రే[illegible]◆[illegible] [illegible] వనయొజ్జ, లక్కడక్కడ నిత్య◆యాత్రజరిపె
నేను [illegible]◆నింటిపంచటరుంగు, [illegible] నిచ్చలిఁ బడి◆యాజ్ఞ వదని

తే.గీ. [illegible] ది[illegible]లను[illegible]◆ [illegible], విరజదరులందు నిరవొందు◆ తలల జాడ
నిలువ నీడయై నాకోక◆వ్యులసునట్టి, యమరులకు నంపనామరూ◆పములుఁ గలవె.

సీ. ఉపనిషద్వ్యాఖ్యార్థ◆ ముపదేశ మొనరించు, రాజకీరము గిశో◆రములఁ [illegible]
సామగానక్రియం◆సామర్థ్యమును దెల్పు, బంగారుకీలము [illegible]బ◆ములను జేర్చు
హరినామసంకీర్తనం ◆ బభ్యసింపఁగఁ జేయు, శారికదారికా◆నమితిఁ గనిని
ప్రణవనాదబ్రహ్మ◆[illegible]త్త్వ మెఱింగించుఁ, బుష్పంధయము డింభ◆ములను దాని

తే.గీ. యచట సుద్యానతరువుల◆ నధివసించు, సంతతానందితుండిల◆స్వాంతవృత్తి
నిర్విచారప్రచారంబు◆ నివ్వటిల్ల, శౌరి కరుణాకటాక్షప్ర◆సారమహిమ. ౧౩౮.

క. అరుదెంచి గుసుందపుడా, హరిహయుఁ డప్పగిది దీనుఁ • డైయుండినయా
యరుదెంచి భగవదిచ్ఛా, పరిణతిఁ దిరుగు లేమి • భావించి యనుక్. ౧౨౪

చ. పురుషుఁడు దాను కర్తనని • పొంగుట యెంతయు బుద్ధిలోప మీ
శ్వరుఁ డఖిలప్రపంచపరి • పాలకుఁడై నిఖిలాంతరంగముం
దిరుఁడయి కర్మవృత్తులు జ • నింపఁగఁ జేసి స్వతంత్రశక్తిచే
నరవిగఁ దత్ఫలంబుల నొ • సంగుచు నొక్కఁ డొసంగు లీల చేక్. ౧౨౫

ఉ. వచ్చును మేలొకప్పు డటు • వచ్చును గీడు నొకప్పు డంచు మే
లిచ్చుఁ దలంపకుండునరుఁ • డెవ్వఁడు గీడుఁ దలంచు వాఁడెపం
డెచ్చును దగ్గ లేక ఫలియించు శు • భాశుభకర్మసంచయం
బచ్చుపడంగఁ గర్తతి • యప్పరమేశ్వరులీలచే నగుక్. ౧౨౬

సీ. గ్రావసంఘంబులా • ఘవ మొందుఁ దూలము, గౌరవ మొందున • క్కజముగాఁగ
స్థలవిభాగములు క • చ్ఛములౌననూపముల్, మరుభూములగును వి • స్మయముగాఁగ
నాఢ్యుఁ డకించను • డగు నిర్ధనుఁడు మహా, భ్యత్వంబు నొందు న • బ్రంబుగాఁగ
స్థానీయతతి యర • ణ్యానీత్వము వహించు, విపినముల్ పురముగా • వింతగాఁగ

తే.గీ. జిత్రచిత్రప్రభావైక • పాత్రుఁడైన, యీశ్వరుని శక్తిచేత నీ • యింద్రజాల
మును గనుచునుండి పురుషుఁడు • తనకొకింత, శక్తిగలదని భ్రమయు నా • శ్చర్యము ను.

కం. పెట్టె మును పెట్టి యుపుదది, పుట్టుట తా రాక్కణాగా నఁ • బురుషుం డెదలోఁ
బెట్టక యుండిన యర్థము, పుట్టమికై వగల పొగులఁ • బొగులఁగ నేలా. ౧౨౭

చ. ఒకఁ డుపకారము జలిపె • నోరుపఁ జాలక తెక్కనంచు వే
ఱొకఁ డుపకారముం జలిపె • నొప్పగ ప్రేమ దల్పా నంచు నా
రక పరుబందుఁ బెట్టు నది • ప్రాజ్ఞతయే తనచేసికొన్న చేఁ
తను ఫల మప్పు డప్పు డగుఁ • దప్ప కటంచు నెఱుంగ కక్కటా. ౧౨౮

క, ఎపు డెపు డెద్ది యొనర్చిన, నపు డపుడు ఫలించు నదియొ • యని యెంచినచో
నుపశాంతి నొంది మానస, ముపరిమితానందమగ్న • మై తనివిఁ గనుక్. ౧౩౦

క. కావున నో శ్రీవల్లభ, కావు ననుం గృప నటంచుఁ • గని వేఁడినచో
నావంత మనములో నిఁక, నావంత మనము వహింప • మవ్విభు కరుణక్. ౧౩౧

క. అరిదరకరుఁ డగుహరి యిపు, డరిదరకరుఁ డగుచు నీకు నభయం బిడునో
సురవర దానవరిపుభా, సురవర కారుణ్యగరిమఁ జొప్పెఱుఁగఁ గాకో. ౧౩౨.

గీ. అపుడు పరిసరవర్తులై నట్టిసురలు, దివిజవిభుఁ గాంచి యొజ్జలు తెలిపి నటుల
భక్తవత్సలుఁ డగుపర వాసుదేవు, దర్శన మొనర్ప కిందేల తడవు సేయ. ౧౩౩.

చ. అనవుడు దేవభర్త చతురాస్యునకైన నలభ్యమైన యా
ఘనునిపదాంబుజంబులను గన్గొను సంతతిభాగధేయమా
సనకసనందనాదు లగు సంయమివర్యులలో నొకండనో
యనవరతాత్మబోధభరితాత్ముఁడనో యెటు నాకుఁ జొప్పడున్. ౧౩౪.

శా. ఆవైకుంఠ పురాధిరాజ్యవిభవం బామూలచూడంబుగా
నే వేమాఱులు సన్మునీశ్వరులు వర్ణింపంగ భక్తిస్ఫుర
ద్ధీ వింటిం గనుఁగొంటి నెక్కటితటి వాఙ్మార్గవాదు లేగంగ నే
నీవాచస్పతి మున్నుగాఁ జని దిశానీశానుషక్తుండనై. ౧౩౫.

క. అప్పటి నాచొప్పెప్పుడుఁ, జెప్పఁగ లేదయ్యెఁ గాని చెప్పఁగ వలసెం
దెప్పరి యిప్పుడు మీతో, నప్పరి మాయూరుఁ జేరు నడిగెనె యొకఁడున్.

సీ. కడుపునఁ గన్నట్టి కొడుకైన బ్రహ్మకు, వెలుపలిపూఁదోట విడిదియఁ గలిగెఁ
బులహపులస్త్యాది మునిసంఘము వసించె, గరుడముఖ్యులగృహాంగణములందుఁ
గాలఁగాలమ్మేసి కరుఁ దోట పనయొజ్జ, లక్కడక్కడ నిత్యయాత్రజరిపె
నేను విష్వక్సేను నింటిపంచటరుంగు, నంసె నిల్చితిఁ బదిమహాజ్ఞ పడసి

తే.గీ. విప్పి దివ్యాలయములచొప్పెఱుఁగ, జెప్పనేల, విరజదరులందునిరవొందు తజల జాడ
నిలువ నీడయ్యె వానికమ్యులగునట్టి, యమరులకునంపనామరూపముగలవె.

సీ. ఉపనిషద్విద్యార్థ ముపదేశ మొనరించు, రాజకీరము గిశోరములఁ జూచ్చె
సామగానక్రియాసాంప్రదాయమును దెల్పు, బంభ్యోకిలము బాలములను జేర్చి
హరినామసంకీర్తనం బభ్యసింపఁగఁ జేయు, శారికదారికానమితిఁ గనెసి
ప్రణవనాదబ్రహ్మ పారతత్త్వ మెఱిఁగించుఁ, బుష్పంధయయువ డింభములను దాని

తే.గీ. యచట సుద్యానతరువుల నధివసించి, సంతతానందతుందిలస్వాంతవృత్తి
నిర్విచారప్రచారంబు నివ్వటిల్ల, శౌరికరుణాకటాక్షప్రసారమహిమ. ౧౩౭.

చ. గరుడుఁడు శేషునిం దరియఁగాఁ దనకోఁటల దువ్వఁ జట్టుప
ల్గరుడనిలాంకురాన్నకబళంబులఁ దృప్తిగ వేయునోళ్ల వా
విరిఁ దగుపేర్మి డాసితినిపించు నతండును నిచ్చలుం బర
స్పరకలహంబు కల్మిగలఁ బట్టునఁ బుట్టెనె యెట్టివేళలన్. ౧౩౯.

మ. ఘననీలాభఘనంబులున్ భుజచతుష్కంబుల్ పయోజాతలో
చనముల్ గౌస్తుభభూషణంబులును భాస్వచ్ఛంఖచక్రంబులున్
వనమాలల్ గనకాంబరంబులును శ్రీవత్సంబులుం గల్గి వా
రును వీరంచును వేరులేదు హరిసారూప్యంబు లందందఱున్. ౧౪౦.

కం. కలశీహృతవిరజామల, జలశీకరసేకరచితసంస్థులతాంచ
ద్దళశీతలతులసీవన, తలసీమ మెలంగు ముక్తతతులం దవుడున్. ౧౪౧.

సీ. కోమలతులసీసరామోదనశ్రీమ, హిమవిచారణవృత్తి నెసఁగువారు
ధవళమృదూర్ధ్వపుండ్రవిశేషకవిశేష, ధారణగోష్ఠిచేఁ దనరువారు
గల్యాణగుణగణాఖండతరానుసంధానచింతనచేఁ దనర్చువారు
నిత్యసూరిసమాజనిర్ణీతహరితత్త్వ, సిద్ధాంతఫణితిఁ జర్చించువారు

తే.గీ. నగుచు నందందుఁ బరికింపనందు నందు, నెగడు నిత్యవిభూతిఁ జెందిన యనేక
దాససంఘ సుస్వరమపదంబునందు, సందడిగఁ గ్రందుకొని మహానందపరిషు.

గీ. అందు గోవిందదివ్యపాదారవింద, యుగళసందర్శనస్పృహానిగళబద్ధ
దశపసెంచితి మమితవత్సరము లేము, లేము లేమున్న పపసెడలెనుసటు చు.

గీ. అది యఖండతరప్రకాశాభిరామ, మగుట నిది పవలిది రేయటంచుఁ జెప
రాని నచ్చోటఁ గాలనిర్ణయము సేయఁ, దరము గాదయ్యె మనబుధగురునకైన.

కం. అటులుండఁగ నాపనమున, ఘటియిల్లె నెంతొ విసువు కటకట యిట్టి
చ్చటఁ నిల్చు టెన్నినాళ్లో, యటమటగా నున్న దనుచు నవివేకమునన్. ౧౪౫.

కం. పుర్ఁబౌరసమాజంబుల, దరిఁ గాలక్షేపముసకుఁ బరియం జన నె
వ్వరునైన నించుకైనను, బరికింప రటన్నఁ బలుకఁ బావింతు రెటుల్. ౧౪౬.

గీ ఒక్కతటి నొక్కరుండఁ బుణ్యోపశల్య, వనులవసహాలురైన నావంకఁ జావి
పలుకరించిన సుబుసుపోవచ్చుననుచు, సంచరించుచు నిటు మదినెంచుకొంటి.

సీ. నిత్యకృత్యంబుగా • భృత్యభృత్యులనైన, కార్యకారులటంచుఁ • గాంచుకష్ట
మేపూఁట కాపూఁట • కెక్కుడుగుమ్మంబు, దిగడుగుమ్మంబుగాఁ • దిరుగుశ్రమము
నెవరైన స్వామికి • నెఱిఁగింపరోకోయంచుఁ, బ్రతిహారుల భజింపఁ • బడుప్రయాస
మేధావివాహ్యాళి • కేతెంచు భగవంతుఁ, డని యిటునటుఁ బ్రోవ • లరయుకష్టి

తే.గీ. కటకటా యిట్టిదనుచుఁ దె • బ్బుటకుఁ దరమె, విసువుపుట్టించునాశ్రయ • వృత్తియెట్టి
వారికైనను బ్రాపింప • వలదు కార్య, పరుల కెచ్చోట నిట్టివే • బాము లనుచు.

సీ. ఎవరైన వడివడి • నెదురుగా నేతేర, ననుఁ బిల్చుటకె వత్తు • రని తలంతు
సఫలప్రయత్నులై • చనువారివార్తలు, విని నాకు నిటు లెప్పు • డని తలంతు
నగరిమోసలకేవి • నడయాడువారినెల్లను స్వామివల్లభు • లని తలంతు
దేవేరిబోనగ • త్తెలచేత నైన నా, మనవిఁ దెల్పింతునా • యని తలంతు

తే.గీ. నాకలోకంబునుండి నా • రాకఁ జెవుల, సోఁక నెఱిఁగించు వారలు • లేకయుంటల
శ్రీకళత్రుఁ డుపేక్షించెఁ • గాక యున్న, నీకరణి నుందునే యంద • నేకతమున.

శా. ముల్లోకంబుల నేలుచుందు సవనం • బుల్నూఱు గావించితిన్
దల్లంబై తగుసౌమనస్యమున వ • ర్తింతున్ బుధశ్రేణియం
దెల్ల న్మఖ్యుఁడనై మెలంగుదను నం • న్నే యిట్లుపేక్షించినాఁ
డుల్లంబందు నెఱుంగఁడో హరి యటం • చూహించుచున్నంతలోన్ ౧౫౦.

మ. ఒక మందారమహీజకోటరకులా • యోపాంతమందున్న శా
రిక వేరొక్క నికుంజనీడగతకీ • రిం జూచి వీఁ డెవ్వఁడో
వికలస్వాంతుఁడొ దుర్వినీతుఁడొ గ్రహా • విష్టుండొ నా మూఱు చే
రక వర్తించుచు నుండెడిన్ హరిసప • ర్యాగంధహీనుండనన్. ౧౫౧.

ఉ. నావిని వీఁడు మూఁడుభువ • నంబులనేలెడు వాఁడ నంచునుం
దా విధి మీఱి నూఱుసవ • నంబు లొనర్చినవాఁడ నంచునుం
గేవలసౌమనస్యమునఁ • గీర్తిఁ బ్రవర్తిలుచుందు నంచు నా
నావిబుధప్రధానతఁ ద • నర్చెద నంచు మెలంగు గర్వియై. ౧౫౨.

సీ. ఒకటి రెండు జగంబు • లొక్కఁడె వీఁడేలు, వాఁడ నంచును గర్వ • పడుచునుండు
నిట్టివి పదునాల్గు • సృజియించినవిరించి, యేమూల నుండెనో • యెఱుఁగ మెవర
మట్టిబ్రహ్మాండంబు • లమితసంఖ్యలు సృజింప, గను దెంప నణఁగింపఁ • గనుసమర్థుఁ
డైనశ్రీరమణుపా • దాబ్జముల్ దిలకించు, సద్భక్తిహాయను నిగళంబు • చేతఁ గట్టు

తే.గీ. పదిమొనఁబడదానుముక్తులే • పడయఁదగిన, ఫలము బద్ధునకేరీతిఁ • గలుగునొక్కొ
యని తలంపక తన కబ్బు • నని తలంచు, నెంత మూర్ఖుండొ వీఁడంచు • నేవగించి.

కం. హరిపదసందర్శన మఁట, దురహంకారాతిరేక • దుర్లలితహృదం
తరుఁడగు దనకఁట వెసనది, దొరకమి కొక్కింతవినుగు • దోఁచెనఁటకటా. ౧౫౪.

సీ. బహుజన్మవాసనా • పరిపాకసంలబ్ధ, నిశ్చలాత్మజ్ఞాన • నియతిఁ జెంది
భగవదర్పణముగా • భావించి సత్కర్మ, ముల నొనర్చుచు విని • ర్మలమనీష
సకలభూతములందు • సమత వర్తించుచు, శాంతుఁడై దాంతుఁడై • సంతసమున
సర్వజ్ఞభావంబు • సార్వత్రికత్వంబు, సర్వేశ్వరత్వ మీ • శ్వరుని దనుచుఁ

తే.గీ. దలిసి సంతతసత్సంగ • విలసనమున, సారిది నిస్సంగుఁడై ద్వంద • శూన్యవృత్తిఁ
బరమభాగవతుం డైన • వాఁడు కాని, శ్రీహరిపదంబు నందఁబోఁ • జెందఁగలఁడె. ౧౫౫.

శా. తా సేవ్యుం డఁట సేవకత్వమున ని • త్యంబు న్నిజస్తోత్రవి
న్యాసం బొప్ప బుధవ్రజంబు దన గే • హద్వారపార్శ్వంబునం
దీసంక్రందను దర్శనం బెపుడు చే • యించుం బ్రతీహారియం
చాసం జేసి వసింపఁ గోరు నఁట వీఁ • డత్యంతగర్వాంధుఁడై. ౧౫౬.

కం. అని యాడుకొనెడుమాటలు, విను నప్పుడు నేను మిగుల • విస్మయలజ్జా
వనతాస్యుఁడనై వానికి, వినతాంగుఁడ నగుచు విన్న • వించితి నిట్టుల్. ౧౫౭.

ఉ. శారికలార! శౌరికథ • సారెకుఁ జారుకథార్థముల్ మనో
హారికలారవస్ఫురణ • నద్భుతభంగి నెసంగు నట్లు గాఁ
గోరికలారఁ దెల్పుచును • గూరిమి గాంచెదు మీర లీజగ
ద్భూరికలారహస్యముల • పోఁడిమి బుద్ధి నెఱుంగు టబ్రమే. ౧౫౮.

కం. ఏ నెప్పుడు హరిపదని, ధ్యానము గావింతు నొక్కొ • యని మదిలో నెం
దే నెప్పుడును దదేక, ధ్యానమున నె యుంట మీహృ • దయ మెఱుఁగ దొకో.

గీ. శౌరిపదదర్శనవ్యాప్తిఁ • గోరి వచ్చి, యింతకాలంబు నిందుంటి • మిందఱమును
మాయుపంతంబు నొక్కింత • మాత్రమైన, స్వామి కెఱిఁగించువారలె • వ్వారు లేరు.

గీ. మాకు నర్హ్యపదముల కె • మ్మార్గముండె, ప్రోవుఁ డనుచు నధికార • ముల నొసంగె
భక్తి నే మమ్మహాత్ముని • యుక్తిఁ జేసి, పాదుకొని యుంటి మయ్యయి • పదములందు.

క. ఈవడువున నే మెల్లను, శ్రీవల్లభుదివ్యపదముసేవింప మదిన్
భావించి వచ్చి యిచ్చట, నేవిడియుట నచటి చందమే మయ్యె నొకో. ౧౬౨.

చ. అన విని వానిలో నొక విహంగము నన్గని యెంతమాట నీ
మనమునయందు నెవ్వఁడు రమారమణాంఘ్రిసరోజయుగ్మద
ర్శనకుతుకంబె కాని యితరస్పృహలేమియు లేమికి న్నిద
ర్శన మిది చాలు నింటికడ చందము లందలి చింత యొప్పదే. ౧౬౩.

చ. పదపద నీకుఁ జూడ భగవత్పదదర్శన మేడ బ్రహ్మ ల
ర్బుదములు పంచలం దిరిగి పోవుదు "రేనుఁగు లేటఁ గుంకుచో
వదలక పాటిరే వడుగ వచ్చెను నక్క" యటన్న భంగి ను
న్నది కద నీదు చందము వినందగ వింకిట మాకు నీనుడుల్. ౧౬౪.

చ. అనుచుఁ దృణీకరించి తెగనాడిన రెండవ యండజంబు న
న్గని వచియించె నీకిపుడు గల్గదు నీయభిలాషసిద్ధి యె
వ్వనికి లభించె మున్ను భగవత్పదదర్శన భాగ్య మెంతయున్
ఘన మగు ప్రాజ్యరాజ్యమదగర్వము సర్వము వీడు నంతకున్. ౧౬౫.

గీ. స్వామి సన్నిధిఁ దెలుప నెవ్వారు లేర. టంచుఁ బల్కితి వింతయానార శౌరి
యనఁగ సర్వజ్ఞుఁ డతఁ డెఱుంగ నివి కలవె, యింత యజ్ఞాని వేమిర యింద్ర నీవు.

గీ. అతఁడు ప్రాకృతనేతలగతిని మనవి, దెలుపఁ దగువాఁడె భక్తులు దలఁపఁ దోఁచు
నప్పు డిప్పుడు నందిందు నతనికితని, కనక యెవ్వఁడు నందందనందతికిని. ౧౬౭.

ఉ. మంతనమంచుఁ గొన్ని మటుమాయలమాటలఁ జెప్పి పుచ్చు ట
య్యంతిపురంపుటూడిగపుటన్నులమిన్నల నాశ్రయించు ట
త్యంతముఁ గార్యసాధనములోఁ గలికాలపుఁ బ్రాకృతావనీ
కాంతులపట్ల నట్లనె జగత్పతియా హరిపట్ల నెంచితో. ౧౬౮.

చం. ఉపచితిపాత్రుఁ డార్యుఁడు సమున్నతకీర్తి యుదాత్తమూర్తి వా
ఙ్నిపుణుఁడు ప్రత్యయాస్పదుఁడు నిర్మలచర్యుఁడు ధైర్యధుర్యుఁ డా
త్మపరబలాబలజ్ఞుఁ డసమప్రతిభాంకుఁడు నైన నీగురుం
డిపుడు ద్వితీయకార్యఘటనైకరతిం దగు నీతిచాతురిన్. ౧౬౯.

కం. నిరతంబుఁ దదనుమతికృతి, నిరతం బగుచిత్తవృత్తి♦ నిరహంకృతివై
కరణీయంబుల భృత్యుని, కరణిం గావింతు వేని♦ కరుణించు నినున్. ౧౭౦.

కం. అని బుద్ధిఁ గఱపి పొమ్మన, మనపురికిం గురుదిగీశ♦మండలితోడం
జనుదెంచి యచటి వార్తలు, వినవిన స్మయ ముడిగె మదిని♦ విస్మయ మొదవెన్.

ఉ. పౌరుల నెల్లరాఁ బిలిచి ♦ వచ్చితి మిచ్చటి కిన్నినాళ్లకే
మీరలు నందఱున్ సుఖులె ♦ యెవ్వఁడు నెవ్వఁగ మానియోగముల్
సారెకు నప్రమాదగతి ♦ నల్పుచు నుందురె క్రూరదైత్యు లె
వ్వారును దాడి రారు గద♦ వచ్చిన వారల నోర్తురే కదా! ౧౭౨.

సీ. వైజయంతము పొంత ♦ వర్తింతు రెవ్వార, లెవరు సుధర్మ చెంత♦ వసియింతు
రమృత కుండోపాంత♦మం దుందు రెవ్వరు, కామధేనువుదొడ్డిఁ♦ గాతు రెవరు
గురుమందిరమున నెవ్వరు కావలిగ నుండ్రు, చింతామణిని బరీక్షింతు రెవ్వ
రైరావతముఁ బ్రోది♦ నరయు వారెవ్వార, లుచ్చైశ్రవముఁ ద్రిప్పు♦చుందు రెవరు

తే.గీ. నందనవనమ్ముఁ బరికించు♦చుందు రెవ్వ, రెవరు మందాకినీతీర♦సవిధవివిధ
మణిఖచిత వేది సోపాన♦మండపములు, శిథిలములు గాక యుండఁ బ్రే♦క్షింతు రెపుడు.

సీ. ఇచ్చోటి కెపుడైన♦ విచ్చేయుచుందురే ♦ స్వైరసంచారుఁ డౌ♦నారదుండు
మునితపోవిఘ్నార్థ♦ముగ నిల్పఁబడిన యచ్చరలు వర్తింతురే ♦ సఫలగతులఁ
బుణ్యకర్మఫలాను♦భూతి కై రావ్యోమ, యానముల్ సుకృతుల ♦ కనుపఁబడునె
దైత్యనాథులరాజ♦ధానులఁ ద్రిమ్మరు, ప్రణిధులు వత్తురే ♦ వార్త లరసి

తే.గీ. యాశ్వినేయుల భైషజ్య ♦ మమరుచున్నె, పుష్కలావర్తకకులాభ్ర♦ములు ధరిత్రి
సమయసముచిత భంగివ♦ర్షములు గురియు, చున్న వియొజన్నములఁ బిల్వ♦లాదవుచున్నె

మ. అను నాపల్కుల నాలకించునవు డ♦న్యోన్యంబు వక్త్రంబులం
గనుఁగొంచున్ భయవిస్మయంబులు పెనం♦గ న్వారు నేరొక్కచో
ప్పునఁ జూపట్టఁగఁ జెప్ప నేమిటికి మిం♦మ్ముం జూడ నాడెందమం
దున నొంజొక్కవితానఁ దోఁచు నన నం♦న్నుం జూచి వారందఱున్. ౧౭౫.

క. దేవా దేవరహృదయం, బీవిఁకనుభ్రాంతిఁ జెందఁ ♦ నీరలు మాతో
నావైకుంఠమునకుఁ జనఁ, గావలె నని పలికి చాల♦ కాలముఁ బయ్యెన్. ౧౭౬.

క. వేవేలయేండ్లక్రిందట, నీవడువున ననుట మాత్రమే గాని యదే
మో వైకుంఠపురంబున, కై విచ్చేయుటయు లేదుకద యిప్పటికిన్. ౧౭౭.

సీ. మొన్న గదా మీరు • పూజించి ముచ్చటించితిరి నారదముని • శ్రేష్ఠు తోడ
నిన్న గదా మీకు • విన్నవించిరి దైత్య, పురుషులవార్తలు గూఢ • చరులు వచ్చి
నేఁడే గదా మిమ్ముఁ • జూడఁగా వచ్చి ర, చ్చర లూర్ధ్వ మునులని • ష్ఠలను మాని
యిప్పుడే గద మీర • లేతెంచు పుణ్యులఁ, గంపించితిరి వ్యోమ • యానములను

తే గీ. మఱియు నెల్లిగదయ్య యే • మఱక మేము, మీరు గావింపుఁడని నియ • మించినట్టి
కర్జములనెల్ల జాగరూ • కతఁ గడంగి, కొలువువేళకు సవరించు • కొనఁగ వలయు.

కం. ఈలోకమహి కెన్నిపరుల్, హేళి న్నగ్రపకన్యకాస్వ • యంవరకల్యా
ణాలోకనార్థ మీశం, లేలిశచి వెంట నరిగి • తిరి సురయుతులై. ౧౭౯.

మ. అనుచుండం బయినుండి తోఁచు నొకఘం • టారావమాలించి వా
రును నేనుం దలలెత్తి మీఁదుఁ గనుచోఁ • గ్రొమ్మించులన్మించుచున్
స్తనితోదంచిత మైనమేఘు మనఁగా • సైరిణంబుచే రాణ గాం
చిన చొక్కంబగు వ్యోమయాన మరుదెం • చెన్ శంఖచక్రాంకమై. ౧౮౦.

కం. క్రమశమితవేగమై యా, ప్రమానమసమానమైన • విభవస్ఫురణం
బమరంగ నల్లనల్లన, మము డగ్గఱి నిలిచెఁ జూచు • మాత్రములోనన్. ౧౮౧.

కం. అందుండి యిందిరాకృత్యులం దగుగొందఱు వెలందు • లం గూడి శచీ
సుందరి వెలువడిరా మా, యందఱి డెందముల యందు • నబ్బుర మొదవన్.

ఉ. ఎక్కడి కెవ్వ డేగితి విం • దేటి విచిత్రము ప్రాణనాయికా
యిక్కడ నిన్ను నిప్పుడు గ • దే కనుఁగొంటి నటంచుఁ బల్కఁగా
నక్కజ మంది యేమి యిటు • లానతి యిచ్చెద రిప్పుడే కదా
యిక్కమలావధూసఖులు • నేనును డిగ్గితి మీవిమానమున్. ౧౮౩.

సీ. నాఁడు వైకుంఠంబు • నకు మీర లటు లేగు, నపుడె తోడ నెవత్తు • ననఁగ నుడుగు
మని యింట నను నిల్పి • యరిగిన మఱునాఁడె, శ్రీ వేలియుంగర మాన • వా లొసంగి
శ్రీదేవి నినుఁ జూడఁ • గాఁ దోడి తెమ్మన్న, నని యీవిమానంబు • ననుపరేచె
పనిచిన నన్నందు • వసియింపఁ జేసి యీ, ప్రావధూసఖుల్ • పరమపదము

తే. గీ. నందు నామె వసించుశు•ద్ధాంతమందు, డింప నామెయుఁ బ్రేమ వా•టిల్లఁబిలిచి
యుండు మిచ్చోట నీభర్త•యుండునంత, కాల మని యానతిచ్చిన•న్గారవించె.

గీ. ఎన్నినాళ్లందు జరిగెనో•యెఱుఁగఁగాని, నాఁటిబోటుల నల విమా•నమునుగూర్చి
యిపుడిపుడె యాయితంబుసే•యించిపలికె,నన్ను సానుగ్రహాలోక•నములఁజూచి.

కం. అమ్మా నీపతి నిజనగ,రమ్మునకుం జనియె నిపుడు • గ్రక్కున నీవుం
బొమ్మా మేలగుఁ జక్కఁగ,బొమ్మా యని భద్రవస్తు•వుల నిడి పనుపన్. ౧౮౬.

కం. వచ్చితిమి యనుపదమున, నిచ్చటికై యిప్పు డిపుడె• యింతకు మునుమీ
రిచ్చటఁ గాంచితి మనుమీ, ముచ్చట కెంతయును స్వాంత•మున వింతయగున్.

గీ. అనుచుఁ దన వ్రేలి నుండి ము•న్నాను వాలు,పనిచి నట్టిది యిదియె గై•కొనుఁడటంచు
నుంగర మొడల్చినాచేతి•కొసఁగు నపుడు,నాకరాంగుళిఁజూడశూ•న్యముగఁదోఁచె.

కం. దొంతరవింతలచే నిటు, దంతుర మగుభ్రాంతి దోఁగి • తల్లడపడునా
స్వాంతంబు చెదర నచ్చటి,కంతట నారదమునీంద్రుఁ•డరుదెంచె వడిన్. ౧౮౭.

ఉ. వచ్చిన వానిఁగాంచి తగు•వైఖరి మన్నన చేసి యేమి రా
యిచ్చటి కిప్పు డీయతివి•శృంఖలుఁ డైనమహానుభావునిం
దెచ్చితి వీశ్వరా యని మ•దిం దిగులొందుచునున్న నాతలం
పిచ్చనెఱింగి యాతపసి•యిట్లనె నల్లన సస్మితాస్యుఁడై. ౧౯౦.

శా. ఓహో యేమిది విన్నఁబో టొదవ నే•దో వింతయో చింతయో
మోహంబో మదిఁ దోఁగినట్టు ల యథా•పూర్వాననశ్రీసము
త్సాహాకారవిచేష్టితస్థితులచే • స్పష్టంబుగా నాత్మలం
దూహింపం దగి యుండె దీసురశచీ•యుక్తుండవై వాసవా. ౧౯౧.

గీ. అనిన నప్పటివాస్థితి•యంతవట్టుఁ, దెలుప నాలించి పలికె న•ద్దివ్యబోధ
మహితుఁ డిదియెల్ల నల్పసా•మ్రాజ్యమత్త,మతి వయిన నీదుదుర్మోహ•గతియె కల్గె.

గీ. ఇంత దుర్మోహమతివిగా•వేని నన్ను, నతివిశృంఖలుఁడైనమ•హానుభావుఁ
దని తలంతువె దేవర్షి•నగుట నాకుఁ,దద్విచారంబు నడుప రా•వలసె నిపుడు.

మ. నిగమాంతంబులు నిట్టివాఁడనుచు వ•ర్ణింపంగ లేవన్నచో
జగదీశుం గనుఁగోఁ దరంబగునె దు•స్సంసారమోహాంధులై

తగువిభ్రాంతహృదంతరంగులకు యత్నం బెంతే గావించినన్
భగవద్భక్తుల కట్లుగా కతఁడు చూపట్టుం గదా యంతటన్. ౧౯౪.

మ. తనభక్తుండను నేను గానొ నను వాత్సల్యాతిరేకంబునం
గని స్వీయంబగుదివ్యవిగ్రహముసాక్షాత్కారముంజేసి ధ
న్యునిఁ గావింపఁగ రాదొ యంచనెదవే మో నీవు భక్తుండవై
న నతం డిట్టు లుపేక్ష సేయునె సురేంద్రా యేల యీదుర్భ్రమల్. ౧౯౫.

కం. విను భక్తుల తెఱఁ గెఱిఁగిం,తును గోప్యము దృశ్య మగుచుఁ దోఁచిన యది యె
ల్లను వారలు శ్రీహరి భా,వనఁజూతు రతఁడు జగన్నివాసుం డగుటన్. ౧౯౬.

కం. హరి సర్వత్ర కలం డను,బరమార్థము నెవ్వఁ డెఱుఁగు భక్తుఁడు వాఁడే
హరియు న్వానికి యెల్లెడఁ, గరుణించుం దనదుమూర్తిఁ గనుభాగ్యంబున్.

గీ. తరలి వైకుంఠ పురికి నీవరిగి యందు, నెందు గోవిందుఁ డుండునో యెపుడునన్నుఁ
బిలువ నంపించునో యంచుఁ దలఁచు చుంటి,గాని దృఢభక్తిధ్యానింపఁ గడఁగ వైతి

మ. గురుభక్తిన్ గుఱినిల్ప నేర కలవైకుంఠంబుఁ బ్రోలంచు న
వ్విరజన్వాహినియంచు నత్తులసి సుర్వీజాతమంచున్ ఖగే
శ్వరశేషాదుల నిత్యసూరులనుచున్ భావించితే కాని య
ప్పరమేశప్రతిబింబబుద్ధి మదిసంభావింపవై తక్కటా. ౧౯౯.

కం. ఎక్కడి శౌరీ జన్మం, బెక్కడి యితరాంతరంగవృత్తిజ్ఞత్వం
బక్కడిదిది యెఱుఁక దొరకొను, టక్కడ హరియే చరాచరాకృతినుంటన్. ౨౦౦.

కం. హరిమాయ నెఱుఁగ నెవ్వరి, తరమా పరమాత్ముఁ డెటుల తలఁచిన నటులౌఁ
బెరమాటలేల భ్రమయుట, సురమాన్యరమాధ్యమహిమ చొప్పున నె సుమీ.

కం. నీ వెపుడు సపరివారుఁడవై వైకుంఠమున కతిఁగి తవ్వాడె యిచటన్
నీవిధమున నొకమాయా,దేవేంద్రుని సపరివారు దివిరి సృజించెన్. ౨౦౨.

ఉ. అంతట నారకుండక త్వదంగన యైనశచీవధూమణిన్
స్వాంతమునందు భ్రాంతి దొలఁగాదక యుండఁగ శీలరక్షణం
బెంతయుఁ జేమఁ జేయ మదినెంచి రమాసతిచేత నామె ను
ద్ధాంతమునందునుంచుటకునై పిలిపింపఁగఁ జేసె వేల్పిడిన్. ౨౦౩.

గీ. అపుడు శచి కానవాలు నీఁనంపి తనివ్రయుంగరము శౌరిమాయా సఁముద్భవంబె
యిపుడు నీచేత నదితిరోఁహితవిధంబు, గనుటయును శౌరిమాయాప్రఁకల్పితంబె.

గీ. నీవు స్వర్గంబునందు లేఁనితఱి నచట, నెగడుకర్జంబు లేరీతిఁ నగునొ యంచు
నీతలను భార మెల్లనుండెనను బుద్ధి, పుట్ట హరి నిన్ను పిలుఁగులఁ బెట్టఁ దలఁచి.

గీ. కారికాదంభమున నిన్నుఁ శౌరికాని, మాటల నహంక్రియాగర్వఁ మదము లణఁచి
కాదు కాలాంతరంబునఁగాని నేఁడు, హరిపదాలోకనంబు పొఁమ్మనుచుఁ బంచె.

కం. గెంటనికృప నంటినమతి, వెంటనె శచినింటి కనుపఁవే యని సిరి వా
ల్గంటి కెఱఁగించి హరి తెఱఁగంటిదొరా పనిచె నామెఁ గన్యాన నిటకున్.

గీ. ఈశచీప్రభూటిఁ యిపుడు చూపినయట్టి, మాయయుంగరంబుఁ పోయె నపుడె
నీదు వ్రేలిదైనఁ నిజమైనయుంగరం, బిప్పు డుండుఁ జూడుఁ మీ సురేంద్ర ౨౦౭.

కం. అనువపుడు నాకరాంగుళిఁ, గనుఁగొనుచో నంగులీయఁకసమేతంబై
కనుపట్ట నచటి వారల, మనంబు లద్భుతరసైకఁమగ్నములయ్యెన్. ౨౦౮.

గీ. మఱియు నమ్మాని యిట్లనెఁ మఘవ నీకు, గురుగురూపాయచాతురీఁ గురుతవలనఁ
గలుగు కాలాంతరంబునఁ గమలనాభుదర్శనము క్షీరవారాశిఁ దప్పకనుచు.

గీ. ఇదియనఁగ నెంతవింతనీఁమది కొకింత, భ్రాంతిమాత్రంబె కలిగె నిఁప్పటికిముందు
నాటు నస్వప్నతార్తి యంఁతటలభించు, నిష్టసంసిద్ధి యనితెల్పిఁ స్వేచ్ఛ నరిగె.

గీ. ఇన్నివిధముల హరిశక్తిఁ యిట్టి దనుచు, నెఱిఁగి యెఱిఁగియు నల్పసంమృద్ధిగర్వ
పరవశుఁడనై చెబడ రానిఁ పాట్లఁబడితిఁ, గాని యిడుమల విడనాడఁ గలిగె నిపుడు.

కం. ఆ సంయమి పలుకగువను, నానన్నా సంశయంబుఁ లడఁగె న్నుడు లే
లా నన్నము లయ్యెఁ శ్రమము, లాసన్నము లయ్యెఁ రమలుఁ హరికృప నింకన్.

చ. సురవరులార సూరిపరిఁశుద్ధుఁ డుదారుఁడు దత్తుఁ డైనయా
గురుఁడు గురుంద్రు మంత్రియు సుఁఖుంపు నియంతయునై స్వనీతిచా
తురి నను నెల్ల కర్జములఁ దోడ్పడి కావఁగ నావగ ల్నిరం
తరముగనుండునే మది ముఁదంబు పదంపడి కూడకుండునే. ౨౧౩.

ఉ. ఈ మహనీయబుద్ధి బలశాలి కద నా కదనైనచో రిపు
స్తోమములన్ జయించు నెటు చూపును ఓపును మాపు నోపి స
ర్వామరసామరస్యకల నైకదశన్ ఘటియించు నేఁడు శ్రీ
స్వామికటాక్షముం బడయఁ జాలు నుపాయముఁ దెల్పకుండునే. ౨౧౪.

క. అనవుం డాంగిరసుం డిట్లను నను నాత్మీయ నింత యగ్గించుట యొ
ప్పునె యిది యిట్లగునని సుర ముని వలుకఁడె యతనివ ల్కమోఘము కాదే.

గీ. సాధనీయార్థమున కెందు సాధకుండు, కావలయునంచుఁ గోరుట గలదు గాని
సిద్ధమగునర్థమునకుఁ గాంక్షించు టెందుఁ గలదు సాధకుఁ డొకఁడు గావలయునంచు.

క. శారివ్యపదేశ శ్రీ, శౌరిరితమైనయర్థసందర్భము నే
నారదమునియుం దెలిపెఁ గదా రూఢిగ దాని కన్యథాత్వము గలదే. ౨౧౭.

ఉ. ఇప్పుడె క్షీరవారిధి నహీనశయానుఖగేశయాను బోం
దుప్పటిఁ బూను జానుజిగితోఁ దగు మేను మెఱుంగు రంగు బా
గొప్పగు గొప్పకప్పు మొయిలో యనఁ బొల్పగు శ్రీరమేను నే
చొప్పునఁ జేర కొల్చుటకుఁ జొప్పడు నట్లొనరింపఁ గాఁదగున్. ౨౧౮.

క. అన నందఱు నలమందరమున నుండి పయోధితీరమును జేర గడం
గి నితాంతబు నతాంతం బు నుదాంతం బయినస్వాంతమున వెడలి రొగిన్.

క. మిహిరకులకలశజలనిధి, మిహికాకిరణానమత్స మిహితకరణా
వహబహు సుగుణాభరణా, ముహుగ స్తద్వంశ పురుష పూజిత చరణా. ౨౨౧

ఉ. కుంచితచిత్రకూటగిరికూటరటత్కరటత్రపాటద
ప్రంచలపాత పాటవ స్ఫుటారభటీ త్రుటితారికాటవా
పంచవటీతటీఘటిత పర్ణకుటీనికటాటవీనట
తాంచనకృష్ణసారబల గర్వవిపాటనదివ్యపాటనా. ౨౨౨.

తోటక. స్థిరగౌరవ మానసదృష్టజటా, యురభిఖ్య విహంగధృతోరుజటా
భరకృష్ణమృగాజినవల్కవటా, నిరవద్య కృపాకర నిష్కపటా. ౨౨౩.

✽ గ ద్య ము. ✽

ఇది శ్రీమద్రామనామపారాయణపరాయణాతిధన్య కౌండిన్యగోత్రపవిత్ర దేవుల పల్లికులపయఃపయోనిధికళానిధిసీతారామశాస్త్రిపౌత్ర వేంకట కృష్ణ శాస్త్రిపుత్ర తమ్మనాభిధానాంతర వేంకటకృష్ణశాస్త్రినామాగ్ర జన్మ త్రిలింగదేశాగ్రజన్మ సుధీవిధేయ సుబ్బరాయశాస్త్రి నామధేయ ప్రణీతం బైనమహేంద్రవిజయం బను ప్రబంధంబునందుఁ దృతీయాశ్వాసము.

శ్రీసీతారామార్పణమస్తు.

శ్రీరస్తు.

శ్రీమహేంద్రవిజయము.

చతుర్థాశ్వాసము.

హనుమత్కృతపదసం
వాహన సౌందర్యరచిత వాచంయమిన
స్మోహన రుచివిజితహరి
ద్వాహన రఘురామ సార్వభౌమలలామా. ౧.

గీ. అవధరింపుము శౌనకాద్యఖిలమౌని, మణుల కిట్లని రోమహర్షణి వచించె
సుచిరపరిలబ్ధపుణ్యవత్యసురుచిరకల, మంజుసంజల్పమాధురీమహితఫణితి. ౨.

మ. కని రాచార్యపురస్సరంబుగ సురల్ గ్రావారితోఁ గూడి యిం
పునఁ జెంపా శరధిం బురారిశరధిం భూదేవిశిం గట్టి వి
ష్ణునిపుట్టంబును శేషశాయి కి లసద్వారాభిరూప్యంబుచే
ఘనమై చొక్కఁగఁ జొక్కమైనశయనాగారం బదూరంబునన్. 3.

మ. కనదుత్తుంగతరంగహస్తముల సైఁగం జేసి యాత్మీయ ని
స్వనసంరంభమునన్ ముకుందుఁ డిదె యస్మన్మధ్యమం దున్నవాఁ
డని యాహ్వాన మొనర్చుచుం బృషతపాద్యం బిచ్చి తన్మాదరిం
చునదీశుం గని కార్యసిద్ధియగు నంచుం జాల సంతుష్టులై. ౪.

కం. గురు ననమయోగవిద్యాగురుఁ గని యుపయోగమై తగురుచిరతరవా
గురుఫణితి నచట నత్రు దజ్జగురుఁ గనుయోగంబును నెఱుఁగ గురుచిన్ వేదన్.

కం. శ్రీకారుణికు సదవనాంగీకారుని నిత్యవిహితకిల్బిషచయభం
దీకారుని హరి నిచ్చట, సాకారునిగాఁ గనంగనగు భక్తులకున్. ౬

మ. ప్రణమద్వశ్యుఁడు పావకోపదమదఖిం ప్రాయాద్యద్భుశ్యుండు కా
రుణికస్వాంతుఁ డనంతుఁ డెవ్వఁ డెవ శ్రీరూపంబునకున్ భక్తి భా
వనవిశేషణభాషణంబులను నిం పృన్నారిఁ గీర్తింతురో
యణుమాత్రంబును దెలియలేకరయు బ్రత్యక్షంబగుఁ వారికిన్. ౭.

క౦. నావుడు సురలందఱు నీ, వే వినుతింపఁదగుసద్వివేకివి గా కే
మేవిధి నుతిఁ జేయంగల, మావిశ్వజనీను మహిమ నన నతఁడు దగన్. ౮.

ఉ. ప్రాఙ్ముఖుఁడై కరంబులు శిరంబున మోడ్చి నిరంతరంబులౌ
వాఙ్మనప్రవృత్తు లెడ వట్టఁగ నిశ్చలరూఢనిష్ఠన
వ్యాజ్మతిరై యతీంద్రియచయస్థితివిస్మృతవిశ్వచేష్టచే
దృక్షిశదేకలక్ష్యనియతిం దగ నిర్గుణతత్త్వచింతచేన్. ౯.

గీ. కొంతవడి నిర్వికారనిర్గుణసమాధి, నంతరంగంబు విస్తరంగాత్మబోధ
పరిణతానందరసమయత్వమునఁ బొదలి, యంత సగుణవిధోపాధి నధిగమించి.

సీ. నవనీరదేందీవరనవనీతమాలప,ల్లవనీలమణిలీల నవధరించి
శతభానుమండలోదితభానుమండలాం,చితభానుభాసమాలితవహించి
విమలోరువిస్ఫురత్కమలోదరసమగ్ర, తమలోచనాంతవిభ్రమముగాంచి
యుపమానచంద్రికాలసమానధాళధ,ళ్యపమానదస్మితావసరహించి

తే.గీ. మించు ఘనకాయమెఱుఁగు దీపించుచాయ, చల్లనగుచూపు మందహాసంపుఁగోపు
గలిగి రాణించు దివ్యరూపంగకమనోజ్ఞ, మైన తేజంబు ప్రోలఁ బ్రత్యక్షమైన.

ఉ. సన్నిధిఁ గన్న పేదవలె వేదనఁ బాసినవానితా భ్రమం
పన్నిధియాతదాకృతి రమాపతి దంచుఁ దలంచి సేవకా
పన్నగభేదవజ్ర మగుపన్నగశాయి నెపం బ్రసన్నుఁడై
సన్నిధి చేసినాఁ డనుచు సంతసమందుచుఁ బాడుచున్నదన్. ౧౨.

మ. మృదులం బంబుజకంజరం బునిమిష స్వర్గంబు రాగిచ్ఛటా
స్పదయాగారవిహారధీరము మహాకృపాపూర్ణసంపాపావా
స్పద మాకాశధునీజనిర్గళిత మణిత్వ సత్యాపవిత్రమా
భ్యుదయశ్రీదము శ్రీశపాద మెదుటన్ ముమ్మందు మాదం దగన్. ౧౩.

ఉ. శ్రీరవరోధినుండి దరిఁ • జేరగజేంద్రుని పట్లఁ దండ్రి ని
ష్కారణ దోషముల్ వలికెఁ • గాన మముం దదపత్యతాదురా
కారులఁ బ్రోవవే యనుచుఁ • గాళ్లఁ బెనంగెడు నక్రపోతముల్
నా రహి మించు నవ్య వజ • నాభుని జంఘులఁ గాంచె నంతటన్. ౧౪.

గీ. ఊర్వశి కరిష్ట మను మాట • యుండెఁ గాన, రంభ కేలయరిష్టమై • క్రాలకుండు.
ననఁగఁ దగు శౌరి యూరుద్వ • యంబునందుఁ, గొంతసేపు వసించె నంగుష్ఠుని చూపు.

కం. పొందువ్వటి శాసె బిగిం, బొందువ్వ తిలంగ నెల్ల • వుడు సజ్జనతా
నందకమై యొప్పెడు నల, నందకమునఁ దనరు కటి గ • నం దగ నంతన్. ౧౬.

గీ. అఖిలమునకుఁ బితామహుఁ • డా విరించి, యిదియ తని కన్న మాతామ • హియగుఁ గానఁ
దన్న కాంచు కయందు బాం • ధవము గలద, టంచు వారినాభి సరసి సేం • వించె గురుఁడు.

సీ. ముగ్ధ లీలావళీ • స్నిగ్ధ వీలావళీ, సరళ సోపానాగ్ర • సరణిఁ బోవఁ
గ్రేవ శ్రీవత్సమన్ • క్రీనీడపై జాడ, హరియురస్సీమ గే • హాజిరమున
శుంభద్భుజోన్నత • స్తంభ సంభృతవైజ, యంతికా గారుత్మ • తా శృంఖ
లా మధ్యభాగ ప్ర • లంబమానానూన, కౌస్తుభమణిదీప • కళికదీప్తి

తే.గీ. యిదిగోఁ గనుఁ డీము నారథా • భ్యుదయరేఖ, యనుచుఁ జూపింపనగ్గురుఁ • డరసి మురిసె
నరసిజాననముఖ వరై • శ్వర్యదాత్రి, భువనజనయిత్రి నందు నం • భోధిపుత్రి. ౧౮.

కం. తిలకించి యకించనుఁ డి, మ్ముల మించిన పెన్నిధానమును గాంచిన య
ట్టుల సంతసించి గీష్పతి, పులకించిన మేనితో సం • ముఖత్సుకుఁ డగుచున్. ౧౯.

కం. తల్లి యోషిల్లోకమ, తల్లి త్వల్లీల చేఁ గం • దా యవ్వాణి
వల్లభముఖులెల్లను నం, వల్లాభోల్లసితులై ప్రం • వర్తిల్లు టొగిన్. ౨౦.

కం. ముక్తాహారులు నవిరళ, ముక్తాహారులును సుహిత • భూరిరసోద్య
ద్భుక్తులు నగుదురు గద త్వ, ద్భక్తులుగా గణుతిఁ గనిన • వారలు తల్లి. ౨౧.

సీ. కడుపేదలై దప్పి • కడుపేద నిల్లిల్లు, దిరుగువాఁడైన నీ • కరుణఁ గాంచి
వలువంతయును లేక • వలవంత దైన్యంబుఁ, జూపువాఁడైన నీ • చూపుఁ గాంచి
నిలువనీడగఁ గాదు • నిలువ నిస్థలియరై, తిరుగువాఁడైన నీ • తెరువుఁ గాంచి
మాటుమానిపికి నేమాటు మానసత్రుఁ జెం, త్రుడుగువాఁడైన నీ • యడుగుఁ గాంచి

యసమశాల్యన్నములయుఁజీనాంబరంబు,లయునముత్సేధసౌధంబులయుఁగుటుంబ
పరిజనంబులయును బెంపుపరిఢవిల్ల, భూరిసామ్రాజ్యుఁడగుఁగదే భువనజనని ?

క. అని యెన్నేనివిధంబుల, ననిమిషగురుఁ డిందిరామహాదేవిని బే
ర్కొని యామెను ప్రసాదంబునఁ దిరమగుసిరి సొనంగు పోఁడిమిఁ జూపన్.

క. మన కిఁక శాశ్వతసంపద, లొనగూడె నటంచు మోదమందుచు మఱియా
ఘనమూర్తి యితరలసదవ, ఘనసందర్శన మొనర్పఁగాఁ గడఁగుటయున్. ౨౪

గీ. పాండురంగా నంతఁ గటినద్ధనందకేత, రాయుధచతుష్కమైన శ్రీహరిభుజాచ
తుష్టయమునందు నిలిచి సంతుష్ట మయ్యె, ననిమిషస్వామిగురువిలోకనచయంబు.

చ. కమలజసూతి ఫాలఫలకంబులఁ బుట్టువుచంద మేక కా
లమున లిఖింప దాసపటలంబున కొక్కటఁ జక్కఁగాఁ బుమ
ర్థముల నొసంగ నాలుగిటిఁ దాల్చెనొకో యన నొప్పు శౌరిహ
స్తములకు మస్తకంబు వినతం బొనరించె గురుండు భక్తితోన్. ౨౬

గీ. కంధరాభిఖ్యభువనవిఖ్యాతి గాంచి, గర్జితస్ఫూర్జితధ్వని గణుతిఁ జేఁ ద
నర్చు వైకుంఠకంఠంబున కువకంఠ, మున సముత్కంఠ గురుఁడు చూపులఁ గదించె.

క. మానసమున గురుఁ డాహరి, యాననరుచి వలువ గన్న యాననరుచిర
శ్రీనలరు దానిఁ గని యస, మానసముల్లాసభాసమానుండయ్యెన్. ౨౮

మ. దివిజామాత్యుఁడు స్వామికార్యఘటనాదీక్షైకదక్షుండు శ్లా
ఘ్యవివేకుండు పదాదిగాఁగ ముఖపర్యంతంబు నత్యంత భ
క్తివిశేషంబున నంబుజోదరునిమూర్తిం గాంచి సాక్షాత్కరిం
చె విరించాదికదుర్లభుం డనుచు నంతఃప్రమోదంబునన్. ౨౯

క. బడి బడి సాష్టాంగముగాఁ, బడి వడి మ్రొక్కులిడి లేచి పలుమడువులఁ బ్రా
మడువుల నడియడిదపుదొర, నడుగక కడుభక్తిఁ బొగడుచుండఁగ హరియున్.

గీ. గీష్పతినిఁ గాంచి నీవు వాక్స్తోష్పతియును, సురలననుఁజూడ నిటకుఁ బుచ్చుట యెఱింగి
ధ్యానగమ్యుండఁ గాన ప్రత్యక్షమైతి, నీకు మాత్రంబె సురపాలనైకలోల.

క. మెచ్చితి నీసచ్చరితకు, వచ్చినపనిముచ్చటించి వర మడుగుము నై
యచ్చరకులదేశిక యన, నచ్చతురుఁడు విన్నవించె హరి కిప్పగిదిన్. ౩౨

గీ. ఏను వాస్తోష్పతియు సుర • లిటుకు నిపుడ, వచ్చుట యెఱింగినట్టి స•ర్వజ్ఞమతికి
దేవరకు విన్నపము సేయఁ•గావలెనె మ,దీయవిజ్ఞాపనం బాది•తేయవరద. ౩౭.

ఉ. శ్రీవర దేవరం గనుట•చేతను జేతనులాజవంజవ
ప్రావరణంబువాసి సత•తైనభవత్పదసేవనంబునం
బావను లౌచు నిత్యవిభ•వంబును గాంచి సమంచితానుమో
దావహులై సదాసుఖితు • లౌదు రటంచు వచింత్రు కోవిదుల్. ౩౮.

గీ. అట్టిదేవరదర్శనం•బైనపిదప, వెట్టివాఁడైనఁ గోరునే • వేఱె వరము
నమృతవారాశిలో నోల•లాడఁ గాంచి, గంజికై యాసపడెడి మూ•ర్ఖుఁ డని కరణి.

క౦. దేవర పాదసూపుట శ్రా,దే వర మన వేఱె యున్న•దే వరపరటా
దేవర థ సంయమీశ్వర, దేవరచితవినుతిపాత్ర•దేవ రమేశా. ౩౯.

క౦. నీ వొనరించినజగములు, భావింపఁగ స్వర్గమర్త్య•పాతాళంబుల్
దేవమనుష్యాసురులకుఁ, దావలములు తత్క్రమంబు• దప్పానె యెపుడున్. ౩౨.

గీ. సంజ్ఞ త్రిదశాలయం బని•స్వర్గమునకుఁ, దనరు బలిసద్మ మనుచుఁ బా•తాళమునకు
నమరు నది యిప్పు డేల వ్య•త్యాస మొందు, సత్యనిర్మాణ నీకటా•క్షంబు గలుగ.

గీ. మాది మాకిచ్చుటయె మడి•మాన్య మిదుట,యనుచుఁ బ్రాకృతుఁగోరిన•యటులమిమ్ముఁ
గోర నేటికి మున్నెయో•వ్వారి కిద్ది, యుచితమగు దాని నటు చేసి•యుంటఁ జేసి.

క౦. బలి శుక్రుని ప్రేరణమున, బలభేదిని స్వర్గపురముఁ• బాయఁగఁ జేయం
బలమఱి మీచరణంబులఁ, గొలువం జనుదెంచె నిటకు • గోవింద హరీ. ౪౦.

సీ. దితితనూభవపండ•హాతులకు దశాకొలం,బకు వీఁపు నగ్గులు•మంచ మయ్యెఁ
బలలాశికుట్టాక•ములకు వేఁడివెలుంగు, కొమరుని తల నంత•కుండ యయ్యె
దైత్యకరాసిశీ•తముల కంబుధినాథు, మే నూరిదరిబొద్దు•మేడి యయ్యె
దనుజాంగుళీ ప్రక్రీ•డనముల కర్థేశు, చెవిదోయి కెన్నెర•చీల లయ్యెఁ

తే.గీ. గొమ్మునేనుంగులే ధావ•న మ్మొనర్ప, నేమి చెప్పఁగవలయును •దోమలగతి
నదినగతిఁగోణపులఁ జేరు•కొనఁగ నేల, చెదరియొక్కొ•క్కమూలవా•రొదిగిరపుడు.

గీ. దీనజనతార్తిసంహారి •దానవారి, శౌరి యనుఖ్యాతి నిల్పుకో •సమయ మిదియె
శిష్టరక్షణ దుష్టసం•శిక్షణములు, నీవు పూనిన పూన్కలు•గావె దేవ. ౪౨.

మ. అనిసాష్టాంగముగా నదిం బ్రణతుఁడై యాదేవదేవాంఘ్రిలం
దనమూర్ధంబున సోఁకుచుక్ శరణుడై తచ్ఛ్రోత్రగర్వాపహా
దనదీక్షాపర ప్రోవవే మము సురేంద్రత్రాణనిర్వాపణా
యనుచుక్ శేవక యున్న కొరి కరుణాయత్తైకచిత్తంబునక్. ౪౩.

గీ. అఖిలసజ్జనలోకాభయప్రదంబు, లైన నాల్గుభుజంబులఁ బతనిఁ బొదివి
లేవఁగా నెత్తి యిట్లను దేవమంత్రి, యీయుపేక్షకుఁ గారణంబెల్ల వినుము.

చ. కులబలసంపదాదులు దంగుల్గానహాత్తినమత్తవృత్తి రయి
ట్టులు దొలఁగుం దదున్నతి కండుం దగుచుండినయంతనట్టుఁ ద
ద్బల ముడిపోయి నవ్వుదు గందా యిది యిట్టి దటంచు నాత్మలం
దలివి వినీతి నీతియు విధేయతయుం సమకూరు నేరికిక్. ౪౫.

కం. బుభువిభుఁ డితఁడు త్రిలోకీ, ప్రభుతా ప్రభవప్రభూతసటు వైభవగ
ర్వభరంబునఁ దక్షత దృప్పి భవాన్ప్రసాద మభిభవించెం దెలుచక్. ౪౬.

చ. ఒరుఁ గని యాదరింపమిరొం రొప్పదు తప్పగు విప్రుఁ జూచి స
త్కరణ మొనర్ప కున్కి కొలంగాదు తపస్వుల నెందుఁ జుల్కఁగా
నరయుట శైవులందు విన యంబె నయింపమికాని మాట వా
విరి మనయత్రినందను మపేక్ష యొనర్చినఁ జెప్ప నేటికిక్. ౪౭.

శా. శర్వాణీకరుణానులబ్ధమనియం సన్మాలికావృత్తము
న్గీర్వాణేశుఁ డొసంగఁజాలఁ దట పోనీ దాని కేమయ్యె నా
సర్వేశాంశమునక్ జనించినమహాశైవుండు దుర్వాసుఁ డీ
దుర్వాసుఁడని మున్నెఱుంగఁడొ ప్రశంసింపం దయ్యె వ్యర్థంబుగాక్. ౪౮.

కం. అవరమువిశాపచ్యుతి, గోవిందుఁడె కలఁ డటంచుఁ గొనకొని సదయుం
డై శాత్రవ్యక యూరక, యే వడలివఁ గ్రమ్మతింపఁ నెవ్వరి తరమా. ౪౯.

కం. ఐశ్వర్యదాత యవ్వర, మీశ్వరుఁ డని మోక్షదాతఁ నేనని శశ్వ
ద్విశ్వప్రఖ్యాతోక్తుల, విశ్వాసంబునను సంభవించును యిరుమల్. ౫౦.

కం. ఏ నన నీశ్వరుఁ డన నిం, తైనను భేదంబు కలదె యదిరొఱుంగక యు
జ్ఞానులుగొందఱు భేదము, గా నెంతురు వారి కెట్టుఁగలుగును సుగతుల్. ౫౧.

కం. నేనజుఁడనై సృజించెద, నే శౌరినయి పెంచెదన్, హరుఁడనై
పోనడఁచెద వారలు నీ, శ్లోనెరపెద లేదిభేదం మీమువ్వురకున్. ౫౨.

ఉ. మామకభక్తుఁ డెవ్వఁడో సమస్తము నాతడు మన్మయంబుగా
నేమదిలోఁ దలంచు నతఁ డెద్దియు భేదముగాఁ దలంపఁడే
మేమియు మదన్యమున్నదని యెంచినచో నిఖిలాత్మభావము
న్లేమి ఘటించు నాకపుడు లేదుకదా తగుదారి వానికిన్. ౫౩.

కం. ఈశ్వరభావనచే నన్నైశ్వర్యంబునకుఁ గొలిచి యవ్వలి నిత్యా
నశ్వరసుఖమునకై గరు, డాశ్వనిఁ గఁ దలంచి కొలువ నగు వాంఛాప్తుల్. ౫౪.

గీ. ఈశ్వరానుగ్రహము లేని యొడ నొకండు, శాశ్వతైశ్వర్యముల నొందఁ జాలఁ డెపుడు
నాయనుగ్రహమును గోరి నా తదీయవిత్తము హరింతు నిది లోకవిశ్రుతోక్తి.

మ. సిరి సంప్రాప్తిగ నున్నవేళ మదవచ్చేతోభిమానంబునం
బరమార్థమ్మొక యింతయైన మదిలో భావింపఁగా లేక ము
ష్కరులై కొందఱు కన్నుఁగానరది ప్రాగాంక్షింతు రింకెవ్వడే
న్పరిమాలంబున నెండియుం గలుగు సంపల్లాభమంచార్తులై. ౫౬.

కం. ఇంకేల పెక్కు నుడువులు, శంక యొకింతయును లేక చనుఁ డిపుడు నిరా
తంకముగఁ బంపెదను మీ సంకటములు దీఱ బలి రసాతలమునకున్. ౫౭.

కం. నావుడు సురుఁ డిట్లను నో దేవా దేవాధిపాదిదివిజావళికిన్
భావత్కపాదదర్శన, భావుకము నొసంగవలయు భక్తార్తిహరా. ౫౮.

కం. ఓదేవ వారికిని మీ పాదాంబుజరవముఁ గ్రోలు భాగ్యము దొరకం
గాఁ దలఁతు నిపుడ యేక, స్వాదువనఘుం జేత యనెడు వాక్యము వినుటన్. ౫౯.

కం. పలుమఱు శ్రీహరిగురునిం, దలఁపు తెలుపు మనిన నింద్రు నాకమువంశు
న్నిలుపు మని కోరె స్వార్థముఁ, దలఁపరు కద స్వామికార్యతత్పరు లెందున్.

కం. అన నవ్వుచు వటుకాని, మ్మని హరియు ననుగ్రహించి నాంగిరసుండుం
దన పిఱుఁది సురల కరిదిగఁ, గనుఁగొనుఁడని చూపి చెప్పఁ గాఁ గట్టెదుటన్. ౬౧.

మ. కని రింద్రాదిసురల్ ముకుందుని జయాకల్లోలమాలావృష
ద్ఘనముక్తాఫలచారుతోరణాలస శ్యామదంబిని కాయమా

ననితాంతాంచదనంతమంటపగతానంతస్ఫటానంతళో
భనశయ్యాంతరశాయి భక్తగణసంపద్దాయి సొక్కుమ్మడిన్. ౧౫.

కం. కని సాష్టాంగప్రణమితులై భక్తిప్రపత్త్యంతనులై గతయా
తనులై సఫలచిరప్రయత్నులై వినుతించిరి విప్రధంబున వరుసన్. ౧౬.

కం. నలువకు నిది యీదృశమని, పలికి నిరూపింప వలనుపడ దద్దిరయో యా
వెలుఁగుంగనుఁగొంటిమియిక, గలుగదుకదదోషఁగుటిర్దుఁగడలుకొనంగన్. ౧౭.

గీ. జలధిపాత్రపయస్స్నానసర్పరాజ, వర్తిఫణమణిదీపాగ్రవర్తికజ్జ
లప్రభునజాండభాండజాలప్రభునినుఁ, గంటిమోహాంధవృత్తిఁబోఁగంటినధిప.

గీ. కృష్ణవర్త్మాహ్వయంబు నాకింతవట్టు, మలినమార్గుండ నగుటచేఁ గలిగెఁ గాని
కృష్ణ నినుఁ గాంచుదాకి నేనిపుడు కనుట, నలరె నిర్దుష్టసాధ్వర్థ సౌముకుంద.

గీ. దితిజగణభయశోగాధమత వహించ్యటను గదా నే గదాధరుండ ననుపేర
నంటినింతకుమును గదాయుధవహింతు, నిఁకగదాయుధధారినామకయశంబు.

కం. అజ "నేతిబీర" వలెఁ బున్యాజనుం డని నాదు పేరు వ్యర్థము సుమ్మీ
ప్రజ లెఱుఁగ నింతదనుక, న్నిజమవిసంవాది యయ్యెనేఁ డది నాకున్. ౧౮.

ఉ. కట్టడిఁ దొట్టి దానవని కాయము కాయమునందు హస్తము
ల్గట్టిగఁ బట్టి పాశములఁ గట్టుటఁ బట్టి జగం బెఱుంగనే
బెట్టుగఁ బాశహస్తసమభిఖ్య వహించితి నిన్నినాళ్లు నా
కట్టి సడి న్మడి న్విడువ నయ్యెఁ గదయ్య ముకుంద యియ్యెడన్. ౧౯.

ఉ. నాదు మహాబలుం డనెడు నామము మిక్కిలి సత్త్వహీనుఁడ
న్వాదు ఘటించె దైత్యబలవర్గబలార్భటి కాఁగ కేడిటం
బేది పలాయనప్రవణవృత్తిభజించుట నింతకాలమో
శ్రీదయితా భవత్కరుణచే నిపు డొందె బలాధికార్థమున్. ౨౦.

చం. దనుజాలి బల్మిఁ గల్మిఁ గొని దర్పమునం బురమాక్రమింపఁగాఁ
గనుకని భీతిఁ బర్వ నలకావిభుఁడం చొరు లింతకాలము
న్ననువ నల కుత్సితప్రభుఁ డనం దగు నర్థముఁ దోఁచుఁ బిల్వనుం
టిని గద యింక నీకరుణచే నలకేశ్వరసంజ్ఞ నొందెదన్. ౨౧.

కం. కరికృత్తివసానతచేఁ, బరఁగితి ముక్తేనుఁ గృత్తివసనుఁడనన్నే
డరిహృతసర్వస్వతచే, ధరియించిన యశ్శ్రీయంతంతప్పెఁగద హారీ. ౭౨.

కం. అని యింద్రాదిదిగీశులు, తన తన పడినట్టి కష్టదశ లిట్లెఱిఁగిం
చి నుతించి రేకముఖముగ, నెనసి పురస్థాయిఫణధరేశ్వరశాయిన్. ౭౩.

దండకము— శ్రీ మన్మహానర్ఘరత్నచ్ఛటోదారకోటీరకోటీరవిజ్యోతిరాటీకనోద్గీర్ణవ
పశ్యద్ఘనధ్వాంత విభ్రాంతికృత్కుంతలాత్యంత కాంతాళికాంతాభిరామాననా
యిందిరామాననాథీన నానాజగద్వల్లభా గల్లభాస్వన్మణీమండలాఖండలాలిత్య
భాకుండలా కుండలీశానతల్పా యురస్థాయితల్పా సదానిర్వికల్పా కనత్కౌస్తు
భాకల్పకా సత్యసంకల్పకా భక్తబృందాలయాళిందకల్పా యనల్పానుకంపా
మతీ భూరిశంపాతతిద్యోతమానాంబుదాడంబర శ్రీసమాలంబిజాంబూనదా
చ్ఛాంబరాంగప్రభా సుప్రభావా శుభావాస వాసంతవేళాప్రఫుల్లప్రసూనప్రతా
నోల్లసన్మల్లికావల్లికాకారరేఖానఖాళీమయూఖా వ్రజాభంగగంగానుషంగాం
ఘ్రిపద్మద్వయా యద్వయా చిద్విలాసా కలాసాదరా ఖేదరాహిత్యకృత్యాతి
పాండిత్యనిత్యాదరా మేదురామోదదామోదరా పాదసేవైకహేవాకభావాకలంక
స్థితిం బొల్చులోకంబులోకంబుహస్తా నిరస్తాఖిలాంహా స్తమస్తోమవృత్తి న్సమస్తప్ర
శస్తప్రకర్షోపపత్తిం బ్రవర్తించి యంచద్వివేకాతిరేకంబులై యంబుజప్రోద్భ
వాదుల్ నిరూపింపఁగా లేనివిజ్ఞానసంపత్తికిం బాత్రభూతంబులై సర్వభూతప్రకృ
ష్టానుభావంబుచే విశ్వభూతప్రభూ! తత్క్షణంబే నమద్రక్షణాక్షీణవైచక్షణీ లక్షి
తాక్షుద్రదాక్షిణ్య మా నీకటాక్షప్రసారంబునుం జెంది యానందమునుం బొందుచు
న్ఘోరదుర్వారనిస్సార సంసారకూపారపారంబునుం జేరి నీదౌ పరత్వస్వరూపంబుఁ
బ్రాపింపఁగా నోపు నో పుండరీకాక్ష యీ యక్షయాజాండభాండంబులం గుక్షి
నిక్షిప్త విక్షిప్తముల్ సేసి రక్షించుదీక్ష న్నిరీక్షించు నీ వేల నీవేల నీవేల నుద్వేల
దుర్విక్రమాభీల విద్విట్కృతోద్వేగయోగార్తి ఘోషించుమమ్మేల రాకుండు
వంచుం గడు న్నమ్మి యుండం గృపాయత్తచిత్తంబునం దత్తఱం బంద నీకుండ
నీవ్యూహలీలాసముత్సాహ మాదివ్యదేహంబు దర్శించు భాగ్యంబు మాకుం బ్రసా
దించితౌ నింతకు న్మున్నుగా నెన్నియో వైభవోదాత్తలీలావతారంబులం బూర్ణ
తిర్యక్స్వరూపంబుగా నర్ధతిర్యక్స్వరూపంబుగాఁ జూపి పాపిష్ఠరక్షఃకృతోప

ప్లవంబు న్నివారించి తీవింక మాయంకిలిం దీర్పఁగా నివ్వు డొక్కింత యేదేని
యుం బిన్నవైయున్ననుం బన్నగాఁ జెన్నగా వర్ణ్నఁ గాన్పించి వర్ణింపఁగా
వర్ణియానట్టిరూపంబుచే నేవు దీపింపఁగా నోపరంధామ యుద్దామసా
మర్థ్యశ్రీముం జూపవే పాపము ల్పాపవే యాపదుద్ధారకా కోపకాపట్య
నిస్తారకా సచ్చిదానందకందా సదాస్పంద గోవింద మమ్మున్ దరిం జేర్చి కాపా
డవే దేవదేవా నమస్తే నమస్తే నమః. ౨౪.

మం. అని యాసర్వనువర్ణ్య లాత్మదళ లాత్మాభీష్టము ల్వీన్నవిం
చిన భక్తాభయదానదక్షుఁ డగులత్ప్రీమ ప్రత్యక్షుఁ డబ్జాక్షుఁ డి
ట్లనియె న్వారలఁ జూచి మీచిరతరాయాసంబు లిం కుండునే
చనుఁడీ మీరలు మీయథాగతముగా నంత్యక్తసంత్రాసులై. ౨౫.

కం. అన విని యాగీష్పతి యి, ట్లనియె న్నీ వానతిచ్చినది వరమే యై
నను సైరింపఁగవలె నొక, మనవి నొనర్చెద మరుత్సమాజశరణ్యా. ౨౬.

కం. దేవరసంకల్పంబ క్రదే విశ్వోత్పత్తిసంస్థితిలయంబులనం
గేవల మఘటనఘటనా, ప్రావీణ్యాత్మ్యవ కొంకింత వనియే యుదియున్. ౨౭.

కం. చనుఁడిక శ్రమముండునె మీ, కనినంతనె వెఱపు దొలఁగు నట వే యన్నం
బనినం దీరునె యాఁకలి, తిని తనియక యున్నచో క్షుధితునకు నెందున్. ౨౮.

ఉ. నేరము నేరు నెంచకుము నేరము నీకడఁ గోర్కెఁ దెల్ప నీ
వారముగాన నిట్లు బహువారము దెల్పఁగఁ జెల్లె మాకు నీ
సారముఁ దొల్లి చూపితి వి సారముఖోత్తమదివ్యమంగళా
కారము లాని యిప్పు డుపకారము నే తను వూని సేసెదో. ౨౯.

కం. ఎప్పటి కెప్పగిదిని మ, మ్మెప్పటి వలెఁ గాదు కొల్పె దెలఁగింపుము మా
యప్పా దార్ఢ్యస్థితిశ్రై, యిప్పాటనభీతమతుల కెటుఁగఁగ వలసెన్. ౩౦.

గీ. ఏను జీవుఁడ ననియు నీ వీశ్వరుండ, వనియు రూఢార్థసంజ్ఞ విఖ్యాత మగుట
వృద్ధటన్వర్ణభూషోప మేయ మగుచు, మనకుఁ దనరారుఁ గాదె సంబంధ మీశ.

చం. అన విని జీవుఁ గాంచి పరమాత్ముఁడు వల్కె దయాత్ముఁడై స్మితా
ననమున సంజ్ఞ రూఢమయిన న్మతి యౌగిక మైన నేమి వ

న్గనుఁ గద వాఁడుంభేద మని • కాని యభేద మటంచుఁ గాని యీ
వ్వనిమతి జీవుఁ డీశ్వరుని • భాస మటంచు దృఢత్వ మొందునో. ౧౨.

గీ. ఏలకామ్యార్థులైనమీ • కిపుడు మోక్ష, సరణి యిట్టిది యని తెల్పఁ • జాలదొక్క
యింతమాత్రంబెయీ తెల్వి • దృఢముగాఁగ, మది గుదురుకొన్న నొకబుధ • మాన్యచరిత

గీ. క్షణికమదమాత్రమున నిట్లు • సంభవించె, నధిగతమధర్ము డైనబు • ధాధిపతి క
నిత్యమదమత్తులకు నెట్లు • నిల్చి యుండు, ననిశముగ స్వర్గభోగము • ల్యసురులకును.

క. అని యింద్రుపంక మొగమై, వనజాక్షుం డాన తిచ్చె • వాంఛాలాభం
బొనగూడును తపమునఁ గా, కనఘుం బది సకలవాంఛి • తార్థము లొసఁగున్.

మ. స్థిరపైనుప్వకళింగమండలమునన్ • దివ్యస్థలం బన్నదా
దరణీయం బఖిలేష్టదాయకము సిద్ధక్షేత్రమై తార్క్ష్యభూ
ధర మష్టాక్షరిమంత్రరాజము సము • ద్యన్నిష్ఠ నచ్చోఁబురం
దరభక్తిన్ జపియించు నాతనికిఁ జే • తం జిక్కు నష్టార్థముల్. ౧౬.

కం. నీవచ్చో మితకాలం, బావిర్భూతప్రపత్తి • నమ్మంత్రజపం
బావర్తించిన మదిలో, భావించినవాంఛితార్థ • ఫలము లభించున్. ౧౭.

గీ. అని యనుజ్ఞ నొసఁగి • యాంగిరసుని గాంచి, వనజనాభుఁ డిట్టు • లనుచు నాన
తిచ్చె నేము నిశ్చ • యించినకర్జంబు, లెల్ల నొకట నిర్వ • హింపవలయు. ౧౮.

సీ. వచ్చినదారిగా • వరుసదైత్యుల నెల్లఁ, బాతాళమును జొరఁ • బనుచు టొకటి
మీమీపదంబుల • మిమ్ము యథాపూర్వ, ముగ సంప్రతిష్ఠించు • పూన్కి యొకటి
నను సుతుఁగనఁదపం • బునుజొనర్చెడునయ్య, దితి కశ్యపులకోర్కె • దీర్చుటొకటి
తార్క్ష్యశైలాఖ్యసిద్ధక్షేత్రమహిమంబు, స్థిరముగా వెల్లడి • చేయు టొకటి.

తే.గీ. యిన్నియును మాదువైదగ్ధ్య • మెఱుకపడఁగ, నొక్కటరచింపనవతార • మొందువార
మేముమీకోరినట్టుల • యిపుడ పిన్న, యనఁగ వర్ణియనంగ మీ • రరుగుఁ డనిన. ౧౯.

ఉ. దేవ మహాప్రసాద మని • ధీరమతిం దగ సాఁగిమ్రొక్కుచో
నావనమాలి కన్మొఱఁగె • నంత సురల్దలి దంద్రులందఱుం
గావర యంచు నయ్యదితి • కశ్యపులం గని తెల్ప గారుడ
గ్రావముఁ జేరి బంధురన • రస్తటసీమ వసించి రందఱున్. ౨౦.

ఉ. అచ్చట నెక్కు-కూటతటమం దుటజంబున నంబుజోదరుం
బొచ్చెము లేనిముచ్చటలముద్దులవట్టిఁగఁ గాంచు నిచ్చలు
న్నిచ్చలు నిచ్చలంబయిననిష్ఠఁ దపం బదితిద్వితీయుఁడై
యచ్చపుఁబూనిక్రఁ గశ్యప మహర్షి యొనర్ప వసించి హర్షియై. ౯౧.

కం. అరుణోదయంబునకు ము,న్నరుణోపముఁ డతఁడు లేచి హరిఁ బొగడుచు బం
ధురగతిఁ సతితోరా బం,ధురసరసిఁ గృతావగాహనుండై యంతన్. ౯౨.

గీ. వాన రారంభవిధు లెల్లవరుస నందు,నెరపికొనిలేచి ధర్మపత్నియును దానుఁ
బర్ణశాలకు నరిగి తత్ప్రాంతసీమ, వెలయునశ్వత్థతరుమూలవేదిఁ డరిసి. ౯౩.

సీ. అనతిదూరమున దర్భాసనంబునకుఁ బా,ర్శ్వమునందు నలఁతి పావలనువిడచి
సప్తకచ్ఛములతో సరిమడమలుదాఁక, నునుఁభట్టుపరిధానమును ధరించి
దళముగా ముఖముఖస్థలముల గోపిచం, దనమున నూర్ధ్వపుండ్రము వెట్టి
పద్మాసనస్థుఁడై పైనిండ ముసుఁగుగా, నావికప్రావారమలవరించి

తే.గీ. మ్రోలఁ దామ్రమయామలస్థాలికయును,గేలఁ జిఱుతప్రవాళాక్షమాలికయును
గ్రాలఁబ్రాఙ్ముఖుఁడైయర్ధమీలితాక్షుఁ,డగుచుమునిద్వాదశాక్షరిఁదగజపించు.

ఉ. ప్రొద్దున లేచి బంధురసరోవరమందునఁ దీర్థమాడి పే
రొద్దికతో సమిత్కుశఫలోదకపుష్పము లంది యిచ్చుచుం
దద్దయు భక్తిమీఱ నిజనాథుఁడు చూడఁగ నీడగా సదా
యొద్ద మెలంగునయ్యదితి యుక్షణమైనను బాయ కర్మిలిన్, ౯౪.

సీ. వెలిపట్టురైక పైపీఁపు నిండఁగఁ బైఁటు, మలఁచినమడికచ్చవలువతోడఁ
దడిపి దళంబుగాఁదగవలందినచాయ, పసుపునిగ్గుల వక్త్రపదము తోడ
నలికభాగమునందు నడ్డుగాఁబెట్టిన, పాడికుంకుమపుబొట్టు పొందు తోడ
జెప్పలపైపాటికప్పుదేరఁగ నిడ్డ, గాటంపుఁగాటుకకనులతోడ

తే.గీ. సామిపలితసమాయతా శ్యానమృద్వ
రాళపశ్చాద్ఘటితకచ గ్రంథితోడ
నెదుట నర్ఘ్యంబుఁ గూర్చి యయ్యదితి సేవ
సేయుచుండును బతితపస్సిద్ధి ప్రాలె. ౯౬.

కం. మునిపతి యీగతిఁ దపం, బొనరిచి దీక్షావసానమున నెక్కు-ఫలం
బును మ్రోలఁ బడసి తా నగ,మును గొని సాఁబాల్క-శత్రమునకు నొసంగన్.

ఉ. ఆమె మహాప్రసాద మని • యంజలిపట్టి గ్రహించి భక్తితో
వేమఱుఁ గంటనద్దికొని • వేడ్కభుజించె మహాపతివ్రతల్
సామి భుజించు వెన్క విఘ • సం బమృతాధిక మంచు నెంతు స
ద్భావమల కంతకంటెను సు • ధాక్రతుశేషములా విశేషముల్. ౯౮.

కం. పతిభుక్తశేషభక్షణ, మతివల కిష్టార్థసిద్ధి • నాయుష్యంబున్
సతతము సౌభాగ్యము సం, తతివృద్ధి శుభంబు సిరి ము • దంబు నొసంగున్. ౯౯.

గీ. ఏరికేనియు ధర నెందు • లిడక యుండఁ
గా నయాచితముగఁ బ్రాప్త • మైనఫలము
భావినిజవాంఛితార్థలా • భంబుఁ దెలుపు
గాన నది తెల్పె వారసం • కల్పసిద్ధి. ౧౦౦.

కం. సంపూర్ణసమాప్తతప, స్సంపత్ఫలతత్ఫలైక • చర్వణమహిమం
బెంపగుసొంపున నమ్ముని, జంపతులకుఁ బొడమె నిండు • జవ్వన మంతన్. ౧౦౧.

సీ. ఉలుపాగ లావణ్య • మలవరించిన భస్త్రి,క యనంగఁ దనువు బిం • కము వహించె
నవలఁ గా లిడఁ బ్రాయ • మరవాల్చి క్రమ్మఱ, నిల్పుదల్పు లనఁగఁగ • నెప్పలెగసె
విడిచి నజర వీడ • వృక్షపక్షిన్యాయ, గతి నంగకంబుల • కంప ముడిగె
మునుముట్టడించిన • ముదిమిసైన్యం బునాఁ, బలిత మెల్లను బటా • పంచలయ్యె

తే.గీ. వార్ధకపుదాడిఁ గాంచి యౌ • వనవిభుండు
వలసఁ బోసెంచి శృంగార • వాహినీశు
తోడఁ గని దంపతీదేహ • దుర్గసీమఁ
జలనమొందక పురికొని • నిలిచె నపుడు. ౧౦౨.

కం. అపు డాదంపతులకెకా, దుపత్యకాధిత్యకాంత • రుర్వీధరభా
గ్విపినమ్ములకును మాధవు, కృపయావన మంకురించి • యిగురొత్తె రహిన్. ౧౦౩.

ఉ. అట్టివసంతవేళ నుపి • నాంతర మందు మునీంద్రుఁ డింతితో
నట్టిటు సంచరించుచు వి • యచ్చరమంత్రనియుక్తిఁ గేలుగే
ల్వట్టి నికుంజగర్భములఁ • బల్లవయుక్తిగ నంత నంతఁ జూ
పట్టినయప్సరస్సతుల • వైఖరు లారసి కామవిద్ధుఁడై. ౧౦౪.

శా. ఆయాపుష్పనికుంజపుంజముల నా • యాయాకుటీరంబులన్
దాయానిర్ఝరవారిపూరముల నా • యాకూటఝూటంబులం

దాహూకందరమందిరావళుల నాయాసానుదేశంబులం
దాయావింతలఁ గాంచుచుం దిరిగి రత్యంతంబుఁ దద్దంపతుల్. ౧౦౫.

చం. అటులు వవ ల్మగ్రివవరుఁ డాత్మసతీసముపేతుఁడై కుభృ
త్కటకదరీఝరీవిపినకౌతుకము ల్గనుఁగొంచు రేల న
య్యుటజముఁ జొచ్చి యచ్చట నముత్సుకలీలల నోలిఁ గేలి లం
పటమతిరైయి సుఖానుభవభవ్యతనుండఁగఁ గొన్ని నాళ్లకున్. ౧౦౬.

కం. అప్పుడఁతులమిన్నకు నెల, దప్పెం దోడ్తో సురవ్రతానముముప్పల్
దప్పెం గైత్యలయొప్పుం, దప్పె న్మునియొడ మనోజుదర్పముఁ దప్పెన్. ౧౦౭.

సీ. పాదము దట్టపుఁజిట్టుమల కుమియఁగ నెంచ, కోకిలింతల కంతయొల్లఁ బోక
నడల మాంద్యము గ్రమ్మనడియాడుటుడుగక, నిద్దుర గదురఁగఁ బ్రెప్పవ్రాల్ప
కావులింతల కొకింత్తైవఁ గ్లాంతి వహింప, కరుచి పెల్లైన భోజ్యముల విడక
బడలిక ల్దఱుచైనఁ బనిపాట లేమిఁ, కూర్పులు మెండైననుస్సురనక
తే.గీ. పెక్కుగాన్పులు గాంచి పెంపెక్కినట్టి
యదితి యవ్వేళ నొదవుచూలాలితనము
నందుఁ దొలుతటి నవదౌహృదాభ్యుదయము
నాఁటివలెఁగాక దృఢపరిపాటి నుండె. ౧౦౮.

చం. నడు మిది పేద చంద్రకలనం బచ లోన్నతి మావిధంబునం
బడసెనె యంచుఁ దన్ను నగువక్త్రముఁ జన్గవ వెల్లబాఱ న
ల్పడకిదుమోములం దనరనయ్యెడ నందఱు వేచక్కఁజూడఁ జా
లెదువభివృద్ధిఁ గాంచె నిలలేములు కాఁపురము ల్ఘటించునే. ౧౦౯.

శా. మింటం ద్రిమ్మరువారిఁ బ్రోచుటకు లక్ష్మీజాని గర్భస్థుఁడై
యుంటం బంటవెలందిలోడ భవదీయుల్గాడ రక్షార్హ లీ
దంటం గావఁగ వేఁడుకొ మ్మనుచు నాత్మస్త్రోదముం దేర్చి నా
మంటిం డింటుక్షునై కడంగె మునిభామారత్న మవ్వేఁకటిన్. ౧౧౦.

ఉ. ఆదరి నున్న తాపసకులాశ్రమసీమల నుండి పెద్దము
త్తైదువరాండ్రు కొండ ఱపుఁ డాసెను జూడఁగ వేగుదెంచి న

మ్మోదపుగోష్ఠిచే నొఱుసు•పుత్తురు వింత తెఱంగు కందమూ
లాదుల సంతరించుకొని • యర్మిలి నూడిదఁ దెచ్చి యిచ్చుచున్. ౧౧౧.

సీ. నివరిప్రాల్నోసి వం•డినబుఱ్ఱయిణిపాల, పరమాన్న మొకమూని•పత్ని యిచ్చెఁ
దనప్రోపుఁ గాంచి క్రొం•త్తగ ఫలించిన వింత, చెట్లపం డ్లొకముని•స్త్రీ యొసంగె
నిజగృహాభిమం•త్రితసిద్ధమహిమాత్మ, తల నొక్కమునివధూ•తిలకమునిచె
యవమయష్టికపిష్ట•నవఘృతపక్వఖా, ద్యము లొక్కతబిసియి•ల్లాలు దెచ్చెఁ

తే.గీ. దాను బూజించు దేవిపా•దముల మీఁది, గొనబు నిర్మాల్య మొకతపో•ధనపురంధ్రి
యిడియె సీమంతశుభశో•భ నెసఁగుతక్క, పమునిసామంతసీమంత•వతికి నచట.

సీ. చరణములిన్నిదుపుగా • సాఁచి కేలొక్కటి, పుడమిపై నూఁతగా • నిడి వసించుఁ
గూర్చున్నతటి నాయ•కుండురాఁ దవుదవ్వ, ననఁ గాంచి కడుప్రయ•త్నమున లేచు
ద్విత్రాంఘ్రివిన్యాస•మాత్రన దరితరు, స్కంధాదులవలంబ•కముగ నడచు
నొక కొంత లేనిరో•పికఁ దెచ్చికొని భర్త, కుపచార మొనరింప•నుద్యమించు.

తే.గీ. వలపదృష్టులవలయావ•స్తులను దెలుపు, నలఁతిరొలుఁగునఁబరిమితో•క్తులనుబలుకుఁ
గలికి నీర్కావివలి పెంపు•వలువఁ దాల్చు, నెలలు నిండినకొలఁది నం•వ్వేలఁది మిన్న.

కం. ప్రొద్దులు కడచినకొలఁది, న్మద్దియ కచ్చోట వేలు•పుం జేడెలు తా
రొద్దఁజరించుచుఁ దద్దయు, నెద్దిక నొనరించుచుండి•రుపచారములన్. ౧౧౪.

కం. వైజనన మిదియె యని బర్వ్వై జననము నొంద నున్న•యాగర్భపుసా
రాజవనిబడలికలతీ, ర్రాజననిచయమున కెఱుఁగు•న ట్లొనరించెన్. ౧౧౫.

సీ. శ్రవణగమ్యముగ వా•రణ్యకోపనిషత్తుఁ, బారాయణముఁ జేయ•వలయు నేమొ
బలమెలర్పఁగ మహే•శ్వరునిముంగిటి నందిఁ, బట్టియిట్టటు ద్రిప్ప•వలయు నేమొ
గ్రుక్కలొక్కటి రెండుఁ•గ్రోలఁ గాస్వధిలిచే, జలము మంత్రించియీ•వలయు నేమొ
కచమునం దిడుకొనం•గాఁ బత్రపుటముపై, విలిఖించి యంత్రమీ•వలయు నేమొ

తే.గీ. యనుచు శీఘ్రప్రసూ త్యుపా•యజ్ఞులెల్ల, నుటజబహిరంగణంబున•నుండి రపుడు
జరఠమానికుటుంబినీ•జననియుక్తి, నొక్కటఁదదీయబాలకా•హ్వాతు లగుచు.

గీ. అపుడు పురిటింటిదరినున్న•యాంధ్రలోన, నొక తెకీర్ణోదయమునున•ర్థోక్తిలోన
పలికె మగవాఁడె యనుచు సం•భ్రమ మెలర్ప, నీవలను వేళఁబరికించు•ఋషులు వినఁగ.

ఉ. అంత నభస్యమాసమున • నాదిమపక్షమునందు యామినీ
కాంతుఁడు శ్రోణయందు రవి • కన్యకయందున నుండ ద్వాదశిం
గంతుగురుండు లోకములఁ • గాచుటకై యుదయించె వాసరా
భ్యంతరవేళ నయ్యభిజి • దాహ్వయలగ్నమునం గృపామతిన్. ౧౧౮.

ఉ. అప్పుడు విప్పఁగంటిదొర • లందఱు నం దరుణాబ్జనేత్రముల్
కప్పు మెఱుంగుగాత్రమును • గల్గిన యమ్ముని పట్టి పొట్టిరూ
పొప్పఁగఁ బుట్టినట్టి పురు • షోత్తముఁ గాఁగఁ దలంచి సన్నుతుల్
చొప్పడఁ దొంటి దెప్పరవుఁ • జొప్పడగెం దమకంచుఁ బ్రీతులై. ౧౧౯.

కం. ఆనతి యొసఁగిన గతి మన, పై నతికృప నవతరించె • భగవంతుఁ డటం
చానతిపూర్వకముగఁ బెం, పైనతిరోధానశక్తి • నరసిరి భక్తిన్. ౧౨౦.

కం. సుమనఃకాండంబుగ నల, సుమనఃకాండగురుఁ డదితి • సూనుం డగుటన్
సుమనఃకాండంబులు మహి, సుమనఃకాండములవృష్టి • శోభిలఁ జేసెన్. ౧౨౧.

గీ. జాతకర్మాఖ్యసంస్కార • జాతశర్మ, శాలిఁ గావించె సుతు ముని • శాలిమాలి
వీత విచికిత్స యజ్ఞోప • వీత మొసఁగి, నాభికృంతనవిధివిధా • నాభికాంక్షు.

గీ. అధిగతమనోరథుం డా, బుధమాన్యుఁడు శిశువుకుశల • మునకై రక్షో
వ్యథదొలఁగఁగఁ బదిప్రొద్దులు, విధిగ ఫలీకరణహోమ • విధి యొనరించెన్. ౧౨౨.

సీ. ఉల్లిపొట్టావాలు • నుముక రాఁజెడుపొగ, ల్గడపల పొదిగిళ్లఁ • గ్రమ్ముకొనఁగ
గుమ్మంపుఁ బైవంకఁ • గ్రుచ్చినపచ్చిభూ తులసి మాబీరతోఁ • గలసి వ్రేలఁ
బార్శ్వద్వయమునందు • వ్రాసినగోమయ, ప్రతిమ లస్పష్టాంగ • భంగిఁ దోఁప
నింగువ పొంగింపు • లెసఁగింపఁ బొసఁగిన, కటుగంధ మెల్లెడఁ • గడలు కొనఁగఁ
జమురు ముంచివెలింగించి • సంజనిడిన, దృష్టిదీపాల వెలిమిడి • తెట్టె లలరఁ
గాఁపు గూర్చినతత్సూతి • కాగృహంబు, నాగ్రహంబున నేగ్రహం • బావహించు.

మ. పదిరేలుం బదిలంబుగాఁ గడపి యా • బ్రహ్మణ్యుఁ డాబ్రహ్మఁగ
న్నదొరం బుత్రునిగాఁగఁ గంటి ననునా • నందంబు డెందంబునం
బొదల న్వామన సంజ్ఞ నామకరణం • బుం జేసి యచ్చో సభా
సదు లాశీర్వచనంబు లొక్కట సమం • చద్రీతిఁ గావింపఁగన్. ౧౨౪.

ఉ. ఆసతిమౌళియందుఁ బసుపద్దినయక్షత లీక్షితంబులై
భాసిలె భాసమానగతి వార్షికవారిదమండలాంతరా
వాసములై కరం బచిరభావినవాంకురరేఖఁ దాల్చి యొం
తే సొబ గొందు నమ్మెఱుఁగుఁ దీఁగెలకుంపలనంగ నయ్యెడన్. ౧౨౭.

సీ. నడికట్టు బిగియించి నచెఱంగు పరిక్రొత్త, చీరలో పండిట శిశువుఁ బొదివి
యాపాదమస్తకం బైనక్రొంబసుపుని, గ్గుల పచ్చిమేను సంకోచ పఱిచి
యలసాంఘ్రి విన్యాసముల పెద్దలున్న చ, క్కటి కెల్లనల్ల నగడచినడచి
మను మని మీచిన్నిమనుమని దీవింపుఁ, డని వారలకు నాత్మతనయుఁ జూపి
తే. గీ. భర్తయనుపదమాసాధ్వి బాలసారెఁ, బందిటఁ జరింప మునులు దేవతల తఱులు
వెతలడఁగనింకననుచు సమ్మతుల నతుల, గతుల మన్నించి రామెసన్నుతుల నుతుల.

కం. అందఱి విప్రుల మునిసంక్రందనుఁ డంపఱను విందుకై పిలిచి తగన్
మందిరమున నాప్రొద్దిల, మింం దనియఁగఁ జేసె నిష్టమృష్టాన్నములన్. ౧౨౮.

మ. నెలలో నొక్కసువాసరంబునఁ బురంధ్రీశ్రేణి సంప్రీతి పా
టిలఁ బిల్పించి కడంకమై నరితిపట్టిం దొట్లలోఁ బెట్టి జో
లలఁ బాడించి యుదంచదగ్రహణలీలాకౌతుకాచారము
ల్వెలయం గప్పురమొక్క వాయనము లిప్పించె న్సమంచద్గతిన్ ౧౨౯.

కం. విప్రమణి నందనున కన్నప్రాశన కేశఖండనముఖసుసంస్కా
రప్రక్రియలను గ్రమముగ, నృపతిహితవిధి నొనర్చి యలరుచు నుండెన్. ౧౩౦.

చం. ఉపనయనక్రియోచితవయోయుతుఁడై సుతుఁ డొప్పుటన్ ద్విజ
త్వపుసిరి సంఘటింపఁ దనపట్టికి దే తగుప్రాయమంచుఁ గ
శ్యపుఁ డపు డాత్మ నెంచి ప్రణయావహయా సహధర్మచారిణిం
దపసులనుం గనుంగొని మనంబునఁ గల్గుతలంపుఁ దెల్పినన్. ౧౩౧.

కం. వారందఱుఁ దనతో నను, వారం దఱచుగ మనఃప్రియం బని యంగీ
కారము నెఱిఁగించిన నధి, కారమున ముహూర్తనిశ్చయం బొనరించెన్. ౧౩౨.

సీ. ద్రాక్షాఖాతోత్తంభితస్నిగ్ధసరళపూ, గప్రకాండోచ్చప్రకాండజాల
మాకులతంతన్యమానాయతలాంగలీ, చ్ఛత్రపరిచ్ఛదోపరితలంబు

సహస్రాగ్రథితచూతసాలజాతాచ్ఛిద్ర, చారుపల్లవజాతతోరణంబు
ఝుడితిసంఘటితచంచద్దలాంచత్ఫల, స్తబకరంభాప్రతిస్తంభమూల

తే.గీ. మగుచు సజ్జన్నిగట్టున్నయట్టి నట్టు, నట్టు దట్టంబుగాఁ గనుపట్టె వేగ
మౌనిమాణవకాకల్ప్యమానమైన, కాయమానంబు శుభసూచకముగ నపుడు.

సీ. తత్రత్యఘనతపోధనజనాకారణా, కారణవ్యగ్రసంచారపరులు
జలసమిత్కుశఫలాతతవేదిపీఠాది, కద్రవ్యసంధానకరణపరులు
శాకాజ్యదధిపయశ్శర్కరాముఖమహా, నసయోగ్యవస్తుసన్నాహపరులు
ప్రాంతాశ్రమాగతబ్రాహ్మణౌఘస్వాగ, తప్రశ్నముఖ్యసత్కారణపరులు

తే.గీ. నగుచు నమ్ముని రాజశిష్యప్రశిష్య, లఖిలనిర్వాహకులుఁ దారయై చరించి
రపుడు గురుకుల మరయ విద్యార్థికోటి, కాత్మగృహనిర్విశేషభావ్యంబు గాదె.

సీ. శిగ సంటె నొకసువాసిని నెన్నుదుట శోభ, నంపుబొట్టిడి దీవనల నొసంగి
నలుఁగిడె నొకవధూతిలకంబు గంధామ, లకముతోఁ బసుపు మేళన మొనర్చి
చిఱ్ఱువాలిక యుండ నొక్కసీమంతిని, యటకలివెట్టెఁ బాయలుగ దువ్వి
జలకంబు లాడించెఁ గలశంబులను ముంచి, యొక్కపురంధ్రిక వోష్ణవారి

తే.గీ. నొకకుటుంబిని ప్రాంశుపీఠికను నిల్పి, పలిపె నీర్కావి మడుఁగు దోవతి చెఱంగు
చమిరి మై తడి యొత్తి కైశ్యంబుఁ దుడిచి, కొన ముడిఘటించె నమ్మౌనితనయమణికి

చం. తిలకముఁ దిద్ది నెన్నుదుటఁ దీరిచెఁ గాటుక లోచనంబులన్
లలి నిడెఁ జుక్కఁ జెక్కిటను లాక్షఁ బదంబులయందుఁ బూసె మైఁ
గలప మలందెఁ బూపరులఁ గంధర వైచెను బచ్చగోఁచియున్
మొలఁ గదియించె నొక్కసతి పొందుగ నమ్మునిపట్టి కంతటన్. ౧౩౬.

ఉ. ఆమునిదంపతుల్దగ నహర్ముఖమందుఁ గృతాభిషేకులై
క్షౌమవసానులై ప్రవిలసత్తిలకాళికులై సుగంధచ
ర్చామహితాంగులై సుతుకరమ్ములఁ దమ్ములము న్ఫలంబులు
న్నేమ మెలర్పఁగా నునిచి నిల్పిరి పందిట వేది ముందటన్. ౧౩౭.

సీ. సఫలతాంబూలహస్తద్వయంబుగ సభా, స్యైనమ యంచు సంభావ్యమతిని
ప్రార్థింపఁగా వారయమ్మహార్థస్సుమ, హార్షోస్తటంచుఁ బీఠోపవేశ

మున కియ్యకొనఁగఁ దాంబూలఫలములు బురోధచే నుంచి పుత్రుఁడును బత్ని
వరుస సవ్యంబుగా వసియింపఁ గూర్చుండి, యాచమనత్రయం బాచరించి

తే.గీ. యతఁడువిఘ్నేశపూజపుణ్యాహవాచ,నములఁ గావించియుపనయనక్రియార్థ
మంతసంకల్ప మొనరించి యాత్మజునకుఁ,బసుపుఁబ్రాల్నించియుంపించెఁ బంచశిఖలు

గీ. ఆతఁడు పునశ్శుభోదకస్నాతుఁ డైన, సుతుని దగ సంభృతబ్రహ్మసూత్రుఁజేసి
యంకురార్పణ మొనరించి యటుల సకల,నాందిముఖకృత్యసంవిధానములఁదీర్చి

గీ. బ్రహ్మచారులఁ బూజించి స్వసుతువారి, పంక్తిఁ గూర్చుండఁ బెట్టి యవ్వారతపస్వి
యర్థ నిర్వర్తితాభ్యవహారుఁడైన, వాని లేవంగ నెత్తె సత్వరముగాఁగ. ౧౪౦.

మ. ఉచితాచారముగాఁ బురోధయును దానుచ్చావచాశీర్వచో
రచనాసంభ్రములై సదస్యులగు సర్వబ్రాహ్మణగ్రామణుల్
ప్రచురప్రక్రియ నానతీసుతునకుం బ్రహ్మోపదేశంబు మా
నిచయాధీశుఁ డొనర్చెఁ దక్షసుమనోనిర్ణీతలగ్నంబునన్. ౧౪౧.

గీ. అంత నాతఁడు మౌంజికృష్ణాజినంబు, పసుపుగోఁచియు దండంబుఁ బంచశిఖలుఁ
దనర జనయిత్రియొద్దఁ బ్రాథమికభిక్ష,గొని పిదపఁ గైకొనియె భిక్ష జనకు నొద్ద.

కం. మహదాశీర్వచనధ్వని,ముహురుక్తతథాస్తు వాదముగ ముగియ మహా
మహు లగునార్యులకు ద్విజో,ద్వహుఁ డతఁ డప్పుడు ఫలప్రదానములొనఁగెన్.

ఉ. మున్నుగఁ దామె కైకొన సముత్సుకులయ్యును వారిలోన వా
ర్మున్నుగ మీరు కొందు మటి మున్నుగ మీరలె కైకొనుండటం
చు న్నిజము న్వెలెం బ్రియముఁ జూపుచు సభ్యు లొకింతవంతు పో
కున్న నొసంగి రన్యమునికొక్కని కగ్రఫలప్రదానమున్. ౧౪౩.

సీ. స్నాతాగలోప విష్టస్వస్తి వాచనో, త్సుకబుభుక్షుద్విజస్తోమపంక్తి
యాస్తీర్యమాణాతివిస్తీర్ణ సాగ్రాంశు, మత్ఫలాతరు దళామత్ర వటువు
పాత్రాభిఘారాదిపరివేషణనియుక్త, సాత్త్వికాచార విచ్ఛాత్రగణము
తారతమ్యగృహీతతాంబూల దక్షిణా, ప్రతినివృత్తోత్తమబ్రాహ్మణంబు

తే.గీ. నగుచుఁ గనుపట్టె మధ్యాహ్నమందు మౌని,భోజనాయాస కాయమానాజిరంబు
బాంగవాతిథివిప్రసంబాధకలన, వలన మిక్కిలి గన్నులపండు వగుచు. ౧౪౫.

సీ. పుచ్చు కొన్నవి తోడి బుడుతల కిడి వెండి, యును దమ కంచుఁగై కొనెడువారు
బాల్యంబునుండి యభ్యాసంబు లేదంచుఁ, గొని వేఱొకనిచేత నునుచు వారుఁ
గడులేఁత వివి యంచు విడిచి పల్లెరమందు, ముదురు వ్రక్కలకునై వెదకువారుఁ
గనటు వోవంగఁ బోఁకలు సున్న మడిగింప, నెనటఁబోసి రటంచు నెంచు వారు
తే.గీ. నై యనాహూతజానపదాతిపూత, నైష్ఠికశ్రోత్రియబ్రాహ్మణప్రవరులు
వీటికాదాతల కొకింత విసువుఁ జేసి, రంత నొకకొంతవడిఁ జత్వరాంతరమున.

కం. తదవసరాంతమున న, ద్విద్వత్కులశేఖరుండు విశ్రుత శాస్త్రో
ద్యద్విధిసంధ్యావందన, సద్విధము నుపక్రమించె స్వతనూజునకున్. ౧౪౭.

చం. ఘనమతి నాతఁ డాభ్యుదయికంబుగ మూఁడవనాఁడు కూర్మినం
దనునకుఁ గల్మి మీఱఁగ సదస్యులనెల్లర గారవించి దీ
వన లొనరింపఁజేసి మణివస్త్రసువర్ణవిభూషణాదులం
దనిపెఁ దపోధను ల్దలఁచినం గొదయే వివిధార్థసిద్ధికిన్. ౧౪౮.

కం. ఘనమతి నాలవనాఁ డమ్మునిపతి తనతనయునకును మునుకొని మేధా
జననం బొనరిచి బంధుల, ననిపెఁ దగ బహూకరించి యనుపమ గరిమన్ ౧౪౯.

కం. ఈవడువున నమ్మునిపతి, యావడుగు ద్విజత్వ మొంది యభివృద్ధిఁ గనం
గా విధిగ నుపాకర్మము, గావించెం గోవిదప్రకాండ యుతుండై. ౧౫౦.

కం. ఆ వెంట వటువు మదిసం, భావించి గురూపదేశమాత్రసవినయుం
డై వేదశాస్త్రముఖనా, నావిద్యాగ్రహణధారణప్రౌఢిఁ గనెన్. ౧౫౧.

సీ. గురుజనంబులకంటె [illegible]గాఁగఁ బూర్వప్రబోధుఁడై తత్పదంబులకు మ్రొక్కి
కల్యకాలోచితకరణీయములఁ దీర్చు,కొని పూర్వపాఠచింతన మొనర్చి
పఠనీయపాఠార్థపద్ధతి యోజించు,కొని సహాధ్యాయులఁ గూడి యోగి
ఫలసమిత్కుశజలంబులు దెచ్చి యర్పించి, జపదేవపూజావసరములందుఁ
తే.గీ దతి నిరీక్షించి యుండి తత్పరిసమాప్తిఁ, గ్రమము మీఱంగఁ బూర్వపాఠములఁ జదివి
నియతి భుజియించి [illegible]గురుగోష్ఠి నెఱపి పవలు, రేయి గురువులపిదప నిద్రించు నతఁడు.

కం. కలశభవప్రతిపా[illegible]లంబ కార్ముకనిషంగ కరవాలకరా
ఖలదూషణ ఖర[illegible]డు, ర్గలితగుణాకరనిశాచరప్రశమకరా. ౧౫౨.

శా. ఛత్రగ్రాహిక దూర్మిళారమణ చం•చచ్చామరగ్రాహిక
చ్ఛత్రుధ్వంసక కైకయీతనుభవా•ద్వాస్స్థావిదద్వళ్త్రజి
త్పౌత్రా సభ్యదగాటభల్లుకమణీ•పౌరాణికత్వావనీ
మిత్రద్దాశకులేశ రాజ్యవదల•క్ష్మీధూర్వహాత్వాదుకా. ౧౫౪.

స్రగ్విణి. శ్రీవిదేహాత్మజా•భృత్కుమారీధవా
పావమానిప్రఖ్య•త్తస్వనామస్తవా
రావణైశ్వర్యని•ర్వావణప్రాభవా
భావనాతీతది•వ్యప్రభా గౌరవా. ౧౫౫.

గద్యము.

ఇది శ్రీమద్రామనామపారాయణపరాయణాతిధన్య కౌండిన్యగోత్రపవిత్ర
దేవులపల్లికులపయఃపయోనిధికళానిధిసీతారామశాస్త్రిపౌత్ర వేంకట
కృష్ణశాస్త్రిపుత్ర తమ్మనాభిధానాంతర వేంకటకృష్ణశాస్త్రి
నామాగ్రజన్మ త్రిలింగదేశాగ్రజన్మ సుధీవిధేయ సుబ్బ
రాయ శాస్త్రి నామధేయ ప్రణీతం బైనమహేంద్ర
విజయం బను ప్రబంధంబునందుఁ

జతుర్థాశ్వాసము.

శ్రీసీతారామార్పణమస్తు.

శ్రీ రామ.

శ్రీ మహేంద్ర విజయము.

పంచమాశ్వాసము.

రమ్యవిక్రమక్రమ
కారుణ్యాగభీరతాది♦కల్యాణగుణా
ధార సుధారసధారో
దారవ్యాహార దశర♦థాంగకుమారా. ౧.

గీ. అవధరింపుము శౌనకా♦ద్యఖిలమౌని, మణులఁ దిలకించి రోమహ♦ర్షణసుతుండు
రహిఁ వచింపఁ దొడంగెను ♦ రాజభవన, చత్వరస్వనదానక♦స్వానపటిమ. ౨.

కం. అత్తఱి బలి పలభుక్కుల, సత్తముఁ డుత్తమయశుండు ♦ స్వారాజ్యశ్రీ
మత్త తన కెడయకుండ న, మత్తత నొకక్రతువుఁ జేయ♦మతి నతినియతిన్. ౩.

మ. ధరణీమండలి కేగుదెంచి ఖగనా♦థక్ష్మాధరప్రాంతమం
దగయ న్యోజనయుగ్మదూరమున విం♦ధ్యాద్రిప్రవత్కోటదరా
ట్సరిదభ్యర్ణమున న్జగత్త్రితయపూ♦జ్యం బైనబ్రహ్మేశ్వర
స్ఫురితక్షేత్రము చెంత సంతతసువ♦స్తుశ్లాఘ్యదేశంబునన్. ౪.

కం. వాటముగా నాతఁడు క్రతు, వాటముఁ గావింపఁ జేసెఁ ♦ బ్రాగ్వంశగయూ
పాటీకనవేదీపరి, పాటీకనదనఘగర్భ♦పదశాలముగాన్. ౫.

కం. ఆతఁడు క్రతువం దీక్ష, ప్రీతిగ భువనైకవినుత♦రీతిగ విలస
ద్భూతిగ సకలేష్టదవి, ఖ్యాతిగఁ జేయంగఁ బూని ♦ యారంభమునన్. ౬.

గీ. సన్నిధికిఁ బిల్చి సేవితో♦శనుల సర్వ, మునిసముత్కరదుర్దశా♦శనుల విప్ర
సాధుసజ్జనతాశికో♦శనుల బంధు, సచివభటముఖ్య మానుషా♦శనులఁ జూచి. ౭.

గీ. సాత్వికత మీఱ లోకైక♦సమ్మతముగఁ, జేయుజన్నంబునకు ఫల♦సిద్ధి గలుగుఁ
గాన మీ రెల్లఁ గను సహ♦కారు లగుట, వలయుఁ గావున నాపల్కు♦పల్కు వినుఁడు.

కం. దనుజులు మీ రయ్యును భవ, దనుజులు మనుజు లని ప్రియంబునఁ జూడుం
డనిశముఁ దాలిమి గూడుం, డనిశము దాళిమిళితాత్ములగుచున్మతియుక్. ౯.

చం. మనుజుల గారవింపుఁడు సమర్చ లొనర్పుఁడు విప్రకోటికిన్
మునులకు భక్తియుక్తిఁ దగుపూజలుఁ జేయుఁ డభీష్టవస్తువు
ల్దనియఁగ యాచకావళి కుదారతమీఱఁగ నిండు నిండుమ
న్నన లొనరింపుఁ డింపు మది నాటఁగ నాటగఁ జూడ కర్మిలిన్. ౧౦.

చం. అని నియమించి మించిన ప్రయత్నమునం గ్రతుయోగ్యవస్తువుల్
ఘనముగఁ గూర్చి ఋత్విజులఁ గావ్యనియుక్తుల భక్తియుక్తిచే
ననుమతుఁడై వరించి యొక యగ్ర్యముహూర్తమునందు దీక్షఁ బూ
ని నియతి మీఱఁగాఁ గడఁగి నిశ్చలనిష్ఠఁ, బ్రవిష్టశాలుఁడై. ౧౧.

గీ. నిలిపెఁ బూర్వోత్తరారణులలవరించి, నిర్మథితవహ్నియగుచు సన్నియతియుక్తిఁ
గని పరిస్తీర్ణ మగువేది గార్హపత్య, దక్షిణాహవనీయము ల్దగ నతండు. ౧౨.

సీ. బ్రహ్మసమ్యగ్గీతి వహ్నులఁ బ్రణవింపఁ, జేసి క్రియ ల్పరీక్షించుచుండ
నధ్వర్యుఁ డొక్కట సద్భూత మంత్రప్రయోగ సామీచీన్యయుక్తిఁ దనర
నుద్గాత సామగానోద్యత్ప్రగల్భతా, విస్ఫూర్తి నీశ్వరప్రీతిఁ జేయ
హోత సద్వ్యాహృతిఖ్యాతవైశారద్య, లీలఁ దత్క్రియ ల్దెలుపుచుండ
తే.గీ. మఱియుఁ దక్కినవార లేమఱక తాము, నెఱపుకృత్యంబు లత్యంతనియతి సలుప
సొరిది వింధ్యావళీదేవి సామిదమ్మ, గొలువ బలి యజ్ఞదీక్షఁ గైకొని చెలంగె.

ఉ. అప్పుడు సర్వదేశసముపాగతులైన మును ల్సదస్యులై
యొప్పఁగ నెప్పుడేక్రియ ప్రయోగ మొనర్పఁగ నర్హ మప్పుడా
చొప్పున నవ్విధు ల్నడపుచు న్యజమానుని బ్రత్యవాయము
ల్చొప్పడకుండఁగా నరయుచు న్నెఱవేర్చిరి జన్న మెంతయున్. ౧౪.

ఉ. వచ్చినవారి కెల్లను గృపం దనివారఁగఁ దానవారిగా
నిచ్చును దానవారి కడు హెచ్చఁగ నిచ్చలు మెచ్చి యిచ్చు న
మ్ముచ్చట లచ్చటచ్చట గుబుల్కొన బల్కనియాటమీఱఁగా
దచ్చికడ ల్గడల్కొనియె దాతలచేఁతలు ఖ్యాతము ల్గదా. ౧౫.

కం. ఆవార్త కశ్యపస్థిత,పావనవేదిష్ఠదేశమున వ్యాపింపం
గా విని యామునితనయుం,డావామనమూర్తి యిట్టు లాత్మఁ దలంచెన్. ౧౬.

వామనమూర్తి బలియజ్ఞశాలకుఁ బోవుట

గీ. దానవారి కడు న్మెచ్చఁ దానవారి, గాఁగ మెచ్చుచు నిచ్చున న్గణనగన్న
క్షితిజనశ్రుతి నాకుపశ్రుతిగఁ దోఁచెఁ, గాన నిపుడేనచటి కేగ నౌనటంచు. ౧౭.

ఉ. అచ్చపుబూదిరేకలు మృగాజిన మక్షసరంబు మౌంజియుం
బచ్చనిగోఁచియుం గొడుగుఁ బావలు జందెము గిండి దండము
న్మచ్చికచూపులుం జనువుమాటలు గాటపుఁ దేజ మొప్పఁగా
నచ్చట యజ్ఞవాట మట కేగె జను ల్గడువింతఁ జూడఁగన్. ౧౮.

కం. ద్వాదశుల నాతనిఁ గని, యాదిత్యుండ యగు నీతఁడని క్రతుస్థుల్
సాదరమేదురమోదర,సోదయహృదయులయి చూచుచుండఁగ నటకున్. ౧౯.

గీ. అరిగి యెఱిఁగినవారి నెట్టెట్టులచటి, వారి నందఱ నందంద వావివరుస
లానరనొగిఁ బల్కరించుచుఁ గునుకు నడలు, గుజ్జుతనపునొడల్ముద్దు గులుకనతఁడు

కం. తగ బ్రహ్మఁ గాంచెఁ దొలుతొల్తు,తఁ గనుంగొనె వంత సముచితగతిగ నుద్గా
తఁ గడున్భక్తి నరసె హోతఁ గనియె సంతసవిధేయతగ నధ్వర్యున్. ౨౧

సీ. చతురత బ్రాహ్మణాచ్ఛంసిఁ బ్రశంసించి, ప్రస్తోతఁ బ్రస్తుతిఁ గుస్తరించి
మైత్రావరుణుని సమ్మైత్రిఁ బేర్కొని ప్రతిప్రస్థాతను వినుతించి పోతఁ బొగడి
ప్రతిహర్తఁ గీర్తించి ప్రౌఢి నచ్ఛావాకు, గణుతించి నేష్టను గారవించి
యాగ్నీధ్రుఁ జెల్మిఁ గొండాడి సుబ్రహ్మణ్యు, మెచ్చి గ్రావస్తుత్తు హెచ్చరించి

తే.గీ. యొలమినున్నేతమన్నించి యింపుసొంపుఁ, జనువునను వునుదగసభాసదులఁ గలసి
తనదుదర్శన మెపుడెప్పుడని మనంబు,నందు యజమానుఁ డభిలాష మొందమెలఁగ.

కం. శ్రౌతవిధి సాంప్రదాయము, నీతనికడఁ దెలియవలయు నెల్లర మనుచున్
బ్రీతిగ నచటిసభాసద్వ్రాతము వీక్షింప నతఁడు వర్తించు నెడన్. ౨౩.

కం. చనవరులు పుణ్యజనవరుఁ, గని యిట్లని తెలిపి రటకు ఘనుఁ డొకఁ డేతెం
చెను వానిఁ జూడఁగాఁ దగు,నవఘా యబ్బురము లౌర యాతని చెయ్వుల్. ౨౪.

గీ. వామన యనఁజూచు•వామనయనఁ జూడఁ, డేమినియతిరయొకొ్కం•యామిటారి
వడుగుకడుఁగుయుక్తి•నడుగుయుక్తులసభ, జూడుగుజూడుగునడుచు•నుడుగుననుడు.

ఉ. యాగము బాగుగా నెఱపి • యాజకరాజి కతండు దక్షిణా
భాగములన్ యథార్హముగఁ • బంచి యొసంగి యొసంగుపేర్మి న
భ్యాగతసభ్యరాజుల ను•దారతఁ దన్పఁ గడంగి మున్నుగా
నీగి కితండె పాత్ర మని • యెంచి వటుం బిలకించు వేడుకన్. ౨౬.

కం. అబ్బలి యబ్బలికరుఁడై, యబ్బలి కెదు రరిగి యొఱఁగి • యాస్ఫురణకు లో
నబ్బుర మంది తదర్చల, నబ్బు రమందిరమునం ద•హర్నిశము సిరుల్. ౨౭.

గీ. అనుచుభావించియమ్మహా•త్మునివసించు, దేశనామంబుఁబిత్రనామ•ధేయములును
నతనినామంబుఁ దెలియంగ•మతిఁదలంచి, వినయమెనయంగ నిట్లని•విన్నవించె.

కం. ఎవ్వసుధ నుండువా ర్మీ, రెవ్వరు మీతల్లిదండ్రు • లెయ్యదినామం
బవ్వామదేవుఁడవో గా, కవ్వారిజభవుఁడవో మ•హాత్మ! తెలుపవే. ౨౯.

కం. అన విని యొలన వ్వొలయఁగ, నను నను నీవడిగినట్టి•యర్థమునకు నే
మని చెప్పుదు నుత్తర మ్మెు,నను వినుకలయర్థము న్వి•న న్వలతేనిన్. ౩౦.

గీ. ఇన్నివసుధలుగలవెయ్యి•యున్నవసుధ, యెల్లనాయదిగాదె నా•తల్లిదండ్రు
లెవ్వరంటివి వినుము దే•వేంద్రముఖుల, కెల్లరకునెవ్వరో నాకు • నెన్నవారె. ౩౧.

గీ. ఆత్మదేహాదులసమష్టి•యాకృతియగు, నామమనఁగల్పితమగుసం•జ్ఞకదదాని
కెవ్వరేకతమునవెట్టు • లేర్పరించు, కొనిన నారీతివిఖ్యాతిఁ•దనరుఁజేరు. ౩౨.

చం. అనవుడుఁ దొంటికంటె విన•యం బెనయంగఁ దనంతఁ దానె యి
ట్లనియె మదీయయజ్ఞఫల•మంతయు నెంతయు నీవ యాదు వ
చ్చినపని యాన తిమ్ము కృప•చే సుపచేళిమ మాను దాన నా
ఘనతరభాగధేయము జ•గద్వినుతప్రతిభాతిభాసురా. ౩౩.

ఉ. నావిని నావినిశ్చయము • నమ్ము నిజమ్ముగ నీదువట్ల లో
కావళి కావలిం గెడపు • నట్టిఁడ వంచు నిజేష్టదేవతా
భావన భావనమ్రమతి సం•పర్యల నార్యుల కెల్ల నెల్లెడ
న్నీవిల నీవి లక్ష్యము గ•ణింప నొనర్చెద వంచునుం జుమీ. ౩౪.

కం. నావచ్చినపనిఁ దెలియఁగ, భావించితి దాత కడకుఁ •బ్రత్యర్థులు తృ
ష్ణావశులై భువి నెందుల, కై వత్తురొ యెఱుఁగవే యు•దారవిచారా. ౩౫.

కం. నీవృత్తి యప్రతిగ్రహ, భావము సూచించుఁ బలుకు • వాక్కులను వినం
గా వాంఛఁ దెలుపు మనెదే, మో విను వివరింతుఁ గర్జ•మును దెల్లముగాన్.

కం. ఎన్నేనిదానములు కల, వన్నిట దాతకు ఫలంబు• లబ్బును గొనువా
రన్నింట మేలు వడయరు, కొన్నియ గల వందుభయుల•కును శుభదంబుల్. ౩౬.

కం. బహువిధదానములు ప్రతి,గ్రహమున కర్హములు గదవె • కన్యావిద్యా
మహిదానము లనువివియుఁ, డిహపరసాధనములుం ద్ర•యీసమ్మతముల్. ౩౭.

కం. అమ్మాఁటిలోనఁ దొలుతటి, దిమ్మేనికి నొదవ దెమ్మె•యి రెండవదా
నమ్మఁ గృప నొసఁగి రొజ్జలు, నెమ్మి న్మాఁడవది యొదవు•నీవలన నిఁకన్. ౩౯.

గీ. ఉన్నచోటనె కదలక•యున్ననొప్పుఁ, గాని విశ్రాంతికిటునటుఁ•గదలుటకును
బుద్ధివొడమిన నెక్కెంత•భూమియాత్మ,వశమునం దుండవలదె యీ•వ్వానికైన.

చం. మది నటు లూహ చేసి తగు•మాత్రము ధాత్రిని నిన్ను వేఁడ ని
చ్చెద ననునిచ్చ నిచ్చటికిఁ• జెచ్చెర వచ్చితి దానశూర! నా
కదియును జాలు మూఁడడుగు • లంతియె హెచ్చుకొలంది కోర్కెలే
దొదవిన సంతసం బొదవ•కున్న నొకింతయుఁ జింతిలం జుమీ. ౪౧.

కం. ఉన్నయది చెడిన వగ లే, కున్నది రా మదము రాక•యున్నను వగ పే
మున్నది వితరణగుణసం,పన్నా! యెన్నఁగ నయక్ర•మం బిది కదవే. ౪౨.

చం. అన బలి యోసుయోగ్యమహి•మా! మహి మానుషవేషధారివై
కన వగు నెద్దియో యొక జ•గద్వినుతంబగు దివ్యతేజమా
దని తలఁతు న్నినున్ సఫల•మయ్యెఁ గదయ్య మదీయజన్మ మె
వ్వనికిలభించు నీచరణ•వారి శిరంబునఁ దాల్చు భాగ్యముల్. ౪౩.

గీ. అనిసవినయోపచార•వాక్యములఁ దెలిపి, యేమొసఁగువాఁడఁ గొనువాఁడ•వీవు యజ్ఞ
వాటమిది తఱియవభృథా•వసరమువ్వ, దేయమిటుగూడుకొనవల•దేయటంచు.

కం. శృంగారపు మణిపీఠియు, రంగారు మెఱుంగుపళ్లె•రము సుదకముతో
బంగారపు భృంగారువు,నుం గొనిరా వంగనం గ•నుంగొని పసుపన్. ౪౫.

బలి శుక్రసంవాదము.

ఉ. ఆరసి భార్గవుండు దను•జాధిపుతో ననునో బలీంద్ర యా
రా! రసికుండ వౌదు తగు•నా యిటు చేయఁ బ్రతిశ్రుతంబు నె
వ్వారికి నెద్ది యెట్లడుగఁ • బట్టుఁ డటంచు నిడంగఁ జూతువే
కారణ మేమి యీతఁ డడు•గం గదుకొంచెపు నేల నిన్నిటుల్. ౪౬.

సీ. ఎవ్వసుధ వసింతు• వీవంచు నడిగిన, నదియిదియని తెల్పఁ•డయ్యె నిజము
తలిదండ్రు లెవ్వరో• తెలుపుమం చడిగిన, వీరువారని నిరూ•పింపఁడయ్యె
నెయ్యది నీనామ• మెఱిఁగింపవే యన్న, నాకృతియే తెల్పు•ననుచుఁ బల్కె
నుపచారపద్ధతి•సోముఁడవా బ్రహ్మ,వా యన్న నిర్వర•నగుదు ననియెఁ

తే.గీ. గపటవేషంబుగాఁదోఁచుఁ • గాని నాకు, నిక్కమునకునితండు వ•నీపకుండు
గాఁడనుచుఁదోఁచెఁ బరికింపఁ•గారణంబు,లిన్ని యే కావుమఱియు నెం•న్నేనిఁగలవు.

కం. దేవతలకుఁ బ్రాపుకదా, గోవిందుం డతఁడు మాయ•కు న్మఖ్యంబౌ
తావుకదా ముని శాపముఁ, బో వేఁడిన వజ్రికతని•ముని తెలిపెఁ గదా. ౪౭.

కం. ఈ వటునకు దానత్రయ,మే వర మఁట యందు విద్య • నిడి రఁట యొజ్జల్
గావలె నఁట భూదాన మ,హా వల దఁట దారసంగ్ర•హక్రియ తనకున్. ౪౮.

కం. అమ్మహియుఁ బదత్రయమా,త్ర మ్మఁట కావలయుఁ దనకు • దానివలనఁ గ
జ్జమ్మేమున్నదొ యామా,త్రమ్మునకును స్వత్వ మెల్ల•రకుఁ గలదు కదే. ౫౦.

ఉ. వంచకు లిట్టివారలె ప్ర•పంచమునం దమ దైనకర్జ మె
క్కించుకయైనఁ బైకి వెలి•యింపక నిస్పృహ వృత్తిఁ జూపుచుం
బొంచి స్వకార్యసిద్ధి తుద • ముట్టెడు నంతకు నెంతయైన న
మ్మించి భ్రమింపఁ జూతురు నృ•మీ యడియాసపుటాన గొల్పుచున్. ౫౧.

ఉ. ఎమ్మెయి విశ్వసింపఁ దగ• దీతని బ్రాహ్మణు లన్న మాని వ
ర్గమ్మున బ్రహ్మచారులనఁ•గా విను దేవహితార్థు లౌట వీ
రిమ్ముగ నిమ్ముఁ జేరి మన• కెగ్గుఁ దలంపక లగ్గుఁ గూర్తురే
నమ్మఁగ రాదుగా రిపుజ•నమ్ముల పక్షములో నివారలన్. ౫౨.

గీ. త్రిదివమును బాసినది మొద• ల్దివిజులెల్ల, మందరాద్రిని గొన్నాళ్లు•మసలి జలధి
తీరమందునఁ గొన్నాళ్లు•దిరిగి గారు,డాద్రిఁ గొన్నాళ్లు చరియించి•రనుచు వింటి.

గీ. అందదితితోడ నపుడు కశ్యపుఁడు తపముఁ, జేసెనఁటయామె దేవతాశ్రేణికెల్లఁ
దల్లిగదయంతనెక యువదంపతులకుఁ,బుట్టెనఁటయొక్కమగవాఁడుపొట్టివాఁడు.

కం. అని మనగూఢచరుల్గూఁడి వసుం గని చెప్పినప్పటికి నేఁటికి నీ
తని కింతవయసు రాఁదగుఁ, గనుఁగొన నీతం డతండుగా నూహింతున్. ౫౫.

కం. ప్రణిధుల వెన రంధ్రాన్వేషణమున కనిచితినిగాని శక్యముగాలే
దణుమాత్రమైన నమ్ముని, మణిరక్షోఘ్నాదిమంత్రమహిమమువలనన్. ౫౬.

గీ. ఆత్మమాతాపితృసమాహ్వయముల నడుగ, నెల్లవేల్పుల తలిదండ్రులెవరొవారె
తనకుఁదలిదండ్రులనుటతథ్యముగ నీతఁ, డదితికశ్యపులకుసుతుండనుచుఁదోఁచు.

గీ. ధరణియున్నదియంతయుఁదనదెతాను, వామదేవుండ వారిజభవుఁడనగుదు
నావినంగను వారిజనాభుఁడితఁడు, మువ్వురకభేదమనికదా మునిమతంబు ౫౮.

కం. మందరగిరిబృందారకు, లందఱు మంతన మొనర్చి యంబుధితీరం
బందున గోవిందుని శరణొందఁగఁ గ్రందుకొని రంచు నూహింపఁదగున్. ౫౯.

కం. అందున గోవిందుఁడు కృప, కందళితముగాఁగ నదితికశ్యపులకుఁ దా
నందనుఁడై గరుడాచల, మం దుదయము నొందియుండు ననితలఁపనగున్. ౬౦.

కం. యువదంపతులనుటకు హేతువు వారు పురాణదంపతులైన మనో
భవగురుఁ డుదరగుఁ డగుటకు, నవయౌవనలీలఁ దాల్చి నందాల్పనగున్. ౬౧.

మ. అనివన్ దానవచక్రవర్తి నిజవంశాచార్యు వీక్షించి యి
ట్లను నోదైత్యకులావనప్రవణశీలా! మేలు నీప్రజ్ఞ యెం
తని వర్ణింతును నాదు నిశ్చయము సశ్లాఁజుమ్ము నే నివ్వటుం
గనినంత న్వారు నంతవాఁ డనుచు వేద్యం బెందె నాడెందమున్. ౬౨.

కం. హరునంతవాఁడు హరియగు, హరియంతటివాఁడు హరుఁడు హరిహరతుల్యుం
డరవిందభవుం డీముగ్గు, రభిన్నులొ సములొ తెలిసికొన నాతరమే. ౬౩.

మ. నరమాత్రుండును నన్ను వేఁడినది యున్నం గన్నన న్మన్ననం
బరితోషించుచు లేదునా కిడుటకై బాల్యంబునందుండి పూ
న్కి రహిం దాల్చిన నాకు నియ్యెడను లక్ష్మీజానియైనట్టి శ్రీ
హరియాతం డగునేని కాచయినభాగ్యం బెన్న నింతంతయే. ౬౪.

కం. పరమాద్భుతగరిమ న్మున్నరుకరుణ న్మతిపితామ•హుని బ్రోచినశ్రీ
నరహరియగుహరి నరుఁడై, యరుదెంచుటకంటె భాగ్య•మన్యముకలదే. ౬౫.

మ. వరయోగీంద్రహృదంతపర్యటనల•బ్ధశ్రాంతి శాంతింప శ్రీ
కరసంవాహనసేవఁ గైకొనినలో•కస్వామియాశౌరిశ్రీ
చరణంబు ల్గలశోదకంబులను సం•క్షాళింపఁగాఁ గంటి నె
వ్వరికైనం బరికింప నీదృశమహా•భాగ్యంబు ప్రాపించునే. ౬౬.

కం. జలనిధికిఁ గలిగె మును నేఁ, డలవడియె న్నాకు శౌరి•యంఘ్రులఁ గడుగం
గలభాగ్యము సిరి నిడ నది, యిల నిడ నిది హరికిఁ గాంత•లిర్వురనగుటన్. ౬౭.

కం. అన శుక్రుఁడు నివ్వెఱపడి, తనశిష్యునిచేయి పట్టి • తగదు సుమీ యి
ప్పని నీకుం జెప్పిన విన, వనఘా యిది యేమిపుణ్య•మయ్య బలీంద్రా. ౬౮.

కం. కొలమునకు వేరువిత్తని, తెలిసియు హరి కిష్ట మొసఁగఁ• దివిరెద వయ్యా
తెలిసినవాఁడవొ యేమియుఁ, దెలియనివాఁడవొ యెఱుంగ•దితిజ కులేంద్రా.

కం. తనమేలు నొరునిమేలుం, దనకీడుం బరునికీడుఁ•దలఁపనినినుఁ బో
లినవాని సిరులు సౌదా, మిని మిసమిస లగుఁ జుమీ య•మేయచరిత్రా. ౭౦.

కం. డెందమునం దింపొందఁగ, నిందుకిరీటునిఁగఁ దలఁచి•హితకామునకా
నందము ముందుగఁ గూరిచి, యొందటి కేమిడినఁ బిదప•నిడఁదగుఁ బతికిన్. ౭౧.

కం. శ్రితుని విడనాడి యభ్యా, గతునకు ముని కిడిన ఫలము • గలదే వలదే
శ్రితహితభుజిష్యజనతా, మతిమద్భటబంధుతాభి•మానము పతికిన్. ౭౨.

ఉ. వచ్చినవాఁడు పుచ్చికొని • వచ్చినదారినె పోవఁ జూచుఁగా
కిచ్చటి హానివృద్ధులకు• నిచ్చఁ గలంగునె లోఁ జెలంగునే
యెచ్చటి ముచ్చట ల్పరుల• కిచ్చిన నేమి ఫలంబు నాదు ప
ల్కుచ్చుపురీతి దీని విను•మా కనుమా నను మాన్యదృష్టిచేన్. ౭౩.

కం. ఏరూపంబుననైనఁ బు, నా రాజ్యప్రాప్తికలసు•నాశీరుఁడు దు
ష్ప్రారంభము లొనరించును, మారుతసప్తకజనిక్ర•మం బెఱుఁగ వొకో. ౭౪.

కం. వారిపయిఁ గరుణ గలఁ డసు, రారి యతం డిప్పు డిట్లు•హ్రస్వాకృతితోఁ
జేరి నినుఁ గపటవృత్తిం, దా రూఢిగ నమ్ము నమ్ము నమ్ము•మదుక్తిన్. ౭౫.

కం. పలికి వెలయింప కుండిన, గులదేశిక యంతకంటెఁ • గొల దేహి కిలం
గలచే బ్రొమొక్కుద నిఁక మూ,ర్ఖులుకంగా వలదు వలదు•వల దించుకయున్. ౨౬.

కం. అనుటయు శుక్రుఁ డొకించుక,యును దాఁజేయునది లేక•యుఃస్ఫురటంచుం
జనె నచ్చోటు వాసి వసిం,చునె తనయుడి సాగనట్టించో ఘనుఁడెందున్. ౨౭.

కం. తానెంతటి బలియైనం, గానీ తన కవిహితోక్తిఁ•గడువందగునే
మానం డపుఁ డాతఁడు తన,పూనిక భవితవ్యతావి•మోహితుఁడగుటన్. ౨౮.

మ. చని వింధ్యావళి యంతలోన మణిభాఁ•స్వత్ప్రీతిఁ దోయంబు నిం
చిన భృంగారువుఁబల్లెరంబుఁ గొనిరాఁ • జేఁబూని యాతండు స
య్యనఁ బీఠం బిడి యవ్వటు న్నిలిపి యః•ర్ఘ్యాభ్యర్హణం బాచరిం
చి నిజప్రేయసి ధారవోయుటకు నీ•క్షింపం దదాచార్యుఁడున్. ౨౯.

కం. ఎంతతడవైన నంతియ,సంతోషం బడియె చాలు • సమకుఱ రాదే
యంత నెుక యంతరాయము, వింతగ ననియాతఁ డొదిగె•భృంగారువునన్. ౩౦.

కం. బంగారపుభృంగారువు, నంగన వంప నెుకబిందు•వైనను బడకు
న్నంగని బలి యిదియేమను,డుం గుశకాండమున నవ్వ•టువు వాడుచుటయున్.

కం. సుడివడి వడి నిలఁ బడె శు,క్రుఁడు కన్గ్రుడ్డునకుఁ గాఁడ•గ్రుచ్చికొనఁగ న
ప్పుడు కాణుండై కడు నెు,క్కుడువడిగా లోహనాళ•గోళము వోలెన్. ౩౧.

కం. స్వామిప్రియకాముఁడు తన,బాములు గణుతింప కధిపు•పని చెడకుండం
గా మెలఁగుఁ బతి నిరంకుశుఁ,డై మాటలు సరకుసేయఁ•డనుకొనఁడెందున్. ౩౩.

గీ. ఏమి చెప్పవచ్చు •నామెయి శుక్రుండు, సామి హితము గోరి•"చావుఁదప్పి
కన్ను లొట్టయయ్యె"•నన్నసామెతకుఁదా, మూలమగుచు నెుక్క•మూల నొదిగె.

కం. గురువును మంత్రియు స్వప్రియ,నిరతుఁడు నగువాని నిట్లు• నిరసించినచో
నొరుమాట సరకు సేయుండా, నిరంకుశు లధీశ్వరు ల్గ•ణింతురె హితులన్. ౩౪.

గీ. అప్పు డందఱు నటు లరు•దందిచూచు,నంతలో నాతఁడిల్లాలి•నరయ నామె
పాణిభృంగారువు నెుకింత•వంచునంత, జలజలజలంబుధారగా•జాఱఁగాంచి.

కం. సాక్షితముగ నయ్యుదకము, నక్షయ్యం బగునటంచు• నవ్వటుచేతం
బ్రక్షేపించెను రక్షో,ధ్యక్షుఁడు సద్భక్తి నీశ్వ•రార్పణబుద్ధిన్. ౩౬.

శా. ధారాపూర్వముగా నొసంగినమహీ♦దానంబుఁ బ్రీతి న్సుధా
ధారార్థంబుఁ బ్రతిగ్రహించె వటుమూ♦ర్ధన్యుండు ధన్యుండు వాఁ
డేరూపంబుననైన స్వీయుల భయో♦ద్వృత్తి న్నివారింపఁగా
స్వారబ్ధక్రియ నిర్వహింపఁగ సదా ♦ యత్నించు నేవాఁ డిలన్. ౮౮.

కం. ధారంగొని దాతను బహు,ధారంజకఫణితఫణితిఁ ♦ దనియించి మహా
దారంబుగ రూపం బరు,దారం బూనఁగఁ గడంగె♦ నతఁ డపుడు వడిన్. ౮౯.

చం. ధర నొగి నుద్గమించి విది♦తంబుగఁ బైపయి వ్యాప్తిఁ జెంది బం
ధురగతి మిన్ను ముట్టెను గ♦నుంగొనుచుండెడు వంతలోన స
త్పురుషునికీర్తిప్రోలె నల♦పొట్టివటుండు పటుప్రభావవి
స్ఫురణము తేటతెల్లముగఁ ♦ జూపఱు లచ్చెరు వొందునట్లుగన్. ౯౦.

మ. తనసార్వత్రికభావముం దెలుప రో♦దఃపూర్ణుఁడై మించువా
మనదేవుం గని దేవదేవ "సకలా♦మర్త్యేష్టసంధాయకా
య! నమస్తే ఖిలఘుస్మరప్రశమితా♦న్యాయ్యాయ! తుభ్యంనమో"
యని దేవర్షులు మింటఁ బేర్కొనిరి భ♦క్త్యాయత్తులై యత్తఱిన్. ౯౧.

శా. శుక్రాదు ల్భయవిహ్వలాత్ము లగుచుం ♦ జూడం ద్వరాడంబరా
వక్రక్రమలీలచేఁ బెరిఁగి వి♦ష్వగ్వ్యాప్తదీప్తాంగుఁడై
శక్రప్రీతిగ విక్రమింపఁ దొడఁగెం♦ జంచద్గతి న్ధారణీ
చక్రం బంబరచక్రముం బదయుగ♦చ్ఛన్నంబుగా నీగతిన్. ౯౨.

కం. మన్నొకపదమాత్రమ్మున, మిన్నొకపదమాత్ర నాక్ర♦మించి వటుండా
యున్నపదమాత్రమునకో,యన్నా!యేమందువన్న ♦ నబ్బలి పలికెన్. ౯౩.

శా. దేవా! తావకసేవకావళికి నెం♦తేఁ జూడఁగా దుర్లభం
బై వేదాంతశిరఃకిరీటతటవి♦న్యాసక్రియాప్రౌఢిసం
భావింపం దగి తార్క్ష్యమూఁపు పయి మో♦ప న్నిందు నీదౌపదం
బీవేళం గృప నాదుమస్తకమునం ♦ దిచ్చారతి న్నిల్పవే. ౯౪.

మ. అనఁ దన్మస్తకదేశమందునఁ దృతీ♦యంబౌపదన్యాసముం
బొనరించె న్దివి దేవదుందుభిరవం♦బు ల్పుష్పవృష్టు ల్మరు

ధ్వనితావర్తనము ల్మునిస్తుతులు గంధర్వాదిగానంబులుం
దనరంగా నతనిప్రసాతలము నొందం జేయుచు న్మెల్లనన్. ౯౫.

కం. ఆహారవ మెసఁగఁగ మ్మర్త్యాగ్రహారవరు ప్రసాతలాంతరమున క
త్యాహితమతిఁ జని గాఢ్రత్యాహితమతి హైన్య మిడుఁ గందా యెవ్వరికిన్. ౯౬.

కం. మాఁడవపద మటు లిడ ముద, మూఁడ వగ ల్మాఁడనడఁగి యోగిబలితో శ్రీ
రాడవమానితగతిఁ గని, రాఁ డవనికి నెక్కుఁడైన రక్కసుఁడు వెలిన్. ౯౭.

చం. బలి గుణశాలియే నికటవర్తులు దుర్ణయమూర్తు లౌటచే
నలవడె నిట్లు హస్తగతమైనచో కాటపుఁగల్మిఁ బాసి య
గ్గలమగు గాసి నొందఁగ జగంబున నెంతటి దొడ్డవానికిం
గలుగక మాను నే యధికకష్టము దుష్టులఁ జేరఁ దీసినన్. ౯౮.

సీ. వడిశపించుటయె దుర్వాసుండెతేఁ గేఁగాని, కృపఁదా నెతగఁ దొలఁగింపఁడయ్యె
వజ్రిదుర్జయుఁడంచు బలివక్కనేకాని, కఱవు లిప్పటిరీతిఁ గనుపఁడయ్యె
గురునివంచనగకుక్రుఁడు తలంచెనెకాని, యిడియిట్టులౌనంచు నెంచఁడయ్యె
సురలఁ దోలుటయె యాశరులు చూచిరికాని, తత్ప్రతిపకబలంబుఁ దలఁపరైరి

తే.గీ. భావి యీరీతి నుండ నెవ్వారు దానిఁ, ద్రిప్పఁగలరవ్వ డేచొప్ప దేవతలకుఁ
జొప్పడియె నిప్పు డాచొప్పు నోఁకులకును, గూడెఁ దోడ్తో నతిట్టిన గ్రుద్దినట్లు.

మ. బలిఁ బాతాళముఁ జేర్చి యాతనిగృహద్వారంబునం దాను గా
వలి యుండ న్వర మిచ్చి యచ్చట సదా భాస్వద్గదాపాణియై
నిలిచె న్దాసులపాలిపాలనవిధి న్నీచోచ్చభావంబులం
దలఁపం డాహరి తత్పరస్పరవిరోధం బెన్నఁ డెన్నం డెదన్. ౧౦౦.

కం. దైవతమునిసేవితత, త్రైవిక్రమమూర్తియై యథాస్థితి మరలన్
గోవిందుఁడు వామనుఁడై, కావించె న్మోద మమరఁగా నమరులకున్. ౧౦౧.

కం. ఇంద్రానుజుండ వగుట న్నుపేంద్రుఁడవై తిపుడు మరల నింద్రునిచేతన్
సాంద్రప్రేమంబునని, స్తంద్రత నేలింపు మయ్య స్వారాజ్యంబున్. ౧౦౨.

కం. అని యనిమిషులు మును ల్వేఁడిన సన్నాహం బొనర్పుఁడీ స్వారాజ్యం
బున నింద్రుని వెన నభిషి, క్తుని జేయుట కనుచు నచ్యుతుఁ డువచియింపన్. ౧౦౩.

సీ. మృదుఫేనవిశదబుద్బుదలసద్బిందుబృం, దనూర్ఫార్తి నమృతకుండంబు నిండఁ
బీనతరాపీనపానవర్ధితతర్ణకవినోదమతిఁ గామగవి చరింపఁ
బల్లవకోరకప్రసవఫలవ్యాప్తిఁ, గల్పకద్రుమపంచకము దలిర్ప
ననుకూలగతిఖేల దనుకూలజలవీచి, కాసమున్నతి నభ్రగంగ వొంగ

తే.గీ. శ్రీహరికృపాకటాక్షవిశేషమహిమ, నహిమరుచిరోచిరనుషక్తినంబుజాక్ష
వనమురీతినిరీతిని వాసిఁ గాంచెఁ, ద్రిదివమెప్పటిగతి శ్రీసమృద్ధమగుచు. ౧౦౪.

ఉ. అప్పుడు విష్ణుకంటిదోర లందఱును దన వెంటరా గురుం
డప్పురుషోత్తముం దరిసి యస్మదభీప్సితసిద్ధి యయ్యె మా
యప్ప! భవత్కటాక్షమహిమాతిశయంబునఁ జేసి యిప్డు మే
మెప్పటిచొప్పు లొప్ప వసియింపఁగఁ జేయవె స్వస్థలంబునన్. ౧౦౫.

కం. పట్టం బింద్రున కిడక వెసఁ, గట్టుము స్వఃపట్టనాధికారంబునకుం
బట్టినపట్టొనరఁగఁ దుద, ముట్టినఁ గద పౌరుషంబు పురుషున కెందున్. ౧౦౬.

సీ. అదితికశ్యపుల కత్యంతంబు నియతిరై, నతుఁడౌచు వారియానతిని బడసి
హేరంబునకుము హిమాదాగంబు గానంత, సకలోపచారపూజలనొనర్చి
భక్తిమైఁ దారకేశ్వరలింగమూర్తికి, నమృతాభిషేకంబు లాచరించి
శాశ్వతస్థైర్యభాస్వద్వృత్తి నివసింప, శ్రీమహాలక్ష్మిఁ బ్రార్థించి పొగడి

తే.గీ. యీవు సన్నాహ మొనరింపు మీయటన్న, వెంట నేయింద్రుఁడిన్ని గావించుకొనియె
బ్రహ్మ బ్రహ్మర్షియుక్తుఁడై వచ్చుటయ్యె, నఖిలసంభారములు సిద్ధమయ్యెనయ్య.

గీ. అనుడు శ్రీహరి నవ్వుచు నతనిఁ జూచి, యిట్లనియె నేకతంబున నింతపుట్టె
దానినిపుడైన మరలింపఁ గానఁ డయ్యె, నయ్యమరభర్త దానికేమందునయ్య ౧౦౭.

మ. అని యా శ్రీహరి వల్కె గీష్పతి మహాత్మా! చాలదే మున్ను చే
సినలోపం బిపు డట్టులేల మరలం జేయుం బిడౌజుండు పే
ర్కొని సద్భక్తిని దారకేశు నభిషిక్తుం జేయ సంప్రీతుఁడై
కనువట్టెం బరమేశ్వరుం డెదుట శ్రీగౌరీ సమేతుండుగాన్. ౧౦౮.

గీ. ప్రేమఁ దనప్రోల సాక్షాత్కరించినట్టి, పార్వతీపరమేశుల పాదములకు
భక్తిసాష్టాంగముగ మ్రొక్కి స్వఃప్రభుండు, స్వాపరాధంబు సైరింపుఁడనుచు వేఁడ.

కం. కరుణామతి నప్పరమే,శ్వరి యప్పరమేశ్వరుండు•సం,కరందనునిం
గరములను బొదివి యెత్తిరి, శరణార్థుల నుత్తము ల్వి•సర్జింపరుగా. ౧౧౧.

గీ. అనుచు లేవంగ నెత్తి వా• రస్మదీయ,భక్తనిర్మాల్యములగౌర•వం బెఱుంగ
కవమతియొనర్చితివిదాన•ననుభవింపఁ, గలిగె నీకిట్టిఘోరసం•కటము లింద్ర.

గీ. అయినదేమయ్యెనో భక్త•మయ్యెఁగాని, యివ్విధైనదృశ్యమం•దించుకైన
నీశ్వరునికంటె భేదమం•చెంచఁబోకు, దానశాశ్వతైశ్వర్యమొం•దంగఁగలవు.

గీ. వెసనొనర్పించుకొనుమ త్రి•విష్టపాధి,రాజ్యపట్టాభిషేకభ•ద్రప్రయత్న
మచ్యుతానుజ్ఞమున్నుగా•నంతదనుక, నిందె సాక్షాత్కరించిమే•మందు మింద్ర.

కం. అని యయ్యాదిమదంపతు, లనుజ్ఞనిడి నిలిచి రయ్యె•యచటనె నీవుం
జనుదె మ్మనినఁ ద్రివిక్రముఁ, డను మోదముతోడ వెడలె•నాకంబునకున్. ౧౧౫.

సీ. ప్రవితతప్రతిచత్వ•రప్రతోళీనద్ధ,కాదంబినీసాంద్ర•కాయమాన
మాబద్ధపారిజా•తాగపల్లవగుచ్ఛ,తోరణాఖిలగృహ•ద్వారముఖము
ప్రోత్తంభితాష్టాప•దోరులాంఛనవైజ,యంతీలసద్ధ్వజ•యంతపదము
నిహితాచ్ఛచింతామ•ణీభద్రపీఠని,ర్మలసుధర్మాస్థాన•మండపంబు

తే.గీ. ఖావృతశ్రీప్రసాధనై•రావతంబు, చారుసమ్యగలంకృతో•చ్చైశ్శ్రవంబు
నగుచునపుడొప్పె•నింద్రపట్టాభిషేక,శుభవిభవసూచకస్ఫూర్తి•సురపురంబు.

కం. శ్రీమించురథము నిల్పె న,చామరమును సధ్వజంబు• నచ్ఛత్రమునుం
గా మెఱయంగ నరయగతి, శ్రీమాతలి హరులఁ బూని•చి హజారమునన్. ౧౧౭.

సీ. వరమవదోపాత్త•విరజాపరిష్కరీ,కుంభదంభక్యాత•కుంభకుంభ
మీశకవర్గగం•గాశైవలివ్యంత,గర్ణ్కప్రపూర్ణసౌ•వర్ణఘటము
నలినజకరకమం•డులుగర్భతలసంభృ,తావస్నుఖరజ్జాత•రూపకలశ
త్రిజగన్నదీనద•తీర్థాంబుపూరిత,స్వచ్ఛజాంబూనద•స్థాలికయును

తే.గీ. సప్తరత్నాకరాంతర•సముపనీత, పరమపావనజీవన•పాత్రికయును
బంచవిధసారతరుపల్ల•వాంచితముగ, నంచిరాస్థానిగురునిశి•ష్యులు గడంగి.

కం. అమరగవిదధిఘృతక్షీ,రములుం గల్పద్రుమమధు•రందము నమృతం
బమరఁగఁ బంచామృతముల, నమర్చిరిమునులురత్న•చషకంబులలోన్.

చం. వరపుగ నేకనాదమయి • పర్వి యఖర్వనుపర్వదుందుభు
ల్మోరయఁగ నేకధారమయి • మ్రొగ్గి మరుత్తరుపుష్పవర్షము
ల్గురియఁగ నేకరేఖమయి • కూడి సురీకరవల్లకీశ్రుతు
ల్బొరయఁగ నేకపర్వమయి • పేర్చెఁ ద్రివిష్టప మప్పు డెంతయున్. ౧౨౦.

శా. స్నాతాలంకృతవిగ్రహుండయి శచీ • సంయుక్తుఁడై దిగ్వరా
న్వీతుండై త్రిదివేశ్వరుండు సురమా • నిశ్రేణి దీవింపఁగా
నేతెంచెం బెరిమెన్ జయంతుఁడు కరం • బింపొప్పఁ గైదండ యీ
మాతాపిత్రనువృత్తి నత్తఱి సుధ • ర్మామంటపాస్థానికిన్. ౧౨౧.

గీ. అపుడు తమతమవాసగే • హములనుండి, వనజసంభవవామన • వామదేవు
లచటి కేతెంచి సమధిష్ఠి • తార్ష్టపీఠు, లగుచు నిక నేల తడవు సే • యంగ ననిన. ౧౨౨.

గీ. దేవరలయాజ్ఞ యనుచు స • ద్ధిషణుఁడైన, ధిషణుఁడు శచీయుతముగ న • ద్దివిజవరుని
భద్రచింతామణీపీఠి • పై వసింపఁ, జేసి విఘ్నాధిపతిని బూ • జింపఁ జేసి. ౧౨౩.

మ. విధిపూర్వంబుగ నర్ఘ్యకృత్యములఁ గా • వింపించి నానావిధౌ
షధిసారంబుల సంభృతాఖిలజగ • జ్జాలస్రవంతీపయో
నిధినీరంబుల నించినట్టి కలశా • నీకంబు నర్చించి వా
గధిపశ్రీపతిపార్వతీశ్వరులయా • స్యంబు ల్విలోకించినన్. ౧౨౪.

కం. చూపులు కృపారసమునకుఁ, బ్రాపులుగా నరసి లేచి • వాసవుభద్ర
శ్రీపీఠంబున కెదుట స,మీపంబున నిలిచి వారు • స్మేరాననులై. ౧౨౫.

గీ. ఈవుమున్నగఁ బన్నగా • నిన్నగారి, నెన్నఁగారానివిభవంబు • చెన్ను మీఱ
నాకలోకాధిపత్యాభి • షేకమదితి, కశ్యపులచే నొనర్పింపఁ • గడఁగుమనిన.

మ. గురుఁ డభ్యర్చితశాతకుంభమయస • త్కుంభంబుఁ జేఁ బూని ని
ర్జరలోకేంద్రున కాభిషేచనికమం • త్రగ్రామపూతంబుగా
శిరమం దల్లన పల్లవాగ్రముల ము • న్సించించి తోడ్తోన శ్రీ
కరనీరంబులచే సొనర్చ నభిషే • కం బప్రతీకంబుగాన్. ౧౨౭.

కం. తరువాత నదితికశ్యప, హరిహరచతురాస్యు లతని • కభిషేక మొన
ర్చిరి తిరముగఁ ద్రైలోక్యముఁ, బరిపాలింపుము నిలింప • వల్లభ యనుచున్.

గీ. వరుసనంతట వసుదిగీశ్వరసురర్షి, యోధకన్యాపురంధ్రులు త్యక్తసకల
మనసుగంధిప్రసన్నాంబుపూరములను, శక్రునభిషిక్తుఁ జేసిరి స్వర్గమునకు.

సీ. తుంబురునారదాదులు త్రిమూర్తులసభ, నెఱపుపాటవినంగ నెగడువారు
గంధర్వులందందఁ గావించుదశవిధ, రూపకంబులకుఁ బర్వులిడువారు
నచ్చరల్ దగువారి యాస్థానములఁ జేయు, నృత్యంబు వీక్షింప నేగువారు
విశ్వకర్మబయల్గఁ బేర్చియేర్చుడువింత, బిరుసులఁ దిలకింప వెడలువారు
తే.గీ. నగుచుఁ దేజోవతీముఖ్యనగరవాసు, లమరలోకాధినాథుపట్టాభిషేక
విభవమీక్షింపనేతెంచి వింతలెల్ల, నరసిసంతసమంగిరవ్యావసరమున. ౧౩౦.

సీ. తప్తతైలకటాహతాపంబువిడనాడి, యహిలోదకములనోలాడుచుండ
నసిపత్రవనహతివ్యసనంబులఁ దొలంగి, నిబిడద్రుమంబుల నీడ నిలువ
నంధకూపావాసజాయాసమును బాసి, వెలుఁగొప్పు తెఱపుల విశ్రమింప
ఘనకాలసూత్రబంధనబాధలను వీడి, యిచ్ఛావిహారైకవృత్తి మెలఁగ
తే.గీ. గలిగెనత్తఱిఁ గలనారకులకు నెల్ల, నిరయముననుండి దండిదండితనముడిగి
యార్తరక్షకులైన త్రిమూర్తులెలమి, నిడినయానతి వేవేగ విడిచిపుచ్చ. ౧౩౧.

ఉ. పట్టి జయంతుఁ డయ్యెడ స్వపాణిసుపాణి మెఱుంగుముత్తెపుం
దట్టపుబెల్లిఁ బట్టఁగ సుదంచితకాంచనరత్నమండలీ
ఘట్టితదండచామరయుగం బొగి నశ్వను లూని వీవఁ జూ
పట్టె మహేంద్రుకొల్వు చెలువంబుగ సర్వసుపర్వపర్వమై. ౧౩౨.

ఉ. అంటఁగరాని వేల్పు మొదలౌకడ లేలుమనీలు బాసవా
ల్దంటలుమింటిద్రిమ్మరులు దాఁటులునుం దెఱఁగంటిపెద్ద ము
క్కంటిని దమ్మికంటిదొరఁ గన్గొని యొప్పుగ నెప్పటట్లు మీ
బంటులబంటు బన్నముల పాల్పడకుండఁగఁ బ్రోవుఁడీ యనన్. ౧౩౩.

కం. కనకోదరకమలోదర్యు, లనలాదిదిగీశమునిజనామరవరులం
గని యిట్లని దిట్టల మగు, కసిశరమున నట్టివెరవుఁ గఱపుతలఁపునన్. ౧౩౪.

గీ. స్థిరతరైశ్వర్యమెవఁడు వాంఛించునతఁడు, పరమమాహేశ్వరాచారనిరతవృత్తి
[illegible] నట్టు లూనకేకున్నవాఁడు, పృథివిలింగప్రతిష్ఠఁ గా[illegible]లయు.

కం. కావున నీతఁడు గరుడ,గ్రావసమీపమున బంధురసర స్తటిని
ప్రావాప్తికి మహిని మహా,దేవుని లింగాకృతిం బ్రతిష్ఠింపనగున్. ౧౩౬

కం. అని యిం ద్రుని గరుడాచల,మునయందు క్త ప్రదేశమున శివలింగం
బు నొగిం బ్రతిష్ఠఁ జేయఁగ, ననిచిరి ననిచినదయు గ్రంథంబున నంతన్. ౧౩౭.

మ. పురుహూతుం డిల కేగుదెంచి మహిమల్ప్రాల్ప్రాందును క్షేత్రనూ
గరుడాహార్యము పొంత బంధురమహాకాసార తీరోర్వి శం
కరలింగంబుఁ బ్రతిష్ఠితంబుగఁ దగంగావించె నిష్టాప్తి కాం
గిరసుం డుక్తవిధిం గ్రియ ల్నడుప భక్తిశ్రద్ధ తేపారఁగన్. ౧౩౮.

గీ. అందు నయ్యిందుమాళి పెంపందుచుండెఁ, బ్రమథగణముఖ్యుఁ డక్షేత్రపాలకుండు
గాఁగ నుత్తరపూర్వదిక్ప్రత్వరమున, సత్వరక్షణదీక్షోల్లసత్వరతిని. ౧౩౯.

కం. క్రమ్మఱ నమ్మఘవుఁడు స్వ,ర్గమ్మునకు న్సమ్మదమ్ము గ్రమ్మఁగఁ జని వృ
త్రమ్మ్వాధువిభులకు విశ,దమ్ముగ నెఱిఁగింప వారు దయ దైవాఱన్. ౧౪౦.

కం. నీక్రియ నిఁకముందు త్రిలోకీసామ్రాజ్యమహితులుంటాక జయో
ద్రేకస్థితిపూజ్యము న,స్తోకధృతిప్రాజ్యమగుచు శోభిలు మఱియున్. ౧౪౧.

కం. శత్రుక్షయ మిత్రోచ్ఛ్రయ, పుత్రోదయ నష్టరాజ్యపునరాశ్రయము
ల్పాత్రిప గోత్రక్షేత్రప,విత్రస్థలి నీచరిత్రవినఁ జదువ నగున్. ౧౪౨.

మ. వినయం బొప్ప నెవండు నీదయినయీపృత్తంబు నెందేనియు
న్వినవిన్పించుఁ బఠించు శ్రీవరకృపావిస్ఫూర్తి దీపింప నె
ట్టన నాతండు జగత్ప్రసిద్ధి గని నష్టద్రవ్యలాభాఢ్యుఁడౌ
నని యమ్మువ్వురు నివ్వరంబు నిడి స్వేచ్ఛాసక్తి విచ్చేసినన్. ౧౪౩.

కం. పునరధిగత రాజ్యోన్నతి, ననిమిషనాయకుఁడు స్వస్థుఁడై త్రైలోక్యం
బునునిష్కంటకముగఁ బా,లన మొనరించెను త్రిమూర్తులకటాక్షమునన్. ౧౪౪.

సీ. తనకార్యసాఫల్యమున కెవ్వ రెల్లెట్లు, శ్రమమొర్చి రటువారి సత్కరించె
నీకల్మి తనశక్తి నే కల్గె మరలనం, చవలేపవడ కడంకువ మెలంగె
గురుమానిముఖపూజ్యు లరుదెంచువార్తలు, దప్పింపకొని వినీతిని భజించె
నేలోక మేవేళ నేలీలఁ బాలింప, నగునట్టు లప్పట్టు లరసి ప్రోచె

తే.గీ. విజితులగువారు తనునెంత • వినయవృత్తిc, బ్రేమనమ్మించికొలిచిన • విశ్వసింప
కాప్తబంధుగురూక్తుల • నాదరించె, నతcడుక్రమ్మఱc దనరాజ్య • మధిగమించి ౧౮౪.

క౦. శతగుణసంస్థాపితభూ, పతికులజేగీయమాన • పరమౌదార్యాం
చితవితతయశస్స్తోమా, శ్రితవసననిబద్ధహేమ • శ్రీరఘురామా. ౧౮౫.

చం. రవికులదీపకా! భువన • రంజక దివ్యకలాకలాపకా!
నవఘనవిగ్రహా! నతజ • నప్రతిపాదితభూర్యనుగ్రహా!
పవనజసేవితా! సకల • పండితపావనభావభావితా!
ప్రవిమలవర్తనా! మునివ • రప్రకరస్తుత పుణ్యకీర్తనా! ౧౮౬.

స్రగ్విణి. భానుమన్నందన • ప్రాజ్యరాజ్యప్రదా!
మానిగాఢార్థిసం • పత్కరశ్రీపదా!
జ్ఞానిచిత్తాబ్జసం • చారకృత్షట్పదా!
జానకీమానసో • త్సాహలీలాస్పదా! ౧౮౭.

→* గ ద్య ము. *←

ఇది శ్రీమద్రామనామపారాయణపరాయణాతిధన్య కౌండిన్యగోత్రపవిత్ర
దేవులపల్లికులపయఃపయోనిధికళానిధిసీతారామశాస్త్రిపౌత్ర వేంకట
కృష్ణశాస్త్రిపుత్ర తమ్మనాభిధానాంతర వేంకటకృష్ణశాస్త్రి
నామాగ్రజన్మ త్రిలింగదేశాగ్రజన్మ సుధీవిధేయ సుబ్బ
రాయశాస్త్రి నామధేయ ప్రణీతం బైన
మహేంద్ర విజయం బను ప్రబంధంబునందుc
బ ం చ మా శ్వా స ము.

శ్రీ సీ తా రా మా ర్ప ణ మ స్తు.

శ్రీ రా మ.

శ్రీమహేంద్రవిజయము.

షష్ఠాశ్వాసము.

శ్రీరమ్య భూరిమహిమో
దార! సదారక్షితాఖి•లాంఘ్రిప్రణమ
ద్వారా! సజ్జనచిత్తవి
హార! కృపాధార! దశశ•తాంగకుమారా! ౧.

గీ. అవధరింపుము శౌనకా•ద్యఖిలమౌని
బృందమున కల బృందార•కేంద్రుచరిత
సాంగముగఁ బల్కి మరల ని•ట్లనుచుఁ దెలుపఁ
దొడఁగె నవ్వలికథను సూ•తుఁడు గడంగి. ౨.

ఉ. ఇంద్రుని సుస్థిరంబుగ స్వ•రింద్రునిఁ జేసి యుపేంద్రుఁ డిట్లు ని
స్తంద్రత నుండు మంచుఁ దలి•దండ్రుల సన్నిధి కేగి మోదయా
సాంద్రమనీషులార! సుర•సత్తముఁ డుత్తమవైభవంబు గాం
చెం ద్రిదశుల్మహోచ్ఛదశఁ • జెందిరి యుష్మదనుగ్రహోన్నతిన్. ౩.

కం. దితిజప్రతతి రసాతల, గత మయ్యె సుతుండ నైతిఁ • గద నేనును మీ
కతులతపోన్వితులారా! హిత మింతకు వేఱె కలదె • యెయ్యది యైనన్. ౪.

ఉ. నావిని వార లిట్లనిరి • నందన నం దనుపొందుకూర్మిచే
నీ విటు మామనోరథము•లెల్ల ఘటించితి దానఁ జేసి మా
భావము లుల్లసిల్లె నిఁక • వాంఛితము ల్మఱి వేఱె యున్నవే
కేవల మిప్పు డేము కృత•కృత్యుల మైతిమి ఖ్యాతి మీఱఁగాన్. ౫.

కం. ఐవం గల దొకయాశ్రిత, పోవందన! నీవు మాకు • నుదయించినయా
స్థానంబున నర్చాకృతి,వై నిలువఁగ వలయు నెపుడు•నది యే మనినన్. ౬.

కం. తనయులు పొడమిన వాసర,మునఁ బందువు సేఁత సుతులు • పొడమినగేహం
బున శుభవిధులం గూర్చుట, జననీజనకులకుఁ జి త్త•సమ్మద మొదవున్. ౭.

కం. తల్లియుఁ దండ్రియునుం దమ, యుల్లంబులలోనఁ బిల్ల • లుల్లాసముతోఁ
జల్లగ వర్ధిల్లఁగ భువి, నెల్లప్పుడు దలఁచుచుందు • రిట్టిశుభవిధుల్. ౮.

గీ. కావ నీవు బలిని • గావఁగా నేగిన, నాఁటియాశ్రమంబు•నను సతంబు
నిలిచియుంట మాదు•తలఁ పని తెలుపఁ బుత్రుండు కేలుదోయి • దోయిలించి.

చం. అల బలిఁ గావఁగా నరిగి•నప్పటియాశ్రమ మందు నుండఁగా
వలయు న టన్నమానుడులు • వ్యర్థము లౌ నె తదాశ్రమంబునన్
వలనుగ నెల్లకాలమును • వర్తిలువాఁడ మదీయమాజని
స్థలమును వీడ కచ్చుటనె • సమ్మతి నుండుఁడు మీర లెప్పుడున్. ౧౦.

గీ. భాద్రపదమందు మజ్జన్మ•వాసరమున
శ క్తికొలఁదిగ భక్తి నుత్సవము లెవరు
సలుపుదురు వారి కోర్కు లొ•సంగు చుందు
ముఖ్యముగఁ బుత్రవాత్సల్య•పూర్ణులార!

సీ. మీమాట జవదాఁట • మీ రాన తిచ్చిన, యాశ్రమంబును వీడ•నని తలంపుఁ
డగ్గరుడాద్రిపై • నఖిలపూజ్యంబైన, యర్చాకృతి వహించి • యధివసింతుఁ
గలికల్మషవినాశ•కంబై మదర్చావ,తారంబు కడుమహా•త్మ్యంబు గాంచు
వెంకటేశాభిఖ్య • వెలయు నాలుగుపుణ్య,దేశంబులందు మ•దీయమూర్తి

తే.గీ.ధరణిఁ గలివేళ శేషాద్రి • ద్వారకయును, నాపురిము నుపమాకయు•నాఁదవర్చు
దివ్యదేశంబు లవి జగ•త్సేవ్యమాన, భవ్యవిభవమహాత్త్వసం•భావ్యగరిమ. ౧౨.

గీ. కొంతకాలంబు శేషాద్రిఁ•గొమరసామి, యనుచు భావింపఁగాఁబడి•యంత నంత
శ్రీనివాససమాఖ్యఁ బ్ర•సిద్ధమైన, వెంకటేశాఖ్య వెలయుదు • విశ్రుతముగ. ౧౩.

ఉ. అంతట ద్వాపరాంత మగు•నప్పుడు నారదమౌని మన్నగో
పాంతముఁ జేరు నేసుమధు•రాదికదక్షిణదేశయాత్ర ల

త్యంతము దీక్షఁ జేసికొని • యందు మదీయనివాసపుణ్యవృ
త్తాంతము నాన తీవలయు•నంచు ననుం గడువేఁడు వేడుకన్. ౧౪.

మ. అపు డానాలుగుమన్నివాసములమా•హాత్మ్యంబు సాంతంబుగాఁ
గృప నేఁ దెల్పఁగ దేవమౌని యురగా•ధీశాద్రిపైనుండి య
య్యుపమాకం గన నేగుచు న్నడుమ నె•న్నో పుణ్యదేశంబు ల
చ్ఛపుభక్తిం దిలకించు నంచును భవి•ష్యద్వృత్త మేఁ దెల్పఁగన్. ౧౫.

కం. అక్కడనె యుంట ముని విని, యక్కడ కేతెంచి మిగుల•నానందముతో
నక్కటికవడుగుఁ బనివిని, యక్కటిక న్విడిచి యేగె • నభిమతగతియై. ౧౬.

సీ. ఏగి యన్నారదుం• డెవు డెవు డాద్వావ,రావసానం బని • యాత్మయందుఁ
దలఁచుచునుండంగఁ ద•త్సమయంబురా నంత, దక్షిణదేశయా•త్రల నొనర్చి
కొని శేషగిరినివా•సుని శ్రీనివాసుని, వెంకటేశ్వరుని సే•వించి యుండఁ
గరుణ శ్రీహరియు సా•క్షాత్కరించి మదీయ, నిలయము లోలువఁగా•వలెనటన్న

తే.గీ. స్వామి! శ్రీమాధవ! మహాప్ర•సాద మనుచు
వెడలి ప్రథమావసథముగా • వెలయుదాని
మాని శ్రీకాళహస్తినా•మప్రసిద్ధ
సిద్ధనిలయంబుఁ దొలుత వీ•క్షించె నెదుట. ౧౭

మ. వినువీథిం జనుదెంచుచుం గనియె న•క్షీణామునీంద్రుండు తి
న్నని భక్తున్నతిఁ దన్నుఁ గొల్వ మది నా•నందంబునుం బొంది తి
న్నని లోఁగొన్న సమీరలింగని నిశాం•తంబైన శ్రీకాళహ
స్తినగస్థ్యప్రభవాతటి న్నతజన•శ్రీదంబుఁ బ్రాసాదమున్. ౧౮.

చం. ఘనతరభక్తి నమ్మునిశి•ఖామణి దచ్ఛిఖరత్రిశూలమున్
గనుఁగొనినంతనే మహతి•కాజపమాలలతోడి కేలుదో
యిని నిటలంబునందు ఘటి•యించి తదంతరమూర్తి నాత్మలోఁ
జొనిపి నమశ్శివాయ యను•చుం దగ మ్రొక్కె నతోత్తమాంగుఁడై. ౧౯.

సీ. అడ్డదిడ్డంబుగా • నాదల నిడుకొన్న, వలిపంపుమడుఁగుదో•వతులపిడవ
లలితప్రదేశాది•కాంగకంబుల లెస్స, ప్రామినదట్టంపు•భస్మరేఖ

లెడమయూఁపులయందు దృఢముగాఁ గన్పట్టు, స్వచ్ఛప్రభంబులౌ జన్నిదములు
గడుశుభ్రముగఁ దోమి కుడికేలఁ దాల్చిన, యాతామ్రతామ్రమయాంబుపాత్ర
తే.గీ. లమరఁ గాంచనముఖరీజలావగాహ, నములఁ గావించి వాయులింగము భజించి
పరశివస్తవముఖు లౌచు వచ్చుద్విజులఁ, గాంచి దివిజమహర్షి హర్షించె మిగుల.

శా. ఏవారిం గనుఁగొన్నఁ బాశుపతదీక్షైకస్ఫురల్లాంఛనం
బేవారిం గనుఁగొన్న నిర్ఝరధునీహృద్యాంబుపూరోపమం
బేవారిం గనుఁగొన్న బద్ధమదమత్తేభేంద్రదానోక్షితం
బేవారింపఁగరానిభాగ్యగతిచే నిచ్చోటి కేతెంచితిన్. ౨౧.

శా. పురి పంచాక్షరి విప్రులెల్ల జితకాముల్ భూపతుల్ రాజశే
ఖరు లూరవ్యులు గిన్నరాపతిసఖ్యప్రఖ్యు లంఘ్రిసద్భవుల్
పరమాహీనగుణుల్ సమస్తజను లైశ్వర్యాఢ్యులౌం గావునం
గర మాక్షేత్రముచూడ దక్షిణదిశాకైలాసమై భాసిలున్. ౨౨.

సీ. శ్రీకాళహస్తిపురీనాయకుఁడు సర్వ,మంగళాఢ్యుఁడు రాజమకుటమౌళి
జ్ఞానప్రసూనాంబ సకలభూభృద్రాజ, మూర్ధావతంసంబు ముద్దుఁబట్టి
సౌవర్ణముఖరి ప్రసన్నపావనమూర్తి, బహుజీవనాధార భవ్యకీర్తి
పరివారదేవత ల్పరశివధర్మప్ర,భూతప్రభూతవిభూతిశాలు
తే.గీ. లహహా! దక్షిణకైలాసమై యెసంగు, నీమహాక్షేత్రవాసుల కిహపరములు
కరగతఫలంబులై యుండుఁ గాన నిందు, నిలువ నలువయు బలువైన నిష్ఠఁగోరు.

గీ. ఇచటఁ గీటపరీసృపమృగకిరాటు, లవ్యయానందమును జెందిరని యెఱింగియు
నేల స్వర్గాదిపదవుల నేలఁదివురు, శతమఖముఖాఖిలామరసముదయంబు ౨౪.

చం. ఋషి దనియించె స్వర్ణముఖరీసరిదంబుఝరీపరిస్ఫుర
త్పృషతపరంపరాధరధురీణసమీరణపోతజాతము
న్నిషదరవిందగంధభృతి మెల్లన వచ్చుతదీశలింగరో
హిషతురగాభ్రకాననగతి నిమ్మడియై యపు డల్ల నల్లనన్. ౨౫.

ఉ. మాని తదీశగేహముఖమంటపపీఠను సాఁగిమ్రొక్కి యా
స్థానసభాజిరంబునఁ బ్రదక్షిణకృత్యము దీర్చి నందిరా

జానుమతిం దదంతరగృ•హంబున కల్లన యేగి నమ్రుఁడై
జ్ఞానసుమాంబికాహృద•యానాథుఁ గనుంగొని భక్తియుక్తుఁడై. ౨౬.

కం. మందాకినితోయంబులు, మందారప్రసవములును • మకరందాకృతి నీ
కుం దానములను బూజలు, నుం దనిపి మునీశ్వరుండు • నుతియించె నిటుల్. ౨౭.

గీ. దేవతాదేవ! తావక•సేవకత్వ, భావుకులకును భవభవ•ద్భవ్యనామ
సంస్మరణశీలురకుఁ గాక • సంసరణము, దాఁటఁ దరమె గజత్తృణ•దాటదమన.

కం. బహుగతుల నిటుల శ్రీకా, శహస్తినగరీశువినుతు•ల నొనర్చి ముహు
ర్ముహురావర్తితకీర్తన, మహతిసహాయముగ గాన•మాధురిఁ జూపెన్. ౨౯.

ఉ. అచ్చట నుండి వెల్వడి వి•యచ్చరమాని పినాకినీధునీ
ప్రోచ్చలదూర్మిమజ్జనసు•పూతతరాకృతులై భజించినన్
గ్రచ్చర లిచ్చు రంగపతిఁ • గన్గొన విక్రమసింహపట్టనం
బచ్చపుభక్తి మీఱఁగ వి•హాయసపద్ధతిఁ జొచ్చెఁ జెచ్చెరన్. ౩౦.

ఉ. శ్రీరమణీయమై కవివ•రేణ్యనరేంద్రుల కద్ది యాంధ్రభా
షారసికత్వకీర్తి నిడఁ•జాలి బృహస్పతినైనఁ గేరి యొ
య్యారను ముద్దరాలయిన • సూక్తిచమత్కృతిఁ జూపు నట్టి నె
ల్లూరుపురంబుఁ జొచ్చెఁ దన•మోరలఁ బౌరులు వెంటఁ గొల్చి రాన్. ౩౧.

కం. పెన్నఁ గని మౌని నుతి సలి, పె న్నగనిర్ఝరిణి కాదు • పిన్నగఁ దగు రూ
పెన్నఁగ నిర్ఝరనది కిది, పెన్నగ నిక్కముగఁ గాశ్యం•పి కిది యటంచున్. ౩౨.

గీ. లోని కరిగి భుజంగశ•యానుఁ డగుచు, యోగనిద్రాభిరాముఁడై•యొప్పువాని
రంగనాయకు మనమలరంగఁ•గాంచి, మౌని పులకాంచితాంగుఁడై•మహితభక్తి

కం. వలఁగొని సాష్టాంగనతుల్, సలిపి రహి న్మహతి గాన•సారామృతమున్
వెలిపి మెలు పొలయఁగా మే, ల్కొలిపి ప్రసన్నునిగఁ జేసి•కొని వెడలి వడిన్.

సీ. మంగళాచలసీమ•మంగళామలధామ, మర్తియా నరసింహ•మూర్తి సేవఁ
గావింపఁగా నెంచి • భావింపఁగా నంచితంబైనభక్తిచేఁ•దింబురేవఁ
ననరంగ ఘనలీల • దనరంగదనుకూల, సరణిగా వింతైన•కరణి భావ
భవ్యంబుగా శ్రుతి•శ్రావ్యంబుగా శ్రుతి, స్వరలయగ్రామభా•స్వరతఁ గేవ

తే.గీ. లంబుగను జేతనాచేత • నంబులుగను, వృత్తివినిమయమబ్బ ముం • ద్వృత్తిఁ జేయ
వీణ వాయించెఁ గానప్ర • వీణతైక, సుందరుం డందు మానిపు • రందరుండు. ౩౬.

గీ. సామిచేఁ గ్రోలఁగాఁబడి • సామిశేష, మైనయాత్మకమండలు • పానకంబు
నాని యందుండి యమ్మౌని • యరిగి కాంచెఁ, గృష్ణవేణి పయోనిధి • కృష్ణవేణి.

శా. ఆకృష్ణానది దేవమౌని తడవుం • ద్యద్భక్తిమై స్నానని
ష్ఠాకృష్టాశయవృత్తి మీఱ నియమం • బ్బై మజ్జనోన్మజ్జన
వ్యాకీర్ణాత్మజటాభరంబుగఁ దదే • కాసక్తి నుండం బ్రజా
నీకం బారయుచుండె నెద్దునఁ ద్రివే • ణీసంగమభ్రాంతిచేన్. ౩౭.

గీ. అతఁ డచ్చోఁ దడవు తీర్థ • మాడి విహిత, కృత్యములఁ దీర్చికొని లేచి • గిరితటమున
దిటముగా భక్తులను బ్రోచు • దిక్కనన్న, కనకదుర్గామహాదేవిఁ • గానసరిగి. ౩౮.

కం. అంబా త్రయరూపిణి! యో, యంబా! శ్రితవితతిఁ గడు దయం బాలనఁ జే
యం బాపములం బాప భ, యం బాఁపఁగ నోపు దీవ • యంబా! జగతిన్. ౩౯.

కం. నీపదములఁ జూడంగా, నీపదశీస్రగ్విభాసి • నీ! పదపడి నే
నీపదములఁ బాడంగా, నీపదవి న్వచ్చినాఁడ • నీపదమునకున్. ౪౦.

మ. అన నద్దేవి ప్రసన్నురాలగుచు నా • హా! దేవమౌనీంద్ర! నీ
ఘనసంగీతకలాకలాపకలనా • కౌశల్య మెన్నాళ్లకో
వినఁ గల్గెం గద నేఁడు వెండియు మణి • ద్వీపంబున న్నాఁడు విం
టిని శ్రీరామపదాంకగేయమును దా • ని న్వీణియం జొన్పితే. ౪౧.

కం. అన విని యనిమిషముని యను, జననీ! శ్రీరామనామ • సారజ్ఞత్వం
బనఁగా నీవల్లభునిది, యును నీయదియును గదమ్మ! • యోహారుకొమ్మా! ౪౨.

కం. నీమణివీణాసన్నిధి, నామహతి యనఁగ నెంత • నాగానకళా
సామగ్రి యెంత న న్నీ, వేమేమో పెద్దఁ జేసె • దేటికి దేవీ. ౪౩.

కం. వాయించెద నావీణియ, మ్రోయించెదఁ దంతియులను • శ్రుతులకు రక్తిం
జేయఁగ నీదరిఁ జాలుదు, నా? యమ్మా! తప్పదనుట • యది నాయమ్మా! ౪౪.

కం. నీ వాన తిచ్చినట్టులు, గావించెద ననుచు లెప్ప • గాన మొనర్చెన్
దేవియు జతగాఁ దనవీ, ణావాదన మాచరింప • నారదుఁ డెలమిన్. ౪౫.

గీ. ఇట్టుల ద్దేవి సేవించి • ఋషివరుండు, పనివి నెడునప్పు డా మెయి • ట్లనుచుఁ బలికె
మెచ్చితిని గోరుకొనుమయ్య • యిచ్చుదాన, వరము నెద్దియునైనని • ర్జరమునీంద్ర.

గీ. అనిన విని యా మెలోడ నిట్లనియె మునియు
నంబ నన్వీతరాగుఁడ • నని యెఱింగి
యును వరముఁ గోరికొను మటం • చును వచించి
తరయ నన్వీతరాగుఁడ • ననియె చెపుమ. ౪౭

కం. ఐన నొక కోర్కి కలద, మ్మా! నామది రామనామ • మంత్రమ్మునకుꣳ
ధ్యానాద్యుపాసనల కే, వైన విశేషంబు లున్న • నవి విన వలఁతుꣳ. ౪౮.

మత్తకోకిలము.— నావుడుం దరహాసముꣳ వద • నంబునꣳ వెలయించి యా
దేవి యమ్మునిఁ గాంచి యిట్లని • తెల్పెఁ దారకమంత్రమం
దే విశేషము లున్న వో పర • మేశ్వరుండు మదీశ్వరుం
డే వచింప నలంతి గా కొరు • లెవ్వరైన సమర్థులే! ౪౯.

గీ. వరము వేఁడు మనుచు • బలవంత మొనరించి, యడుగనిడఁగఁ జాల • కుడుగ వలసె
నైన నాదునుడువు • వ్యర్థం బొనర్తునే, తగినవెరవుఁ దెల్పు • దానఁ గాక. ౫౦.

గీ. మునిజనవరేణ్య కాశికా • పురమునందు, విశ్వనాథుండు మన్నాథుఁ • డీశ్వరుండు
రామనామప్రబంధకీ • ర్తనము వినినఁ, దన్మహామంత్రరాజత • త్త్వంబుఁ దెలుపు.

తరలము. అనవుడు న్ముని దేవి కిట్లను • నమ్మరో! విను మమ్మ! నా
మనవి నే నివు డిట్టు లయ్యుప • మాక వేంకటనాథు సే
వన మొనర్చ కడంకమైఁ జను • వాఁడనై నడుద్రోవ నిꣳ
గని కృతార్థుఁడ నైతి మోదము • గంటి ఖేదము గొంటికిꣳ. ౫౨.

ఉ. ఇమ్మహి వేంకటేశ్వరుని • యిమ్ములు నాల్గు చెలంగు దివ్యదే
శమ్ములు గేవలమ్ముఁ గలు • షమ్ములఁ బావఁగ నోవు నర్థవా
ద మ్మిది గాదు శేషగిరి • ద్వారక నావురి గారుడాద్రి స
త్యమ్ము ప్రసిద్ధసిద్ధనిల • యమ్ము లభీష్టఫలప్రదమ్ములుꣳ. ౫౩.

కం. ఆనాల్గుదివ్యపదముల, లో నెవ్వఁడు తప మొనర్చు • లోకజనిత్రీ!
వానిది యగుఁ దప మల కే, వానదితటిఁ జేయుతపము • వలె నిధు ఫలముꣳ. ౫౪.

కం. ఆవేంకటవిభు నెలవుల, కేవారలు నైన యాత్ర • కేగుదురో వా
రా వెనుక నితరయాత్రలు, గావింపఁగ రా దటంచుఁ • గల విలఁ బలుకల్. ౫౫.

సీ. కావున నిచ్చోటుఁ • గడచి యొవ్వలనికిఁ, జనఁజన దని కొంత • సందియంబు
నచట నమ్మంత్ర మం • త్యల్పమైన జపింప, నగు సిద్ధి యనుచుఁ గొం • డంతయాస
కోరికొమ్మని యాన • గొల్పి లేదన నెప్పు, నే యని యడుగ నీ • యెడ భయంబు
నీమెకే తెలుపఁ డా • యీశుండు నాకట్టు, లెఱిఁగించు ననుచు ని • స్స్పృహత గొంత

తే.గీ. "పెట్టఁజాలక యుండినఁ • బెట్టునిల్లు, సైనఁ జూపింప వలయు" నం • న్నట్టు చూపి
తీవటంచు సమాధాన • వృత్తి కొంత, కలిగి నాడెంద మిప్పోళఁ • గలఁత నొంద. ౫౬.

మ. అన మందస్మిత మొప్ప దేవి కరుణా • స్వాంతంబుతో మాని కి
ట్లనియె న్గమ్యము దక్క నిన్నడుమఁ బు • ణ్యక్షేత్రముల్ రెం డొగిం
గనుపట్టుం గద ద్వారకాపురియు నా • కాపల్లియు న్వేంకటే
శనివాసంబులు సిద్ధసేవ్యములు శ • శ్వద్విశ్వసంభావ్యముల్. ౫౭.

కం. రేవాతీరతపంబును, శ్రీ వేంకటనాథుఁ డుండు • క్షేత్రంబులలోఁ
గావించుతపంబును సరి, యై వెలయు నటన్ననుడి య • థార్థము గాఁగన్. ౫౮.

ఉ. గౌతమియొడ్డునం దవ మ • ఖండఫలప్రద మంచుఁ గోవిద
వ్రాతము పల్కుచుంట విన • వా మన వామనవామదేవు ల
ప్ప్రాతమహాస్రవంతి కిరు • పొంతల నాజలరాశిగాఁగ నా
త్మేతరదేవత ల్గొలువ • నిచ్చ వసించిరి పెక్కురూపులన్. ౫౯.

కం. నారద భద్రాద్రిస్థిత, తారకమంత్రాధిదైవ • తశ్రీరామో
దారపదోదకపావన, యై రాజిలు గౌతమీమ • హానది యెల్లన్. ౬౦.

గీ. దేవతను బట్టి క్షేత్రంబు • దివ్యమగును, దీర్థమును క్షేత్రమును బట్టి • దివ్యమగును
త్రితయ మొక్కెడఁ గూడిన • దివ్యదేశ, మిద్ధరిత్రి నిదే కద • సిద్ధపదము. ౬౧.

కం. ఆకరణి దివ్యపదమగు, నాకాపలి యందు రామ • నామజపం బీ
వేకాగ్రవృత్తిఁ జేసినఁ, జేకుఱుఁ దన్మంత్రవిధ మ • శేషముగ వెసన్. ౬౨.

సుగంధివృత్తము. ఓతపస్విలోకనాథ • యుగ్రమాతపంబు నీ
గౌతమీస్రవంతిఁ జేయఁ • గా దయార్ద్రచిత్తుఁడై
ప్రీతి వేంకటేశ్వరుండు • పెంపుమైఁ బ్రసన్నతన్
నీతలంపుఁ దెల్పు సాధు • నీవతంస మిట్లనన్. ౬౩.

శా. నాతీరంబున సంవసించి కరుణ • న్నాకావిహారంబుల
న్నాతోయంబుల సంచరించుచు ననున్ • న్మన్నింపవే యంచు నా
స్రోతస్విన్యవతంస మిప్సితపుఁదీ•రం దెల్పనల్పేతర
ప్రీతిం దా నివసించెఁ దత్తటమునన్ • శ్రీవేంకటేశాకృతిన్. ౬౪.

గీ. అట్లు లాతఁడు వసియించి • నట్టిదేశ, మోడపల్లె యనంగఁ బేరొందె వెలసె
నందుఁ దపమాచరించిన• యట్టివారి, వాంఛ లీడేర నాహరి • వర మొసంగె.

గీ. అందుఁ గొన్నాళ్లు నియతి నీ • వధివసించి
యరుగు మవ్వలి దరికిఁ గా•ర్యార్థవగుచు
నచటి కెదుటను దోఁచుఁ బు•ష్పాద్రిపద్మ
శైలధవళాచలములు ని•ర్జరమునీంద్ర !

సీ. గోదావరీవారిఁ • గోటిలింగేశ్వరు, భక్తియుక్తిగ నభి•షిక్తుఁ జేసి
తత్పార్శ్వవర్తిసీ•తారామమూర్తిఁ దా, గరకనామదివ్యమం•త్రమునఁ దనిపి
తద్యామ్యభాగసం•స్థాయిమార్కండేయ, శంభులింగము సమ•ర్చన మొనర్చి
తద్దక్షిణమ్మున • ధవళాద్రిశ్రీజనా, ర్దనుఁ గొల్చి రామపా•దముల కెఱఁగి

తే.గీ. యవలఁ దూర్పుదెసకు • నై యోజనత్రయ, దూర మరిగి యచటఁ•దుల్యదరిని
జెలఁగుచున్నయట్టి•శ్రీకుమారారామ, సీమ భీమనాథు • సేవఁజేసి. ౬౭.

కం. అందుండి పీఠపురమున, కుం దరలుము కుక్కు టేశు•కో వెలనడుదా
రిం దోఁచు గవని మ్రోలఁ గ, నం దగు నందీశకేత•నస్తంభముతోన్. ౬౮.

కం. ఆదివ్యక్షేత్రంబున, నీదగుకోరిక లభించు • నిక్కంబుగ నీ
కేఁ దెల్పునుపాయం బదె, యోదైవతమునివ రేణ్య! • యురుతరపుణ్యా! ౬౯.

చం. అది యెటు లన్నచో నొకయు•పాయముఁ దెల్పెద నంటి మున్నె యా
పదయునివిశ్వనాయకుఁ బ్ర•సన్నుని జేసికొనంగఁ గాశికై
యది పని గాఁగ నేగవల • దంతట నాతఁడు నిండియుండు నా
రద! జగదంతరాత్మయని • ప్రాజ్ఞులు పల్కఁగ నాలకింపవే. ౭౦.

శా. కైలాసంబునుఁ గాశికానగరియుం • గాణాచిగా నాతఁ డే
లీలం దా వసియించియుండు భువి నా•లీల న్వసించెం గదా

యేలాతీరమునందుఁ బీఠపురి దే•వేంద్రార్థసిద్ధ్యర్థమై
వాలాయంబుగఁ గుక్కుటాకృతి స్వయం•వ్యక్తాచ్ఛలింగంబునన్. ౭౧.

శా. ఆకాశీపురి యాదిమం బిది ద్వితీ•యం బంచు విశ్వేశ్వరుం
డో కంజాతభవాత్మజాత ! సతతం • బుల్లాస మేపారఁగా
శ్రీకైలాసమునందుఁ బోలె నివసిం•చెం గుక్కుటాకారుఁడై
లోకానుగ్రహకాంక్షఁ బారిషదపా•ళుల్ స్వేచ్ఛఁ బు ల్గొల్వఁగాన్. ౭౨.

సీ. భాగీరథి యటంచు • వచియింతు రచ్చోట, నేలానది యటంచు • నిచటఁ జేరు
బిందుమాధవుఁ డంచుఁ•జేరొ్కందు రచ్చోటఁ, గుంతిమాధవుఁ డంచు•నెంతు రిచట
మణికర్ణిక యటంచు• గణుతింతు రచ్చోట, ఖ్యాతి యిచ్చటఁ బాద•గయ యటంచు
నన్నపూర్ణ యటంచు • నెన్నుదు రం దిందు, శ్రీరాజరాజేశ్వ•రి యని కీర్తి
తే.గీ. యందు విశ్వేశ్వరుం డందు• రిందుఁ గుక్కు,టేశ్వరుం డందు రింతె కా• కింతరైన
భేదమున్నది కాశికిఁ • బీఠపురికి, సంజ్ఞలే భేదములుగాని • సన్మునీంద్ర. ౭౩.

కం. అది యైదుక్రోశముల నిడు, పిది యామడవర్తుల మగు • నెటుఁ జూచిన న
య్యది యిది పరమేశ్వరునకు, సదనంబులు భుక్తిముక్తి•సంస్థానంబుల్. ౭౪.

శా. మున్నూటర్వది దేవతాయతనము • ల్పొల్పొందు నవ్వీటిలోఁ
గెన్నారు న్నలుతట్ల యూపముల హా•సిం జెంది యేలాతటిం
గన్నారం గన సౌధయూథము లసం•ఖ్యాతంబు లవ్వీథులం
దన్నం దన్నగరీప్రభావము దరం•బే యేరికి న్నారదా ! ౭౫.

ఉ. తారకమంత్రముం గురుఁడు • దా నయి మానుగ నిచ్చుటన్ జనుల్
దారకలంకులై మనఁగఁ • దప్పక యొప్పుగ నిప్పురంబునం
దారకవిద్విషద్గురుఁడు • దా నుపదేశ మొనర్చు సత్కృపో
దారకటాక్షుఁడై శిశుత•యాదిగ నైహికసౌఖ్యము ల్గనన్. ౭౬.

ఉ. ఓదివిజర్షివర్య! పురు•హూతికపేరిటిశక్తిపీఠ మ
ష్టాదశపీఠులం దిది వి•శంబుగ నెన్నఁ బితౄణముక్తికిం
బాదగయాఖ్యతీర్థము వి•భాసిలు నిందు గయాత్రయి న్నతి
శ్రీదునిఁ గుంతిమాధవు భ•జింపఁగ నా నిటఁ బంచమాధవిన్. ౭౭.

కం. గంగానది గోదావరి, యుం గావేరియును గృష్ణ • యును బోలఁగఁ జే
యంగాఁ దగ వేలేటికి, బంగారమె వందు దాని • నాఁ పూరములన్. ౭౮.

చం. జనములు గుంతిమాధవని • శాంతసుదర్శనదర్శనంబు చే
సిన మును చేసినట్టివి య • శేషముగా నఘము ల్నశించు న
వ్వనజదళాయతేక్షణుని • పాదసరోరుహదర్శనంబుఁ జే
సినఫల మిట్టిదింత యని • చెప్పఁగ శక్యమె నీవెఱుంగవే. ౭౯.

చం. పొరిఁబొరి లేచి ప్రత్యహముఁ • బ్రొద్దునఁ బుష్కరిణీజలంబులం
బరువడిఁ దీర్థమాడి జిగి • పట్టుమడుంగులు గట్టి యొప్పగాఁ
దిరుమణికాపు దీర్చికొని • దివ్యతరద్రవిడప్రబంధభా
స్వరనినదాస్యులై తగఁ బ్ర • పన్నులు గోవెలఁ జొత్తు రెద్దెలన్. ౮౦

శా. సేవాకాలమునందు నందు నలల • క్ష్మీజానికైంకర్యముం
గావింపం బఱతెంచి యొక్కుమొగి భ • క్తశ్రేణి నిత్యంబు న
య్యావాసంబున భక్తిచే నుభయవే • దాంతజ్ఞు లధ్యాపకు
ల్దేవం జేయు ప్రబంధఘోషముల నా • లించుం బ్రమోదంబునన్. ౮౧.

సీ. సిరి యురంబున వసుం • ధరయు నీలయు నెమ్మి, నిరుప్రక్కలవసించి • మురువుఁ జూప
శంఖచక్రగదాసి • శార్ఙ్గాయుధంబులు, మూర్తిమంతంబులై • మ్రోలఁ దోఁప
వైనతేయుండు వి • ష్వక్సేనుఁడు నుభక్తిఁ, గేలోయి మొగిచి ముం • గిటను గొలువ
వివిధోపచారముల్ • సవరించుచును శేషుఁ, డన్నివంకలఁ దాన • యై భజింప

తే.గీ. సురలు బ్రహ్మేంద్రసహితులై • చుట్టు నిలువఁ, బ్రత్యహముఁ గుంతిమాధవ • స్వామి కెలమిఁ
పార్వతీపరమేశ్వరు • లవచ్చి నెఱవు, రాజభోగంబుఁ గనుట దు • ర్లభము సుమ్ము.

సీ. మును మున్ను మాధవ • పుష్కరిణీవారిఁ, దీరంబు లాడి య • ద్దేవుఁ గొలిచి
యావెన్కఁ బాదగ • యాస్నానుఁడై హస్తి, ముఖుఁ గాంచి దక్షిణా • మూర్తి నరసి
షణ్ముఖు సేవించి • చండీశు భావించి, భైరవు భజియించి • ధ్వజవితర్ది
కెలన నాత్మప్రద • క్షిణముల నొనరించి, నందీశు నానతి • నొంది లోని

తే.గీ. కేగి యచ్చట శ్రీకుక్కు • టేశుఁ బరమ, భక్తి నభిషిక్తునిగఁ జేసి • ప్రస్తుతించి
రాజరాజేశ్వరీదేవిఁ • బూజనముల, సలిపి నాఁ డందు నివసింప • వలె జనుండు

శా. సాయంకాలమునందు నందుఁ బురవా స్తవ్యుల్ సురస్తవ్యుఁడౌ
నాయీశానుని సేవనార్థమయి భక్త్యావేశ మేపార యా
తాయాతస్థితిఁ గూర్చుసందడి కమర్త్యశ్రేణి దౌదవ్వులం
దే యుండుం దమవ్యోమయానములతో నింగి న్నిరీక్షించుచున్. ౮౪.

గీ. ఇతరులగు వేలుపు లన ప్రత్యేకముగను, దత్తదాలయముల జూడఁదగుఁ గడంగి
యుండి యున్న న్నినాళ్ళ ప్రత్యహమునందు, నరయవ లెరేవు మాపు శ్రీహరినిహరుని.

సీ. నాణి వీణియఁ బూని రాణతో వాయింప, విబుధేంద్రుఁ డింపుగా వేణు వూదఁ
గమలజుం డనుకూలగతిఁ దాళమును మీట, నాళీకనిలయ గానంబుఁ జేయ
గంభీరముగ మృదంగము శౌరి మ్రోయింప, ననిమిషశ్రేణి చుట్టు నివసింప
నచ్చరల్ క్రమలయన్యాసంబుఁ బరికింప, బ్రహ్మర్షు లానందపరత నుండ

తే.గీ. రాజరాజేశ్వరీదేవి రత్నఖచిత, సింహపీఠికఁ గొలువుండి చిత్తగింప
సాంధ్యవేళలఁ గుక్కుటేశ్వరుఁడొనర్చు, తాండవముఁ జూడఁ గన్నుల పండువగును

ఉ. ఆనటనావసానసమయంబున నల్లన విశ్రమార్థ మీ
శానుఁడు దేవితోడ వలచక్కినిఁ జక్కఁగ నేకపీఠికం
దా నివసించి యుండఁ బ్రమథద్వితయం బిరుతట్లఁ జామరల్
పూని విభూషణంబులకుఁ బొందగువిందుగ వీచుచుండఁగన్. ౮౭.

గీ. పీఠమూలంబున వసించి వినయవృత్తిఁ, దనయులిరువురుఁ బదములొత్తంగ ముదము
గదురఁ గొండొక సేపందుఁ గరుణ నిలచి, కొలువుఁ గావించు నందఱఁ గలయఁ గనుచు.

మ. స్మిత మొప్పన్ శశిమౌళి భృంగి దెస వీక్షింపం దదిచ్ఛన్ సభా
గతు లెల్లం గడుఁబొర్లి నవ్వఁగఁ జమత్కారంబుగా నాతఁ డం
చితమౌ హాస్యకళావినోదముఁ బ్రపంచింపంగఁ గొండొక్కసే
పు తగన్ లీలఁగఁ జిత్తగించి విలసన్మోదాత్ముఁడై పిమ్మటన్. ౮౯.

శా. దేవి న్నవ్వుముఁ గాంచి యంతటనె నందిం జూడ నాతండునుం
బ్రావీణ్యంబును జూపు వేడుక నుమామాణిక్యవీణాగుణా
రావశ్రీ దన కంఠరాగమునకుం బ్రాపై విజృంభింప భా
షావామాక్షియు మెచ్చఁ బాడి విభునాజ్ఞం జెంది చాలించుచోన్. ౯౦.

చం. అమరమునీంద్ర! మంచిసమ • యం బది నీ కపు డీవుఁ జక్కఁగా
నమరిచికొన్నవీణియ న • మంచితరీతి గ్రహించి రామనా
మము స్మరియించుకొంచు సుర • మస్కరిమండలినుండి మ్రోల నిన్
గ్రమముగఁ గానిపించుకొనఁ • గా దరహాసముఁ జేయు నీశుఁడున్.

గీ. అదియ యనుమతిగా నెంచి • యంచితముగ, రామనామప్రబంధకీ • ర్తనముఁ జేయు
మతఁడు నావలె సంతుష్టి • నానతిచ్చు, వరముఁ గోరు మటంచు నో • వరమునీంద్ర.

ఉ. అందుల కీవు డెందమున • యందలివాంఛ నివేదితంబుఁ జే
యందగు నందుపై ముదము • నందుచు నందిహయుం డనంతమా
నందము నీవు చెంద విధి • నందన! తారకమంత్రతత్త్వపుం
జందము నెల్లఁ దెల్పు నిటు • సల్పు మటంచును దద్విశేషముల్. ౯౩.

ఉ. ఇంతియ కాదు తన్నగరి • కి వరుదెంచితి వన్నగార్థ వి
న్నంతనె నిన్నుఁ గాంచు నెపు • డంచుఁ దలంచుచు దేవసేవలం
దెంతయు భక్తి ప్రొక్కు లిడు • నెప్పుడు నప్పుర మేలు ధారణీ
కాంతుఁడు వానిదుర్గమున • కై చని యాతనిఁ బ్రీతుఁ జేయుమా. ౯౪

ఉ. ఆతఁడు నిన్నుఁ దారక • మహాత్త్వముఁ దెల్పు మటంచు వేఁడినం
జేతము ప్రీతి నొంద శశి • శేఖరుఁ డేగతి నీకుఁ దెల్పె నా
రీతి సమస్తముం దెలిపి • తృప్తిని జేయఁ దగుం గులక్రమా
యాతముగాఁగఁ దన్నిరతి • నాతనిసంతతి వృద్ధిచెందఁగన్. ౯౫.

ఉ. ఆవిధి లబ్ధవాంఛితుఁడ • వై యుపమాకరు నేగు మంచు న
ద్దేవి యనుగ్రహించినని • దేశము చొప్పున నప్పు డొప్పుగా
దైవతమౌని వెల్వడి య • థాక్రమరీతి సమస్తతీర్థసం
సేవల నాచరించుకొని • చెచ్చెర నగ్గిరుడాద్రి కేగుచున్. ౯౬.

క౦. వడి నడవిదారిఁ గొని కాల్నడఁ దా జడదారి యొకెడ • నడవడి నెడ నా
క్కడఁ బ్రొద్దు గ్రుంకఁగా న,క్కడ నారే యుండఁ గడఁగి • యొకడ లీక్షింపన్.

సీ. కహకహార్భటిఁ గాక • కంకగృధ్రోలూక,ములు గూండ్లదరిఁ జెయు • కలకలంబు
వలడు మున్పసిపట్టి • వాసితం బొనరింపఁ, గడువడిఁ జేరు న • క్కలురుతంబుఁ

బోడసూపఁ దటియంచు ♦ బడిబడి నేతెంచు, నలఁతిభూతములుగొం ♦ డాడురోదయు
వడిగీటి భువిఁ బాఱ ♦ వైచినయస్థికై, కలహించి మొఱుగు కుం ♦ క్కలరవంబుఁ

తే.గీ. గలసి కర్ణకఠోరంబు ♦ గాఁగఁ దోఁప, బ్రహ్మరాక్షసచిరతరా ♦ వాస మగుచు
ననతిదూరంబునం దొక్క ♦ ఘనవిశాల, మైనయశ్వత్థ వృక్షంబు ♦ గానవయ్యె.

కం. ఆరావిచెట్టువంతకుఁ, జేరక నొకగున్నమావి ♦ చేరువఁ దోఁప
న్నారదమునివరుఁ డాసహ, కారము క్రింద నివసించెఁ ♦ గడు నెమ్మదిగాన్. ౯౯.

ఉ. అంతటఁ దన్నిశం బ్రథమ ♦ యామమునం జలపత్రభూరుహ
ప్రాంతము నుండి, నన్ జెనక ♦ రాకుము రాకు మటంచు బిట్టుగా
నింతియెలుంగు దోఁప నిది ♦ యేమొకొ యంచు మునీంద్రుఁ డక్కజో
పాంతముఁ జేరనేగి యర ♦ యంగ నొకండును గానరానిచోన్. ౧౦౦.

కం. ఇది యేమని యబ్బురపడి, మొదలిటి సహకారమూల ♦ మునకుం జనఁగాఁ
బదపడి యప్పటిచొప్పున, ముదితయెలుఁగు వినఁబడంగ ♦ ముని సత్వరుఁడై.

కం. అవ్వలనికిఁ జన నచ్చట, నెవ్వండును లేకయున్న ♦ నిది యే మనుచున్
నివ్వెరపడి విడిదికిఁ జనె, నివ్విధమున మూఁడు సారు ♦ లేగుచు రాఁగన్ ౧౦౨.

ఉ. సంధితమైన యంధతమ ♦ సంబున వెండియుఁ గూయి దోఁప ద
గ్బంధ మొనర్ప నన్నెలవుఁ ♦ బాయు నుపాయము లేక మేన నే
సంధియునుం జెలింపమిఁ బి ♦ శాచనిశాచరముఖ్యమైనక్రి
వ్యాంధసు లున్నచో నిలువ ♦ నచ్చటికిన్ ముని యేగి ముంగిటన్. ౧౦౩.

సీ. పవడపుఁగోళ్ల చం ♦ ప్పరపుమంచముమీఁద, హంసతూలికల శ ♦ య్యాతలమునఁ
గుదిటితోఁ దమలించి ♦ కొని తెచ్చి యుంచిన, పూత కుసుమ్మఖమైన ♦ పూవుఁదీవ
పోలికఁ దముఁ బాపి ♦ వుడమి కేతెంచిన, మెఱుఁగారు క్రొత్కారు ♦ మించుఁ గదని
కదలకుండఁగఁ బట్టి ♦ కలిసిన మొయిలన, పెన్నెరుల్ మెయి నిండ ♦ విరిసియుండఁ

తే.గీ. బక్కఁదనమునఁ జొక్కపుఁ ♦ జొక్కవోని, దాని నక్కజమైనచం ♦ దమున నచటి
యునికిఁగలదాని నెలప్రాయ ♦ మునఁ దనర్చి, మించు నొకచిన్నదానిఁ వీ ♦ క్షించి యెదుట.

సీ. కోఁతివితో జగడించు కలుకునల్లనిమేను, మిడిగ్రుడ్లు గడితంపు మిట్టనుదురు
వెడఁదనోరును దుట్టపెదవులు గొగ్గికో, ఱలుఁ బుఱ్ఱముక్కు నిట్టలపుఁజెవులు
గుఱువంపుఁజేతులు గుంటలౌ మ్మనదొ ట్టె,కడవు నిడువుఁగాళ్లుఁ బొడుపు మెడయుఁ
బల్లవెండ్రుకలుఁ దోల్పచ్చడంబును నల్ల, పూఁతగందమ్మును బుట్టతలయు

తే.గీ. నెముకకోలయుఁ బ్రేపుజందెమును బునుక,
చెంబుఁ గలవానిఁదిండికై వెంబడించి
యలఁతి బూచులు గొలువంగ వలఁతి యగుచు,
గండడఁగు నొక్క బ్రహ్మరాక్షసునిఁ గాంచి. ౧౦౬.

శా. ఓహో! యీతనికృత్యమా యిది నిజంబూహింపఁగా నేల త
ద్వ్యాహారంబులచే బయల్పడుఁగదా యంచుం గృపాయత్తుఁడై
యా హంసీగమనావతంసము భయవ్యామోహముల్ వాపి నీ
వాహాకార మొనర్ప నేటి కన నయ్యబ్జాక్షియుం డిగ్గునన్. ౧౦౭.

కం. మంచము డిగి పెన్నెఱుల స, మంచితముగఁ గ్రొమ్ముడిగ నమర్చికొని సమా
కుంచితవిగ్రహయై ముని, పంచాస్యునిపాదయుగళిఁ బట్టి వచించెన్. ౧౦౮.

ఉ. ఓమహితానుకంప! సమయోచితదివ్యతరప్రభావశా
లీ! మునివర్య! యో నొక నరేశ్వరుపట్టిని నన్నుఁ బట్టి వీం
డ్రీమెయి నీమహాటపికై నిమ్మణిమంచముతోడఁ దెచ్చి రిం
కేమి భయంబు నీపదము లేఁ గనుఁగొంటిని గంటి సౌఖ్యముల్. ౧౦౯.

చం. అనవుడు బాల! నీ వెవతె వమ్మ! వసించెడుదేశ మెద్ది! యె
వ్వనిసుత! వివ్వనంబునకు వంచన నిమ్మణిమంచమధ్యశా
యిని నిను ముచ్చిలించుకొని యీఖలు లంతిపురంబునుండి యే
యనువునఁ దెచ్చి రమ్మ! వనితా! వచియింపుము మాకు నంతయున్. ౧౧౦.

చం. అన విని నేను గన్యను మహామహుఁ డైనకళింగదేశపుం
జనపతిపుత్త్రికన్ మదనుజన్ముఁడు బాలుఁడు తండ్రి వైరితోఁ
బెనఁకువఁ బోరుచో నొకనిఁ బ్రేటున వేఱొకరుఁడు గా వడం
బనువులు వాసి వీరవిహితం బగులోకముఁ జేరి రిర్వురున్. ౧౧౧.

కం. పిమ్మట మాపదవికి మ్రా,యమ్మను రాజ్ఞిగ నమాత్యు ◆ లనుమతిఁ జేయన్
నెమ్మిగ నా మెయి రాష్ట్రం, బుమ్మలికముఁ బొరయకుండ ◆ నోముచు నుండెన్.

గీ. పిన్ననాఁడు తండ్రి ◆ నన్నాంధ్రదేశనా,యకున కిచ్చువాఁడ ◆ ననుచు ముద్దు
లాడుచుండు నాతఁ ◆ డట్లైనఁ దల్లియు, నట్టిపూన్కిఁ దానుఁ ◆ బట్టియుండె.

కం. సచివౌఘము సజ్జనకుని, వచనంబులు వినుట నంధ్ర◆వసుధాధీశున్
సుచరిత్రునిగా నెఱుఁగుటఁ, బ్రమరంబుగఁ దలఁపు లతని◆పై నిడి యుండన్,

ఉ. నాజనయిత్రి వెంట నర◆ణంబుగ వచ్చినమంత్రియొక్కఁ డ
య్యాజిని గూలినట్టియభి◆యాతికుమారుని వంగదేశపుం
రాజవునంచు వాని కిడ◆రాదో కో నీదు తనూజ నంచు నే
వ్యాజముచేతనైనఁ గొని◆యాడును వానిని వర్ణ్యసంగఁగాన్. ౧౧౫.

గీ. విని విని యమాత్యులను ◆ బిల్వఁ బనిచి యొక్క
నాఁడు తత్త్క్రియాలోచ◆నముల నెఱపి
యిష్టగోష్ఠీవశంబున ◆ నిదియుఁ దలఁప
వార లందఱు నొక్కటఁ ◆ బలికి రిట్లు. ౧౧౬.

చం. ఒదవెడు భీతి నీదు తనయుండతి◆బాలకుఁ డౌటవాని మే
మదయుఁ డటంచుఁ బాపభయ◆ మన్న దెఱుంగఁ డటంచు మాపయిన్
వదలనిమత్సరంబు గల◆వాఁ డనుచున్ వినుచుందు మట్టిదు
ర్మదుఁ డగువానిబాంధవము ◆ మానుటయే సుమి మాకు మన్ననల్. ౧౧౭.

కం. మాయేలిక యీబాలిక, యాయాంధ్రనృపాలుదేవి ◆ యాఁగద యనుచున్
మాయందఱి ముందట వ్రాలాయముఁ బలుమాఱుఁ దన త◆లం పెఱిఁగించెన్.

కం. అతఁడు పుణ్యశ్లోకుఁడు, వీతాఘుఁడు రూపబలవి◆వేకాదులవి
ఖ్యాతుఁడుఁ గావున నాతని, కీతరుణి నొసంగ నిశ్చ◆యింపుము మఱియున్.

చం. బవరపుమాట యుమ్మఘజ◆పాలునివీనుల సోఁకి నంతనే
జవనహయాధిరూఢుఁ డయి ◆ సైన్యసమేతముగాఁగ వేళ్ళిడిం
బవనసమానవేగమునఁ ◆ బాపటగా మనపత్తు మూని వ
చ్చి వినఁగరానిమాట విని ◆ చెచ్చెర నేగ ప్వరాజధానికిన్. ౧౨౦.

క౦. కావున నాజనపాలున, కీవనిత నొసంగ నిశ్చ♦యింపుము నీవుక్
మా విభునితలఁపు నట్టిద, నావుడు వారలకు మజ్జ♦నని యిట్లనియెన్. ౧౨౧.

క౦. అనఘాత్ములార మీ తె,ల్పినచొప్పనఁగాక యొండు♦విధమునఁ గావిం
తునె యని తద్బాంధవమున,కు నెదం మజ్జనని యియ్య♦కొనియున్న యెడన్.

గీ. నేఁటిమధ్యాహ్నమున వంగ♦నృపునిపట్టి, వంగదేశాధినాథుండు ♦ సంగరమునఁ
జీవనంబుక్తునిగఁ బట్టి♦చెఱను బెట్టె, ననుచు మంత్రుల శోకవార్త♦వినఁగ వచ్చె.

ఉ. దాన నెుకింత సంతసిలు♦దానను గావున నిర్మలోదక
స్నాన మొనర్చి సౌధమున ♦ సంజకడ స్నెఱు లార్చుకొంచు మం
దానిలసేవ్యమాన నయి ♦ యల్లన మంచమునన్ వసింపఁగా
నే నిదురించితిం బిదప ♦ నిచ్చట మేల్కని కన్ను విచ్చితిన్. ౧౨౪.

క౦ ఆలో నీలోహాకృతి, యాలోకభయంకరాత్ముఁ ♦ డెదుటం దోఁపన్
నాలో నే నొందినవెఱ, పాలోకేశ్వరుఁ డెఱుంగు ♦ నంతట వీఁడున్. ౧౨౫.

గీ. నిన్ను మ్రింగువాఁడ ♦ నీమెడయం దున్న, పసిఁడిబిళ్ల ద్రెంచి♦ పాఱవైవ
కున్న ననుచు మిగుల ♦ న్యుగ్రుఁడై జంకింప, నడలు జెంది బొబ్బ ♦ లిడితి మిగుల.

క౦. అర్చినకొలంది వీఁడును. బేర్చినయాగ్రహముతోడ ♦ వెస మంచముతోఁ
జేర్చి నాకకొండపఱుఁగున, కొర్చితిఁ దత్సంకటముల ♦ కోపుణ్యనిధీ. ౧౨౬.

గీ. చిన్ననాఁడు తండ్రి ♦ శ్రీవేంకటేశ్వర, ప్రతిమ నెఱుత నంగ ♦ రక్ష గాఁగఁ
గట్టె దానిమహిమ♦గా నెంచికొండంత, ధృతిని మంచ మేను ♦ దిగక యుంటి.

మ. అనఁ గారుణ్యమునన్ మునీంద్రుఁడును బా♦లా! యింత జంకేల ? నీ
జననిం గూర్చెదఁ జేర్చెదన్ వడి మన♦స్సంప్రార్థితుండైననా
థునితోడ న్ననుఁ గూడ నేఁడె యని య♦ద్దుష్టాత్ముపై దోషనా
శనకృత్పాదగయోదకంబు కలశ♦స్థం బల్లనం జల్లినన్. ౧౨౭.

క౦. వీతాఖిలపాతకుఁడై, యాతఁడు బైశాచకక్రి♦యావిముఖుండై
యాతపనిపదములం బడి, యోతండ్రీ! ప్రోవుమనుచు♦నొగిఁ బ్రార్థింపన్. ౧౨౮

శా. నీ వెవ్వండవు ? నీకు నెప్పగిది నీ♦నిర్భాగ్యరూపప్రచా
రావస్థాదులు గల్గె ? నీయబల యె♦ట్లాకృష్టయై చిక్కె నీ

చేరి వీండ్రెల్ల నెవండ్రు దల్పు మిఁక గ◆ణించుచుఁ సముద్రానుకం
పావేళంబున వీండ్రతో నిపుడె ని◆న్నన్నుం బిశాచేంద్రుఁడుఁ. ౧౩౦.

గీ. పాండ్యదేశాధిపుని ప్రాడ్వి◆వాకవంశ, భవుఁడనగు నొక్క శ్రోత్రియ◆బ్రాహ్మణుండు
పృథివి ధూర్జటిశర్మాఖ్య◆వెలయువాఁడ, నెల్లరకుఁ దెల్లమగుజాడ◆నెనఁగువాఁడ.

సీ. బాల్యకాలమునందె◆స్వాధ్యాయమయ్యెను, జవి చూచినాఁడ శా◆స్త్రములోకింత
నాభిజాత్యము గల◆దంచు నిక్కుచునుండు, నృపమాణోక్తి కిం◆తైన వెఱవఁ
గడువికత్థనతచే◆మిడిసిపడుచునుండు, నొరులపెంపునకుఁ జూ◆పోవఁ జాల
బ్రహ్మజ్ఞుఁడనటంచుఁ◆బగ్గెలు గొట్టుదు, నెఱుఁగనివిద్య ని◆కృష్టమందు

తే.గీ. నెరుని వలన నాకు◆నుపకృతి యొందాఁక, నొనరుచుండు నంత◆దనుక మెచ్చి
యేఱుదాటి తెప్ప◆నేర్చినచందాన, వానిపేరు వినఁగ◆నైన నొల్ల. ౧౩౨.

కం. అనువర్తన గల యఘముని, ఘనుఁడంచును గాక యూన్న◆ఘును నధముఁ డటం
చును విభుసభ నభయుఁడనై, విననీ వినకుండనీ చె◆వింబడ నఱుతుఁ. ౧౩౩.

గీ. చేసినయఘంబు దాఁపక◆చెప్పికొనినఁ, బోవునందురు గానఁ దె◆ల్పెదు మునీంద్ర
యెన్నియగుణంబులున్నవో◆యన్నినాదు, సొమ్ము గా బ్రదిమ్మరుదుఁ జుమ్ము◆రిమ్ముకొనుచు.

గీ. చిత్త మెపుడు ధనార్జనా◆యత్త మగుట, యాగభిక్షామిషంబున◆నచటికచటి
కేగఁగఁ దలంచి కొమరుండు◆నేనుగూడి, యుత్కలంబులఁ గంటిమా◆యూరుదిరిగి.

గీ. బ్రహ్మబంధునిఁ గేవల◆బ్రహ్మయనుచు, నుత్కలంబున జనులకు◆సత్కరించు
ప్రతినయుండుట నను బ్రహ్మ◆మతిఁ దలంప, పలసినంతధనంబుఁబట◆బడసి నాఁడ.

కం. దాని నొకబండి నిడికొని, నూనుండును నేను శకట◆చోదకుఁడును దే
శానకును మరలి రా నీ, స్థానమున దినావసాన◆సమయంబగుడుఁ. ౧౩౪.

సీ. ఆనాఁడె గౌతమీ◆స్నానయాత్రార్థమై, నడచి యేతెంచుచు◆నలుగురైదు
గురు మమ్ముఁ గూడి రాఁ◆గొన్నిముచ్చటలందుఁ, బరిచయంబయ్యెన◆ప్పరుసవారు
కర్మఠుండని నన్ను◆గారవంబునఁ జూడఁ, గోరియద్దరి నొక్క◆గుంటజలము
లుంటఁ గన్గొని యేగు◆మందుఁడు మాకుట్ట, వాఁడు మీరును సంధ్య◆వార్చివత్తు

తే.గీ. ననుచు వెనుక మొగంబైతి◆నరిగె బండి, కొంచెమైనను దడవుగా◆వించి చనఁగ
వలదె యనిడొంక చాటున◆నిగిచియుండ, వచ్చెనాకస్మికంబుగ◆వ్యాఘ్ర మొకటి.

కం. అటపై నా కొదవిన యా, చ్చటఁ దల్పఁగ నేల నిప్పి • శాచత దానం
ఘటియిల్లె గావిచె ట్ట, ప్పటినుండియు నిదియె నాకు • వసతిగ నమరెన్. ౧౩౮

కం. ఈయున్నపిశాచంబులు, నాయ ట్లప్పులిమొగంబు • నం బడి యుల్లై
నాయంతటి వవి గామి, న్నాయకునిఁ దలఁచి యెపుడు • నను సేవింతుర్. ౧౩౯.

కం. పిమ్మట నుతుఁ డేమయ్యెనొ, యిమ్మెయిఁ గూర్చినధనంబు • లేమయ్యెనొ యం
చుమ్మలిక మందుచుంటిని, జామ్మీ యని బ్రహ్మరాక్ష • సుండన మునియుర్. ౧౪౦.

కం. చింతింపకు మొక్కింతయు, నంతయు నేవింటిఁ జామి త్వం • దాత్మభవుని వృ
త్తాంతముఁ బీతపురి న్ని, సంతతికిం బాండ్యమధుర • సౌఖ్యము నుమ్మీ. ౧౪౧.

మ. పులివాతం బడి నీవు రాకునికి నీ • పుత్రుండు దత్సార్థముం
బలుచందంబులఁ జింతచేఁ బొగులఁ ద • త్పాంతస్థమౌ పల్లియం
గల గోపాలురు వారి డాసి యొక వ్యా • ఘ్రుం బిచ్చటం జేరి పాం
థులఁ జెక్కాడను బట్టి ద్రుంగె ననినం • దోధూయమానాంగులై. ౧౪౨.

కం. గొల్లలు మాపల్లెకు రం, డెల్లి గన వ్వచ్చు మామ • హీపతి యీరే
యొల్ల మృగంబుల వేటం, బల్లార్చివధింప నిచట • వసియించె ననన్. ౧౪౩.

కం. వల్లే యని వాగందలు, నుల్లంబుల సొల్లఁబోయి • యుండఁగ నా రే
యొల్ల మెకంబులఁ బొరిగొని, యల్లన తద్దేశపతి న • మాగతుఁ డయ్యెన్. ౧౪౪.

గీ. వచ్చి యవ్వార్త యచ్చటి • వారు దెలుపఁ, దాను గూర్చినపులిపాద • దాపునందుఁ
గ్రొత్తనెత్తుటఁ దడిసిన • యుత్తరీయ, మందుఁ గల పేరివర్ణంబు • లరయఁ జేసి.

కం. దైవగతిఁ గలుగు నాపద, లోవిప్రకుమార! చింత • నొందకు మెదలో
నీవిత్తంబును నిను మీ, యావాసపురూరఁ జేర్తు • నయ్య యటంచున్. ౧౪౫.

గీ. తగిన సాహాయ్యమును గూర్చి • తద్ధనంబుఁ
జేర్చి యేఁటేఁటఁ గొంతవా • ర్షిక మొసంగు
చుండునఁట నాఁటి యమ్మహీం • ద్రుండు నేఁటి
కిని దదన్వయయుగ పుట్టు • లెనయు హైత్రి. ౧౪౬

కం. అని యచటి పౌరవృద్ధులు, ననుఁ గూర్చి తదీశకుల గు • ణస్తుతి గావిం
చు నెడం దల్పినచరితం, బును నీవల్కినచరిత్ర • మును సరి గూడెన్. ౧౪౭.

గీ. వర్గరోదకబిందుసం•పర్కమునను, దుష్టభావంబు మాత్రంబు • దొలఁగుఁ గాని
విడిచిపోదయ్యెనుపిశాచ•వృత్తిగాన,దాని నెడఁబాయుచందమం•దఱువినుండు.

సీ. మీపిశాచత్వంబుఁ • బాపుదు గొందఱి, మ్మంచంబుతోడ నిం•మ్మించుఁబోఁడి
నీయంధ్రదేశంబు • నేలు శ్రీపీఠికా, పురనాథుసౌధాగ్ర•మునను డించి
యతనిమేల్కొలిపియీ•యతివవృత్తాంతంబు,నంతయు నెఱిఁగించి•యరుగుదెంచు
నంతలోఁ గొంద ఱిం•యీయంతి సంతిపురంబు, నందుఁ గానక చింత•నడలుచున్న

తే.గీ. యీమెతల్లికి నివ్వార్త•లెల్లఁ దెలియు, నట్టులాకాశభారతి • యనుకొనంగ
నొరులెవరు మిమ్ముఁ గనకుండ•నుగ్గడించి, రావలయు నంత దనుక నిం•దేవసింతు.

కం. అని ముని చెప్పిన చొప్పునఁ, బనివిని యప్పని యొనర్చి • వడి వెల్వడి వ
చ్చిన నందఱు నుపమాకకుఁ, జను దెండని వెంటఁగొని వె•సం జని క్రమోలన్.

చం. గిరిఁ దిలకించునంతఁ బుల•కించెను దానికి మేను దగ్గఱం
గరమెదలోన సమ్ముదము • గ్రమ్మె గుడిం బొడఁగాంచి నంత నే
పరవశ మయ్యె మానసము • భక్తులు భాగవతైకసేవ చేఁ
బరవశు లౌదు రన్న భగ•వత్పరిచర్యకుఁ జెప్ప నేటికిన్. ౧౫౭.

కం. అటు లగ్గిరితటిడగ్గఱి, జటి యద్దరివాంద్రడ నిలిపి • సాఁగి శిరమునన్
ఘటితాంజలిపుటుఁడై యొ,క్కట నక్కటకమున కెఱఁగి • కాతూహలియై.

కం. పురికిన్ వలగొనియాదట, గిరికిఁ బ్రదక్షిణము దిరిగి • కృతబంధురపు
ష్కరిణీమజ్జనుఁడై యం, తరహి నమజ్జనులఁ గందు•నన్ మందగతిన్. ౧౫౮.

కం. చనుచుండు నప్పు డాగుం, పునుండి కనంగ నయ్యె • ముని కనుఁగవకున్
మనసు కరఁగింపఁజాలిన, ఘనమగుజాలి నుదయింపఁ • గల జన మెదుటన్.

సీ. అస్ఫుటస్వరముగా • నటు నిటుఁ గరసంజ్ఞ,గల తలంపేమేమొ • దెలిపికొనుచుఁ
దన ప్రశ్నములకును • త్తర మొసంగినవేళ, వాక్కుగా నెద్దియో•పలికికొనుచుఁ
బురి గిరి పిఱిఁది గాఁ•దిరిగి బయల్ గాంచి, ప్రోవ నే హరియంచు•మ్రొక్కికొంచుఁ
గొండదండకు మమ్ముఁ • గొంపోర నడయాడ, నేర మటంచు చూఁతఁ•గోరికొనుచు

తే.గీ. మూకబధిరాంధపంగుల•మూఁక లెదుట, నున్నఁ గనుఁగొనియీప్రజ•లున్నరుజగఁ
నెన్నఁడొనరించునోకృప నెన్న వెన్నుఁ, డనుచుఁ దలపోసెనతఁడప్పు•డనుచుజాలి.

కం. కొండపరి కరిగి వారలఁ, గొండొకతడ వూరడించి ♦ గోవింద హరీ
యండజరాజహరీ యని, మెండుగఁ బేర్కొనుచు మొదటి♦ మెట్టెక్కె దటన్.

సీ. గొంతెత్తి గోవింద ♦ గోవింద యని సంత, సవ్వుగా బిట్టువా ♦ క్రుచ్చువారు
శ్రుతిమాల మారుతా♦హతి వీణెసారణి, ననువుగా సవరించు ♦ మనెడువారు
ద్వారగోపురదృష♦ద్వారశాసనపర్ణ, సమితి విస్ఫుటముగాఁ ♦ జదువువారు
వడివడి ముందుకై♦నడచి శ్రమ్మతి తన, యడుగులఁ బడి మ్రొక్కు♦లిడెడువారు
తె.గీ. నైన వారలఁ దన వెంట ♦ నరుగుదెంచు, వారి నలమూక బధిరాంధ♦పంగుజనులఁ
జూచుచుఁ గపటనాటక♦సూత్రధారు, చిత్రనాటకపటిమ క♦చ్చెరువు చెందె.

కం. అక్కరణి నొక్కచో నదు, చక్కం దెంపెక్కు పెక్కు♦జక్కరలు దరుల్
జక్కగఁ జూచుచు నక్కడఁ, జొక్కులు చేఁజిక్కునన్ను♦చో నెక్కయెడన్.

కం. సాలగ్రామశిలాఫల, కాలేఖ్యాకారదర్శి♦తాత్మునిఁ దులసీ
సాలగ్రామనుహేలాన్నత, సాలగ్రామణ్యగార♦సంస్థాయిఁ గనెన్. ౧౬౦.

కం. కనుఁగొని సాష్టాంగముగా, వినతులు గావించి లేచి ♦ వినమితతనుఁడై
వినయం బెనయఁగ నమ్ముని, వినతాసుతశైలనిలయు ♦ వినుతించె నిటుల్.

కం. కారుణ్యశరణ్య! నిరా, కారము సాకారమున్ సకలభువనచయా
కారము నగుభవదీయా, కారముఁ ద్రివిధంబుగాఁగ ♦ గణుతించు శ్రుతుల్.

గీ. బ్రహ్మ దుర్గోచరంబందుఁ ♦ బ్రాథమికము, దెలిసికొంగురుబుధులుతా♦ త్రీయమూర్తి
భక్తులకు రెండవది దోఁచు ♦ భావనాను, రూప మగురూపముగ ధీని♦రూపణీయ.

కం. పంచాయుధీసమంచిత, మంచుఁ జతుఃపంచశాఖ♦మంచుక్ మించున్
మించుజిగినుంచి సాల్గల, దంచున్ వించుందు నీయొ♦యారమును హరీ. ౧౬౪.

కం. భయ మేది నడివెద జగ, త్ప్రియమే దినదిన మొనర్చు ♦ మృదుపదకమల
ద్వయ మేదిని మును సగరా, న్వయ మేదినలోయ మేది ♦ నరహరి చెపుమా.

సీ. పొక్కిటఁ బొండమ్మి♦పువుఁ జూప వేమి యు, రంబునఁ గౌస్తుభ♦రత్న మేది
వనమాలఁ గంఠంబు♦వను జూప వేమి నీ, వక్షంబు కెలన శ్రీ♦వత్స మేది
తపనీయమకుట మూ♦ర్ధలఁ జూప వేమి క, ర్ణములందు మకరకుం♦డలము లేవి
సదనులలి బైనహా♦సముఁ జూపవేమి సు, త్కారుణాకటాక్షవీ♦క్షణము లేవి

తే.గీ. యిరుగెలంకుల నీచోవృం•లిడుచుఁ జెలిమి, దోఁపఁ దీపించు నిల నీలఁ•జావనేమి
యన్నిటికి నేమి సామి శా•హాంతరాళ, దివ్యమందిరయిందిరా•దేవి యేది! ౧౬౭.

కం. మృగయాఖేలనలీలన్, మృగయులు ప్రేరేప నడవిఁ • ద్రిమ్మరఁ జని యా
మృగములఁ దునుమాడుచు నో, మృగధరభావుక! వసించి•తే యందుఁ దమిన్.

కం. నీవిందారయఁబడవిద్ధ,గో విందాఁశలియడంగఁ•గొమ్మనియెవఁడో
నీవిందావలఁబిలువఁగ, గోవిందాయేగి యచటఁ•గూర్చుండితివో ౧౬౮.

మ. అని యేవం విధమైనరీతి మదిలో•ధ్యానించి ప్రార్థించుచోఁ
గన నయ్యెన్ మునికిన్ముకుందుఁ డెదుటం • గంజాతముం గౌస్తుభం
బును దోమాలియు లాంఛనంబు మకుటం•బుం గుండలంబుల్ స్మితం
బు నపాంగంబులు ధాత్రినీళ్ళరమయుం • బొల్పొంద బల్పొందు గాన్. ౧౬౯.

కం. హరి యెదుట నిటుల సాక్షా, త్కరించిన విరించననుతుఁడు • గడు వేడుక నీ
చరణములే శరణము లని,పరువడిఁ బరమప్రపత్తిఁ• బ్రణుతుం డయ్యెన్. ౧౭౦.

కం. మించిన ప్రపత్తి మదిఁ బ్రస,రించిన మస్కరినమస్క•రించిన నంకూ
రించినకృప శ్రీహరి పరి,కించి నతునివినతు లాల•కించినవాఁడై. ౧౭౧.

కం. ఆరెండుపనులకై యిరు,సారులు మును విడువవలసె • సదనము మాకున్
నారద మూఁడవపరి నీ,కారణమున మరల నేఁడు • కదలఁగ వలసెన్. ౧౭౨

కం. నావుడు మునిపుంగవుఁ డో దేవా! మొదలింటిరెంటి•తెలుఁగు లటుండం
గా వినఁగ వలసె వెడలుట, నావలనం గలిగె నేఁడ•నం గతము నవన్. ౧౭౩.

కం. మున్నింటిరెంటితెలుఁగులె, మున్నుగ వినవలయు వరుస•మూఁడవయది నీ
పన్నినసన్నాహమె నీ, కన్నరపతి మీఁద నున్న • యసమప్రేమన్. ౧౭౪.

గీ. అనిన మునిసత్తమాంగుఁడై యిట్లను, నొక్కదాని కంటె • నొకటి వింత
యగుచుఁ దోఁచుచున్న • దడిగిన నిఁక నేమి, వచ్చునో వచింపుఁ•డిచ్ఛకొలఁది.

మ. అనినన్ నవ్వుచు నవ్విభుం డను మునీం•ద్రా! వింత లే దింతయున్
మనమం దీవు తలంగినట్టిదియ యై•నం జెప్పెదం బొల్పుగా
వినుమీ కేఁటు మొనర్పఁగా నలిగియుం • విందన్న విచ్చేసియున్
మును నే ముంటిమి త్వల్పకూఢితము లీ•పాంతం గరం బొంటిగాన్. ౧౭౫.

సీ. శేషాద్రి మేము వసించియుండఁగ మునుల్, గొందఱు మముఁ గూర్చి ఘోరతపము
సేయఁగాఁ బ్రత్యక్షమై యభీష్టం బేమి యన వారు మోక్షంబు నభిలషింప
నది తపోధ్వరజపస్వాధ్యాయముఖసత్క్రియాకలాపంబులఁ బ్రాప్త మగునె
నాచేతహతులకు జ్ఞానసంగతులకుఁ, గాని కైవల్యంబు గలుగ దందు
తే. గీ. నాగనాగాశనాగవనాగమముల, గము లమర మన ముగ్రమృగములమగుచు
సాధులకు బాధఁ గావింపసాధులగుచు, వారు మొఱలిడఁగ సపరివారుఁడగుచు.

చం. గరుడునిమీఁదఁ గూర్మి యధిపతం బగుటం దదహోర్యసీమ మం
దిరముగ నున్న యీహరియె నిక్కముగా మన వాంఛఁ దీర్చునం
చరిగిరి సాహసైకపరు లాత్మసముద్యమసిద్ధిమాత్రత
త్పరమతి నుంద్రుగాని యిది తప్పిది యొప్పని కర్జ మెంతురే. ౧౭౮.

కం. తలఁచుకొనినంతపని వా, రలు సేసిరి దాని కేను బ్రతివిధిఁ జేయన్
వలసె నవి యెవ్వియైనను, ఫలియింపక యుండునే తపస్విలవాంఛల్. ౧౭౯.

కం. ఈపని మొదటిది దీనికి, చాపనిషంగాసిముఖ్యసన్నాహముతో
మాపని రేపని చూడక, యీపని కేగి నటు లొప్ప నేగఁగ వలసెన్. ౧౮౦.

చం. వలలును మాట్లు దీమములుఁ బాదులు జోవులు వేఁపులున్ మొదల్
గలతగుసాధనంబు లెసఁగ న్నిఱపోటరివేఁటకాండ్రు రా
వలదని నిల్పఁగా వలసె వాని కవే యెదు రేగుదెంచి ని
శ్చలముగ లక్ష్యసీమ వరుసం గుహనామృగము ల్వసించుటన్. ౧౮౧.

గీ. అప్పు డొకపరి నాల్గైదహర్నిశమ్ముఁ
లుండవలసెను మాయుండు కొండ విడిచి
మఱియు నొకపరి వెడలుచు మరలుచుండ
వలసెఁ గొన్నాళ్లు దాని చేర్పడఁగ వినుము. ౧౮౨.

చం. కలఁ డొకగొల్లఁ డిద్దరి నొకానొకపల్లియ నందగోపన
త్కులజుఁడు వాఁడు పుట్టినదిగోలె నెకప్పుడు నూరు నిల్లునేం
దెలియనివాఁడునా నదవిఁ దిమ్మరుచుం బని తోడు వాఁడుగా
మెలఁగుచునుండు నప్పసులమేకుల మే పులకింప నెప్పుడున్. ౧౮౩.

కం. అటులుండఁగ వానికి గో,పటలీసేవైక పుణ్య•పరిపాకమునన్
ఘటియిల్లెఁ దెలివి మది వి,స్ఫుటతరముగ నిట్టు లొకటఁ • జోద్యము గాఁగన్.

సీ. అడవిమ్రాఁకులఁ గాంచి •పుడమి నెవ్వఁడు నాటె, వీని నెల్ల నటంచు•విస్మయపడు
సెలయేళ్లఁ దిలకించి •యిల వీని నెవ్వండు, ద్రవ్వించె ననుచు విం•తపహియించు
భూధరంబులఁ జూచి • ప్రోవు వెట్టె నెవఁ డీ,రాతిగుట్ట లటంచు•భ్రాంతిఁ జెందు
మెకములఁ గని వీని•మేపు నీర్వట్టు నె,వ్వఁడు గాంచు నంచున•బ్రమ వహించు
తేగీ. గొప్పదొరయొకఁ డెవ్వఁడో•తప్పకుండ, నిట్టు గావింపుఁడనియాన•తిచ్చియుండ
వచ్చు లెంకల కాబంటు•బలఁగమైనఁ, గానరా దయ్యెఁ జిత్రమి•కానలోన.

చం. అని మఱియుం దలంచు నిటు•లార ననుం గనె నాదు తండ్రి యా
తనిఁ గనె వాని తండ్రి యిటు• తండ్రుల తండ్రుల నెన్న మున్నుగా
జననము నొంది యుండవలెఁ• జక్కఁగ నొక్కఁడు వాఁ డెవండొకో
యని తెలియం దగుం దెలుపు• నాతనిఁ దొల్త నెఱుంగఁ గానగున్ ౧౮౬.

కం. అనుకొనుచుఁ గంటి కెయ్యది, గనిపించిన దాని కెల్లఁ•గారణ మొకఁడుం
డును దానిఁ దెలుపు నెవఁడో, యనుకొనుచుండఁగ నొకయ•హర్ముఖవేళన్.

కం. ఆని కొకవిప్రుఁ డెదుటం, గానంబడెఁ గేయిఁ ద్రోవఁ• గానక కానన్
దా నొక్కెడ నిలచి యుష,స్స్నానమునకు జలము లుండు•చక్కి నెమకుచున్.

శా. ఆవిప్రుంగని డాయఁగా నరిగి య•య్యా! యియ్యరణ్యంబునన్
దీవొక్కండవు సంచరింపఁగఁ గతం•బే మంచుఁ బల్కంగ నీ
క్రేవన్ గారుడపర్వతంబు గల ద•గ్గిర్యగ్రభాగంబునన్
దేవుండుండుఁ గదా తదంఘ్రియుగ మ•ర్థిం గొల్వఁగా నేఁచుచున్. ౧౮౯.

ఉ. ఏనొకరుండ నిన్న నట • కేగుచునుండఁగ సంజప్రొద్దునన్
వాన మొయిల్ వడిం గవియఁ• బై నిరు లేచఁగ దారిదప్పి యి
క్కాన నిశన్ వసించితి నొ•కానొక యాగమువందు నేకువన్
స్నానజలంబు లిం దరయ•నా కగపించితి వీవు నాపుడున్. ౧౯౦.

కం. అయ్యా! నాపున్నియమే, మయ్యా యిదెయ్యదకు విహార•లుచరించుటచే
నిద్యోదద దొడ్డది యయ్యెఁ గ, దయ్యా యియ్యడవి విహార• లదుగిడుతతవన్.

కం. ఒదవెన్నినుఁ గాంచుట నాఁ, డఁ దలంచినతీర్థము లెదు•టను దోఁచినటుల్
వెదుకం బోయినతీవియ, పదముల దవిలినటు లిపుడు•పావనమూర్తీ. ౧౯౨.

కం. పులుఁగులరాయనికొండం, గలఁ డొకదేవుండు వానిఁ• గనఁగాఁ జనఁగా
వలెనంటి వతఁడు బాపఁడొ, పొలువగునాఁ కొడుకొ గొల్ల•బోయఁడొ చెపుమా.

మ. అనినన్ మువ్వురు గాఁడు మువ్వురుగ నా•ద్యావేళలం దోఁచె న
య్యనఘుం డందఱి కంటె నాథుఁడు జగం•బాతండె కల్పించె నా
తనికిం జేయఁగరాని యొక్కటియు నా•ధాత్రిం దలంబందు లే
దని నం గ్రక్కునఁ దత్పదంబులకు సా•ష్టాంగంబుగా మ్రొక్కుచున్. ౧౯౪.

శా. ఎవ్వారైనను దెల్పఁగాఁ దగినవా•రే తెంతురో యంచు నే
నువ్విళ్లూరుచునున్న దెన్న నిదియే • యొక్కండె కల్పించినాఁ
డెవ్వాఁడో జగ మెల్ల నంచు మదిలో • నే నెంచుకొంచున్న య
ట్లివ్వేళన్ వచియించినాఁడవు గదే • యీ వానుడుల్ నిక్కముల్. ౧౯౫.

కం. అందఱికంటె నతండే, ముందు పొడమి యుంటఁ జేసి• మొదలిటివాఁ డౌ
చుం దనరు నట్లు నాతల, పుం దోఁచెడి నతని కంటెఁ • బూర్వుఁడు లేమిన్.

కం. నీమాటకుఁ దార్కాణగ, నామదిలోఁ దోఁచె నతఁడు• నా యడిగినయ
ట్లామువ్వురు గాఁడని మఱి,యామువ్వురు నగుదు రంటి• వది యెట్లొక్కో. ౧౯౭.

చం. అన విని బ్రాహ్మణుం డనియె • నాతఁడు బాపఁడు గాఁడు రాజనం
దనుఁ డనరాదు గొల్లఁ డనఁ• దప్పగు నాతఁడు మూఁడుజాతులన్
జననము నొందె రాముఁ డను•సంజ్ఞల మున్ బ్రజఁ గొన్నివేళలన్
ఘనమతిఁ బ్రోవ నట్లగుటఁ• గాఁడని యౌనని తెల్పఁగాఁ దగున్. ౧౯౮.

కవిరాజవిరాజితము.—అనిన ముదంబున• నాతఁడు వొంగుచు• నయ్య విన న్దగు• నాతని వ
ర్తనములు రాముఁ డ•రణ్యమునందు వి•రాధునిఁ గూలిచి• రావణుఁ జం
పిన ఘనుఁడే కద• వీనికతల్ మును • వీనులవిందుగ• వేమఱు విం
టిని జుమి యాతఁడు• నిక్కముదేవుఁడు• నీనుడులట్లనె• నిక్కము మల్.

కం. కొయ్యలకును గోఁతికిఁ దొలు, దయ్యమునకు దొరతనంబు • దయనొసఁగెఁ గదా
నెయ్యమున నతనిఁ గొలిచిన, నెయ్యది సమకూరకుండు• నెవ్వరి కైనన్. ౨౦౦.

కం. ఆయయ్య రాచకొమరుం, డాయన నని గెలువలేక • యరిగెను శాపం
డీయిరువురుఁ దగుదురు మఱి, నాయింట నొకండు పొడమి • నాఁ డట గాదే.

కం. నీవంటి యొజ్జ గలఁడా, యీవిశ్వమునందుఁ గలరె • యెచ్చోనైనం
గావున దేవునిఁ దెలియం, గావలె నతని నెటు గాన • గాఁ దగుఁ జెపుమా.

గీ. ఎచట నుండుదేవుఁ • డేతీరుగా నుండు, నేమటంచుఁ బిలువ • నేగుదెంచు
నేవి యారగించు • నెంతద వ్వాతని, యెల్ల యెల్ల నాకు • నెఱుఁగఁజెప్పుమ. ౨౦౩.

కం. అని మూఢభక్తి వేఁడిన, విని విప్రుఁడు వానిభక్తి • విశ్వాసాదుల్
తనకుఁ ముదమిడఁగా నా, తనిదయఁ దరియింపఁ జేయు • తలఁపునఁ బలికెన్.

చం. పరమపదంబు వానికి ని • వాసము నల్లని మబ్బుగబ్బు నం
గరుచిగలాఁడు స్వామి! మముఁ • గావు మనం బతిఁ దెంచు నెద్దియె
వ్వరి కిల నోగిరం బదియె • వానికి నింపగు నెంతదవ్వ కు
య్యరయ వినంగ నానొ యతఁ • డంతటి దవ్వన నుండు నంతటన్. ౨౦౫.

శా. నీవా దేవునిఁ జూడఁ గోరితివ యే • నిం దెల్పెదం సర్వవాం
ఛావాప్తిన్ ఘటియించు దాని నొకది • వ్యంబైనమంత్రోత్తమం
బావర్తించుచునుండు మొక్కనెల ని • త్యంబుం గడుం బూని క్రొం
పైవర్ధిల్లఁగ వేయిసారు లటపైఁ • బ్రార్థింపు మీచొప్పునన్. ౨౦౬

కం. నల్లని మేన్గలసామీ, తెల్లనిమోరగలపక్కి • తేజిపయిన్ నీ
వల్లన యరుదెంచి కృపం, జల్లనిపాల్మీఁగడయును • చవిఁగొని చనుమీ. ౨౦౭.

కం. అని వేఁడుకొనిన దేవుఁడు, గనికరమున నీవసించు • కడ కేతెంచున్
దినదిన మిటుచేసిన దర్శన మిచ్చుం జనువు లిచ్చు • రమ్మన వచ్చున్. ౨౦౮.

కం. అని తెలిపిన నమ్మంత్రము, ననుగ్రహింపవలెననియు • నాపై మతిచూన్
దనబందుగులకుఁ గూడం, గనుపట్టెడు వెరవుఁ జూపఁ • గావలె ననియున్. ౨౦౯.

కం. ఒనరఁగ విప్రుని పదయుగ, మున దనమూర్ధంబు సోఁక • మ్రొక్కిన నతఁ డా
య్యన లేవనెత్తి యొక ఝర, మున స్నాతునిఁ జేసెఁదాను • మున్నుగ వానిన్.

కం. పిమ్మటఁ దారక మనుభే, దమ్మగుచతురక్షరిన్ య • థావిధి నుపదే
శమ్మొనరఁజేసి యిమ్మం, త్రమ్మే మఱకుండు మనుచుఁ • గ్రమ్మఱఁ బలికెన్. ౨౧౦.

ఉ. అల్లదె నల్లనై పొడవునై మన మిప్పుడు చెప్పుకొన్న శ్రీ
వల్లభుఁ డిల్లుగాఁగ నిలువం జెలువం బుగమించు నీడ భూ
తల్లజకొండ దాని కొకదండనె సంగు సరోవరంబు సం
ఫుల్లపయోజహల్లకపయమ్ముల్లసితంబయి బంధురాఖ్యచేన్. ౨౧౧.

కం. నీవారి దాని వారిన్, నే వేగం దానమాడ నియమింపుము నీ
వావేళ నివాసఁగుహా, ల్డావఁగఁ జనుదెంచి మీకు దర్శన మిచ్చున్. ౨౧౨.

కం. అప్పగిదిఁ జెప్పి విప్రుం, డప్పుడె తన దారివట్టి యరిగిన నాతం
డొప్పుగ నుపదేశోక్తుల, చొప్పున మంత్రము జపించి శుద్ధాత్మకుఁడై. ౨౧౩.

గీ. కాఁచిచల్లార్చిపాలుమీఁగడనమర్చి, దగ్గరగఁ జేర్చి ననుఁ గూర్చి పిలువఁదొడఁగ
నల్లనగుసామి చిత్స్వబోధన పుహులమాయి, నెక్కరావయ్య యిపుడు నా చక్కఁగనుచు.

మ. త్వరతో నన్నుఁ బ్రసన్నుఁడై దరికి నాహ్వానంబు గావింప నే
ర్చ్క రహింపం దరియం గృతప్రసఁడనాటం జేసి తద్ధ్యానపై
ఖరిఁ బక్షీంద్రహయుండనై యచట సాక్షాత్కారముం జేయఁగా
నరుగంగా వల నం జూమీ యప్పుడ భక్తాధీనతం దెల్పుచున్. ౨౧౪.

కం. అనాఁ డటు నేనరుగఁగ, నానాఁటికి నతఁడు నెమ్మి నమ్మికయుఁ దగం
గా నటు పిల్వఁ దొడంగుట, నే నేగుట నాకు నిత్యకృత్యం బయ్యెన్. ౨౧౬.

గీ. అటులు కొన్నాళ్ళు గడపి యంతట నతండు, బంధుగులకెల్ల నిప్పని బయలుపఱప
వారలబ్బురపడి మమ్ముఁ జూడఁ గూడఁ, జూడఁ గోరినఁ గొలననిఁ గాడఁ జేయు.

ఉ. వారికి నెల్లదర్శనము వారితలీల నొసంగి యాతఁడీ
తీరునఁ జేయుచుండఁ బని తీరనె మాకని వానిఁ బిల్చి యా
భీరహితంబు నేఁడు మన భీరహితాత్మత నన్ను నెప్డు మా
చేరువ నుండఁ గోరగ మముం జేసు వరం బిడి నారమర్మలిన్. ౨౧౭.

గీ. అతఁడు చంద్రకక్షరీజపవ్రతనిరూఢ, బుద్ధిఫలసిద్ధిఁ బడసిన యద్ధరిత్రిఁ
జెందె నిల సర్వసిద్ధిప్రసిద్ధి బంధు, రంజకసరస్సునకు బంధుర మను పేరు.

కం. తొలుత నొకగొన్ని ప్రొద్దుల, కొలఁదిగ నొకకొన్ని యేండ్ల కొలఁదిగ నేఁడుం
దలఁగిలి యిటుపైఁ దలఁగక, వలయుం గద నేల కొలఁది వర్షంబులుగాన్. ౨౨౦.

ఉ. నావుడు నన్నుఁ గూర్చి సదనంబును మూఁడవసారి వెల్వడం
గావలె నంటి రీ రిపుడు గాన నట్లననేమి కారణం
బో వినకున్న సందియము పోవునె నాదు మనంబు తోట్రుపా
టాపహిలం దలంకెఁ జెపుమా కృప నాయపరాధముల్ హరీ. ౨౨౧.

కం. అనవుడు నీ వపరాధం, బనుకొని యొనరింపకున్న నది యపరాధం
బును గాక యున్న యయ్యెన్, మునివర మా చలనమునకు మూల మె టన్నన్.

ఉ. కుక్కుటలింగమూర్తి గదుఁ గూరిమిఁ జెప్పినతారకక్రమం
బక్కడి రాజశేఖరున కంతయుఁ దెల్లముఁ జేసి పచ్చితీ
విక్కడి కాతఁ డంత జపియించెను దన్మహిమం బెఱుంగ నం
దొక్కవిధంబుఁ బూని విధియుక్తిగ నెక్కడినం బె పేర్మితోన్. ౨౨౩.

కం. తా పన్మాత్రజపంబున, సే వానికి వగము లొసఁగ నేగి తదీయం
బౌ వాంఛ యేమి యని సం, భావింపఁగవలసెఁ దత్ప్రభావము వలనన్.

సీ. ఆతఁ డా జపమునకై దీక్షఁ బూని సం, కల్పించు నపుడు సాంగపరివార
ముగ మమ్ముఁ బ్రత్యక్ష మగుఁడటంచుఁ దలంప, నచ్చటికప్పుడె యరుగుమంద
నంతఁ బ్రదోషవాట్యావసరంబునఁ, గుక్కుటేశ్వరు కొల్వఁ గోరి వేడ్క
గుంపులై వచ్చు నిలింపు లంతంతనె, మమ్మంతరిక్షమార్గమ్మునందుఁ

తే.గీ. గాంచి యెదురేగు దెంచి సమంచితముగ, నక్కడకు మమ్ముఁ గూడఁ గమ్మను మవేఁడ
నింత కన్నను మే లున్నదే యటంచుఁ, జెలఁగి మేమందఱము ప్రవేశించున పుడు.

ఉ. మాపటివిఘ్నరూపమును మాన కొకించ బవళింపఁ జేయనో
తేపకుఁ దేపకుం బ్రబలు తేజపువేఁడిమి మగ్నమూర్తినై
పాపికొనంగనో గగనవర్తపరిభ్రమణప్రభూతిసం
తాపము దీఱ మజ్జన మొనర్పనొ భానుఁడు వ్రాలె వార్ధికై. ౨౨౬.

గీ. కాలసభికాగ్రగణ్యుండు కాలగతుని, నటనపటిమావలోకనానంతరమునఁ
బాంతతోషిక మిడఁగ నంబరము కొసను, బసుపానఁగించె వనసంజపసఁబోసఁగె

కం. జగ మంధకారితను జెం, దఁ గదా యని తోడుతోన దీపకలాపం
బొగిఁ దోఁచెను ఘసితద్యుతి, యుఁ గడుం జొప్పడియె నప్పు డొప్పుగఁ జూడన్.

గీ. అంతట నిశాసుధాకరవ్యతికరమునఁ
గడలుకొను రాగ మున పమగ్ర మగురీతిఁ

బాహువుఁ గెంజాయ రంజిల్లు • పాలువుఁ గాంచెఁ
బ్రాక్పటంబున కొక వింత • వన్నె యిడుచు. ౨౨౯.

మ. బలభిత్ప్రోన్నతరత్నసౌధవలభీ • వ్యాలంబిరక్తచ్ఛదో
జ్జ్వలశారీకలధౌత పంజరములో • వం దూరుపుం గొండపైఁ
బొలిచెన్ సోదయరాగలాంఛనపరి • స్ఫూర్తిం దుషారాంశుమం
డల మూర్ధప్రతిపాదిరశ్మిగణసం • ధానస్ఫురన్మూర్తియై. ౨౩౦.

శా. ఆ రేయెల్లను మున్ను శంకరుని నా • ట్యం బంత భృంగీశుహా
స్యోత్సుప్రౌఢిమ మంత నందికృతమై • యొప్పారు గానక్రియా
పారస్యంబును బిమ్మట న్నప్రతిప • స్పందంబు ఘంభ్రపరం
పారూఢోక్తులు గాలయాపనము సే • యన్నెమ్మి నుండఁగాన్. ౨౩౧.

సీ. తొలికోడి తానయై • మొలుఁగెత్తి మూఁడు భం • గులఁ గుక్కుటేశుండు • కొసరి కూసె
నాలమందల కెల్ల • నధినేత తానయై, పాంకంబుగా నంది • యంకె వైచెఁ
దీర్ఘంబుఁ దెచ్చుహ • స్తికిఁ బెద్ద తానయై, లంబోదరుఁడు బృంహి • తంబొనర్చె
విహగంబులకు నెల్లఁ • బెద్ద దానై కుమా, రుని కేకి పెలుచ ని • స్స్వన మొనర్చెఁ
తే.గీ. దానెలింగార్చకులకుఁ బ్రాథమికుఁడగుచుఁ, బాతరనిలుండు గేతనాగ్రమున నున్న
ఘంట మ్రోయించె వందిమా • గధులు తామె, యగుచు భక్తులు పేర్కొని • రపుడు మమ్ము. ౨౩౨.

ఉ. అంతట భానుమంతుఁ డుదయాచలశృంగము నందుఁ దోఁచె న
త్యంతము రమ్యమైన యరుణాంగమునం జతురాస్యపద్మభవం
బెంతయు నొప్పఁగా భువనసృష్టికిఁ గన్నతి మించు భారతీ
కాంతుని శేషము నొప్పఁగ జంగమజన్మభయ్యల్లమోల నొప్పగన్. ౨౩౩.

కం. అంతటను గుక్కుటేశుఁడు, సంతసమున సముచితోపచారమ్ముల మ
మ్మెంతయును గారవించి యొ, కింతయు భేదమ్ము లేని • హితము వలిన్వన్. ౨౩౪.

గీ. మమ్ములను బంపు నపు డయ్యు • మాధవుండు, కొమరసామిని దర్శించి • కొంతదవ్వు
సాగనంపెడు మని పంచ • నాగుహుండు, దోడరా సేగితిమి రాజ • దుర్గమునకు.

కం. అపుడా నృపు డాయం జని, చెపుమా యుపమాకనుండు • శిశువు గాఁగన్.
తపముం దపముం మముఁ గూ, ర్చి పరంతప! రాఁదలంచి • చేసితి గాదే. ౨౩౬.

కం. ఠచ్ఛితి మదుకపు వరముల, నిచ్చెద మమ్ముం బ్రియహితము • మిడ తెలిపెఁ గదా

సచ్చరిత యనిన నమ్మహీ, భృచ్చంద్రుఁడు మాకు మ్రొక్కి వివరించె నిటుల్.

శా. దేవా! తారకమంత్రతత్త్వము ప్రసాదించెన్ మదస్మాని నా
కీవే వేలుపువైనఁ గోర్కె లిడ రావే యంచుఁ బ్రార్థించినన్
వేవేగం జనుదెంచి నీ దగు మనోభీష్టం బమోఘంబుగాఁ
గావించం జామి యంచుఁ దెల్పి మఱియుం గారుణ్యచిత్తంబునన్. ౨౭౮.

కం. కలి శ్రీవేంకటరమణుఁడె, తలఁపఁగఁ బ్రత్యక్షదైవతం బటుగానం
దొలుత జప మితనిఁ గూర్చియొ, సలుపుము నీవాంఛితము లొనఁగ నేతెంచున్.

కం. కావున వేంకటరమణుఁడె, తావకవంశంబునందుఁ దరతరములుగా
భూవరులఁ బ్రోచుచుండెడు, నావన మొనరింపు మనుచుఁ బ్రార్థింపు మనెన్. ౨౮౦.

గీ. తన్మహామంత్రమున కధిదైవతంబు, రాముఁ డీతండు వేంకటరమణుఁ డనుచు
భేద మెంచకు మాతఁడు విభవమూర్తి, దలఁపఁగా నీతఁ డర్చావతారమూర్తి.

కం. నారదముని చెప్పిన యా, తీరున ధ్యానం బొనర్చితిని నే సాక్షా
త్కారం బొనరించితి వీ, వారీతిన్ భక్తవరద యవితథ్వరదా. ౨౮౨.

కం. కావున నలమేల్మంగా, దేవియు నీ కెలమితో మదీయాన్వయముం
బ్రోవఁగ నిందు వసింపుఁడు, దేవా ప్రతినృపతి చెంతఁ దేజ మెలర్పన్. ౨౮౩.

కం. అటు లైదువేలవర్షము, లటుపై నాచంద్రతారకార్కంబుగ నొ
ప్పెటుబలుఁడు కుమారుఁడె, వ్పటి కప్పుడు నృపులఁ బ్రోవ వర మీవలయున్.

చం. అని యిటు లానృపాలమణి ప్రార్థనఁ జేయఁగ వాని నీవు కో
రినవర మిచ్చినార మని ప్రీతునిఁ జేసి కుమారు నింటకిన్
బనిచి సతీసమేతముగ వచ్చితి మిచ్చటి కిమ్ము నీతలం
చినగతి నయ్యోఁ గాదు మునిశేఖర యంచు వచించి వెండియున్. ౨౮౪.

శా. నీ వా రాజకులావతంసమునకుం డెందంబునం బ్రీతిగా
శ్రీవంశప్రతిభాప్రతాపజయసౌశీల్యాదు లెంతేనిఁ బెం
పై వర్ధిల్లఁగఁ దారకంబు భవఘోరాంభోధినిస్తారకం
బౌ వాచంయమివర్య తెల్పితిఁ గదే యూహించి యుక్తంబుగాన్. ౨౮౫.

కం. అందుల కేమును మోదముఁ, జెందితి మిఁక నేమి కోర్కెలున్నవొ చెపుమా
డెందమున సందేహముఁ, బొందక యని శౌరివల్కె మునిమణితోడన్. ౨౮౬.

క. స్వామీ! నిష్కాముఁడ నగు, నే మిము నేమనుచుఁ గోర్కు లివి యని యడుగం
గా మదిఁ దలంతు నైనను, మీమాటకు మేరమీఱ మిదియు నుచితమగున్. ౨౮౮.

క. కావున నీయిరుతెఱఁగుల, నీ కేళ నొనర్పఁ దగిన దద్దియె యనుచున్
భావమునందు వితర్కము, గావించుచునుందు భక్తకల్యాణకరా. ౨౮౯.

గీ. అనిన నిష్కాము లగుతపోధనులు మున్ను
గడఁగు వనులును లోకోపకారమునకుఁ
గాద యలవడె నీవు నంక్కగణిఁ జేయ
గాద యన నాతఁడు మహాప్రసాద మనుచు. ౨౯౦.

క. జనములకుఁ బ్రీతిఁ జేయుట, జగన్నివాసునకుఁ బ్రీతి సలుపుట యనుచున్
దగ నున్నిటి మునిగణము, వ్వగిదిం గావించుచుండ వచ్చు నటంచున్. ౨౯౧.

సీ. దేవసేవనముఁ దైర్థికుఁడు గావింపఁగా, నరుగుచో స్మృతినోక్తం తైన నడువ
వలెనంచు నెఱిఁగిన వాఁడు గావున మాని, తేవన దీక్ష నెం తేవనమునఁ
జనుచుండఁ బ్రొద్దు గ్రుంకిన నాఁటి రాత్రి, నడవి దా నివసించు టాదిగాఁగ
స్వామి కంతయును విజ్ఞాపనం బొనరింప, తత్పిశాచత్వంబు తలఁగఁ జేయు

తే.గీ. టొకటియుఁ గలిగ రాజకన్యక త్రిలింగ, విభునిపట్టపు దేవిఁ గావించు టొకటి
యును మనంబునఁ గోర్కులై యున్న వెన్న, విన్నవించితి భక్తప్రసన్నహృదయ.

మ. అన శ్రీవేంకటనాయకుండు దరహాసాంకూరిరమ్యాస్యుఁడై
యను నప్పండితమాని వ్యాఘ్రహతుఁడై య ట్లయ్యె నే నాఁడు యా
చనకై ంగుచువచ్చునప్పు డొగి మా సంసేవనం బాచరిం
తు నటంచు చీఁకుడిఁ గాంచి మ్రొక్కి చనె నీ త్రోవన్ సుతాన్వితుఁడై. ౨౯౩.

గీ. మరల వచ్చు నాఁడు మముఁ గొల్వ లేదు మా, కొండవంకఁ జూడ కుండ బండి
మైన డిగ్గఁ డయ్యె సూనుండు తెలిపిన, వినియు వినని యట్లు వెడలు మనియె.

ఉ. వాని తనూజు పౌత్రుఁడు స్వవార్షికలబ్ధికిఁ బీతికాపురా
స్థానికి వచ్చి నిన్నుఁ దగు సత్కృతులం గని యింటి కేగువాఁ
డై నియమంబునం బదగయాజలమజ్జన మాచరించి యా
నొప్పని డెం బిండదానము విశుద్ధమతిన్ వ్యపిత్రుప్రియంబుగాన్ ౨౯౪.

శా. దానం జేసియు నీవుఁ జేసిన తదుద్యద్వాఃప్లుతిం జేసియున్
వానిం బాసి తొలంగెఁ గ్రూరత యిఁకం బైశాచకవ్యక్తి యీ
ద్దానిం బాయు నటన్న బంధురసరోంతర్వారిపూరంబులం
దానం బాడిన వీఁడు వీనిసఖులుం ధన్యాత్ములౌదు ర్వడిన్. ౨౫౭.

గీ. అనిన నిపుడయే వచ్చెదం ననుచు మౌని, వయ్యెడగ్గిరివరబహిర్వాసులైన
వాంద్ర నందలఁ బంపుర వారి ముంప, నంద ఱందుండి వెల్వడు నంతలోన,

కం. ఇంగాలము లగ్నిశిఖాసంగంబున దీప్తి వడసి క్షణమాత్రములో
నంగారములయినట్టుల, పొంగారు మనోజ్ఞరూపములఁ గని వారల్. ౨౫౮.

కం. మునుపటి కొలంది ప్రాయము, మునుపటి కొలఁది యగురూపము నుగని వారల్
మునుపటిగొన మెక్కుటిఁ గవ, రనఘుంబగుతత్సరోమహత్త్వంబనదే. ౨౫౯.

కం. నారదుఁ డచటనె యున్నటు, లారక్షకుఁడైనశౌరి నరసి తదాజ్ఞన్
వారికి వందఁ కపుడా, నారాయణుపాదదర్శనంబు ఘటించెన్. ౨౬౦.

గీ. దయనుగతపాపులయిన యందఱను గాంచి, శౌరికరుణించిమీకల్మషములువాసెఁ
బావనాకృతులైతిరి భవ్యులార, యనుచుఁ గ్రమ్మఱనమ్మౌని నరసి పలికె.

కం. తరుణం దారకమున ద్వక్షురి నుపదేశింపు మీప్రజకు వీన వారుం
దురు సాంతానికలోకము, లిరవులుగా నిర్వికారవృత్తి దలిర్పన్. ౨౬౨.

మ. ఇఁక నక్కన్నె త్రిలింగదేశధరణీభృన్మౌళి దేవేరియై
నాకా కారుడు సుకో యటంచు మది నానాక్రాంతసందేహ మూ
నకు మా రాజా నిజానురక్తను గుణంబుం జొటచేఁ బెండ్లి యా
డక వర్జించునె యిట్టిమిట్టముల వీండం జూచు నే యయ్యెడన్. ౨౬౩.

కం. ఎల్లియె యయ్యిరువురకును, దెల్లంబుగఁ బెండ్లియగు నందే పయనంబై
తల్లి దనపరిజనములతో, నల్లనిపురిఁ జేర నరుగు నారయు మెదుటన్. ౨౬౪.

సీ. ఈముద్దుఁగొమ్మ మూఁడేండ్లప్రాయంబున, నుండ నికొండపై నున్నమమ్ముఁ
గొలువంగఁ బరిజనంబులతోడఁ దలిదండ్రు, లేతెంచి మాకు సంప్రీతిఁ జేయ
నంధ్రదేశేంద్రుపుత్రంధ్రియా నిది యంచు, వరము మే మొసఁగంగ బడసి యేగు
నపు డంగరక్షకై యస్మదాకృతితోడి, కవచప్రతిమ దీసిఁ గంఠసీమ

తే. హారతరళంబుగాఁ గూర్చి యరుగునంత, వత్సరంబున నగ్గజధ్వజవిభుండు
వినయవతియందుఁ గలభాంకుఁ డనెడి విభునిఁ, గనియె నీభద్రమతియను కన్య వెనుక
గీ. స్నాన మెప్పుడు నొప్పదు సాంధ్యవేళ, ముక్తమూర్ధజులై నిద్రఁ బోవఁ గూడ
దనుచు నిమ్మద్ధియ యెఱుంగ శిష్టవర్యు, లంతనంతర మొదవె భూతాళిగవియు.
చం. అది యటు లుండ నిమ్ము సముదారుఁ డమానుషబాహుశౌర్యుఁ డు
న్మదరిపుహారి శ్రీశపురనాథుఁడు పుణ్యయశోభిధానుఁ డొ
ప్పిద ముగ నెల్లి భద్రమతిఁ బెండిలి యా నిఁక వత్సరంబులో
హృదయ మెలర్ప మేము వసియింపఁగ నచ్చటి కేఁగా వలెన్. ౨౬౭.
ఉ. తద్దయు నీవు లోకహితతత్పరతన్ మముఁ గొన్ని కోరి తిం
కద్దియు నేనిఁ గోర్కి గల దేని ఘటింతుము వేఁడు మంచునా
నద్దివిజేంద్రవందితు దయారసమానసు వేంకటేశ్వరుం
బెద్దయుఁ బ్రొద్దు గోర్కు లిడఁ బేర్కొని యమ్ముని వల్కె నిమ్మెయిన్. ౨౬౮.
సీ. సుకవిసారస్వతస్ఫురణంబు రసికాంత, రంగరంజకమై యెసంగవలయు
నృపనయవ్యాపార మేపార దాక్షిణ్య,మున జనావనప్రవృత్తిఁ బూనవలయుఁ
బర్జన్యుఁ డనుకూల వర్షియై కర్షక,హర్షకరోత్కర్ష నలర వలయు
జనపదంబులు సుభిక్షంబులై తృణకాష్ఠ, జలసమృద్ధములుగాఁ జెలఁగ వలయుఁ
తే.గీ. ప్రకృతిజనసంచయంబుఁ బరస్పరంబు, చెలిమి పాటించి పాడిమై నెలమి గాంచి
కలిమిని వహించి పాండుపంటల రహించి, రాజవిశ్వాసపరతఁ జేప్రబల వలయు.
కం. అని ముని యాశాస్యము దెల్పిన విని గరుడాద్రివాసి వేంకటరమణుం
డను మోదంబున నిప్పని, కనుమతి గావింతు ననుచు ననియెం గరుణన్.
సీ. బ్రహ్మవిద్యామహాప్రజ్ఞానిధిత్వంబు, దివిజేంద్రసదృశవైభవసమృద్ధి
యదితికశ్యపసమానాపత్యయోగంబు, నంద్రనాయకకౌతుకానుషక్తిఁ
నారదప్రతిమానతారకజపసిద్ధి, ధూర్జటినిభధూతదోషవృత్తి
హీనభూతాభసాంతానికలోకాప్తి, వల్లవతుల్యకైవల్యపదవి
తే.గీ. యేతదస్మత్ప్రపూతవిఖ్యాతమహిమ, సహితమహితకథావిశేషశ్రవణపఠన
నిరతనిరతుల కొదవు నూనివర! వారలున్నెడల నీతలంచి నట్టుండుఁ జుమ్ము.
గీ. అడరు మునివాస మొంటిమామిడి యనంగ, విప్రరాక్షసురాని రావికముపాడు
ద్విజాఁడు వార్చెద ననుగుంటతేటగుంట, వల్లవులపల్లె గోపాలపట్టణంబు.

శా. లోకానుగ్రహకాంక్ష నీగతిఁ గృపాలుండై మరున్మానికా
శ్రీకాంతుండు వరంబు లిచ్చి దని యించెం దార్క్ష్యభూమీధరం
బ్తోకశ్రీమహిమంబు శౌనకముఖర్షుల్ ప్రీతిఁ బొంద౦గ వి
ద్యాకల్పుం డగుసూతుఁడుం దెలిపె నిట్లత్యంతమోదంబునన్. ౨౭౩.

మ. శుభసంధాయక శాలివాహనశకేంద్వశ్వ్రోత్రహస్తీందు (౧౮౨౫) ప
చ్ఛుభకృద్వత్సరచైత్రశుద్ధనవమీభూభృద్భవాహంబునం
దు భవద్భావుక పాదమూలమున నెంతో భక్తి నర్పించితిం
బ్రభుశంగైకొని రామ యీకృతిఁ గృపం బ్రఖ్యాతి నొందింపవే. ౨౭౪.

కం. శ్రీరమ్యగుణస్తోమా! రారాజత్కీర్తికామ! రాజలలామా!
గౌరీసన్నుతనామా! తారకమంత్రార్థతత్త్వధామా! రామా. ౨౭౫.

శా. లంకారాజ్యనివేశితారిసహజశ్లాఘార్హభావానిరా
తంకప్రౌఢబలాబలా! హితహితార్థప్రేషితస్వర్ణప
త్త్రంకీయుత్సరపాలితోషితనితాంతప్రీతరత్నాంగదా
లంకారద్వయదానమోదపరిఖేలద్వాయుజాతాంగదా. ౨౭౬.

మానిని. శ్రీవిభవాస్పదశంఖరథాంగకచిహ్నమనోహరమంజుసదా
భావుకదేవులపల్లికులప్రభవద్విజపూజితభవ్యపదా!
రావుకులోత్తమరాజశిఖామణిరామధరావరనందనస
ద్భావకుమారమహీపతిసూర్యనృపాలముహుఃపరిపాలనధీ. ౨౭౭.

గ ద్య ము.

ఇది శ్రీమద్రామనామపారాయణపరాయణాలిగన్య కౌండిన్యగోత్రపవిత్ర
దేవులపల్లికులపయఃపయోనిధికళానిధిసీతారామశాస్త్రిపౌత్ర వేంకట
కృష్ణశాస్త్రిపుత్ర తమ్మనాభిధానాంతగ వేంకటకృష్ణశాస్త్రి
నామాగ్రజన్మ త్రిలింగదేశాగ్రజన్మ సుధీవిధేయ సుబ్బ
రాయ నామధేయ ప్రణీతం బైన మహేంద్ర
విజయం బను ప్రబంధంబు నందు
సర్వంబు
ష ష్ఠా శ్వా స ము.
శ్రీరామార్పణమస్తు.

10884